BIBLIOTECA CENTRALĂ
UNIVERSITARĂ
BUCUREȘTI
Cota II 137579
Inventar 706163

BIBLIOTECA
No 1062
EM. ELEFTERESCU

EXPLICAREA

PSALMILOR

DIN

OROLOGIŬ (CEASLOV)

DE

DR. IULIU OLARIU

Născut la 20 Iulie 1859 ~~Februarie 1859~~ în Comuna Maidan Comitatul Caraș-Severin, mort la 23 Noemvrie 6 Decemvrie 1920. — Biografia mai pe larg în tomul „Evangeliile Duminecilor, Matei, Marcu și Luca“ Nr. 685 al Bibliotecii.

CARANSEBEȘ, 1901

EDITURA AUTORULUI — TIPOGRAFIA DIECEZANĂ

Biblioteca
Cota III 437579
Inv. 706.163

PVH 4/20

BIBLIOTECA
No. 1062
EM. ELEFTERESCU

Prefață.

Psaltirea ocupă un loc foarte însemnat în cultul dumnezeesc al bisericii ortodoxe, ce se vede mai lămurit din împrejurarea că ea, Părinții o comentează și laudă foarte mult. Între alții *s. Crisostom* zice: „David în adunările noastre este cel dintâiu, din mijloc și din urmă". Fericitul *Augustin* rostește: „Dacă preotul nu cunoaște Psaltirea încă nu merită numele de preot", iar *Ieronim*: „Cartea niciodată să nu o lași din mână și din ochi; Psaltirea să se învețe din cuvânt în cuvânt".

Scopul traducerii, respective explicării de față este a înlesni înțelegerea psalmilor cari se întrebuințează la anumite servicii dumnezeești, după cum sunt așezați în Orologiu (Ceaslov).

Voind să arăt raportul între textul original (masoretic) și traducerî am pus în frunte traducerea originalului, iar în explicare am adaus traducerea românească care, în cele mai multe cazuri, consună cu LXX; dar ici-colo se abate dela aceasta și se apropie de Vulgata, sau se deosebește de amândouă, dintre cari LXX e recunoscută traducere autentică în biserica ortodoxă, Vulgata în cea romană.

Această constatare impune revizuirea traducerii române a Bibliei întregi, când s'ar putea îndrepta erorile de limbă și unele cuvinte străine s'ar putea înlocui cu altele românești mai potrivite înțelesului din textul original, respective din LXX.

În biserica ortodoxă română nu există o traducere recunoscută de toți în urma unei hotărîri a unui sinod comun. Această soluțiune o simțesc îndeosebi cei ce voesc să se ocupe mai aproape cu știința teologică. Se speram însă că cele două Facultăți de

1*

Teologie ale bisericii noastre vor înzestra-o curând cu o traducere a Bibliei, care să aibă autoritatea traducerilor din celelalte părți ale bisericii ortodoxe.

La explicare am întrebuințat opurile exigeților mai noi (Thalhofer, Schegg, Dolitzsch, Hengstenberg etc.); tradue. românească e după Biblia din Buzeu, Sagiuna și după un Ceaslov din Sibiiu 1850, dar n'am arătat deosebirile între ele — ce poate fi obiectul unui studiu special; iar LXX este ediția lui Tischendorf din 1887.

Caransebeș în Martie 1901.

Autorul.

BIBLIOTECA
Nr.
CM. ELEFTERESCU

LA VECERNIE.

Psalmul 103.

1. Binecuvintează suflete al meu pe Domnul!
Doamne Dumnezeul meu mărîtu-te-ai foarte,
Cu mărire şi cu podoabă te-ai îmbrăcat.

În mai multe psalmi (8. 18. 28. 92) se admiră unele fenomene ale naturii, iar în cel de faţă autorul descrie slăpînirea lui Dumnezeu în întreaga natură. Raportîndu-se la Gen. 1, 1—2, 3 poetul espune sfaros actuale o lumii şi închide cu dorinţa ca rêul sê se scoată dintr'însa, cărî sa vestească puterea, bunătatea şi înţelepciunea lui Dumnezeu; toate sunt aduse în fiinţă şi ţinute prin puterea creatoare a lui Dumnezeu. Acesta împărăţeşte creaturile de nemărginita lui iubire, deşt creatura, prin păcatuirea omului, s'a făcut rea. Rêul trebue nimicit, ca sê se deplinească bucuria lui Dumnezeu în lucrurile sale şi bucuria acestuia în Creatorul lor.

În original psalmul nu are inscripţie; LXX şi Vulgata îl atribue lui David. Acestu tradiţie o confirmă cuprinsul şi tonul poeziei, apoi legătura cu psalmul 102. Nesăţur e şi timpul compunerii.

Deoarece acest psalm stă în legătură cu Gen. 1. c., apoi vedem ca ziua I. II. a creării sê trateze în v. 2—5, a III. în v. 6—18, a IV. în v. 19—23, a V. VI. în v. 25—30; iar repausul de Sâmbătă în v. 31, şi espune în cea mai sublimă poezie naţională simplă a lui Moisi despre creare.

Vers 1. *Binecuvintează... Doamne!* cu aceste cuvinte, ca în psalmul precedent, autorul începe şi sfîrşeşte poezia cu o aşărire îndemnătoare către sufletul sêu. Mărirea lui Dumnezeu *(multu-te-ai foarte)* se poate cunoaşte din lumea vêzută (Rom. 1, 20), ce sê

2. Celce îmbracă lumina ca o haină,
Celce întinde cerul ca un cort.

3. Celce zideşte pe ape foişoarele sale,
Celce face norii trăsura sa,
Celce umblă pe aripile vântului.

---

demonstră în cele următoare. *Cu mărire... te-ai îmbrăcat* înseamnă măreţe care Iehova a îmbrăcat dela crearea lumii; în aceasta se oglindeşte majestatea regească a lui Dumnezeu. Cele întâmplate la creare în textul original se espun în participiile prezentului, căci cele aşezate atunci continuă în conservare (Am. 1, 13, Is. 44, 24, 45, 7 etc.); traducerile au pers. 2. LXX part. Traduc. rom.: *Binecuvântează... Întru mărturisire şi în mare podoabă ţesut ai îmbrăcat*. Evr. *hod* (הוד) LXX l-a luat despre mărirea, onoarea ce şi-a făcut-o Dumnezeu prin descoperire; luată ce o aduc fiinţele create de el. *Mare podoabă*: creatura admirabilă să închipuieşte ca o haină preţioasă.

Vers. 2.: crearea luminii şi a firmamentului. Începând cu cerul se espune ca întâia impresiune asupra ochiului observator o face lumina — ziua la soare, iar noaptea la nenumăratele stele. Lumina, raportată la Dumnezeu, să numeşte în poezie haină. Toate popoarele vechi culte cred că Dumnezeu e îmbrăcat cu lumină. Haina în orient are semnificaţie simbolică: arată demnitatea celui îmbrăcat cu ea. Haina lui Dumnezeu este de lumină, pentrucă fiinţa lui e lumina absolută. Dar lumina ce noi o cunoaştem nu este însuş Dumnezeu, nu e emanaţiunea fiinţii dumnezeeşti, ci Dumnezeu a creat o şi s'a îmbrăcat cu ea ca în imagine să se descopere fiinţa sa nevăzută. *Celce întinde... cort*: precum omul întinde coperişul cortului făcut din peĭ, aşa Dumnezeu şi-a întins locuinţa, cerul. Numai o parte mică a cerului o vedem noi, şi cât de minunat este ce putem observa! Traduc. rom. *Celce te învrăcĭ cu lumina ca cu o haină, celce întinzi cerul ca o pĭele*.

Vers. 3. În apele deasupra firmamentului Dumnezeu zideşte sieşi foişoare (Gen. 1, 7). Firmamentul este pătura mai înaltă de aer care să vede deasupra pământului ca safirul cizelat, întins ca un vel străveziu. Stelele sunt deasupra firmamentului, dar străbătând prin el par a fi pe el. *Celce face... trăsură*: când se pogoară Dumnezeu din aceasta locuinţă *norii* îi sunt trăsuri, caĭ vânturile; îl însoţesc fulgere şi tunete. Traduc. rom. *Celce acoperi cu*

4. Celce face soliĭ sĕĭ din vînturi,
Servitoriĭ sĕĭ din foc flăcărător.

5. Întemeiat-a pămîntul pe temeliile lui,
Nu sĕ va clăti în veacul veacului.

6. Cu mareà ca cu o haină l-aĭ îmbrăcat pe el,
Pe munțiĭ aŭ stătut ape.

---

ape cele mai pre deasupra ale lui, celce pui norii suirea lui, celce umbli preste aripile vînturilor. Celе . . . deasupra (frișoare) sunt camerele deasupra casei, zidite pe coperiș. Evreii credeau că deasupra firmamentului (întîiul cer) ca ceva vîrtos) sunt spațiuri (cf. Gen. 1, 7). Dumnezeu locuește în aceste spațiuri și trimite nori, ploaie, fulgere ș.c. După LXX (*ὁ στεγάζων . . . αὐτοῦ*) *lui* să raportă la Dumnezeu, iar după tradiuc. rom. (Vulg.: Qui tegit . . ejus) la cer. *Celce pui norii . . aripile vînturilor*; norii și vînturile se amintesc, pentrucă aceștia înălțimii cerului, vin de acolo. *Aripile vînturilor*, înfățișează vînturile ca animale înzestrate cu pene. Când se arată Dumnezeu folosește norii cari sĕ mișcă de aripile vînturilor.

Vers. 4. *Celce face . . din vînturi . . . din foc flăcărător*, sau *ministrilor*: Dumnezeŭ întrebuințează vîntul și focul spre scopuri speciale, ori: Dumnezeu din îngerilor sĕĭ foc și vînt, îi îmbracă în aceștea când îl trimite în lume să împlinească misiunea cu care l-a încredințat. Traduc. rom.: *Celce faci îngerĭ tĕĭ duhuri, și slugile tale pară de foc* (Vulg.); LXX: *ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα, καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ πῦρ φλέγον*. Înțelesul este că vînturile și focul servesc la Dumnezeu, el întrebuințează pe îngeri (servitorii cerești) spre acelеași scopuri ca vînturile și focul, adecă a sĕ manifesta oamenilor și a-i pedepsi. Astfel sĕ poate zice că-i face oarecum vînt și foc.

Vers. 5. Înfățișându-sĕ apele de sub cer sĕ crea pămîntul eară, deși era liber în univers (Iob 26, 7), are puține interne. Traduc. rom. *Celce întemeiĭ pămîntul preste hotărîrea lui, nu sĕ va pleca în veacul veacului.*

Vers. 6. *Mareà* cu care Dumnezeŭ a acoperit pămîntul sunt apele din început în cari era el ca în embrio, căci el e produs din apă și prin apă (2. Petru 3, 5). *Ca o haină . . . pe el*: pămîntul e îmbrăcat în mare ca cu o manta; dar după v. 6. el e mortos. Traduc. rom. *Adîncul ca o haină este îmbrăcămintea lui, preste munțiĭ vor sta ape.*

7. De certarea ta fugit-au ele,
De glasul tunetului tău depărtatu-s'au îngrabă,
8. Ridicatu-s'au munți, coborîtu-s'au văi,
La locul care l-ai întemeiat lor,
9. Pus-ai lor hotar care nu-l vor trece,
Nu se vor întoarce să acopere pământul,
10. Celce trimite izvoare în văi,
Prin mijlocul munților curg ele.
11. Ele adapă toate fiarele câmpului,
Colunii își stâmpără setea.
12. Deasupra lor locuesc păserile cerului,
Dintre crengi ridică ele glasul.

Vers. 7—9. Apele din început sunt supuse stăpânirii uscatului și așăzate între margini hotărîte: *De certarea ... La glasul puternic (glasul tunetului tău)* al lui Dumnezeu apele să despart, munții se arată, uscatul iesă la iveală cu înălțimi și adâncimi *(ridicatu-s'au ... văi)* după ce apele s'au dat înderet. V. 8ª e inciză. *La locul ... lor*: apele s'au dus în locul arătat lor de Dumnezeu, așa li s'a pus hotare, peste cari nu vor mai putea trece ca să acopere pământul. Hotarele acestea Dumnezeu le pune în fiecare zi (Ps. 92). Poetul în loc să zică: „Zis-a Dumnezeu" se exprimă cu: Dumnezeu a certat; de glasul tunetului lui tremură și fug apele. Ele nu s'au grăbit înapoi de bună voe, ci la porunca lui Dumnezeu. Această poruncă garantează că ele nu se vor mai reîntoarce unde au fost (Gen. 8, 9 sq.). Dar despărțind Dumnezeu apele de uscat, pământul n'a rămas fără apă, ci are izvoarele. Traduc. rom.: *De certarea ta vor fugi, de glasul tunetului tău se vor înfricoșa. Se vor munți, și se pogoară câmpii în locul în care le-ai întemeiat pe ele* (LXX: în locul care l-ai întemeiat lor). *Hotar ai pus care nu-l vor trece, nici se vor întoarce să acopere pământul.*

Vers. 10—12. Autorul trecând la ziua a 3. a creării descrie ce binefăcătoare au fost apele ușezate între maluri pentru dobitoace și plantele de pe pământ. Apele pustiitoare sunt acum până în văi, iar pe vârful munților cade roua. Dumnezeu a grijit chiar de animalele cele mai sălbatece ale pustiei, de *colonii* (azinul sălbatec), cari locuesc în locuri nesocotite și sunt greu de prins.

13. Celce adapă munţii din foişoarele sale,
De rodul lucrurilor tale se satură pământul.

14. Celce face se răsară iarba dobitoacelor
Şi plante spre slujba oamenilor,
Ca să scoată pâne din pământ;

Traduc. rom. *Celce trimiţi* (şi Vulg.; LXX: *ὁ ἐξαποστέλλων*) *izvoare în văi, prin mijlocul munţilor vor trece apa. Adăpa-se-vor* (Sag. adăpa-vor, LXX *ποτιοῦσι*) *bute..., aşteptă-vor cetăţi între seleaşi lor. Preste aceşti paseri cerului vor locui, din mijlocul pietrilor vor da glas. Ape* (v. 10) lipseşte în orig. şi Psaltirile vechi. Subiectul la „adapă" *ori adăpa-vor* (LXX) sunt izvoarele. *Aşteptă-vor... seleaşi lor:* ei aşteaptă la izvoară pentru seleaşi lor, ca să o stâmpere. *Preste aie* (LXX *ἐπάνω σε*, Vulg. *desuper*): deasupra, lângă izvoare şi pârâe.

Vers. 13. Dela Irmeişu lângă izvoară poetul ajunge la ploaea care vine din înălţimile cerului adapă pâscurile munţilor. În văi apa se scurge de pe munţi, iar pe munţi vine din nori. Aceştia iarăş se fac din apele cereşti, căci la s. Scriptură ploaea se închipuieşte ca venind din rezervoare şi camere superioare (Gen. 7, 11; Ps. 148, 5). Dumnezeu prăbuşeşte firmamentul şi trimite apă de sus, care se vede sub firmament ca nori şi cade pe pământ ca ploae şi rouă. Traduc. rom.: *Celce adăpi* (LXX *ποτίζων*) *munţii din cele mai pre deasupra ale tale* (LXX *αὐτοῦ*), *din rodul lucrurilor tale se va sătura pământul. Cele mai deasupra*: foişoarele în cari sunt apele superioare (izvoarele ploii cf. v. 3). *De rodul... lucrurilor* exprimă ca ploaea e rodul muncei, sau mai bine: rodul care-l aduc lucrările lui Dumnezeu aci pe pământ, anume plantele, de cari apoi se satură pământul, adecă locuitorii lui, pentrucă oamenii şi animalele se nutresc cu ele.

Vers. 14. O urmare a ordinei regulate a pământului sunt plantele. Aci avem să cugetăm plantele de cultură, îndeosebi cerealele (Gen. 1, 11). Autorul deosebeşte cu fineţe serviciul ce-l face iarba dobitoacelor şi oamenilor. Iarba serveşte deadreptul animalelor ca nutreţ, iar omul trebue să cultive pâinea cerealelor ca să poată face pâne din ei (Gen. 2, 5). *Spre slujba oamenilor*: în folosul, serviciul acestora. *Ca să scoată* etc. şi versurile următoare descriu mai pe larg creaturile câmpului şi ale pădurii. Subiectul la „ca să scoată"

15. Şi ca vinul să veselească inima omului,
Să facă faţa a străluci de untdelemn,
Şi pâne să întărească inima omului.

16. Sătura-se-vor arborii Domnului,
Cedrii Libanului, care I-a sădit,

17. Unde păsările îşi fac cuib,
Cocostârcul îşi are casa pe chiparoşi.

---

este „ei face să răsară" din cele precedente. Traduc. rom.: *Celor răsare... şi pâine* (LXX χλόη)... *din pământ*. Subiectul la *ca să veselă* e omul.

Vers. 15. La *ca vinul* etc. cf. Eccliz. 10, 19. Sirah 40, 20, îndeosebi Isaia, care vede în vin izvorul întregei plăcerilor naturale. Şi vinul e bun ago ist de om ca pâinea; Dumnezeu nimic n'a dat omului precum animalelor tarsi. Conjunctivul „ca să veselească" are emfasi: vinul să veselească pe om; acesta să fie vesel când gustă din cele date lui de Dumnezeu spre nutrire (cf. 1. Tim. 4, 3). *De untdelemn* nu = mai strălucit ca untdelemnul, oleul (cum s'ar putea traduce cuvântul evreesc), ci pâinea, vinul şi untul de lemn sunt cele mai însemnate producte ale regnului vegetal şi numite în 14ª *ésb* (plante). Dumnezeu face faţa să strălucească de oleiu nu numai pentrucă el face mâncările mai gustoase şi mai nutritoare, ci cu untdelemnul se unge şi faţa spălându-se pe faţă. Şi în zilele noastre Arabii se ung foarte tare cu untdelemn, care picură pe corp şi haine; dacă nu se ung pielea devine aspră, groasă şi uriţă. *Şi pâine... omului*: aceasta e raţiunea puterii de viaţă fiind instrumentul cel mai întrebuinţat; cf. şi Ps. 71, 16. Traduc. rom. *Şi vinul veseleşte inima omului, ca să veselească faţa ca untdelemn, şi pâinea întăreşte inima omului întăreşte* (LXX).

Vers. 16. să raportă la cele espuse în v. 13—15 şi să afirmă că plantele sătură, nu celece se produce ca în v. 13. *Sătura-se-vor* cuprinde întreaga nutrire. *Arborii Domnului*: arbori care în mod deosebit mărturisesc mărirea Creatorului lor, saŭ: arborii plantaţi de însuş Dumnezeŭ spre deosebire de cei plantaţi de oameni. Traduc. rom.: *Sătura-se-vor lemnele câmpului... care ai resădit* (LXX). Se pare că în loc de יהוה (Jhovâ) s'a scris שדי (şadâi), ce LXX a citit שדי (sādai, câmp).

Vers. 17. *Unde* să raportă la acești arbori, între cari se amintesc cedrii şi chipresul. În ei îşi au cuibul păseri mici şi mari,

18. Munții cei înalți pentru capricorni,
Stâncile adăpost ariciilor.

19. Făcut-a luna spre vremi,
Soarele își cunoaște apusul.

20. Pui întuneric și să facă noapte,
Întru ea se mișcă toate fiarele pădurii.

în special *cocostârcul* (= „crodul"). Cocostârcul stătea la cei vechi în mare vază numindu-se *avis pia* (pietaticultrix la Petron. 55, 8) din motivul că are deosebită aplecare la viața familiară; din această cauză să și ținea că neapărat fericire în casă. Traduc. rom. *Acolo paserile se vor încuiba, lăcașul crodului petrecește pe ele* (LXX). *Lăcașul . . . pe ele*: cocostârcul își pune cuibul mai sus decât alte păsări și în acest înțeles le stăpânește.

Vers. 18. Dela locurile de ascundere a animalelor autorul trece la înălțimile munților și vizuinile stâncilor arătându-se nemărginita îngrijire a lui Dumnezeu de toate făpturile sale. *Iaël* e capricornul (sau gazela) care locuește mai ales în munți. Evr. *șafan* (Prov. 30, 26) însemnează un animal care samănă cu marmota (hyrax syriacus) și să află în vizuinile muntilor lângă Marea moartă, Cul Chidron și Sinai. Tradiția evreească înțelege „iepurele de casă"; alții traduc cu „ariciu", ce corăspunde întrucât acest animal petrece îndosebi în locuri singuratice; sau „lepure, șoarece de munte"; LXX are χοιρογρύλλιος (ariciu, *porc grunzitor*). Chiar cei vechi nu sunt în chiar ce ați se înțeleagă sub acest nume (Winer, Reallex. v.). Traduc. rom.: *Munții cei înalți cerbilor, peatra scăpare iepurilor*.

Vers. 19. Aci avem alusiune la Gen. 1, 14. *Făcut-a luna* etc. Luna să mișcă întâiu, pentrucă după ea Evreii își regulau timpul și după descrierea zilei autorul lasă să urmeze a nopții. Sub *vremi* înțelegem momente și epoce din viața civilă și bisericească, cari să măsură după lună. *Soarele* etc., se raportă la locul unde răsare și apune; niciodată nu e în nesiguranță în această privință. Ziua și noaptea să schimbă deci după anumite legi. Traduc. rom.: *Făcut-a . . . și-a cunoscut apusul său*.

Vers. 20. Autorul se ocupă aci mai pe larg cu celece să întâmplă noaptea. *Pui întuneric* etc. Toate sunt sore premărirea lui Dumnezeu. El are numai să vorbească și să face noapte, când începe viața animalelor sălbatece; atunci de să nutresc. Dumnezeu

21. Puii leilor răcnesc după pradă
Și cer dela Dumnezeu mâncarea lor.
22. Răsare soarele, ei se retrag
Și zac în culcușurile lor.
23. Omul iesă la lucrul său
Și la lucrarea sa până sara.
24. Câți de multe sunt lucrurile tale, Doamne,
Toate le-ai făcut cu înțelepciune.
Plin e pământul de făpturile tale!
25. Marea aceasta, mare și largă,
Acolo sunt viețuitoare fără număr,
Viețăți mici cu mari.

---

să înfățișeze ca cum ar umbla noaptea și ar căuta mâncare fiarelor, cari fug de lumina zilei. Traduc. rom.: *Pus-ai . . . s'a făcut . . ., întru acea vor trece . . pădurii. Vor trece*: cine'va face întrebarea cu să-și caute mâncare.

Vers. 21. *Puii leilor* etc. exprimă că aceștia au însușirea dela fire a ruga pe Dumnezeu când răcnesc și ies după pradă. Traduc. rom.: *Puii leilor răcnind ca să apuce . . . și să caute . . mâncare lor. Ca să apuce* depinde dela *răcnind* = de foame răcnesc după pradă.

Vers. 22. 23. Acum se descrie ce se întâmplă ziua când apune a răsări soarele, în contrast la cele precedente. Ziua e pentru om (Iob 24, v. 37, 8. 38, 40); Dumnezeu oprește atunci și depărtează orce primejdie ce l-ar putea împiedeca în lucru. Traduc. rom.: *Răsărit-a soarele și s'au adunat, și în culcușurile sale vor zăcea, își-va omul . . . sara. S'au adunat . . vor zăcea*: fiarele se retrag, pentruca Dumnezeu le adună și le lasă libere.

Vers. 24. Aci trateaza autorul ziua 4. și 6. a creării (Gen. 1, 20. 21) având în special cum Dumnezeu se înfățișează de toate făpturile sale, cari sunt foarte multe: *Câți de multe* etc. Traduc. rom.: *Câți s'au mărit lucrurile . . . toate întru înțelepciune le-ai făcut; umplută-s'a pământul de zidirea ta.*

Vers. 25. *Marea aceasta* etc.: în mare sunt multe viețuitoare, cari încă vorbesc de Creatorul lor. *Aceasta*: marea care există fără a avea în vedere un anumit teritoriu. *Mare și largă*: e întinsă în toate părțile, spre răsărit și apus. Traduc. rom.: *Marea aceasta e . . .*

26. Acolo umblă corăbiile,
Bălaurul acesta, pe care l-ai făcut să se joace întrênsa.

27. Toate aşteaptă dela tine,
Să le dai mâncarea lor la timpul său.

28. Tu le dai, ele adună;
Tu-ţi deschizi mâna, ele se satură de bunătate.

29. Tu-ţi ascunzi faţa, ele se turbură;
Tu iei suflarea lor, ele se sfârşesc
Şi se întorc în ţărîna lor.

30. Tu trimiţi duhul tău, ele se vor zidi,
Şi înoeşti faţa pământului.

---

acolo jigănii, cărora nu este număr, fiinţi mici şi mari (LXX *αὖται ἡ θάλασσα ἡ μεγάλη... ἐκεῖ ἑρπετὰ... ζῶα μικρὰ μετὰ μεγάλων*). *Jigănii* (după LXX *reptile*) însemnează toate animalele mării.

Vers. 26. *Bălaurul* (leviathan în cartea Iob însemnează crocodilul; este balena, monstru de mare. Espresiunea *în* = ca el se se joace, desfăteze în ea, adecă în mare; Traducerea rom.: *Acolo corăbiile umblă, bălaurul acesta, pe care l-ai zidit a-l batjocori pe el. A-l batjocori pe el*: pe bălaur; ἐμπαίζειν cu dativ (LXX αὐτῷ, dar se poate lua şi în loc de αὐτῇ adecă θαλάσσῃ) însemnează a batjocori pe cineva, sau a se juca cu cineva, cu ceva. Înţelesul este, că Dumnezeŭ ar fi creat bălaurul ca să-şi bată joc de nimicnicia, puterea lui, căci deşi e mare, totuş îl stăpâneşte când vrea. Rabinii explică că Dumnezeŭ s'ar juca cu leviathanul.

Vers. 27. *Toate aşteaptă* etc. Dela animalele mării să trecem la vieţuitele pământului, cari toate sunt îngrijite de Dumnezeŭ. Noi nu vedem aceste animale, iar Dumnezeŭ le cunoaşte şi le dă hrana *la timpul său*: când le e vremea. Traduc. rom.: *Toate către tine aşteaptă să le dai lor hrană la bună vreme.*

Vers. 28—30 exprimă că Dumnezeŭ nu numai produce toate fiinţele, ci le şi ţine viaţa. Duhul lui creator le vivifică şi întreţine. *Tu-ţi ascunzi faţa*: le lipseşti de graţia ta; *se turbură*: le cuprinde spaima morţii. *Suflarea lor*: viaţa ce o posedă animalele. *Tu trimiţi*: duhul creator produce în locul fiinţelor moarte altele; aşa să înoeşte necontenit faţa pământului. *Duhul tău* e viaţa ce la creare

31. Fie mărirea Domnului în veci,
Domnul să se bucure de lucrurile sale.

32. Celce caută spre pământ, şi el se cutremură,
Celce se atinge de munţi, şi ei fumegă.

33. Cânta-voiu Domnului în viaţa mea,
Cânta-voiu Dumnezeului meu până ce voiu fi.

34. Bineplăcută fie lui vorba mea,
Şi eu mă voiu bucura de Domnul.

35. Să piară păcătoşii de pe pământ,
Şi cei fărădelege să nu mai fie,
Binecuvintează suflete al meu pe Domnul!

---

iesă din Dumnezeŭ şi vieaţă toate (Gen. 2, 7). Tradue. rom.: *Dându-le tu lor vor aduna, deschizându-ţi tu mâna ta, toate se vor umplea de bunătate, Iar întorcându-ţi tu faţa ta, se vor turbura; Ia-vei duhul lor şi se vor sfârşi, şi în ţărîna sa se vor întoarce. Trimite-vei duhul tău, şi se vor zidi, şi vei înoi faţa pământului.*

Vers. 31—34 să trăcuză pe Gen. 1, 31. Domnul se bucură de lucrurile sale şi el să aibă mărire în veci, nu numai acum, pentrucă puterea lui e veşnică. *Celce caută . . . fumegă:* omul să nu se teamă de pământ şi munţi; nimic nu poate primejdui mărirea ce şi-a făcut-o Dumnezeŭ. La „munţii fumegă" nu avem de înţeles erupţiunile vulcanice, cf. Exod. 19, 18. Tradue. rom.: *Fie mărirea . . veseli-se-va Domnul de . . . şi-l face ţi el de se cutremură, . . . munţi şi fumegă . . . Îndulceaseă-se lui vorba mea . . . mă voiu veseli de Domnul. Vorba mea:* conversaţia mea cu Domnul = cântarea mea.

Vers. 35. Păcătoşii, care nu caută să fie plăcuţi lui Dumnezeŭ, să piară de pe pământ, căci ei lucră împrotiva voiĭ lui, primejduesc existenţa creaturii, strică aşa şi bucuria lui Dumnezeŭ. Va să zică dorinţa psalmistului ca păcătoşii să piară de pe pământ să explică în precedentul *şi eu mă voiŭ bucura de Domnul. Binecuvintează* etc. Vedem că psalmul închee cu cuvintele dela început, pentrucă omul nu poate aduce lui Dumnezeŭ decât laudă şi mulţumită în cuvinte şi fapte. Tradue. rom.: *Lipsească păcătoşii . . ., şi cei fărădelege, ca să nu fie ei . . . . Domnul.*

Psalmul 140.

1. Doamne eŭ strig cătră tine, grăbeşte la mine,
   Ia aminte glasul meŭ când strig cătră tine!

2. Se se îndrepteze rugăciunea mea ca tămâe înaintea ta,
   Ridicarea mânilor mele ca jertfă de sara.

Psalmul lui David. În urma inscripţiunii psalmul este al lui David, fie că el însuş l-a compus saŭ altul care îl înfăţişează în felul scrierii. Psalmul înfăţişează starea lui David pe timpul urmăririi din partea fiului seŭ Absalom; după alţii psalmul o din timpul prigonirii lui David de Saul (1. Imp. 24, 1 sq.), când David era depărtat dela cultul dzeesc din Sion. Avem un psalm de seară. Constituţiunile apostol. (II. 59. VIII, 35) îl prescriu pentru serviciul dzeesc de sara, de aceea se şi numeşte ὁ ἑσπερινός (de seară); ar s. Crizostom zice că el se cântă foarte adese, pentrucă este medicină sănătăţei şi împăcare de păcate încât cu orce murdărie ne-am fi întinat în vro zi, acelea se şterg cu această cântare spirituală (la ac. psalm).

Vers. 1. David are obiceiul a zice: Grăbeşte întru ajutoriul meu (Ps. 21, 20. 37, 23. 39, 14) şi aci: alergă mie, grăbeşte la mine ca aici dovadă că psalmul ar fi scris de altă persoană. *Când strig cătră tine*: când te chiem pe tine, care nu-mi eşti departe. *Traduc. rom.: Doamne strigat-am cătră tine, auzi-mă, . . . glasul rugăciunii mele, când . . . tine.*

Vers. 2. Dumnezeŭ poate asculta rugăciunea numai dacă e plăcută, de aceea zice autorul: *Să se îndrepteze* etc., aceasta să fie recunoscută, să aibă valoare. Dumnezeu să primească rugăciunea lui ca miros de tămâe saŭ tămâie (care simbolizează rugăciunea plăcută lui), care să alăture la jertfa de faină şi o face să se înalţe la Dumnezeŭ. *Ridicarea mânilor*=rugăciune (3. Imp. 8, 22. Ps. 27, 2. 43, 21 etc.), să fie „mâinile" (plăcinte cu tămâie) de sara, care se aduceau ca jertfă neînsângerată în fiecare zi dimineaţa şi sara; arderea de tot ca miros plăcut lui Dumnezeu, iar după Exod 29, 38–42 adaugându-se la „tamid"-ul de sara încheia serviciul zilei. Traduc. rom.: *Să se îndrepteze . . . tămâe . . . seară.*

3. Pune Doamne strajă gurii mele,
Veghiază la uşa buzelor mele.

4. Nu pleca inima mea spre lucru viclean,
Ca să fac fapte într-o nedreptate
Cu oamenii care lucrează fărădelege,
Şi nu voiu mânca mâncările lor alese.

Vers. 3, 4. *Pune Doamne* etc. Dacă psalmul s'a compus pe timpul prigonirii lui David de Saul, apoi se explică aceste versuri foarte firesce. Saul e în mâinile lui David şi oamenii acestuia îl îndeamnă a-şi resbuna. David vezând pe Saul trebue să-şi aducă aminte tot rêul primit din partea acestuia, de aceea se roagă ca Dumnezeu să-i păzască nu numai a nu-şi resbuna cu fapta, ci nici să nu rostească vr'un cuvênt rêu asupra lui Saul. Iar dacă e psalmul din timpul lui Absalom, apoi rugăciunea precedentă să specializează cu reminiscenţe din Ps. 38, 2. 33, 14 rupându-se să tacă în toate împrejurările. David e tradat, slăbiciunea lui pretinde să fie circumspect în vorbe, deşi nu e vinovat faţă de celce s'au resculat contra lui, ci e conştient de vina sa către Dumnezeu. *Nu pleca etc.* luând grăfis dela el să nu se plece inima ele., autorul vrea să nu aibă nici o legătură cu potentaţii de faţă. *Oamenii* sau „domnii" e ironie (Ps. 4, 3). „Lucru viclean" din cele precedente să explică aici în: *Ca să fac . . . fărădelege.* Evr. *Alilotli* se întrebuinţează în înţelesul: faptă ruşinoasă (Ps. 18, 1. 98, 8). *Şi nu voiu mânca etc.* exprimă şi mai emfatic ruptura cu cei fărădelege; el nu voeşte să fie părtaş la plăcerile în mâncări şi beuturi ale uzurpătorilor care s'au înstăpânit în posesiunea celor ahurgaţi. Traduc. rom.: *Pune Doamne . . . şi uşă de îngrădire . . . mele. Să nu abată inima mea spre cuvinte de vicleşug, ca să tăgăduesc răspunsurile cele din păcate, cu oamenii celce . . ., nu mă voiu însoţi cu aleşii lor. Uşă de îngrădire* (resp. întărire) *împrejurul buzelor mele*: cum un oraş e împrejmuit de întăritură, aşa şi înaintea buzelor autorului Dumnezeu să pue o poartă ca a unei fortăreţe, o poartă tare, închisă. *Să tăgăduesc răspunsurile* etc.: să caut temeiuri a ascunde păcatele, a le micşora. *Din păcate*: când am păcătuit. *Τῶν ἐκλεκτῶν* (LXX) poate fi neutru=celce alese; înţelesul: nu voesc să am parte de celece ţin ei a fi alese, de plăcerile lor păcătoase; fericirea lor pe pământ.

5. Bata-mă dreptul cu iubire şi să mă mustre,
Acest untdelemn pe cap nu-l respinge capul meu,
Că încă cu rugăciune întâmpin relele lor.
6. Aruncaţi de lături stâncii vor fi stăpânitorii lor,
Şi graiurile mele auzi-vor că sunt plăcute.
7. Precum dacă cineva brăzdează şi despică pământul,
Aşa sunt risipite oasele noastre la poarta Iadului.

Vers. 5. David e conştient de păcatele sale înaintea lui Dumnezeu, de relele cu repent şi de aceea e gata a primi orice mustrare, ce i-s'ar face din iubire. *Dreptul*: ordine ar fi acel drept; e contrast la cei răsculaţi şi poporul aflat cu ei. Alţi înţeleg sub „dreptul" pe Dumnezeu şi privesc în aceste cuvinte o urmare a rugăciunii lui David: Pune Doamne etc., adecă el e hotărît a nu se lăpăda de Dumnezeu niciând şi a nu se afla cu păcătoşii. De sine înţeles este că aceştia trăduc versul: „Dumnezeu cel drept pedepsească mă şi mustre-mă, eu voiu fi stăruitor, căci el totdeauna are bunăvoinţă". Dumnezeu trebuie să ne pedepsească ca să-l cunoaştem bunătatea. *Hăsăn* (tendere) e zis de loviturile mustrării serioase, dar binevoitoare (Prov. 27, 6). Originalul *hesăd* se traduce cu „bunăvoinţă" (Ier. 31, 3 cf. Osl. 6, 1). *Acest untdelemn* etc. exprimă că el cu plăcere primeşte mustrarea binevoitoare, aceasta îi pricinueşte bucurie. *Că încă... lor*: el primeşte mustrarea celui drept, iar fiind de reutatea stăpânitorilor de acum are arma rugăciunea, comunicând neîntrerupt cu Dumnezeu. Traduc. rom.: *Cerbul meâ̂na dreptul cu milă şi mă va mustra, iar untul de lemn al păcătosului să nu ungă capul meu, că încă şi rugăciunea mea e între bunele voinţe lor.* „A unge capul cu untdelemn" însemnează a face cuiva bucurie, onoare, mângâiere (Ps. 21, 8). Autorul nu doreşte fericirea păcătoşilor, ci se roagă ca Dumnezeu să-l ferească de aceasta. *Că încă şi rugăciunea... lor*: păcătoşilor le merge bine, el însă se roagă şi acum când e în mare strâmtorare, să nu fie părtaş la soarta lor. *Bune voinţe lor*: în ceasuri ei află plăcere: fericire, păcatele şi gusurile contra mea (cf. v. 5, „cele ale sale").

Vers. 6. 7. În aceste vv. David prezice că duşmanii lui vor peri. Stăpânitorii de acum vor cădea pradă mâniei poporului sedus de ei, iar el, care mărturiseşte voinţa de mântuire a lui Dumnezeu, va fi liber şi toţi îl vor asculta. *Aruncaţi de...* etc.: noii regenţi vor

706/163

8. Căci către tine Doamne, Doamne ochii mei,
În tine sperez, nu vérsa sufletul meu.
9. Păzește-mă de mâinile lațului a celorce mă pândesc,
Și de cursele celorce fac fărădelege.
10. Păcătoșii cadă în mreaja lor
Până ce deodată eu trec.

---

fi aruncați de popor de stânci (cf. 2. Cron. 25, 12; Hdd' sela = pereții stâncilor), iar cuvintele lui David vor fi ascultate cu plăcere (în original și LXX). *Pentru dacă vinovați etc.* Sfârșitul a dușmanilor săi, zice autorul, îi va face să recunoască nimicnicia cuvintelor lui, deși el acum e străinul. Imaginea exprimă: De s'ar întâmpla ca el și ai săi să fie în starea că oasele lor să fie în gura șeolului (adecă în gura gropii, sunt ei morți, pentrucă oasele morților se află în gura iadului, iar sufletul să coboare acolo jos): apoi aceasta s'ar asămăna cu când cineva ară și sfarmă pământul, adecă el n'ar să rămâie totdeauna în acestui stare, ci vor învia de nou ca semințele aruncate în pământul arat. Suferințe mari se asamănă cu moartea, iar suferitorii cu celce mor, cf. Ps. 87, 5—7. Tradus. rom. *Înghițitu-s'au lângă piatră judecătorii lor* (Vulg. judices, LXX *κριταὶ*), *auzi-să-vor graiurile mele că s'au îndulcit* (LXX *ἡδύνθησαν*). *Ca o brazdă de pământ s'o rupt pre pământ, risipitu-s'au oasele lor lângă iad* (LXX Vulg. *ossa nostra*). *Înghițitu-s'au lângă piatră*: aproape de ei vor pieri cei aruncați, ca cum i-ar înghiți. *Judecătorii lor*: conducătorii (Saul etc.). *Auzi-să-vor etc.*: partizanii judecătorilor care trăiesc după moartea acestora, văzând cum au fost pedepsiți aceștia, se vor alipi de David, îi vor asculta cuvintele. *Ca o brazdă de pământ*: la arat pământul se despică și părțile sunt împrăștiate pe suprafața lui. Astfel sunt risipite oasele cântărețului și ale soților; iadul (mormântul) îl poate înghiți în fiecare moment, căci viața le o amenință, sunt smulși cu forța mare.

Vers. 8. e reminiscență din Ps. 24, 15. 30, 2. Aci să compune numele *Iehova Adonai* ca Ps. 67, 21. 108, 21. 139, 8. Avac. 3, 19. *Nu vérsa*: sufletul să închipuește ca un vas; fundul lui să nu se desfacă. Tradus. rom.: *Către tine . . spre tine am nădăjduit, să nu lași sufletul meu.* Pământul arat dăvine rodnic, iar cititorul va scapa din primejdie și va fi fericit, căci a nădăjduit în Dumnezeu.

Vers. 9. 10. cf. Ps. 7, 16. 68, 23 etc. *Mâinile lațului*: ale cursei care prinde. *Mreaja lor*: păcătoșii cad în cursele ce le pun

Psalmul 141.

2. Cu glasul meu strig către Domnul,
Cu glasul meu mă rog la Domnul.
3. Înaintea lui vĕrs grija mea,
Înaintea lui spun necazul meu.
4. Când se întunecă în mine duhul meu,
Iar tu cunoşti calea mea.
În calea în care îmblu ascund mie curse.

---

altora, şi adecă fiecare în a sa. *Iahid nareai* exprimă ce se întîmplă în acelaş timp când duşmanii lui cad. El a scăpat de asupritori, e liber; ei cad, iar el e neatacat până trece orce primejdie. Traduc. rom. *Păzeşte-mă de cursa, care mi s'ă pus mie, şi de cursele celorce... Cădea-vor în mreaja sa păcătoşii, deosebi când eu, până mă voiu trece. În mreaja sa:* a lui Dumnezeu; adecă: fiecare din păcătoşi cade în cursa ce el a pus altora.

Psalm 141. Din timpul prigonirii lui David de Saul avem 8 psalmi; acesta e cel din urmă şi are inscripţia: *„Poem didactic al lui David când era în peştera, rugăciune"*. Numirea „maşil" o mai întîmpinăm la Ps. 51, 1d, iar aci se mai adaogă „l'ilEa'" (Ps. 89, 1. 101, 1. Avac. 3, 1) care explică expresiunea întâia. Nu se poate spune sprijin decă sub „peştera" avem de înţeles Adullam (1. Imp. 22) saŭ Engadi (1. Imp. 24). Psalmul e poem didactic şi instrucază cum să se poarte omul în nevoi.

Vers. 2—4. Accentul în amîndouă versurile dintîi zace pe „Domnul". Autorul e părăsit de toţi, dar are încredere în Iehova, cui se adresează cu rugăciune şi căruia nu numai în întunerec, ci şi cu glas tare. *Acel* de rugăciune înseamnă, întăreşte şi sanctifică. *Iar tu... calea mea:* Domnul cunoaşte toate grijile şi necazurile lui înainte de a-le spune; că el se află în nevoe extremă *(când.....duhul meu)*: aceasta îl mîngîie. Traduc. rom. *Cu glasul meu către Domnul am strigat, cu glasul meu către Domnul m'am rugat. Vĕrsa-voiu înaintea lui rugăciunea mea, necazul meu înaintea lui voiu spune. Când lipsia dintru mine duhul meu, şi tu ai cunoscut căile mele; în calea aceasta, în care am umblat, ascunsu'mi-au cursă mie. Dintru mine* exprimă că duhul lui era aşa obosit încât aproape se se despartă de corp.

5. Privește în dreapta și vezi, nu se arată mie nici
[un prieten;
Perit-a scăparea dela mine, nimene nu caută de
[sufletul meu.
6. Strig către tine Doamne,
Zic: Tu ești scăparea mea,
Partea mea în pământul celor vii.
7. Ia aminte strigarea mea, că slab sânt eu foarte;
Mântuește-mă de cei ce mă gonesc, căci ei sânt
[greu [tari mie.

Vers. 5. 6. *În cetor etc.* Primejdia e foarte mare. Saul l-a împresurat de toate părțile și el însuș se află într-o peșteră. Aceste stări corespunde rugăciunea agitată a lui David în cele următoare. Dușmanii lui sunt mulți și apoi, că nici odihnă atotvăzătoare al lui Dumnezeu nu-i poate descoperi un prieten: *Privește în dreapta etc.*: Domnul să se convingă că el e fără sens și ajutor. David caută de dreapta sa, unde era obiceiul se se așeze cei ce dă ajutor (Ps. 108, 6. 31). *Martir* este numit care privește la cineva cu bunăvoință; protector, prieten (Ps. 16, 8). Împrejurul lui David sunt mulți credincioși, dar n'are prieten. *Perit-a scăparea*: îmi este cu neputință să scap. *Nu caută de sufletul meu*: nu i are grijă. De aceea se îndreaptă la Dumnezeu, cui poate spune toate ce-l apasă sufletul și care-l poate ajutora, acesta e *scăparea* (Ps. 61, 6—8) și *partea* (Ps. 16, 5) lui, adecă partea de posesiune care-l mulțumește. Cea mai mare mângâiere pentru dânsul este, că poate numi pe acest nevăzut Dumnezeul său. Iehova e viu și cine-l posede se află *în pământul celor vii* (Ps. 28, 13. 51, 7). Asemănare avem încă cu „Dumnezeu cu noi" (Rom. 8, 31); cine are pe Dumnezeu are tot ajutorul. Tradus. rom. *Luat-am seama de dreapta, și am privit, și nu era cine se mă cunoască: perit-a fuga dela mine, și nu este cine caută sufletul meă. Strigat-am către tine, Doamne, zis-am: Tu ești nădejdea mea, partea mea ești . . . vii.*

Vers. 7. David e nepricopsit, dușmanii sunt puternici; dar nădăjduind în Domnul se roagă cu rezoluțiune și liniștit. *Strigarea mea* cf. Ps. 16, 1., iar mai-nainte sunt reminiscențe din Ps. 78, 8 și 17, 18. Tradus. rom.: *La aminte spre rugăciunea mea, că m'am smerit foarte; izbăvește-mă* (LXX ῥῦσαι) *de cătră cei ce gonesc, că s'au întărit mai vârtos decât mine.*

8. Scoate din temniță sufletul meu, ca să laude numele tău —
Făli-se-vor cu mine drepții, că tu îmi faci bine.

Psalmul 129.

1. Din adâncuri strig către tine, Doamne,
2. Doamne, auzi glasul meu,
Urechile tale să ia aminte
La glasul rugăciunii mele!

Vers. 8. *Scoate din temniță* se ia literal și tropic. David într'adevăr era în peșteră ca într'o temniță; dar e și trop, pentrucă el a compus căntarea și pentru alte ocaziuni, fiindu-numai aici în Psaltire — necaz și nevoe. Tradue. rom.: *Scoate . . ., ca să se mărturisească numelui tău (LXX Domnule); pe mine mă așteaptă drepții până ce vei răsplăti mie. Să așteaptă:* drepții sunt curioși să vadă sfârșitul causei autorului și așteaptă cu dor mare împreună cu el să preamărească pe Dumnezeu.

Psalm. 129. *Căntarea treptelor.* Astfel se traduce *șir hamaalôth* care ocură ca inscripție la psalmii 119—133; LXX *ᾠδὴ τῶν ἀναβαθμῶν*, Vulg. „Canticum graduum". Explicatorii evreești zic că acești psalmi se căntau la serbătorea înălțării corturilor, când în Ilie să scotea apă, de pe cele 15 treple cari duceau în templu din curtea femeilor spre poarta lui Nicanor la tinda bărbaților. Dintre exegeții creștini unii cred ca cuvintele acestea ar însemna tonul mai ridicat; alții că exprimă gradația ritmică, întrucât adesă psalmul următor ar începe cu un cuvênt din psalmul precedent, se crea oarecum pe el, alții iarăș susțin că inscripția evreească = căntările suitilor, pentrucă le-ar fi căntat israiliții când s'au re'ntors în patrie din robia babiloneană (cf. Ezra 7, 9); în urmă sunt unii care afirmă că pelerinii israiliteni, mergênd de cele 3 serbători de peste an la Ierusalim, căntau acești psalmi.

Psaltirea conține 7 psalmi de pocăință (6, 31, 37, 50, 101, 129, 142). Aci să arată cât de condamnabilă e natura omului și cât de mare e grația dzeească. La compunerea Cronicelor să vede

3. De te vei uita la fărădelegi, Doamne —
Doamne, cine va sta?
4. Dar la tine este iertarea,
Ca să fii temut.

că acest psalm există în forma de față, pentrucă adausul la rugăciunea sfințirii templului lui Solomon (2. Cron. 6, 40—42) e din versuri de ale acestui psalm și Ps. 131. Psalmul e compus pentru exulanții din Babilon.

Vers. 1—3. Autorul se asemănă unui om aruncat în apă adâncă, de unde glasul lui abia poate fi auzit. Din acest adânc (nevoi) strigă el la Dumnezeu, iar apele cari acoperă acest adânc sunt păcatele omului. Fie departe pe om de Dumnezeu și glasul omului poate ajunge numai dacă strigă tare, iar Dumnezeu își pleacă urechea să-l audă. Păcătosul strigă la Domnul care să-i dea mântuire, aceasta ca atotputernic și atotsuficient să-i ajute. Dumnezeu știe toate, dar datoria credincioșilor este a cere cele necesare. De aceea zice el că urechile Domnului cu deosebită atențiune să-i asculte cererea. Că Dumnezeu îi va da ce cere el, este deplin convins. Acordarea cererilor să înțelegă noi cu luare aminte, căci noi înșine uităte numai de voim să fim apriați, de ne interesează foarte mult înțelesul celor 2 versuri este: Adâncul în care mă aflu, valurile grele cari sunt asupra capului meu, să nu mă oprească a striga la tine Dumnezeul meu, căci știi că tu asculți glasul nostru, că ești gata totdeuna să ne ajuți. Tu ai zis: „Chiamă-mă în ziua necazului și te voiu auzi". *De te vei uita etc.* De groază dzeească stăpână viețe omului. Dacă Dumnezeu ar ținea sama de toate fărădelegile omului, adecă ar căuta să resplătească cum merită după faptele sale, atunci nimene n'ar scăpa chuiuitoa lui; urmarea ar fi pierderea ființelor de rele. Acest vers motivează rugăciunea precedentă: Fii milostiv! căci toți suntem păcătoși (Ps. 13, 3), toți ne-am zămislit și născut în păcat (Ps. 50, 7); așadar nu poți face decât să ierți. Traduc. rom.: *Dintru adâncuri am strigat . . . Fie urechile tale luând aminte spre glasul rugăciunii mele . . . Doamne, cine va suferi? Că la tine este milostivirea. Va suferi*: cine poate sta înaintea judecătorului atotdrept?

Vers. 4. motivează mai departe rugarea după iertare: *Dar la tine este iertarea.* Dumnezeu nu judecă numai, ci și iartă: el singur poate ierta. *Ca să fii temut* („pentru numele tău" Ps. 78, 9):

5. Nădăjduesc spre Domnul, sufletul meŭ speră,
Şi eŭ aştept cuvêntul lui.

6. Sufletul meu spre Domnul,
Mai mult decît cele ce aşteaptă dimineaţa,
Cele aşteaptă dimineaţa.

7. Nădăjdueşte Israile spre Domnul,
Că la Domnul este mila
Şi multă mântuire la el.

8. Şi el va mântui pe Israil
De toate fărdelegile lui.

---

astfel numai Dumnezeŭ să preamărească cu mîntuirii noastre; poporul recunoaşte graţia dăruească, deplina ei putere, mulţumeşte şi laudă pe celce l-o dă. Traduc. rom.: *Pentru numele tĭŭ te-am răbdat Doamne, aşteptat-a sufletul meŭ spre cuvêntul tĭŭ, nădăjduit a sufletul meŭ spre Domnul.* Vedem că lipsesc cuvintele „ca să fii temut"; LXX leagă „Nădăjduit-a . . . Domnul" la v. următor.

Vers. 5—8. Fiind Dumnezeŭ iertător, cel ce nu-l poate despera de el orcît de păcătos. Autorul speră în Iehova, sufletul lui aşteaptă; speranţa aceasta este viaţa lui, ce potoleşte toată neliniştea şi îl măgăcă cu iertarea. *Spre Domnul* e îndreptată mai spre el (Ps. 142, 6). Aici se repetă e „aşteaptă până dimineaţa", ce exprimă că aşteptarea e lungă şi plină de suferinţe. Mânia de care e cuprins acum este pentru autor întunerec; aceasta se va schimba în lumină, şi adecă nu numai pentru el, ci pentru întreg Israilul care este în aceeaş cetate. Numai Iehova are graţia deplină, care mîntueşte de vina păcatului şi de urmările lui revărsînd în inima iertată, pace şi bucurie. Tot el are în belşug mîntuirea, adecă puteri în cît mai mare măsură voinţa, cunerea, înţelepciunea cari sunt necesare a produce mântuirea celui ameninţat cu pierzare. Individul şi poporul întreg aŭ să priveaseă numai la el şi speranţa aceasta nu-l va face de ruşine. Fiind el bogat în milă va mîntui pe Israil de toate fărdelegile lui, îl va ierta. Traduc. rom.: *Tot straja dimineţii până la noapte, din straja dimineţii* (aceste 3 cuvinte lipsesc în LXX) *să nădăjduească Israil spre Domnul. Că la Domnul . . . şi el va răscăpăra* (LXX λυτρώσεται) *pe . . . lui.*

Psalmul 116.

1. Lăudați pe Domnul toate neamurile,
Măriți-l toate popoarele!
2. Că mare este mila lui către noi
Și adevărul Domnului rămâne în veac.
Lăudați pe Domnul.

Între psalmii aceștia e cel mai scurt. Nu se știe ce motiv (o victorie sau scăparea din exil) îndeamnă pe iudei a provoca pe păgâni se laude pe Dumnezeul care s'a arătat milostiv tuturor. Apostolul Paul citează psalmul ca profetic în ep. c. Romani 15, 11.

Vers. 1—2. *Toate neamurile* e ca Ps. 71, 11. 17: toate, fără deosebire, ce se exprimă și în *toate popoarele*. Ele să laude pe Domnul, pentrucă în grația manifestată asupra lui Israil, este atotputernic, adecă acoperă toate păcatele oamenilor. *Și adevărul Domnului* etc. Adevărul este Domnul, pentrucă toate promisiunile lui se împlinesc, ce dovedește istoria. Mila și adevărul sunt cele două puteri dumnezeești cari se descoper în Israil și se desvoltă îndemnându-se de aci în întreaga lume. Traduc. rom.: *Lăudați... lăudați pe el... Că s'a întărit mila lui peste noi...*, etc.

LA UTRENIE.

Psalmul 19.

2. Auză-te Domnul în ziua necazului,
Scutească-te numele Dumnezeului lui Iacob!

Superscriptul, psalmul lui David. În original inscripția este *lamnaṣṣeaḥ*, LXX εἰς τὸ τέλος, Vulg. „in finem", dar până acum nu se poate afla adevăratul semnificare. Psalmul acesta sta în legătură cu Ps. 18 și 20. Începutul nu este alto în cel precedent, iar întreg este cerere și Ps. 20 mulțămită pentru acelaș întâmplare. Poporul se roagă pentru rege, care se pregătește a merge în rezbel contra unui mulțor dușmani puternici. Nu se poate ști de a compus David psalmul din anumită anză (2 Imp. 12, 27) sau în genere pentru atari necazuri. Din „carĕ și car" (Ps. 19, 8) s'ar părea că se face aluziune la armata Arameilor (2. Imp. 10, 18 etc.), care în timpul rezboiului contra Amoniților și Sirienilor — care veniseră cu multe care de rezbel și cu călărime numerosă — David se află în stare de decadență morală și fizică. Din cuprins rezultă că această cântare se executa în prezența regelui aducându-se ardere de tot și jertfe de mâncare. În timpul mai nou unii critici susțin că nu David a compus psalmul, pentru apostrofa din v. 2—6. Dar David a putut să se roage pentru sine în persoana a treia (Ps. 17, 1. 51; 18, 12. 26, 9. 27, 9), sau să lase poporul să se roage; în urmă a putut se se ugnească pe sine în persona a doua, pentrucă lasă poporul să rostească gratulare.

Vers. 2. Întreaga situațiune e tristă. Regele și poporul stau în fața unui rezbel, al cărui sfârșit e necunoscut. Dumnezeu, se roagă poporul, să asculte pe rege, dar nu numai acum, ci tot-

3. Trimită ție ajutor din cel sânt al seu,
Și din Sion sprijinească-te pe tine!
4. Aducă-și aminte de toată jertfa ta de mâncare
Și arderea de tot a ta să fie grasă. Sela
5. Dee ție după inima ta
Și tot propusul tău să-l plinească!

---

deuna când sunt nevoi și lipsuri. Dorințele poporului sunt însoțite cu rugăciune și jertfă. *Dumnezeul lui Iacob* exprimă puterea și grația lui, cari demonstră că este Dumnezeul lui Israil. Precum Dumnezeu a ascultat pe Iacob când era în necaz, așa să asculte acum pe rege; numele lui Dumnezeu să facă triumfu asupra dușmanilor. Traduc. rom.: *Auză-te... Iacov.*

Vers. 3. Chivotul legii era tronul lui Dumnezeu; de aci Israil aștepta tot ajutorul. *Din Sion:* aci era așezat chivotul. Dumnezeu din acest loc să însoțească cu binecuvântare pe regele care merge în războiu și să-l sprijinească. Traduc. rom.: *Trimită... dintru cei... ție.*

Vers. 4. Chivotul nu-l pot lua în războiu, dar regele aduce jertfă ca să expieze păcatele și să nu fie pedepsit. Arderi de tot și jertfă de faină erau prescrise înainte de războiu (1. Împ. 13, 9 sq.) Părțile jertfelor de faină, cari în parte să ardeau pe altar, să consumau în foc și să mistuiască *aroma* (aducere aminte, cf. Acta 10, 4), fiindcă aduc aminte lui Dumnezeu de cel pentru cine să aducerea. *Aducă-și aminte:* să primească darurile și să-l ție minte, să privească la el cu bunăvoință. La *arderea de tot*, după unii, să cere cu vînd foc din cer să o facă cenușă (Lev. 9, 24. 3. Împ. 18, 38; 1. Cron. 21, 26). Dar *degrăsa* însemnează a curăți de cenușă, a face grasă; deci înțelesul: arderile tale de tot să le ție grase, să-ți fie plăcute, să le primească cu plăcere. Traduc. rom.: *Poate aceasă toată jertfa ta... să se îngraşe* (LXX *πιανάτω*). *Să se îngroșe:* arderile de tot să le afle numai grăsime; grăsimea să considera partea cea mai însemnată a jertfelor. *Sela* nu se știe ce însemnează; LXX *διάψαλμα*, Vulg. l-a omis.

Vers. 5. *Propusul:* hotărîrea din acest războiu. Poporul speră cu deplină încredere că rugăciunea lui va fi ascultată, pentrucă David era „după inima lui Dumnezeu", era bărbatul care în toate faptele sale căuta mărirea lui Dumnezeu. Traduc. rom.: *Dee ție Domnul..., și tot sfatul... plinească.*

6. Bucura-ne-vom de ajutorul tĕŭ,
Şi în numele Dumnezeului nostru vom ridica steag,
Plinească Domnul toate dorinţele tale.

7. Acum ştiŭ că Domnul dă ajutor unsului sĕŭ,
El îl va auzi din cerul sĕŭ cel sânt
Întru puteri de mântuire a dreptei sale.

8. Aceştia se fălesc cu carĕ şi aceştia cu cai,
Iar noi cu numele Domnului Dumnezeului nostru.

Vers. 6. *De ajutorul tĕŭ*: ce-l vei da regelui să învingă; celce se roagă agiutesc pe rege. *Nĕdgel* e denom. dela dĕgĕl: a înălţa steaguri; aşa vom aróta bucuria noastră pentru învingere. *Plinească Domnul etc.* exprimă iarăş dorinţa însoţită cu rugăciune. Traduc. rom.: *Bucura-ne-vom de mântuirea . . . întru numele Domnului* (LXX Θεοῦ) *nostru ne vom mări . . . cererile tale*, LXX μεγαλυνθησόμεθα, *ne vom mări*—vom fi fericiţi, ne vor grăbi pentru învingerea raportată cu ajutorul lui Dumnezeŭ.

Vers. 7. Prolodul este cel, pĕnăce s'aŭ cântat v. 2—6, s'aŭ adus jertfele, iar acum — după o pauză mai lungă — un levit anunţă că jertfa a fost bine primită. *Acum* arată că se împlineşte ce de mult se aşteptă. *Dă ajutor* exprimă siguranţa ascultării, căci psalmul e mai în rugăciune pentru rege, cu umilire cere ajutorul Dumnezeului sĕŭ; răsboiul e necesitate, învingerea aduce mărire numelui lui Dumnezeŭ. Aci se aşteaptă ajutorul lui Dumnezeŭ din cer, cf. v. 3 unde e vorba de Sion. Locuinţa de pe pĕmênt e antişambră la cea din cer; Celce locueşte în sanctuarul lui Israil e pretutindene de faţă. *Întru puteri* etc. spune cum se dovedeşte puterea lui Dumnezeŭ (Ps. 105, 2. 144, 4. 150, 2. Is. 63, 15), prin care se dă ajutor celuice luptă, îl face să învingă: faptele mari ale dreptei lui mântuitoare. Traduc. rom.: *Acum am cunoscut că a mântuit Domnul pe unsul sĕŭ. Auzi-l va pe dânsul din cerul cel sânt al sĕŭ. Întru puteri este mântuirea dreptei sale. Întru puteri . . . dreptei sale*: mântuirea zace în fapte miraculoase, în ajutorul extraordinar ce-l dă dreapta lui Dumnezeŭ.

Vers. 8. Legea opreşte Israiliţilor a avea armată stătută ori cai (Deut. 17, 16), dar dela Solomon înainte aŭ multe care de rezbel şi cai (3. Împ. 10, 26—29). Aşadar aci se spune adevĕrul dacă se afirmă, că faţă de duşmani, îndoseb de Sirieni, Israil

9. Aceia s'aŭ împiedecat şi aŭ căzut,
Iar noi ne-am sculat şi stăm drepţi.
10. Doamne ajută regelui!
Auzi-ne în ziua strigării noastre.

Psalmul 20.

2. Doamne întru puterea ta se bucură regele,
Şi întru ajutorul tĕŭ se veseleşte foarte.
3. Pofta inimii lui i-ai dat
Şi dorinţa buzelor lui nu ai refuzat.

şi pune toată nădejdea în ajutorul lui Iehova (1. Imp. 17, 45). Înţelesul este că duşmanii lui Israil se încred în carele lor de război şi în cai, iar aceasta în Domnul Dumnezeul său carele îl dă putere. Tradue. rom.: *Aceştia în căruţe, şi aceştia pe cai, iar noi în numele . . . vom chiema. Vom chiema* (LXX. μνησθησόμεθα)=ne provocam cu laudă la el, îl lăudăm, mărim.

Vers. 9. *Aceia s'aŭ împiedecat etc.* e triumfător. *Ne-am sculat* arată că mai nainte duşmanii erau preponderenţi, acum însă s'au schimbat lucrurile: care fusesera mai nainte culcaţi la pămînt s'au sculat, au învins. Tradue. rom.: *Aceştia . . . ne-am îndreptat.*

Vers. 10. Rugăciunea comunei închee cum începuse cerînd încă odată ajutor. LXX, Vulg. şi tradue. leagă prepoziţiunea *kommillŏk* la acest vers, iar unii exegeţi tradue: Doamne ajută! Rege etc. ca cum Dumnezeu s'ar agrăi cu numirea „Rege", căci el este regele cel mai înalt. Tradue. rom.: *Doamne mîntuieşte pe împăratul, şi ne auzi pe noi ori în ce zi îl vom chiema.*

Psalm. 20. *Superscriptul, psalmul lui David.* Poporul mulţumeşte lui Dumnezeu pentrucă regele a învins; de aceea strînsă legătură cu psalmul precedent. Această învăţătură a dreptăţii poporului că David are ajutorul lui Dumnezeu, îndeosebi fiindcă el şi semînţa lui au promisiunea mesianică (2. Imp. 7, 12 sq. Ps. 88. 131). Israiliţii din prezent simbolizează pe aceia Moabiţi cari sunt cu totul şi sfîrşitul acelora.

Vers. 2. 3. Psalmul începe cu mulţumită pentru binefacerile temporale şi spirituale dăruite regelui. Acesta a primit *putere* care

4. Că-l întîmpini pe el cu binecuvêntările bunătăţii,
Pui pe capul lui cununa de aur curat. Sela

5. Viaţa a cerut dela tine, şi i-ai dat lui,
Lungime de zile în veacul veacului.

6. Mare e mărirea lui prin ajutorul tău,
Tu pui mărire şi strălucire pe el.

7. Căci îl faci pe el binecuvêntare în veac,
Îl desfătezi pe el cu bucurie în faţa ta.

---

a schimbat nevrea lui, şi *ajutor* de sus, care l-a scăpat din strîmtorare. Traduc. rom.: *Doamne... se va veseli împăratul, şi de mîntuirea ta se va bucura foarte.... dat lui, şi de voia buzelor lui nu l-ai lipsit pe dînsul.*

Vers. 4. *Binecuvêntările bunătăţii*: cuprinsul lor este adeverata fericire (Prov. 24, 25). *Pui pe capul* etc. este încoronarea lui David din păstor, ori păstrarea şi înmulţirea vazei împeriului lui înfăţişându-se ca prezicere din 2. Imp. 12, 30: după ce David a ocupat Rabba (Rabat), capitala Amoniţilor, şi a pus pe cap coroana acestui imperiu, care coroană se zice că era din aur greu şi ornată cu multe pietri scumpe. Traduc. rom.: *Că l-ai întîmpinat...., pus-ai pe capul lui cunună de pietri scumpe.*

Vers. 5. David era înaintat în vêrstă cînd se întîmplă cele amintite în v. precedent; în urma relei sale păcătuiri se afla în gura mormêntului. Dumnezeu însă îl mîngîie lăsându-i să vieţuiască şi să pue mîna pe imperul Amoniţilor. *Lungime de zile* — viaţă îndelungată (3. Imp. 1, 31). Cererea poporului se înfăţişează aci împlinită. *În veacul veacului* nu se înţelege de David ca persoană, ci se raporeză la urmaşi, dintre care Mesia stăpâneşte în veac. Traduc. rom.: *Viaţă a cerut... lui lungime... veacului.*

Vers. 6. 7. Ajutorul dat de Dumnezeu regelui face acestuia mărire; îl pune în poziţia de a-şi întări imperiul cu glorie. *Tu pui....* ci exprimă dăruirea dzeească, cf. Ps. 88, 20. *Îl faci pe el binecuvêntare*: îl faci să poţească binecuvêntare şi s'o dăruească altora, cf. Gen. 12, 2. *În faţa ta*: regele este în întîmbare cu Dumnezeu, vede faţa acestuia. Traduc. rom.: *Mare este mărirea lui întru mîntuirea ta, mărire şi mare cuviinţă vei pune preste el. Că vei da lui binecuvêntare în veacul veacului, veselit-vei pe dînsul faţa bucurie cu faţa ta. Veselii-vei* etc.: cînd cu ajutor regelui şi facut se-ţi strălucească faţa graţiei tale.

8. Că regele se încrede în Domnul
Și prin mila celui înalt nu se va clăti.

9. Mâna ta se va întinde peste toți vrăjmașii tei.
Dreapta ta va ajunge pe toți cei ce te urăsc pe tine.

10. Tu-i vei schimba ca un cuptor de foc în timpul are
[rii tale,
Domnul îi va înghiți întru mânie și foc îi va
[mânca pe ei.

11. Vei pierde rodul lor de pe pământ
Și sămânța lor din fiii oamenilor.

12. Că pleacă asupra ta rele,
Cugetă vicleșuri, nimic nu vor putea.

13. Că tu vei face pe ei dos,
Cu corzile tale vei ținti în fețele lor.

Vers. 8. 9. Cu acest versuri începe partea a doua a psalmului. Aci nu se agrăește mai mult Dumnezeu, ci regele care așteaptă cu deplină încredere. Încrederea corăspunde grației, care face ca regele niciodată să nu șovăiască (Prov. 10, 30); el atacă pe dușmani și-i învinge. Poporul prezice regelui ce speră: *Peste toți vrăjmașii tăi*: mâna ta îi pedepsește. Tradue. rom.: *Că împăratul nădăjduește spre Domnul, și iarăși ... Afle-se mâna ta tuturor vrăjmașilor ... la să afle pe toți ... tine. Tuturor vrăjmașilor*: mâna ta se fie ridicată asupra tuturor vrăjmașilor să-i pedepsească.

Vers. 10. 11. Regelui, când se arată în fruntea oștirilor sale, se atribue putere nimicitoare cum are Domnul (Ps. 82, 17. Lev. 20, 6. Plâng. 4, 16). Și într-adevăr, susind David s'a hotărît soarta orașului Rabba (2. Imp. 12. sq.). *Tu-i vei ... cuptor de foc*: venirea lui va aprinde un foc care nimicește tot; frica, spaima ce va cuprinde pe dușmani îi va arde ca focul în cuptor (Plâng. 5, 10. Mal. 3, 19). *În timpul arătării tale*: când îți se vede fața, când te arăți. *Rodul lor ... fii oamenilor*: ei vor peri împreună cu urmașii lor; profețește soarta ce așteaptă pe dușmanii regelui (Plâng. 2, 20. Osea 9, 16). Tradue. rom.: *Că-i vei pune pe ei ca un cuptor de foc în vremea feții tale: Domnul întru mânia sa va turbura pe ei, și va mânca pe ei focul. Rodul lor de pe pământ îl vei pierde, ... oamenilor.*

Vers. 12. 13. Acum se spune că soarta acesta a lor le strică propusul; aceasta nu se realizează. *Pleacă ... rele*: ca o mreajă nu

14. Înalță-te Doamne întru puterea ta,
Cânta-vom și vom lăuda puterea ta.

Psalmul 3.

2. Doamne, câți de mulți sunt asupritorii mei,
Mulți se scoală asupra mea.

Întins rele asupra ta, au făcut acestea se scoală asupra ta. *Că vei face pe ei dos* sau „îi vei pune la cerbice": ei vor avea cerbicea spre fine, adecă vor fi luați în fugă. *Cu corzile . . lor*: săgețile nimerese pe dușmanii lui Isă, cari celor îi urmăresc le au eșit înainte. Traduc. rom.: *Că au plecat asupra ta rele, cugetat-au sfaturi cari nu vor putea să stea. Că vei pune pe dânșii dos, întru cei rămași-ai tăi vei găti fața lor. Întru cei rămași* etc.: poporul credincios ajută regelui în războiu și bate pe dușman, ce causează bucurie *(vei găti)* acestuia.

Vers. 14 conține rugăciunea regelui către Dumnezeu cerând învingere. *Înalță-te*: arată că este atotstăpânitor și judecător. *Puterea ta*: acestea nimic nu-i se poate opune, căci ea învinge totdeuna, de aceea să anticipă mulțămita. Traduc. rom.: *Înalță-te . . . puterile tale.*

Psalm. 3. *Psalmul lui David, când a fugit dinaintea fiului său Absalom.* Psalmul e compus, după inscripție, pe timpul când David fuge de Absalom. Plângând și gol, însoțit de puțini credincioși, David trebue să fugă din Ierusalim în deșertul Ierihu. Dar nici acolo nu are liniște, ci trebue să se ducă în pustiul Iordanului la Mahanaim (Mahaim cf. 2. Împ. 17, 21 sq.). Când trecuse Iordanul cu ai săi, dumnezeța rostește cântarea prezentă (2. Împ. 17, 22). Mulți se. Părinți și explicatori mai vechi au considerat psalmul de mesianic. Caracterul lui tipic nu se poate nega. David în situația aceasta e tipul lui Cristos, care cu inima frântă trece riul Chidron și merge pe muntele Măslinilor; e tradat de prieten (Iuda — Ahitofel); e părăsit de Dumnezeu, cum zic dușmanii (Mt. 27, 43) care sunt foarte mulți (poporul), dar el se încrede în Dumnezeu (Mt. 26, 39 sq. 27, 46). De importanță sunt două momente: *am adormit* (moartea), *m'am sculat* (învierea lui Cristos).

3. Mulți zic sufletului meu:
Nu este lui mântuire la Dumnezeŭ.

4. Iar tu Doamne ești scut lângă mine.
Mărirea mea și celce ridică capul meu.

5. Cu glas strig eu către Domnul,
Și el îmi răspunde din muntele seu cel sânt.

Vers. 2. 3. *Cât de mulți* exprimă mirare și întrebare. Regele, părăsind Ierusalimul, vede că mulți sunt cari îl urmăresc. Din 2 Imp. 15 rezultă că întreg Israilul ține parte lui Absalom, iar cu David sunt numai peste 600 de bărbați. *Asupritorii mei:* poporul israilitean, pentrucă întreg urmează lui Absalom. *Sufletului meŭ*=cu privire la sufletul meŭ, despre sufletul meŭ; dar pointa-se în loc de „mie" exprimă că celce îl asuprește judecă asupra întregului lui, asupra raportului său personal cu Dumnezeu. *La Dumnezeŭ:* aceasta e temeiul mântuirii și cine nu are aceasta e afară de grația dzeească. Dușmanii și prietenii cari au părăsit pe David cred că el e pierdut, cum se exprimă și Semei (2 Imp. 16, 8). În anul în care David a învins pe Amoniți păcătuește cu Batșeba, femeea lui Urie, și toți îl țineau cel mai ațurisit om. Iată nevoile și pedepsele dzeești, ce veniseră asupra lui pentru această faptă, să numără și răsculărea lui Absalom. Tradue. rom.: *Doamne, câți s'au înmulțit celce mă năcăjesc ... între Dumnezeul lui.*

Vers. 4. 5. În această zi fiul îi ocupește tronul, prietenul îl tradează, poporul îl părăsește; el însă nu desperă, ci se încrede în Dumnezeŭ: *Iar tu Doamne* etc. El s'a pocăit pentru fapta sa rea, iar Dumnezeŭ l-a iertat. În fiecare moment dușmanii puteau să-l atace, dar Iehova îl scutește și apără. *Mărirea mea:* el n'a usurpat domnitatea de regent, ci Dumnezeŭ i-a dăruit-o, de aceea îl ajută. Cu capul acoperit s'a suit el pe muntele Măslinilor (2. Imp. 15, 30), dar Dumnezeŭ mângâindu-l și ajutându-l îi ridică capul din starea apesată și tristă de acum îl va face să iasă învingător dându-i onoarea și puterea de mai nainte. Încrederea ce are în Dumnezeŭ îl păstrează liniștea în primejdia cea mai mare: *Cu glas* etc., iar că rugăciunea lui va fi ascultată să exprimă în *și el îmi răspunde.* Răspunsul i-s'a dat din locul spre care mergeau strigarea lui: *din muntele său cel sânt.* Dela Cariat-Iearim (Carnatiarim)

6. Eŭ m'am culcat, şi am adormit —
Deşteptatu-m'am: că Domnul mĕ sprijineşte.
7. Nu mĕ tem de zeci de mii de popoarĕ,
Cari împrejurul meu au tăbărît.
8. Scoală Doamne, ajută-mi, Dumnezeul meŭ!
Că tu sfărîmi falca tuturor duşmanilor mei,
Tu zdrobeşti dinţii celor fărădelege.

David transpusese chivotul în Sion (1. Imp. 7, 1. 2. Ime. 6. 1 sq.). Fugind acum din Ierusalim tot are cu sine; el e despărţit de locul unde era prezent Dumnezeŭ, rugăciunea lui însă străbate până acolo. Traduc rom.: *Iar tu Doamne sprijinitorul meŭ eşti... celce înalţi capul meŭ. Cu glasul meŭ către Domnul am strigat, şi m'a auzit din muntele cel sfînt al lui.*

Vers. 6. 7. Aceste vv. descriu foarte frumos deplina linişte sufletească a lui David. El nu cunoaşte frică ori spaimă, cari mai mult pot sperie somnul, ci după un somn liniştit se deşteaptă, deşi mii de duşmani îl împresoară. Aşa s'a dovedit că Domnul i-a dat ajutorul ce-l cerusc. Obosit, cum era, se culcase, iar duşmanii puteau să-l prindă (2. Imp. 17, 2); dar el s'a deşteptat deplin sănătos şi ştie cui are se mulţumească: Domnului Dumnezeŭ, al cărui braţ puternic l'a apărat că nimene nu s'a putut atinge de el. *Zeci de mii*—mulţime mare; dovedeşte că Absalom abătuse pe mulţi dela David. Traduc. rom.: *Şi eu... (LXX nu are şi), scoală-te-m'ai... mĕ vei sprijini. Nu mĕ voiŭ teme de mii de popoarĕ* (LXX *μυριάδων λαοῦ*), *cari împrejur mĕ împresoară. scoală Doamne, mîntuieşte-mĕ Dumnezeul meŭ.* LXX are „scoală etc." în versul următor.

Vers. 8. În cuvinte avîntate cîntăreţul descrie ajutorul dorese, pentrucă se-încredc întrensul şi îl se roagă. Aducerea aminte de singurătăţile acte ale acestui ajutor se grupează într'un tablou. *Scoală* e ca şi mai la Num. 10, 35, unde Moisi provoacă pe Iehova să ia aminte celece se întîmplă pe pămînt şi să influenţeze asupra lor ajutîndu-i. Lîngă *Doamne* e scris *Dumnezeul meŭ* (în original *Elohai* cu sufixul personal) şi exprimă credinţa ce are regele în Domnul. Cîntăreţul nu speră, el vorbeşte ca de o faptă sigură, şi asemănînd pe duşmani cu fiare sălbatece cari voesc să-l sfîşie, spune că Dumnezeŭ se va arăta în mijlocul lor şi i va pierde.

9. A Domnului este mântuirea —
Peste poporul tău vie binecuvântarea ta.

Psalmul 37.

2. Doamne nu cu mânia ta să mă mustri pe mine,
Nici cu iuțimea ta să mă pedepsești.

Traduc. rom.: *Că tu ai bătut pe toți cotce-mi vrăjmășești mie în deșert, dinții păcătoșilor ai zdrobit . . . și preste . . . ta.* LXX a citit în loc de lchi (חִנָּם=falcă) lchinam=înțeleri, fără cauză.

Vers. 8. Totul atârnă dela Domnul, oamenii sunt neputincioși în fața lui; el singur ajută și mântuește, nu mulțimea oastei sau puterea armelor. Voind Dumnezeu să scape pe Israil său, o și împlinește. *A Domnului*=peres Iehovam est salus; el e posesorul absolut și dă cui voește această mântuire din nevoi așezându-l în stare bună. *Mântuirea*—mântuirea în deplin belșug (Ioan 2, 10. Apoc. 7, 10). *Peste poporul tău* etc. Deși David cugetă mai mult la mântuirea sa, dar ca rege al poporului nu poate uita de acesta când vorbește cu Iehova, al cui este poporul *(poporul tău)*. El nu urește poporul, nici îi dorește nimic rău, ci numai dușmanilor, aceluia care au sedus poporul. Pe cei sedusi îi compătimește, dar rugându-se pentru popor, de aceștia mai nu-și mai aduce aminte, nu mai face deosebire între cei sedusi și care i-au rămas credincioși. Traduc. rom.: *A Domnului . . . și preste poporul tău binecuvântarea ta.*

Psalmul 37, *Psalmul lui David spre aducere aminte*. Psalmul e de pocăință. Începutul samănă cu al Ps. 6. Considerând adulteriul lui David avem Ps. 6, 37, 50 și 31 în șir cronologic. David e zdruncinat trupește și sufletește, e părăsit de prieteni; iar dușmanii îi țin afurisit pentru totdeauna. El simțește în toată ființa sa mânia lui Dumnezeu, care l-a părăsit; aduce acestuia aminte nevoeu în care se află și-i cere ajutor. Unii explicatori, bazați pe inscripția „spre aducere aminte", zic că psalmul să cânte când se aducea jertfa de mâncare, din care să lua o mână, amestecându-se cu untdelemn, și împreună cu tămâea (numite părțile acestea „adu-

3. Că săgeţile tale s'au înfipt în mine,
Şi mâna ta s'a plecat peste mine.
4. Nu este nimic sănătos în carnea mea dinaintea
[mâniei tale,
Nu este pace în oasele mele de către faţa păca-
[tului meu.
5. Că relele mele au trecut peste capul meu,
Ca o sarcină grea sunt ele mie prea grele.

---

core aminte", cf. Lev. 2, 1 sq. 6, 14 sq.) se arunca în foc de pe altar ca aşa fumul, ce se înălţa la cer, să aducă aminte lui Dumnezeu de celce jertfeşte. În inscripţie LXX a adaus „despre Sâmbătă".

Vers. 2. 3. T. V. nu cunoaşte certarea sau pedcapsa ce trimite Dumnezeu din iubire şi grajie peste aleşii săi, ci pedcapsa se consideră semnul mâniei lui Dumnezeu, care-şi manifestă iubirea numai ajutând şi erutând pe cineva. De aceea David se roagă ca Dumnezeu să-şi schimbe pedcapsa. *Săgeţile — înfipte*: mânia lui Dumnezeu ca erupere — ca ardere. În cele următoare să descrie suferinţele căntăreţului. *Că săgeţile tale*: săgeţile mâniei dzeeşti = judecăţile lui Dumnezeu care îşi arată mânia când pedepseşte. Acestea să înfăţişează cu puteri de sine lucrătoare. David întrebuinţează mai de multe ori imaginea despre săgeţi în mâna lui Dumnezeu spre a însemna suferinţi şi certări. *Mâna ta*: mâna pedcapsitoare a lui Dumnezeu (Ps. 31, 4. 38, 11). Dumnezeu se războeşte cu omul din cauza pecatului acestuia, ca astfel să-şi simţească toată puterea. Traduc. rom. *Doamne, nu cu mânia ta să mă mustri pe mine, nici cu iuţimea ta să mă cerţi. Că . . ., şi ai întărit preste mine mâna ta. Ai întărit*: săgeţile tale mă apasă tare şi statornic.

Vers. 4. descrie mizeria lui (urpescă cauzată de pecat; aceasta a provocat mânia lui Dumnezeu, carea a urmat nenorocirea de faţă. Vedem de aici că pecatul influenţează şi corpul în chip cumplit. *Nu este pace* etc.=nu e întreg, sănătos; am pierdut toată puterea internă. *De către faţa*=din cauza. Traduc. rom.: *Nu este vindecare în trupul meu de către faţa mâniei . . . întru oasele . . păcatelor mele.*

Vers. 5. Pecatul să asamănă cu apa ce îneacă *(să trecut peste)* şi cu o sarcină foarte grea. *Prea grele*: nu le pot suporta. Traduc. rom.: *Că fărădelegile mele au covârşit capul meu, ca o sarcină grea s'au îngreuiat preste mine.*

6. Vênătăile mele put, puroează,
Pentru nebunia mea.
7. Mă încovoiesc, plecat sunt eŭ foarte.
Toată ziua în jale umblu tiptil.
8. Că coapsele mele sunt pline de arsură,
Şi nimic sănătos nu este în carnea mea.
9. Amorţit şi zdrobit sunt eŭ foarte,
Răcnesc de suspinarea inimii mele.

Vers. 6. Urmările mâniei pedepsitoare a lui Dumnezeŭ se numesc *vênătăi* cari împrăştie miros neplăcut şi din trecut în puroi; iar pecatul care le-a produs „*nebunia*", fiindcă adâncă pierzare (Rom. 6, 23). Versul acesta este gradaţie la cel precedent întrucât descrie primejdia extremă a vieţii, căci când rana a început să putrezească şi puroieze e mare primejdie. Orice cauzează omului dureri corporale şi moarte vine dela păcat, este pedeapsa acestuia. Traduc. rom.: *Înspăimântătorii săi şi-aŭ pătruns rănile mele de către faţa nebuniei mele.*

Vers. 7. În starea aceasta de boală sufletească şi corporală trebue să se gârbovească şi plece cât să poată de mult; chiar mersul e greoiŭ. Traduc. rom.: *Chinuitu-m'am şi m'am gârbovit până în sfârşit, toată ziua măhnindu-mă umblând.*

Vers. 8. Motivarea rugăciunii precedente: *Că coapsele* etc. Coapsele, sediul tăriei, sunt pline de arsură, sunt inflamate, sacă; iar dela ele, centrul, inflamaţia se întinde peste întreg corpul. Aci lucrează mânia lui Dumnezeŭ ca în suflet. La Evrei coapsele se considerau puterea producerii. Coapse puternice, adecă putere mare de producere, sunt binecuvântarea lui Dumnezeu; iar cele uscate sunt semnul blestemului dumnezeesc şi sunt batjocurite, pline de ocară. Unele Msse ale LXX au că *sufletul meu* (altele *coapsele mele*: ψυχή ori πλευρά) etc. Traduc. rom.: *Că şalele mele s'aŭ umplut de ocări, şi nu este vindecare în trupul meŭ.*

Vers. 9. *Amorţit*: fără putere, fără viaţă; semăn unui cadavru. *De suspinarea inimii mele*: înţelesul lui exprimă durere internă. Traduc. rom.: *Năcăjitu-m'am şi m'am sunerit foarte, răcnit-am din ... mele.*

10. Doamne înaintea ta e toată dorirea mea,
Și suspinul meu înaintea ta nu este ascuns.
11. Inima mea bate tare, părăsitu-m'a puterea mea,
Și lumina ochilor mei, și a acestora nu este la [mine.
12. Iubiții mei și prietenii stau departe de plaga mea,
Și rudeniile mele stau departe.
13. Și lațuri pun mie celce caută sufletul meu,
Și celce caută nenorocirea mea grăiesc stricăciune,
Și vicleșuguri cugetă toată ziua.
14. Iar eu sunt ca un surd, nu aud,
Și ca un mut care nu-și deschide gura sa.
15. Făcutu-m'am ca un om ce nu aude,
Și în a cărui gură nu este contrazicere.

Vers. 10—15. Cântărețul a cerut ajutorul lui Dumnezeu nu ca cum acesta n'ar ști nevoea lui, căci el cunoaște toate dorințele și suspinurile. Tinde sufletul vrăjește să deștepte milostivirea lui Dumnezeu, de aceea credința a deșarte tristă lui stare: inima e în stare de contragere și lărgire puternică, bate tare. I-a părăsit puterea, al cărei centru e inima (Ps. 30, 13); nici lumina ochilor nu mai e la dânsul, ci a pierdut-o plângând, vegheând și în friguri.

Autorul, după ce a spus tot ce-l zăcea în inimă, continuă mai înainte. Pleacă ochi grăiește de suferințele sale în genere, în imagini și cu suspinuri adânci; iar de acum înainte e oricărei, spune apriat în ce constă aceste suferințe. *Iubiții mei și prietinii* ziși ei văd starea mea tristă, dar nu cutează să-mi ajute temându-se de dușmani. Unii prietenii nu se îmbulzesc la el, ca unii mai încrezuți sunt dușmani. Aceștia (v. 13) îl asumpresc în toate chipurile, cuprinsul vorbirii între sine este a-l pierde, sore care scop întrebuințează vicleșuguri de tot felul. *Iar eu sunt ca un surd* etc. Față de acești oameni el nu și-a răzbunat calomniându-i, nu se opără înaintea lor (*nu este răspuns* la nimic nu zice ceva), ci nimic nu le dovedește că e nevinovat, ci se încrede în Dumnezeu (v. 16). Tradue. rom.: *Doamne . . . dela tine nu s'a ascuns. Inima mea s'a întărtorat, părăsita m'a virtutea mea . . . , și acească nu este cu mine. Prietenii mei*

16. Că pe tine Doamne te aștept eu,
Tu-mi vei răspunde, Doamne Dumnezeul meu.

17. Că zic: Să nu se bucure de mine,
Care s'ar sumeți când se clatină piciorul meu.

18. Că eu gata sânt de cădere
Și durerea mea este înaintea-mi pururea.

și semnil mei împrejmua mea s'au apropiat și au stătut. Și eși mai de aproape ai mei departe au stătut; și se siliaă celce căuta sufletul meă și celce căuta cele rele mie grăia deșertăciuni, și vicleșuguri toată ziua cugeta. Iar eă ca un surd nu auzam, și ca un mut ce nu-și deschide gura sa. Și m'am făcut ca un om ce nu aude, și nu are în gura lui mustrări. Împrejmua mea înaintea mea: se apropie de mine, văd nenorocirea mea, dar stau cum departe, mă înconjură ca pe un lepros. *Teodorit* etc. înțeleg „împrejmua mea" = împotriva mea: iau ținuta dușmănoasă luță de David. *Și se siliaă* etc. (silă folosesc): aplică silă față de mine, sau: dușmanii se îmbulzesc împrejurul meă; pretutindenea văd dușmani și ici-colo un prieten.

Vers. 16. 17. *Că pe tine, Doamne* etc. exprimă că regele nu se încrede în puterile sale, ci tot ajutorul îl așteaptă dela Iehova care singur îl poate scăpa. *Tu vei vei răspunde* = tu vei auzi. Necesitatea ascultării și ajutorului se arată întrucâtva, că altfel dușmanii ar triumfa asupra lui, ce nu poate fi, pentrucă oricine s'a încrezut în Dumnezeă n'a fost rușinat. *Când se clatină piciorul meă*: când suferințele mele sunt așa de mari că amenință cu totala mea pierdere. Chiar numai această șovăire prieinuește dușmanilor mei bucurie mare; ce s'ar întâmpla dacă aș pieri de tot? Tradue. rom.: *Că spre tine Doamne am nădăjduit. Tu vei auzi Doamne Dumnezeul meă, ca aiu zis: ca nu cândva să se bucure mie vrăjmașii mei, și când s'ală clătit picioarele mele, asupra mea mari ai grăit.* Înțelesul: numai șovăind eu se felicită asupra mea.

Vers. 18. *Că eă gata sânt* etc., adecă fără ajutorul lui Dumnezeă căderea lui e sigură. *Și durerea mea etc.*: aceasta niciodată nu mă părăsește, adecă suferințele ori căderea ce-l face durere îi aduce aminte de păcatele sale. Tradue. rom. *Că eă spre bătăi gata sânt, . . pururea, Că . . bătăi*: le aștept în fiecare moment.

19. Căci vina mea trebue se mărturisesc,
Se fiu îngrijat pentru păcatul meu.
20. Iar dușmanii mei sunt vii, sunt numeroși,
Și mulți sunt cei ce me urăsc pe nedrept.
21. Celce-mi resplătesc rele pentru bune,
Mă dușmănesc pentrucă urmez binele.
22. Nu mă lăsa, Doamne;
Dumnezeul meu nu te depărta dela mine.
23. Grăbește întru ajutorul meu,
Doamne al mântuirii mele!

Psalmul 62.

2. Dumnezeule, Dumnezeul meu, catră tine mănec.
Sufletul meu însetează după tine, carnea mea tân-
jește după tine
În pământ uscat și lânced fără apă.

Vers. 19 conține motivul celor precedente zicându-se că el totdeauna are înaintea ochilor durerea inimei sale; el botezuna își mărturisește vina, poartă grije de păcatul său. Tradue. rom.: *Că fără de tegoa mea eŭ voiŭ cesti, și mi voiŭ grăji pentru păcatul meŭ.*

Vers. 20—23 descriu starea dușmanilor. Acestia se înmulțesc, sunt plini de viciață; dar mulți sunt și cei ce îl urăsc. *Urmez binele:* fapt de dușmani; le-am făcut bine. Aci avem contraste: dușmanii mei sunt bine — eŭ plin de rane, jumătate mort; ei sunt puternici — eŭ slab; ei sunt mulți — eŭ singur. Psalmul încheie cu cererea de nou a ajutorului; mediuta nu desperă de acesta: *Doamne al mântuirii mele!* Tradue. rom.: *Iar vrăjmașii mei trăesc, și s'aŭ mai întărit decât mine, și s'aŭ înmulțit celce mă urăsc fără dreptate... bine, mă clevetesc, căci urmam bunătatea* (LXX δικαιοσύνη)... *Dumnezeul meŭ, nu le.... La aminte spre ajutorul... mieu. S'aŭ mai întărit decât mine:* dușmanii sunt puternici, iar eŭ slab.

Psalm. 62. *Psalmul lui David când era în pustiul Iuda.* Mai mulți ani David petrece în munții Iuda până în urmă, după moartea lui Saul, ocupă în Iniște tronul împărătesc. Pe timpul guenet lui Absa-

3. Așa te-am căutat în sanctuarul tău,
Ca să văd puterea și mărirea ta.

---

lum încă e silit *a* se refugie cu puțini credincioși în acest deșert, care era situat spre vest de Marea moartă (2. Împ. 15, 28. 16, 2). LXX, Vulg. au inscripția *la pustiul Idumeii*, adecă înțeleg partea sudică a deșertului Iuda. Aci a fost David când mergea în țara Moabiteilor (1. Împ. 22, 3). Probabil este că deșertul Iuda să numească și Idumea, pentrucă ar stăpânirea mai nainte Edomiții. David exprima în acest psalm dorul după templu, unde Iehova adesea-ori i-s'a arătat, iar acum e gonit de dușmani, care caută să-l piardă. Și în vechime cu acest psalm începea serviciul de dimineață. Const. apost. 2, 59: „În fiecare zi adunați-vă dimineața și sara cântând și rugându-vă în biserici; dimineața anume rostiți Ps. 62, iar sara 140". S. *Atanasie* (de virginitate): „Dimineața rostiți acest psalm"; iar *S. Vasile*: „După ce s'a făcut zi în comună toți cu dinfro gură și inimă una: Domnului psalmul mărturisirei" (ep. LXIII ad Neocaesar.). De aceea acest psalm se și numește ὁ ὀρθρινός (cântarea de dimineață, Const. apost. VIII, 37).

Vers. 2. Verbul *șahar* poate fi tradus cu *a mânca* (LXX ὀρθρίζω) sau: *a căuta*, anume ceva începând de dimineață, deci o căutare intenzivă. Dacă luăm în sensul că David numește trecerea Iordanul, apoi putem înțelege *mâncare* de timpul când s'a cântat psalmul și timpul în care zi de zi își începe dorința după Dumnezeu. El e alungat în pustii și espus tuturor lipsurilor; sufletul și corpul lui simțesc lipsa lui Dumnezeu. *Iâmim* este al doilea adiectiv la *țiiâmâț*, așadar: în terra arida et inavida aqua curente. Ținutul unde este cântarețul e ars de soare; împrejurul lui natura e de colorare cenușie, mohorâtă. Cu aceasta armoniază întregul său, întreaga lui ființă, pentrucă corpul lui fiind supus spiritului e tras de acesta la viață mai înaltă. Espresiunea tropică „a avea sete după Dumnezeu" însemnează: a dori, a căuta pe Dumnezeu, închipuindu-și acesta ca o bucurie, pe care voește omul să o aibă; așadar: a simți în sine lucrarea lui Dumnezeu, a fi conștient de lucrarea lui; a se bucura de deplină pace sufletească, de fericire neconturbată; în toate nevoile și necazurile a rosti: „Fie binecuvântat numele Domnului". Tradue. rom.: *Dumnezeule . . . însetat a de tine sufletul meă, de câte ori trupul meă fie, în pământ pustiu și neumblat și fără de apă. De câte ori*=de nenumărate ori.

4. Că mai bună este mila ta decât viața,
Buzele mele să te laude pe tine.
5. Așa bine te voiu cuvênta în viața mea,
În numele tĕu voiu ridica mâinile mele.
6. Ca de mĕduvă și de grăsime să va sătura sufle-
[tul meŭ,
Și cu buze de bucurie te va lăuda gura mea.

Vers. 4. *Așa* — ca pe Dumnezeŭ meu, ori — cu așa mare dor. În cazul dintâiŭ se raportă la „Dumnezeule, Dumnezeul meŭ", în al doilea la dorința lui după Dumnezeŭ în general. David nu dorește pe Dumnezeŭ numai acum când s'a convins de deșertăciunea lucrurilor lumești, ci și când era pe tron, în fericire, avea numai acest dor, care îl îndemna să cerceteze cât de adesea cort casa lui Dumnezeŭ: *în sanctuarul tĕu* (templul, contrastul la *pământ uscat etc. Ca să văd etc.* exprimă scopul: el voiu să fie în apropierea lui Dumnezeŭ, să-i cunoască ceva din ființă încât e cu putință creaturi. Numai așa a putut el cunoaște puterea dumnezească, care învinge totte și se admiră cu reverență măreția lui. „Puterea și mărirea" — majestatea puterii cum se manifestă în sânta sfinților (în șechina). Și acum, departe de sanctuarul lui Dumnezeŭ, acest dor îl îndeamnă la rugăciune și-l va cântă în viitor: *Că mai bună etc.* Mila dumnezească e mai bună decât viața naturală, care este un bine și dar dumnezeesc; dar mila lui Dumnezeŭ întrece toate bunurile, este adevărata viață. *Buzele mele să te laude pe tine*, pe acest Dumnezeŭ al milei. Lauda începe dimineața, pentrucă în viața lui întreagă numai mila acestuia îl fericește mântuindu-se în putere și mărire. Traduc.: *Așa în tot cel când m'am arătat fie... puterea ta și... dară viețile... te vor lăuda.*

Vers. 5. *Așa bine* etc. Și în viitor cureșe el numai pe Dumnezeŭ și-l va lăudă viața întreagă. De sine înțeles este că aceasta va fi numai dacă Dumnezeŭ îi dăruește viață, îl reduce în Ierusalim, căci el acum e mai mult mort (cf. 2. Imp. 12, 20). *La în viața mea*, cf. Ps. 103, 33. 118, 2. *În numele tĕu*: pe acesta va chiema și în rugăciune își va ridică mâinile către el. Traduc. rom.: *Așa... și în numele... mele*. În LXX Ipsește „și".

Vers. 6. Acum e în pustiu, dar ocupându-se cu Dumnezeŭ se satură și e vesel, cum face pe om o mâncare grasă (velut adipe

7. De-mĭ aduc aminte de tine în așternutul meŭ:
În veghiile nopții cuget la tine.
7. Că tu ai fost ajutorul meŭ
Și în umbra aripilor tale mĕ pot bucura.
9. Sufletul meŭ se lipește de tine,
Dreapta ta mĕ sprijinește tare.
10. Aceĭa caută sufletul meŭ spre pierzare,
Intra-vor însă în adâncurile pământului,

---

et pinguedine satiatur anima mea): *De mădulă și de grăsime* înseamnează un ospĕț din animale bine ținute, îngrășate. Grăsimea simbolizează lucrurile cele mai bune; aici binecuvêntarea din partea lui Dumnezeŭ. *Cu bucurie* etc.: ca după un ospăț vesel gura lui cântă imne de bucurie. Traduc. rom.: *Ca din sĕu și din grăsime să se sature . . . mea.*

Vers. 7. Membrul întâiŭ e protasa, iar al doilea apodoză, ca Iob 9, 16. David zice că el nu-și aduce aminte de Dumnezeŭ numaĭ din când în când, ci necontenit cugetă la el: o parte însemnată a nopții meditează la Dumnezeŭ. Așa grăește el acum, când veghia de diminență trece în dimineață. Traduc. rom.: *De mĭ-am adus . . . în dimineți am cugetat spre tine.*

Vers. 8. 9. *Că tu ai fost* etc. este motivul acestei meditări neîntrerupte a Dumnezeŭ, în pustiŭ numaĭ Dumnezeŭ l-a scăpat și fiind scutit sub umbra aripilor lui, care-l răcorește în învălmășala ispitelor și-l apără dinaintea gonitorilor, poate ii vesel. Între el și Dumnezeŭ există raport reciproc de dragoste, ce să exprimă mai vĕrtos în *de mine* și *mĕ*: el s'a lipit de Dumnezeŭ, îl urmează pretutindene și nu l lasă când vrea să se depărteze; dar și Dumnezeŭ îl ține cu dreapta sa, nu-l lasă în mâinile dușmanilor. Traduc. rom.: *Că ai . . . și întru acoperemêntul aripilor tale mĭ voiŭ bucura. Lipitu-s'a sufletul meŭ după tine, și pe mine m'a sprijinit dreapta ta. Lipitu-s'a sufletul meŭ după tine* (LXX, adhaesit post te scil. secutus, Vulg.) e tradus după originalul ebreeŭ, în care limbaĭ *ahar* (אחר) să întrebuințează în loc de „cu", „de" sau nu să traduce, d. e. nzar ahar=a ajuta cuiva, zana ahar=a desfrêna cu cineva.

Vers. 10. Acum să spune soarta dușmanilor lui. *Aceia* e opus persoanei regelui. *Spre pierzare* să poate raporta la cel per-

11. Da-va pe fiecare în mânile sabiei,
Parţi vulpilor vor fi.
12. Iar regele se va bucura în Dumnezeu,
Lăuda-se-va tot celce se jură pe dânsul,
Că să va astupa gura celorce grăesc minciuni.

---

zeului (=să piardă viaţa mea, Ps. 34, 17), sau în perzeculori (for spre pierzare, înşişi se pierd); mai corespunzătoare pare cea din urmă. Trad. rom.: *Iar ei îndeşărt să dănat sufletul meu, intra-vor în cele mai de jos ale pământului. Îndeşărt:* Bini să şi ajunga scopul; înţelesul este ca mai naînte. *Intra-vor în etc.* e profeţie care s'a realizat, pentrucă 20,000 de duşmani aă căzut în luptă şi mult mai mulţi aă perit în pădure, abizuri şi în pustiu: toţi aceştia aă fost mâncaţi de sabie (2. Imp. 18 7. 8). *Adâncurile pământului:* sunt părţile lui cele mai adânci, şeolul.

Vers. 11. 12. *Da-va pe fiecare etc.:* vor ajunge în puterea sabiei. Sing. se raportă la fiecare individ din mulţimea omogenă. *Părţi vulpilor:* vor fi prada acestora. În original שׁוּעָל însemnează şacal şi vulpe (Fürst, Handwörterbuch über d. a. T. II. p. 435). Şacalul (canis aureus) semănă mult cu vulpea; ziua petrece în păduri şi vizuini sau numai câte unul să poate vedea, iar noaptea umblă în cete mari, de sute, caută cadavre nesîngropate ca să le mânânce. Aci să exprimă ideea că şi duşmanii lui David nu vor fi îngropaţi (cf. Is. 18, 6). *Iar Regele etc.* este în loc de: iar eu nu voiu etc. În limba evreească adese trecerea dela persoana întâia la a treia exprimându-să aşi ceva mai sărbătoreşte, cu mai mare emfază. Regele, care e alungat din Ierusalim, se află în locurile unde sunt şacali, dar se veseleşte în Dumnezeu; această dispoziţie vor avea toţi care se joară pe el. *Teodoret* înţelege jurământul „la mântuirea regelui". Originalul *bo* să poate raporta la Dumnezeu ca rege (Deut. 6, 13. Is. 65, 16 etc.). În cazul întâiu se are în vedere jurământul pe Dumnezeu. Cine se joară pe Dumnezeul lui David, va fi lăudat, căci în faptă să va dovedi că acesta e regele adevărat. Speranţa regelui să va realiza şi vor triumfa alături toţi partizanii lui; adevăraţii fii ai imperiului lui Dumnezeu să vor lăuda, pentrucă rêul a fost învins. Dar şi regele să va lăuda,

Psalmul 87.

2. Doamne Dumnezeul mântuirii mele,
Ziua strig către tine, noaptea înaintea ta.

---

fiindcă cu putere „*să nu asiepa pera odorce grâosc minciuni*"; care nu voese să dea lui Dumnezeŭ onoarea cuvenită. Sfârşitul luptei a şi făcut de ruşine pe partizanii lui Absalom; iar bucuria în Israil a fost generală şi toŧi s'aŭ plecat regelui, pe care a dovedit Dumnezeŭ că îl iubeşte. Traduc. rom.: *De-şi-voi în mâinile sabiei, fiiŧi vulpilor vor fi. Iar împăratul se va numi de Dumnezeŭ, . . . întru el, ca s'a astupat gurile . . . nedreptăŧii* (LXX ἄδικα).

Psalm. 87. Inscripţia psalmului este: *Cântare de psalm, fiilor lui Core; în sfârşit* (sau: superiorului); *pentru Maheleth; spre răspuns; înţelepciune a lui Eman Ezrahitul. Fiilor lui Core* atribue cărţuica în genere Corahiţilor numindu-se apoi şi cine a compus-o. *Maheleth* era neînţeles şi de LXX; unii îl traduc cu „boală" ca cum ar exprima nevoea în care era cântorul. *Spre răspuns* a îndemna pe Dumnezeŭ să răsmintă (să i asculte rugăciunea), caracterizează psalmul ca cerere. Unii explicători iau = în cor, adecă să se cânte alternativ. *Înţelepciune:* pentrucă indirect instruează cum să fie omul în suferinţi mângâiat. *Eman* este contemporan lui David (1. Cron. 6, 18. 15, 17 etc.), era din familia lui Core (1. Cron. 6, 18—23) şi se numeşte *Ezrahit* (urmaş al lui Serah — Zara 1. Cron. 2, 6), ce pare că-şi are temeiul în împrejurarea că locuia în semănţia Iuda. LXX are „israiteanul".

Foarte trist e cuprinsul acestui psalm. Credinţa în Dumnezeŭ nu e pierdută de tot, dar năcazurile din partea morţii, melancolia profundă nu permit să strălucească raze de speranţă. Aci avem reminiscenţe din psalmul 41 şi alţi psalmi ai lui David (v. 3 cu 17, 7, v. 5 cu 27, 1, v. 6 cu 30, 23, v. 18 cu 21, 17, v. 19 cu 30, 12, îndeosebi v. 11—13 cu 6, 6); dar mai izbitoare este asămănarea cu cartea Iob în privinţa bubii şi a unor idei, a suferinţelor. Sânţii Părinţi aŭ luat psalmul în înţeles strict mesianic raportându-l la patimile lui Cristos. Dar el are în vedere suferinţele lui David în timpul lui Saul ori Absalom şi e compus de Eman, deşi să poate lua în înţeles tipo-mesianic. Mântuitorul e în mare turburare pe

3. Să intre înaintea ta rugăciunea mea,
Pleacă urechea ta spre tânguirea mea.

4. Că s'a săturat de rele sufletul meu,
Și viața mea a ajuns la iad.

5. Socotit am fost cu cei ce se pogoară în groapă,
Făcutu-m'am ca un om fără putere —

6. Unul liber între cei morți,
Ca cei uciși, așezați în mormânt,
De care tu nu-ți mai aduci aminte —
Depărtați sunt ei de la mâna ta.

7. Pusu-m'ai în groapa cea mai adâncă,
În întunerece, în adâncurile mării.

8. Asupra mea s'a întărit mânia ta,
Și toate valurile tale le-ai pus încoace. Sela.

Muntele Oliveior, e părăsit de ai săi, spânzurat pe cruce, își varsă scumpul sânge.

Vers. 2. 3. Starea autorului e foarte tristă, dar el nu deapără, ci și întorcându se întoarce la Iehova, Dumnezeul mântuirii tuturor celor asupriți. *Ziua* — timpul când nu pleteu strig către tine, vino etc. *Pleacă urechea ... mea*: așa numește el starea sa întristată, rugămintea lui cu plângere (Ps. 16, L 60, 2). Tradue. rom.: *Doamne ... ziua am strigat și vocifica înaintea la .... spre rugă mea. Ziua .. și vocifica* exprimă timpul când cere cu Dumnezeu să-l asculte: neîntrerupt.

Vers. 4. 5. *Că s'a săturat*: sufletul lui are în belșug acest rău (Ps. 64, 5. Plâng. 6, 15. 30). *A ajuns la iad*: e aproape de moarte, de porțile șeolului. *Socotit am fost*: am fost ținut ca mort; toți credeau că m'am pogorît la cei morți. *Fără putere*: nu are în sine nici o putere de viață, o numai umbră de om, să poate asemăna unui mort. Tradue. rom.: *Că s'a umplut ... mea de iad s'a apropiat. Socotit ... neajutorat. Neajutorat* — fără ajutor, pierdut; înțelesul: un om pierdut, ca precedentul: aproape de moarte.

Vers. 6—8. *Unul liber între cei morți*: liber de viață, plăcerile și dorințele ei; a devenit liber prin moarte, viețuește între morți și nu între oamenii vii (Iob 3, 19; 4. Imp. 15, 5). *Ca cei uciși*: cei răniți în luptă care nu au avut parte de înmormântare.

9. Depărtat-ai pe cunoscuții mei dela mine,
Făcutu-m'ai urîciune lor,
Închis sînt și nu pot eși.
10. Ochiul meŭ tînjește de nevoe,
Toată ziua pe tine te chiem, Doamne,
Întind către tine mînile mele.
11. Aŭ morților veĭ face minune,
Aŭ umbrele se vor scula să te laude pe tine? Sela.

Nu-ĭ mai aduci aminte: Dumnezeŭ este, după poet, numai pentru vii, iar ceice sunt în scol nu știŭ nimic de ei, dar nici ei de ei. Starea lor este aceeaș în privința istorică, ce un experiența mâna lui Dumnezeŭ, care conduce și ajută (v. 13. Is. 38, 11.) De aceea: *Depărtați sunt* etc. Dușmanii caută să-l aducă în starea când nu e mai mult sub protecția lui Dumnezeŭ. *Le pleci înconjor*: asupra mea ca să mă înghită. Trad. rom.: *Intru cei morți slobod, ca niște răniți ce dorm în mormînt, de care nu ți-ai mai adus aminte, și ei dela mâna ta s'aŭ lipsdat. Pusu-m'aŭ... mai de desupt, într'o cele întunecate, și în umbra morții... le-aŭ adus preste mine. Pusu-m'aŭ*: dușmanii poetului, care l-aŭ adus în mari primejdii.

Vers. 9. cf. Ps. 87, 12. 88, 9. Toți l-aŭ părăsit cf. Iob 19, 13 sq.; el e singur în închisoare, nimenea nu vine la el și așa nici nu poate scăpa. Aci se descrie starea leproșilor (Lev. 13). După conceptul orientalilor lepra cuprinde toate boalele; e moartea în carne vie (Num. 12, 12), pedeapsa lui Dumnezeŭ. Cine se credea atins de boala aceasta rămânea închis 7 zile până să facea diagnoza, iar după constatarea bolei locuea afară de comună (Lev. 13, 46), izolat de toți. Astfel de închisoare, pare, că trebue se înțelegem sub *închis sunt* etc. Traduc. rom.: *Depărtat-aĭ... pusu-m'aŭ urîciune lorușĭ, dată-m'am și n'am eșit*: în ochiĭ lor sunt obiect de dispreț și batjocură, toți fug din calea mea; iar *dată-m'am* să poate înțelege: în nevoe ori închisoare.

Vers. 10. *Ochiul meŭ* etc.; în urma suferințelor acesta s'a pierdut; cu mor. *Toată ziua* etc. Pe Domnul îl chiamă el, către acesta întinde mânile sale apărându-se de mânia acestuia și-l face să-l bage în samă. Traduc. rom.: *Ochiĭ meĭ aŭ slăbit de sărăcie, strigat-am către tine Doamne toată ziua întins-am către tine mânile mele.*

12. Au spune cineva în mormênt mila ta,
Credința ta în locul pierzării?

13. Au se va cunoaște în întunerec minunea ta,
Și dreptatea ta în pământul uitării?

14. Iar eŭ, Doamne, strig cătră tine,
Dimineața rugăciunea mea te întâmpină.

15. Pentru ce, Doamne, lapezi sufletul meu,
Ascunzi fața ta dela mine?

16. Sărac sânt eu și pe moarte din tinerețele mele;
Port spaimele tale, sânt tulburat.

17. Peste mine au venit mâniile tale,
Înfricoșările tale m'au nimicit.

Vers. 11—13 descriŭ starea morților cu colori foarte întunecate: acelora Dumnezeŭ nu face minuni, ei nu mai vin la lumină; nimeni nu-și aduce aminte de Dumnezeŭ să-I laude pentru mila lui. De aceea se roagă el ca Dumnezeŭ să-l ferească de moarte și atunci toată viața lui îi va preamări. *Ăi umbrele se vor scula*: umbrele îndreptățiților vor câștiga viață și te vor preamări, îi vor da laudă ce i-se cuvine; *Pământul uitării*: unde totul e uitat; pământul inconștienței = moartea, șeolul. Acolo este numai monotonia morții; nimic nu este cugetare și aducere aminte. Astfel fără cugetare, simțire și lucrare se înfățișează moartea în T. V. (Cohel. 9, 5. 6. 10 cf. Sir. 17, 27 sq, după Is. 38, 18 sq. Bar. 2, 17 sq); în T. N. aceasta nu se arată altfel. Dar deși i-s'a luat spaima, i-a mai rămas amărăciunea, pentrucă moartea este pedeapsa păcatului și trebue să poarte cineva pedepsei; și noi gustăm amărăciunea acestui pahar. Tradu. rom.: *Au dovadă morților veți face minuni, sau duhuri se vor scula* (LXX *ĭi vor scula*: pe morți), *și se vor mărturisi ție? Au dovadă nu...., și cuvântul tău întru pierzare? Au cunoaște-se-vor întru întunerec minunile tale... pământ uitat?* Cei morți nu pot vedea minunile, ce le-ar face Dumnezeŭ, dar pentru aceștia nici nu există mediu, care să le redea viața ca să-I poată lăuda. *Se vor mărturisi ție*: doborît ar cel mort.

Vers. 14—17. Poetul e fără mângâiere, de nou se roagă la Dumnezeŭ. *Iar eŭ* etc. e contrast cu morții care s'au lepădat dela

18. Încunjuratu-m'aŭ ca apa toatu ziua,
Împreuna m'aŭ împresorat.
19. Depărtat-aŭ dela mine pe celce mĕ iubeşte şi pe prieten,
Înrudiţii mei sunt întunerecul.

Psalmul 102.

1. Binecuvintează, sufletu al meŭ, pe Domnul
Şi toate cele din lăuntrul meŭ numele luĭ cel sânt.

dragostea lui Dumnezeŭ. *Dimineaţa... te întâmpinaĭ* exprimă zelul în rugăciune şi mărimea nevoiĭ (cf. v. 2); omul se scoală şi se culcă cu ce-l preocupă. *Lăcrămile sufletului meŭ*: dorinţa sufletului meŭ care se manifestă în rugăciune. El e încă viĭ, deşi se pare că trebue se rabde mânia lui Dumnezeŭ; el se roagă acestuia, deşi lamentează; soarta luĭ e apăsată, sămănă mai mult a unui mort, şi adecă din fiereţele lui. *Sunt înfrânat*: şi mintea lui, în urma suferinţelor, nu e mai mult normală. *Pentru mine... nimicit*: continuă descrierea stărĭi lui apăsate. Trad. rom. *Şi eŭ căŭtă tine Doamne am strigat, şi dimineaţa... voiu întâmpina..., întorci faţa ta... sânt eŭ şi între osândiţi..., şi înălţându-mă m'aĭ smerit, şi m'aĭ mâhnit..... m'aĭ turburat. Înălţându-mă*: Dumnezeŭ m'a înălţat, sau eu însumĭ înălţându-mă.

Vers. 18. 19. *Încunjurasă m'aŭ* etc.; mânia lui Dumnezeŭ să asămănă cu ceva ce nimiceşte tot ce-l vine în cale. Vuĭurile ameninţă să-l înghită, iar el n'are prieten care să-l scape. *Înrudiţii mei sânt întunerecul*: prietenii şi cunoscuţiĭ sunt întunerecul. Trad. rom.: *Încunjuratu-m'aŭ... m'aŭ cuprins împrenă... pe prietenul şi pe vecinul şi pe cunoscuţiĭ meĭ din ticăloşie. Din ticăloşie*: prietenii sunt departe de mine, care mĕ ajută în nevoe.

Psalm. 102. În inscripţie avem „*al luĭ David*", ce ocupă şi la alţi psalmi având-şi temeiul în tradiţie. Poetul a compus acest psalm ca poporul să-l rostească la serviciul dzeesc. Unii exegeţi aŭ crezut că David l-a compus în semn de mulţumire fiindcă i-s'a iertat păcatul (adulteriul), saŭ fiindcă a învins pe duşmani. Aci se spun toate bunătăţile ce le-a făcut Dumnezeŭ poporului său, îndeosebi să accentuă cât de mult îl iubeşte Dumnezeŭ. Psalmul stă în strânsă legătură cu Ps. 101, deşi după cuprins e contrastul luĭ, chiar mai mare e contrastul cu Ps. 88.

Vers. 1. A lăuda pe Dumnezeŭ după cuviinţă este lucru mare; de aceea cântăreţul voeşte să facă aceasta cu toate facultăţile,

2. Binecuvintează sufletu al meŭ pe Domnul
Şi nu uita toate binefacerile lui.
3. Celce iartă toate fărădelegile tale,
Celce vindecă toate neputinţele tale,
4. Celce scapă de mormênt viaţa ta,
Celce te încununează cu milă şi cu îndurări,
5. Celce satură cu bine buca ta,
Că să înoesc ca vulturul tinereţele tale.

---

puterile sale, căci numai omul îi înţelege ca fiinţă pe care lumea şi mulţimi lui Dumnezeu, care justifică, mântueşte şi înoeşte cu graţia sa. *Cele din lăuntrul meŭ*: inima, rărunchii ei, (cu un cuvênt: internul lui), pentrucă aceştea nu sunt organe numai ale vieţii corporale, ci şi ale celei spirituale; e contrast la laudă numai cu buzele (Deut. 6, 5). Tradue. rom.: *Binecuvintează... sănetele cel sânt al lui.*

Vers. 2. repeţeşte *binecuvintează*. Omul nu-şi aduce aminte de mulţimi lui Dumnezeu după cuviinţă; de aceea adesea trebue să i-să aducă aminte binefacerile lui Dumnezeu. Trad. rom. *Binecuvintează... toate răsplătirile lui* (LXX: *ἀνταποδόσεις αὐτοῦ*); nu uita a-i răsplăti toata laudă-nd şi mulţumindu-i. Acesta ne încredinţează că resplătirea omului ar fi egală cu binefacerile primite dela Dumnezeu, ci i-să aduce aminte numai datorinţa.

Vers. 3—6. Aci se anunţează graţia care iartă păcatele. *Vindecă toate neputinţele tale*: nu numai cele corporale, ci şi suferinţele interne. *De mormênt*: din iad, ca contrast la viaţă (Ps. 15, 10). Sufletul mulţumeşte lui Dumnezeu, care îl mântueşte de vină, nevoi şi noxele şi-l încoronează cu iubirea sa. *Celce te încununează*: pune o cunună de milă şi îndurări. *Satură cu bine*: ca să deplină fericire. *Buca ta* exprimă că Dumnezeu îi umple sufletul de bunătăţi încât i-să umflu bucile. *Se înoesc... tinereţele tale*: pasările în fiecare an schimbă penele, aşa şi omul necontenit să înoeşte prin graţia dumnezeească. De altfel în vechime era credinţa că vulturul întineresce tot la zece ani. Tradue. rom.: *Pe celce curăţeşte... pe celce vindecă toate bolile tale. Pe celce izbăveşte* (LXX τὸν ἐκλυτρούμενον) *din stricăciune viaţa ta, pe celce... Pe celce umple de bunătăţi pofta ta, înoi-se-vor ca ale vulturului tinereţele tale. Bolile... stricăciune*: Dumnezeu nu iartă numai păcatele, ci pezeşte

6. Celce face dreptăţi Domnul
Şi judecăţi tuturor celor asupriţi.
7. Cunoscute a făcut căile sale lui Moisi,
Fiilor lui Israil faptele sale.
8. Îndurat şi milostiv este Domnul,
Îndelungrăbdător şi mult milostiv.
9. Nu pentru totdeauna se ceartă el,
Nici se mânie pe veci.
10. Nu după păcatele noastre face nouă,
Şi nici dupa fărădelegile noastre ne resplăteşte
[nouă.

---

de rele corporale, boale şi moarte timpească. *Psalt. hr.*: Dumnezeŭ dând oamenilor bunătăţi îi sĕ umplu inimile, gura.

Vers. 6. 7. În v. 6—18 autorul descrie bunătăţile lui Dumnezeu făcute omenirii păcătoase şi în special cum sĕ văd acestea din istoria poporului israilitean. *Cunoscute ... lui Moisi* o aluziune la Ex. 33, 13, când acesta sĕ roagă Domnului sĕ i-se arate. *Căile sale*: căile aşezate de Dumnezeŭ în desvoltarea opului de mântuire (Ps. 86, 5). Toate acestea le-a cunoscut poporul israilitean în minunile sevêrşite pentru dênsul. Traduc. rom.: *Celce face milostenie Domnul, şi judecată tuturor celorce li sĕ face strîmbătate.... Israil voile sale. Milostenie... judecată*: adică Domnului sĕ înfăţişază ca milostenic ce o dă el celorce sĕ pocăesc, iar celor asupriţi face dreptate. *Voile sale* sunt oarecaş ca „căile sale," dar ca manifestări ale iubirii dumnezeeşti.

Vers. 8—10. *Îndurat şi milostiv* etc. cf. Ps. 85, 15. 77, 38. 29, 6, cari sĕ bazază pe Ex. 34, 6. La v. 9. sĕ poate cumpăra Lev. 10, 18. Domnul nu e mustrat lung în mânie, adecă aşteaptă mult până ce deslănţueşte mânia sa, ci şi dacă ceartă, adecă pâşeşte ca judecător, apoi nici aceasta nu ţine multă vreme, nu ceartă în veci. Dreptatea lui nu e după faptele noastre, ci după grăţia lui, ce sĕ espune în v. 10 aretându-sĕ ce e firesc Dumnezeŭ totdeauna, şi e contrast la v. 9, în care sĕ spune ce el nu face. Traduc. rom.: *Îndurat ... Nu până în sfîrşit se va lăţi, nici în veac se va mânia. Nu după fărădelegile noastre* (LXX ἀναρίας ἡμῶν) *a făcut nouă, nici după păcatele noastre* (LXX ἀνομίας ἡμῶν) *ne-a răsplătit nouă.*

11. Căci cât de înalt este cerul asupra pământului,
Întărit-a Domnul mila sa spre ceice se tem de el.
12. Precât este departe răsăritul dela apus,
Depărtează dela noi fărădelegile noastre.
13. În ce chip se îndură tatăl de fii,
Se îndură Domnul de ceice se tem de el.
14. Că el cunoaşte facerea noastră,
Îşi aduce aminte că pulbere sântem.
15. Omul, ca iarba sunt zilele lui,
Ca floarea câmpului, aşa înfloreşte.

Vers. 11—14 arată căinţeiul că noi am meritat pedeapsă, dar Dumnezeu ne-a iertat. Cele mai sublime imagini întrebuinţează autorul ca să înfăţişeze mărimea milei dzeeşti: el asumeni înălţimea ei cu a cerului şi lăţimea cu a pământului. Ceeace se tem de Domnul sunt ei în raport de fii. *Întărit-a*: grăţia lui Dumnezeŭ e aşa de mare cât de înalt e cerul deasupra pământului, adecă e nemărginit de mare. *Depărtează dela noi etc.*: ei a uitat, nu-şi mai aduce aminte de păcatele noastre, ele nu mai există pentru dânsul. În v. 14 această milă a lui Dumnezeŭ să spune că provine din dreptatea lui şi slăbiciunea oamenilor (cf. Gen. 8, 21). Din acest loc şi Deut. 32, 21 pare că sub „fiinţe" avem de înţeles starea morală, dar mai corăspunzător este a înţelege natura corporală (v. 14ª), ce a primit-o omŭl dela Dumnezeŭ. *Îşi aduce aminte* înfăţişează starea pasivă după o lucrare săvârşită. La v. 11 să poate compara Iob 11, 11. 28, 23. 7, 7 cf. Ps. 77, 39. 88, 48. Tradus. rom.: *Că după înălţimea cerului dela pământ a întărit... Precât sunt departe răsăriturile dela apusuri, depărtat a.... În ce chip miluieşte* (LXX *οἰκτείρει*) *tatăl pe fii, a miluit* (LXX *ᾠκτείρησε*) *Domnul pe ceice se tem de el. Că el a cunoscut zidirea noastră, adusu-şi-o aminte că pământă sântem. Zidirea noastră*: din ce sântem creaţi, natura noastră.

Vers. 15. *Ca iarba* cf. Ps. 89, 6 seq. Is. 40, 6—8. 51, 12. *Ca floarea câmpului* cf. Iob 14, 2. Viaţa omului samănă cu a lor de iarbă, frumseţa lui cu floarea câmpului care când e mai desvoltată începe a veştezi şi să spulberă de cea mai mică adiere a vântului. Tradus. rom.: *Omul ca iarba zilele... câmpului aşa va înflori.*

16. De trece vênt peste el, nu mai este,
Şi locul seŭ nu-l mai cunoaşte pe el.
17. Iar mila Domnului din veac şi până în veac spre
ceice se tem de el,
Şi dreptatea lui spre fiĭi fiĭilor.
18. Spre ceice păzesc legămêntul lui
Şi-şi aduc aminte de orênduelile lui, ca să le facă.
19. Domnul în cer şi-a aşezat tronul seŭ,
Şi împărăţia lui stăpâneşte toate.

Vers. 16. Firească unul semănă unei flori, de aceea originalul dă să raporteză la om (=peste el): iar *vênt* care usucă plantele în semnează, raportându-să la om, toate primejdiile vieţii. Esperienţa ne învaţă cât de multe ori viaţa omului pere de o mică causă, care să poate asêmăna vêntului. *Şi locul său etc.* exprimă peirea totală, fără nici o urmă; cf. Iob 7, 10. 8, 18. 20, 9. Locul unde trăieşte cineva să înfăţişează că-l cunoaşte dacă se reîntoarce de undeva; după moarte însă nu-l mai cunoaşte. Traduc. rom.: *Că duh a trecut întrênsul şi nu va fi, şi nici-şi va mai cunoaşte încă locul său*: cel mort, de s'ar reîntoarce, nu-şi mai cunoaşte locul, sau în genere: pe cel mort nimene nu-l mai cunoaşte de s'ar reîntoarce.

Vers. 17. 18. *Iar mila etc.* Mângâere este pentru om că în starea aceasta, care samănă cu iarba, mila lui Dumnezeŭ se arată neschimbată faţă de ceice se tem de el. *Şi dreptatea etc.*: Dumnezeŭ apără pe aceştia de pamenii răi, care-i năcuştesc pentrucă ţin cu tărie legămêntul şi împlinesc prescriptele lui. *Fiĭi fiĭilor* e paralel cu „ceice se tem de el" arătându-să că remuneraţia dumnezeească să întinde şi asupra urmaşilor (Ex. 20, 6. 34, 7. Deut. 7, 9). În v. 18 să determină mai apropape „ceice se tem" şi „fiĭi". Traduc. rom.: *Iar..... spre ceice păzesc aşezământul de lege al lui,.... de poruncele.. faceă pe ele.*

Vers. 19. *Domnul în cer* etc.: el a creat toate, e regele atotstăpânitor; de aceea şi poate fi cu milă faţă de creaturi. *În cer* e în opunere cu pământul (Ps. 114, 3. Coh. 5, 1): Domnul stăpâneşte în veci. *Şi împărăţia lui* etc. cf. 2. Cron. 20, 12. *Toate*: creaturile fără escepţiune. Tradue. rom.: *Domnul în cer a găitit scaunul său,.... pe toţi stăpâneşte* (LXX. πάντων δεσποτεύει).

20. Binecuvêntaţi pe Domnul toţi îngerii lui,
Eroii puternici, care faceţi cuvêntul lui,
Ascultând glasul cuvêntului lui.

21. Binecuvêntaţi pe Domnul toate oştirile lui,
Servitorii lui care faceţi plăcerea lui.

22. Binecuvêntaţi pe Domnul toate lucrurile lui
În toate locurile stăpânirii lui,
Binecuvintează sufletu-mi pe Domnul!

Vers. 20. Vorbind autorul de împărăţia lui Dumnezeŭ trebue să amintească şi celelalte creaturi ale lui cari, precum omul, sunt supuse acestei stăpâniri, îl laudă şi-se îndrumă în veci. *Îngerii lui* cf. Ps. 28, 148. De aci urmează că îngerii stau în comunione spirituală cu oamenii. *Eroii puternici* se numesc îngerii, pentrucă puterea lor e mare (Iuil 4, 11). Întreaga lor viaţă este împlinirea cuvêntului lui Dumnezeŭ — ei sunt prototipul oamenilor. *Ascultând* nu exprima scopul, ci modalitatea: îngerii auzind cuvêntul lui Dumnezeŭ îl şi împlinesc. Traduc. rom.: *Binecuvêntaţi ..., cei puternici la virtute, care ..., a căror glasuri cuvintelor lui. Cei puternici la virtute* se numesc îngerii ca împlinitori puternici ai voiŭ lui Dumnezeŭ.

Vers. 21. Dela îngerii cari sunt în cer, cântărețul se adresează oştirilor, adecă spiritelor cari sunt împrejurul îngerilor de rang mai înalt (I.c. 2, 13), duhurilor slujitoare (Ps. 103, 1. Dan. 7, 10. Evr. 1, 14), căci există o ierarhie cerească. Traduc. rom.: *Binecuvêntaţi ... puterile lui, slugile ..., voea lui.*

Vers. 22. Dela arhangheli autorul trece la miliardele de oştiri cereşti şi apoi la toate creaturile cari toate, oriunde s'ar afla în împărăţia lui Dumnezeŭ, să-l binecuvinteze. Mai în urmă să provoacă sufletul său care se numără între creaturile de sub categoria a treia. Traduc. rom.: *Binecuvêntaţi ..., în toţi locuri ..., Domnul.*

Psalmul 142.

1. Doamne auzi rugăciunea mea, ascultă cererea mea;
Întru adevărul tău auzi-mă, întru dreptatea ta.

2. Şi să nu intri la judecată cu robul tău,
Că înaintea ta nici un viu nu este drept.

Psalm. 142. În unele Mssc ale LXX psalmul prezent are inscripţia: *Psalmul lui David, când îl urmărea fiul său Absalom*; iar originalul evreesc are: *Psalmul lui David*. Cuprinsul întăreşte indicarea LXX, şi aici să cântăm rugăciunea ce o poate rosti fiecare om în cazuri de nevoe.

Vers. 1. 2. Două lucruri cere David dela Dumnezeu: acesta să-i asculte rugăciunea şi să nu se judece cu dânsul. Îndrăsnite sunt cererile după aceste lucruri foarte depărtate unul de altul, pentrucă Dumnezeu nu e indiferent faţă de săvârşirile noastre, dar nici faţă de păcatele noastre. *Adevărul, dreptatea* sunt motivele pentru cari roagă poetul pe Dumnezeu să-i asculte rugăciunea. Întâiul exprimă că el adevereşte promisiunile sale, iar al doilea arată seriozitatea şi străşnicia cu care susţine ordinea de mântuire faţă de toţi: de cei ce îl ascultă ori îl disprăţuesc. În această ordine a intrat poetul şi serveşte lui Dumnezeu. Condiţiunea mântuirii este dreptatea dumnezească, care justifică pe omul păcătos, dacă se pocăeşte şi recunoaşte că orce ar face el nu corăspunde acestei dreptăţi; de aceea poetul se roagă ca Dumnezeu să nu-l ia în judecată, adecă în loc de dreptate să-i să aplice grija dumnezească, căci viaţa omului este totdeauna în păcate, dela începutul ei (Ps. 50, 7), şi un muritor nu poate fi deplin drept înaintea lui Dumnezeu (Ps. 129, 3). Pârâtorul duce la judecată; aici Dumnezeu e pârâtor şi judecător. Ca judecător îl ogrăieşte psalmistul: *Înaintea ta nici un viu nu este drept*. Dumnezeu deci nu se va judeca cu noi, pentrucă ştie că ar trebui să ne condamne ce însă nu voeşte el. Dar astfel este el numai faţă de cei ce îl ogrăiesc: Tu eşti partea mea (Ps. 141, 6); îl iubesc, care sunt întinaţi numai de scăderile generale ale naturii omeneşti, şi anume aşa că-i iartă; el îşi aduce aminte că „sântem carne, o suflare care trece şi nu se mai reîntoarce" (Ps. 77, 39 cf. Ps. 88, 48. 38, 5—7).

3. Că a gonit vrăjmașul sufletul meu,
Împilat-a la pământ viața mea,
Așezatu-m'a în întunerec ca pe morții de veche.
4. Și duhul meu tânjește întru mine,
În lăuntrul meu amorțește inima mea.
5. Aducu-mi aminte de zilele de mai nainte,
Cuget la toate lucrurile tale,
Gândesc la faptele mâinilor tale.
6. Întind mâinile mele către tine,
Sufletul meu către tine ca niște pământ fără apă. Sela.

Traduc. rom.: *Pentrucă ... tăr. aucă-mă întru dreptatea ta ... tă, că nu se va îndrepta înaintea ta tot cel viu.*

Vers. 3, 4. Tînărul alungat David de Mașiloni poate zice că dușmanii îl urmăresc, e sărac și amenț înaintea tuturor. *Că* motivează rugăciunea și ascultarea ei din partea lui Dumnezeu; dușmanii îl împresoară și gonesc, e aproape de moarte. *În întunerec* poate=șeol, și uitume din viața lui, iar scăparea stămă numai dela iertarea păcatelor sale. *Că a gonit vrăjmașul sufletul meu* e ca Ps. 7, 6 cf. Iob, cuvântările lui Elihu, iar v. 3ª reamintește Ps. 7, 6, deși consună mai mult cu Plâng. 3, 6 (cf. Ps. 87, 7). Poetului îi vine a crede că, deoarece a ajuns pe mâna dușmanilor, Dumnezeu se judecă cu dânsul. David numește „dușman" orce poate păgubi sufletul omenesc; oamenii care aduc primejdii sieși, dar îndeosebi ahora; orcare pedeapsă contrară lui Dumnezeu. *Pe morții de veche* (morții veacului) = morți pe veci și exprimă ce poetului să pare că viu e înmormântat pentru totdeuna. *Și duhul meu ... ... starea descrisă mai nainte la întunecul spiritul, viața lui interă: inima lui e turburată, amenințată să nu mai bată. Traduc. rom.: Că a gonit ... ... împilat-a la pământ ... ... întru întunerec ... ... morții veacului. Și s'a mâhnit întru mine duhul meu, întru mine s'a turburat inima mea.*

Vers. 5, 6. Autorul își aduce aminte de zilele când Iehova era ajutorul lui. Înaintea ochilor lui sufletești trec toate faptele lui Dumnezeu în privința mântuirii, toate binefacerile și mijloacele grației; acum însă toate s'au schimbat. Nu demonstră această stare ce Dumnezeu se judecă cu el? *Faptele mâinilor tale*: istoria minunată a poetului și a poporului israilean (cf. Ps. 62, 2 și Ps.

7. De grab auzi-mĕ Doamne, duhul meŭ dorește,
Nu ascunde fața ta dinaintea mea,
M-aș asĕmĕna cu cei ce se pogoară în groapă.

8. Lasă-mĕ sĕ aud dimineața mila ta,
Că în tine mĕ încred eu,
Arată-mi calea în care sĕ merg,
Că la tine am ridicat sufletul meŭ.

76, 6—10). Contrastul acesta între prezent și trecut mărește durerea și înlesnește pe poet a cere cu mai multă stăruință ajutorul dumnezeesc. El își întinde mâinile către Dumnezeŭ, acesta sĕ-l primească și sĕ-i ajute. *Sufletul . . . pământ fără apă*: sufletul lui în starea de acum samănă cu un pământ pustiŭ, adecă sufletul lui stă cu Dumnezeŭ în acel raport ca un pământ uscat față de ploae—dorește ușurare, mângâiere. Traduc. rom.: *Adusu-mi-am aminte de zilele cele din început, cugetat-am . . . . la faptele mâinilor tale am gândit. Tins-am către tine mâinile mele, . . ca niște pământ fără de apă ție.*

Vers. 7. Rugăciunea: *De grab . . . dinaintea mea* e ca Ps. 68, 18. 26, 6 cf. Ps. 101, 3; iar *duhul meu dorește* e ca Ps. 83, 3; și *m'aș asĕmĕna . . groapă* e ca în Ps. 27, 1 cf. Ps. 27, 1 cf. Ps. 87, 5. Dacă ne reamintim împrejurările între cari David rostește acest psalm, ne explicăm cuvintele acestea în mod firesc. Fugind el dinaintea lui Absalom trebue sĕ părăsească în grabă și deșert Ierusalimul, crede că Dumnezeŭ se judecă cu dânsul și deci trebue sĕ piară. De aceea se roagă ca Dumnezeŭ sĕ nu se judece cu el; și are încredere că aceasta nici nu se va întâmpla. Traduc. rom.: *De grab . . ., dăbit-a duhul meŭ, sĕ nu întorci fața ta dela mine, și mĕ voiŭ asĕmĕna celorce . . groapă.*

Vers. 8. *Lasă-mi . . . mila ta* aduce aminte rugăciunea lui Moisi (Ps. 89, 14); *dimineața* corăspunde lui „de grab" din cele precedente. *Că la tine mĕ încred eŭ* e ca Ps. 24, 2. Și acum, ca mai nainte, Dumnezeŭ sĕ-i arate că l ajutoră, el nu așteaptă fericire dela nime altul, ci toate speră dela dânsul. *Arată-mi . . . sĕ merg*: nu numai sĕ înceteze nevoile, ci Dumnezeŭ sĕ-i arate și calea, pe care umblând poate scăpa de peire din partea dușmanilor (Ex. 33, 13. Ps. 24, 4. 142, 8). Împrejurul lui totul e turburat și întunecos, însuș nu știe ce sĕ facă. Dumnezeŭ cu lumina sa sĕ-i

9. Scoate-mĕ dela vrăjmaşii mei, Doamne!
La tine am scăpat eu.

10. Învaţă-mĕ sĕ fac voca ta,
Că tu eşti Dumnezeul meŭ,
Duhul tĕŭ cel bun povăţuească-mĕ pe pământ neted.

11. Pentru numele tĕŭ Doamne mĕ vivează,
Întru dreptatea ta scoate din necaz sufletul meŭ,

12. Şi întru mila ta sfârpeşte pe vrăjmaşii mei,
Şi pierde pe toţi celce asupresc sufletul meŭ,
Că eŭ sânt robul tĕŭ.

---

arate calea mântuirii, pe care să umble. Motivul rugăciunii este: *Că la tine..., sufletul meŭ*: dela tine numai aştept mântuire cu deplină încredere. Tradue. rom.: *Ascultă-mă..., că spre tine am nădăjduit, arată-mi mie Doamne calea în care voiŭ merge,... meŭ.*

Vers. 9, 10. Cuvintele „*fugi ad te*" LXX le traduce cu: *Că la tine am scăpat*, Vulg.: *la tine am scăpare*; Ieron. *ad te protectus sum.* Exegeţii mai toţi le traduc: *ad* (apud) *te abscondidi*, scil. me, şi înţeleg ca fi: spre tine, la tine am făcut ascundere, adecă m'am ascuns. Numai Domnul, la care s'a ascuns el îi poate arăta acum ce-i este spre folos şi cum îi poate împlini voea; grafia lui să nu-i lipsească. Acest înţeles să întăreşte şi din v. 10, în care să spune că Domnul e Dumnezeul lui care, fiind el atăcat din toate părţile, nu-l lasă să alunece pe căi greşite. *Duhul tĕŭ cel bun*: spiritul care promovează mântuirea omului. *Pământ neted*: calea pe care umblă dreptul e şes (Is. 26, 7), şi espresiunea are înţeles spiritual (Deut. 4, 33. Ier. 48, 21). Şi aci avem reminiscenţe din alţi psalmi. Aşa la „*ca să fac voca ta*" să poate compara Ps. 39, 8, la *ca tu eşti Dumnezeul meŭ* Ps. 39, 8 etc., la *Duhul tĕŭ cel bun* Ps. 50, 14 şi e de înţeles Spiritul sânt; la *pământ neted* şi întreaga rugăciune cf. Ps. 26, 11. 5, 9. 24, 4 sq. 30, 4. Sub „cale" (v. 8) şi „pământ neted" (v. 10) putem înţelege calea virtuţii, ce să înţelegeaşă mai târziu prin „ca să fac voca ta". Tradue.: *Scoate-mă... am scăpat... mă va povăţui la pământul cel drept.*

Vers. 11, 12. *Pentru numele... mă vivează* cf. Ps. 131, 7. 70, 20; *întru dreptatea ta... sufletul meŭ* cf. Ps. 141, 8. 24, 17 etc.; *întru mila... vrăjmaşii mei* cf. Ps. 53, 7. Spiritul s.

Psalmul 50.

3. Miluește-mĕ Dumnezeule după mare mila ta,
   După mărimea îndurărilor tale șterge fărădelegile [mele.
4. De tot spală-mĕ de fărădelegea mea
   Și de pĕcatul meŭ mĕ curățește.

---

il conduce pe calea fericirii, mântuirii: îl va învia, îi va scoate sufletul din nevoi și va nimici pe toți care îl asupresc ca astfel cei blânzi să stăpânească ținutul. E absolut imposibil ca Dzeŭ să părăsească pe cei ce se încred în El, ca dușmanii să triumfeze, de aceea motivarea rugăciunii pentru pierderea acelora și celebrarea asupritorilor: *că eŭ sînt robul tĕŭ*. În v. 1. s'a pus în relație credința și dreptatea, aci mila și dreptatea. Traduc. rom.: *Pentru ... mĕ voĭ ține iarăși dreptatea ta, scoate-voĭ... calea ta voĭ sfărîmă... și voĭ pierde... celce urăsc... robul tĕŭ.*

Psalmul 50. Inscripția: *Superlorului* (LXX *lutru sfîrșit*), *psalmul lui David, cînd s'a dus la el profetul Natan după ce intrase la Batșeba.*

După adulterul sĕŭ cu Batșeba și uciderea lui Uria, David trăește aproape un an în pĕcatul acesta, nu se pocĕește. Dar Dumnezeu îl mîlușește, trimite la el pe profetul Natan care îl mustră spunîndu-i parabola omului sĕrac, care avea o unică mieluță, și atunci David cunoscîndu-și vina în toată mărimea ei rostește psalmul prezent. David cere ce se-i dea Dumnezeu în starea lui de acum (v. 3—14), apoi spune în ce chip îi va mulțumi dacă i-să împlinește cererea (v. 15—16); în urmă v. 20. 21 este rugăciune pentru Ierusalim.

Vers. 3. 4. Să cere iertarea pĕcatelor, care se dau mai multe numiri, cf. Ps. 31, 1 sq. Cea mai apropiată acest la psalm a fost adulterul lui David cu Batșeba, ce numește el „fărădelege," pentru că din ea izvorăsc altele (aci omorîrea lui Uria, scandalul dat dușmanilor lui Iehova, apoi orbirea națională de care a fost cuprins David aproape un an), apoi fiecare pĕcat, observîndu-se mai apropape, arată că starea sufletească a omului este coruptă. Poporul a cunoscut pĕcatul acesta al lui David, de aceea el cuprins de părere de rĕŭ, îl mărturisește înaintea poporului adunat, cerînd iertare dela Dumnezeŭ, pe care nu mai îndrăznește a-l numi Dumne-

5. Că fărădelegile mele eŭ cunosc,
Şi păcatul meu înaintea mea este pururea.

6. Ţie unuia am păcătuit
Şi rĕŭ în ochiĭ tĕi am făcut,
Ca să te arăţi drept întru vorbirea ta,
Curăţ în judecăţile tale.

---

zeul său. Din inscripţia în evreeşte (superiorului) rezultă că psalmul a fost cântat în templu. *Şterge* închipueşte că fărădelegea lui e notată ca să fie răsplătită (Ier. 17, 1. Col. 2, 14). Omul poate simţi părerea de rĕŭ pentru păcate, le poate urî, încungiura, dar numai Dumnezeŭ le şterge. *Deplĭ mădularea* exprimă adâncimea păcatului care să poate spăla numaĭ prin graţie mare. *De tot spală-mĕ* etc. arată că fărădelegea e murdărie care a pătruns foarte adânc; imaginea e luată dela rufe, haine, cari să spală de pete, murdărie; iar *de tot* sau *tot mai mult* — repetiţiŭ, pentrucă o haină trebue spălată mai de multe ori ca să fie curată. David nu zice că n'ar fi avut alte păcate, dar toate acelea s'aŭ concentrat în păcătuirea cu Batşeba. *Iată curăţeşte*: ştergerea şi iertarea păcatul său e una dreptu înaintea sa; voiŭ să mi se afle întrarsul. Tradue. rom.: *Mîluieşte-mĕ... fărădelegea mea. Mai virtos... curăţeşte.*

Vers. 5. 6. motivează mărturisirea de mai nainte arĕtându-se că el simţeşte adevĕrată părere de rĕŭ pentru păcatul seu. *Că fărădelegile... cunosc*: cine simţeşte adevĕrată pocăinţă nu ştie numaĭ că e păcătos (Is. 59, 12), ci starea aceasta e totdeauna înaintea lui, îl neliniştează şi torturează. Mila lui Dumnezeŭ se arată păcătosului numaĭ dacă acesta îşi recunoaşte păcatul, ce nu este totdeauna uşor; la David vedem că trece aproape un an până şi-l cunoaşte. *Înaintea mea*: trebue să cuget a e', sau: el este totdeauna împotriva mea, e totdeauna în opoziţie cu mine. *Ţie... am făcut*: ce este rĕŭ înaintea ta am săvârşit. Orice păcat este revoltare contra lui Dumnezeŭ, vătămarea lui, pentrucă este contra voiĭ lui, legiuitorul şi judecătorul supreme. *Că* exprimă scopul. Starea morală a omului faţă de Dumnezeŭ este astfel că de câteorĭ el condamnă pe păcătos este drept şi sânt, ce însuş păcătosul recunoaşte şi se condamnă. Omul trebue să înţeleagă sentenţa dreaptă, cum a făcut David fată de profetul Natan; să recunoască că Dumnezeŭ e drept, iar el nedrept, căci numaĭ aşa cuvântu e adevĕrat. Când omul însuş se condamnă şi întăreşte dreptatea lui Dumnezeŭ. —

7. Iată în fărădelege m'am născut
Şi în păcat m'a zămislit maica mea.

8. Iată adevărul voeşti în rărunchi,
Şi în ascuns învaţă-mă înţelepciune.

---

contrarul ar fi dacă Dumnezeŭ s'ar învinoviţi de nedreptate (Iov 10, 8) — atunci fiecare păcat omenesc este spre preamărirea lui Dumnezeŭ. Tradu. rom.: *Ca fărădelegea mea să o cunosc . . . numai am greşit* (LXX ἥμαρτον), *şi rău înaintea ta am făcut, ca să te îndreptăţeşti întru cuvintele tale şi să biruieşti când vei judeca tu.* Dacă omul ar îndrăzni să se judece cu Tine, de s'ar putea pune judecăţi asupra sentenţelor şi pedepselor tale, atunci tu ai avea dreptate; ar fi recunoscut drept.

Vers. 7. Urmează al doilea motiv pentru care cere iertare: natura omenească e păcătoşi. Această stare păcătoasă începe cu naşterea, mai mult, cu concepereа omului şi fiind născut el aşa, are trebuinţă de mila dăruitoare. *Iată . . . m'a zămislit maica mea* nu are în vedere păcatele mamei sale, căci nu-i pasă nu l-ar scuza pe el întru nimica. David nici nu voeşte să impute maicii sale ca păcat ca l-a conceput, ci înţelesul poate fi numai: el e păcătos dela cele dintâi începuturi ale sale; mama lui l-a zămislit ca pe un păcătos şi nedrept. Părinţii ai fost oameni păcătoşi, care stare a trecut la dânsul prin concepere. Autorul nu se scuză, ci arată cât de adânc înrădăcinată e stricăciunea: el e păcătos (Ps. 64, 4. Gen. 8, 21), necurat din necuraţi (Iob 14, 4), carne din carne. Nicăieri în T. V. nu se spune aşa apriat că omul e păcătos dela începerea sa, care încă e păcătoasă; că păcătoşia cu vina şi stricăciunea ei trece dela părinţi la copii, nşadar în fiecare faptă păcătoasă se manifestă natura omului. Acest loc din vechime se întrebuinţează spre a dovedi păcatul strămoşesc. Tradu. rom.: *Că iată întru fărădelegi m'am zămislit şi în păcate m'a născut maica mea.*

Vers. 8. Cu *iată* se adaoge un vers corelat la cel precedent. Natura omenească are trebuinţă de îndurarea lui Dumnezeŭ, căci nu o poate preţuide, ci atârnă numai dela bunăvoinţa acelora. Aceasta exprimă David zicând: *Iată adevărul* etc., adecă tu te-ai descoperit mie şi poporului tău, noi avem promisiunile, poruncile tale, cuvântul tău. *Adevărul:* fiinţa şi viaţa omului să corăspundă

9. Curăţeşte-mă de păcate cu isop şi voiŭ fi curat. Spală-mă şi voiŭ fi mai alb ca neaua.

---

voinţi şi fiinţi lui Dumnezeŭ (Efez. 4, 21), iar *înţelepciune* este înţelepciunea care se ocupă cu această fiinţă şi vieaţa şi cunoaşte calea spre ele. *Adevĕrul în rărunchi* exprimă probitatea în cele mai din lăuntru ale omului, şi anume fiindcă rărunchii se credeau a fi sediul celor mai nobile sentimente: adevĕrul acesta să fie în conştiinţa şi inima omului (Ps. 39, 9. 15, 7). *În ascuns* în paralelă însemnează interiul ascuns al omului. Voea lui Dumnezeŭ este ca adevĕrul său deplin se locuiască în om; dar acesta e păcătos, de aceea poetul cere ca Dumnezeŭ să-i împărtăşească înţelepciune, adecă să-l înveţe şi să i însuşească calea spre adevĕr. Traduc. rom.: *Că iată adevĕrul ai iubit, celе ascunse şi celе ascunse ale înţelepciunĭ tale mi-ai arĕtat mie!* pentrucă omul să fie ridicat în adevĕrul de unde căzuse, Dumnezeu i-a dat descoperirea pozitivă şi i-a descoperit adâncurile înţelepciunĭ sale. Dară Dumnezeŭ voeşte ca omul să fie ideal, urmează că aceste, pocăindu-se cu adevĕrat, poate avea nădejde că i se vor ierta păcatele.

Vers. 8. Cel mai înalt bun ce doreşte autorul este asigurarea că i s'a iertat păcatul. Imaginea nu e ţinută mai mult în termini generali (spălare, curăţire), ci din „stropirea cu isop", asĕmănarea cu „neaua" rezultă că aci se are în vedere ceremonialul curăţirĭ de lepră (cf. 3. Împ. 5, 14). *Curăţeşte mă... cu isop.* Lev. 14, 4. Num. 19 să poruncĕşte leproşilor şi celor necuraţi dela morţi să se curăţască cu isop; iar *spală-mă* revoacă în minte scălarea ce trebuea s'o facă toţi cei necuraţi, după prescriptele preoţilor. Pe leprос, după-ce s'a vindecat, preotul îl stropea de 7 ori cu isopul muiat în apa de curăţire; apoi cel lepros îşi spăla hainele, îşi bărbieria şi-şi permitea, fiind iarăş curat, să intre în comuna lui Israil, din care fusese exclus cât era bolnav. David se numĕră pe sine leprос, pe care Dumnezeŭ să-l curăţască şi să-l primească în comunitatea sa. Va se zică „cu isop" exprimă o curăţire spirituală, deşi nu ştim în ce consistă natura ei. Puterea graţiei justificătoare să înfăţişează în cel mai înalt grad ca ceva ce face pe omul păcătos alb ca neaua (cf. Is. 1, 18). *Isopul* este o plantă mică din care să făcea mănunchi, să mucea în apă şi să stropeau cei necuraţi. Traduc. rom.: *Stropi-mă-veĭ cu isop şi mă voiŭ curăţi, spăla-mă-veĭ şi mai vĕrtos decât zăpada mă voiŭ albi.*

10. Fă-mĭ să aud bucurie şi veselie,
Să se bucure oasele mele carĭ le-aĭ zdrobit.

11. Ascunde faţa ta dinaintea păcatelor mele
Şi şterge toate fărădelegile mele.

12. Inimă curată zideşte-mĭ Dumnezeule,
Şi duh tare înoeşte în lăuntrul meŭ.

Vers. 10. 11. Acum David e încă conştient de păcatul său, ceeace îl zdrobeşte; dar această stare a lui se va schimba în cea mai mare bucurie când este el sigur că Dumnezeŭ l-a graţiat. *Fă-mĭ să aud* etc. ne anunţă bucuria ce o simţeşte cel leprus dacă vindecându-se poate intra în mijlocul celor ai săi. *Să... bucure oasele... zdrobit:* spaima şi durerile sufleteşti atinge şi corpul: celui speriat tremură genunchii, nu poate sta; bucuria face corpul să saltăze şi să simţească nouă putere de viaţă (cf. Ps. 6, 3). *Ascunde faţa* etc. — acoperă păcatele mele (Ps. 31, 1. 2), pentrucă ce acoperе Dumnezeŭ ca nu mai vede e şters, nu mai există. Cea mai fierbinte dorinţă a poetului este ca Dumnezeŭ să nu mai socotească păcatul lui, să-i şteargă vina, ca aşa nimic să nu se poată zice împotriva lui. Tradue. rom.: *Auzulŭ meŭ vei da bucurie şi veselie, bucura-se-vor oasele mele cele sdrobite. Întoarce faţa ta de către păcatele mele, şi toate fărădelegile mele şterge.*

Vers. 12. În cele următoare autorul se roagă după înoire. *Inimă curată:* o inimă care nu e conştientă de păcat; iar *duh tare...:* duhul lui să fie sigur de starea graţiei şi să fie bine întemeiat în aceasta; un duh care să nu fie amăgit de poftele cărnii. Aci vedem ca baza spiritului rămâne, dar i-se dă altă direcţiune, cea primitivă, dreaptă; iar baza inimii să creazĕ de nouă. În aceasta constă justificarea omului prin graţie. Atunci să nimiceşte inima omului, adecă legătura voinţii lui cu întâiul Adam, şi să creazĕ o nouă inimă, o nouă legătură a inimii cu al doilea Adam, Cristos, care să manifestă apoi în plăcerea de a împlini totdeauna legea lui Dumnezeŭ. Rămânând baza spiritului să desface prin noua direcţiune a voiĭ de direcţiunea perversă, să luminează de graţie şi înoeşte, se readuce în direcţiunea sa primitivă către Dumnezeŭ. Deplina justificare nu se întâmplă momentan, ci se desvoltă pe încetul, prinde rădăcini tot mai adânci şi în urmă străbate pe omul întreg şi-l sănţeşte. Profetul prezice că înoirea inimii şi a

13. Nu mă lăpăda dela fața ta,
Și duhul tău cel sânt nu-l lua dela mine.

14. Dă-mi iarăș bucuria mântuirii tale,
Și mă razimă cu duh voitor.

spiritului o realizează Mesia (Ier. 31, 7. Ezech. 11, 19. 36, 26); relativ se afla la unii bărbați ai T. V., dar abia în T. N. există creatura nouă, renașterea și înoirea spiritului (Tit. 3, 5). David se ține în vederea pe sine ca rege, israelitean și om. Traduc. rom.: *Inimă curată zidește întru mine Dumnezeule, și duh drept înoește întru cele din lăuntru ale mele.*

Vers. 13. David cere cu grație dumnezeească să-i fie păstrată, să se întărească întrînsul tot mai mult și până în sfârșit, rostind: *Nu mă lăpăda etc.* Dacă Dumnezeu l-ar lăpăda ca pe Saul, atunci și-ar manifesta mânia în grad cel mai mare față de el ca rege și om (4. Împ. 24, 20). *Duhul tău etc.* e Spiritul sânt care a venit asupra lui David prin ungere (1. Împ. 16, 13). Așadar omul renăscut este templul Spiritului sânt; acesta locuește întrînsul și-l pătrunde numai dacă omul se lapădă prin păcat de noua direcțiune în al doilea Adam și caută să se întrească în acesta tot mai mult, dacă omul a vătămat pe Spiritul sânt. David se roagă ca Dumnezeu iertîndu-l, lasânc adecă să lucreze întrînsul grația lui în locul dreptății, și să nu ia dela el acest spirit. Deși păcătos, David poate grăi astfel, pentrucă el începuse pocăința; Spiritul s'a re'ntors în dînsul, Dumnezeu l-a primit iarăș. Căci orce pocăință în începuturile sale este operă lui Dumnezeu: el ne împărtășește spiritul său, și noi avem numai să ascultăm inspirațiunile și să voim a le împlini. Traduc. rom.: *Nu mă . . . . mele.*

Vers. 14. Omul poate stărui în cele bune numai dacă se încurăă de grația dzeească în mântuire, care îl încurajează apoi a duce și pe alții la mântuire. *Dă-mi etc.* lasă-mă să mă bucur de mântuirea ta, nu mi-o respinge. David, până acum încă n'a simțit această bucurie, pentrucă el a vătămat pe Dumnezeu și toată greutatea acestei vini zace asupra lui; dar are încredere că iarăș se va face pârtaș ei, ră va fi deplin fericit împăcându-se cu Dumnezeu. *Cu duh voitor*: în dzeința nobilă spre bine sprijinește-mă, adecă dă-mi acest ajutor tare să stau puternic în cele bune. Traduc. rom.: *Dă-mi mie bucuria . . . . și cu duh stăpânitor mă întărește. Cu*

15. Învăța-voiu pe cei fărădelege căile tale,
Și păcătoșii la tine să se întoarcă.
16. Mântuiește-mă de sângiuri Dumnezeule, Dumne-
[zeul mântuirii mele,
Așa se va bucura limba mea de dreptatea ta.
17. Doamne buzele mele le deschide,
Și gura mea va vesti lauda ta.

---

duh stăpânitor: spiritul principal, stăpânitor, care acum iarăș să ajungă întru el la cunoștința de mai nainte; e aluziune la poziția lui David în mijlocul poporului, al cărui principe este: principii să premeargă altora cu exemple în cele bune. Un atare spirit cu adevărat nobil cere David pentru sine. Spirit stăpânitor (τὸ ἡγεμονικόν) numiau filozofii vechi principiul conducător în om.

Vers. 15. *Învăța-voiu etc.* este rezultatul rugăciunii precedente. Regii învață îndeobște cu exemplu (regis ad exemplum totus componitur orbis). David știm că a învățat pe alții și prin cântările sale. Dar și viața celor justificați îndeamnă la convertire, spune mărimile bunătății lui Dumnezeu. Așa-dar zice și David că fiind îndreptat înaintea lui Dumnezeu va învăța căile acestuia pe toți oamenii care le calcă; păcătoșii să se întoarcă la el, adecă David va mijloci ca și aceștia să cunoască descoperirea grației, ce experiase el. Tradoc. rom.: *Învăța-voiu . . . . și cei necredincioși la tine se vor întoarce.*

Vers. 16. Aci Dumnezeu se agrăește cu „Elohim", ce se potențază în „Dumnezeul mântuirii mele" concentrându-se rugăciunea după justificare și înoire în *mântuiește-mă*. David recunoaște fărădelegea sa și acestu îl îndeamnă s'o mărturisească, de aceea zice de *sângiuri*, adecă de vina sângelui vărsat al lui Uria. Ca să poată avea pe Batșeba, David lasă să omoare pe Uria (2. Imp. 12, 8. 10). Conștiința îl mustră nu numai pentru adulteriu, ci și pentru omor. După prescriptele legii mozaice sângele să răzbună cu sânge (Gen. 4, 10). David se roagă deci a-l mântui de vina sângelui, adecă a-i ierta pedeapsa și păcatul acestuia. Dumnezeu l-a iertat, de aceea întreaga lui vicață se fie în serviciul acelui: *Așa se va . . . dreptatea ta* zice el, pentrucă Dumnezeu a promis celuice se pocăește iertare și grație, i-a dat oarecare drept la îndurarea lui; iertarea este deci opera dreptății și grației dumnezeești.

18. Că tu nu voești jertfe, eu le-aș fi dat,
Arderi de tot tu nu cer.
19. Jertfele lui Dumnezeu sunt duh înfrânt,
O inimă înfrântă și zdrobită Dumnezeule nu ur-
gisești.
20. Fă bine întru bunăvoirea ta Sionului,
Zidește zidurile Ierusalimului.
21. Atunci vei binevoi jertfe drepte,
Arderi de tot și jertfe întregi,
Atunci vor pune junci pe altarul tău.

Vers. 17—19. Urmează votul gurii și al inimii. Gura lui necontenit va lăuda pe Dumnezeu, iar inima în smerire și întristare nu va uita greșala săvârșită. *Doamne . . . lauda ta*: toate ărăsa dela grația dreeniscă, chiar și deschiderea gurii spre preamărirea lui Dumnezeu. *Că tu . . . ai cere*: Dumnezeu nu voește jertfe, deși el le-ar aduce cu plăcere, nici arderi de tot; ci e vrednică jertfe spirituale care constă din mulțumire și inima smerită prin pocăință, când omul recunoaște deplin nimicnicia sa și așteaptă toate numai dela Dumnezeu. Traduc. rom.: *Iubitoare-ai* (LXX φίλησας) *. . . bucura-se-va lauda . . . le voi deschide . . . Că de aș fi voit jertfă aș fi dat, arderile de tot nu le vei binevoi. Jertfa lui Dumnezeu duh umilit, inima înfrântă și smerită Dumnezeu nu o va urgisi.*

Vers. 20. 21. David se roagă acum pentru întreg Israilul. *Jertfe drepte*: care corăspund voii lui Dumnezeu în privința exterioară și după calitățile interne (Ps. 4, 6. Deut. 33, 19). *Jertfe întregi* pare că însemnează jertfe de mâncare, pentru care îndrinate cu arderile de tot. *Zidește zidurile Ierusalimului* să potrivește în gura lui David, căci orig. *bana* se poate zice nu numai de ce este risipit, ci și de ce este în zidire, așadar exprima continuarea și sfârșirea zidirii (Ps. 88, 3; 3. Imp. 3, 1). Unii explicători afirmă că v. 20. 21 s'au adaus în robia babiloneană, pentrucă cu cuvintele psalmului poporul cere iertarea păcatelor și scăparea din robie, ca să se rezidească cetatea și templul și restabilească cultul dumnezeesc. Traduc. rom.: *Fă bine Doamne întru . . ., și să se zidească . . . Atunci bine vei voi jertfa dreptății, prinosul și arderile de tot, atunci vor pune pe altarul tău viței.*

Psalmul 148.

1. Lăudați pe Domnul din ceruri,
Lăudați pe el întru înălțimi.
2. Lăudați pe el toți îngerii lui,
Lăudați pe el toată oștirea lui.
3. Lăudați pe el soare și luna,
Lăudați pe el toate stelele luminonse.
4. Lăudați pe el cerurile cerurilor,
Și apele deasupra cerurilor.

Psalm. 148. În acest psalm se provoacă creaturile cerești și pământești, îndeosebi oamenii de orice neam și stare, vârstă și sex, a lăuda pe Dumnezeu și anume pentru puterea și cinstea ce a dat el poporului ales mântuindu-l. Mântuirea de aci pare a fi scăparea din robia babiloneană și rezidirea Ierusalimului. Din vechime psalmul împreună cu cei doi următori se numește „laudă".

Vers. 1. *Lăudați* provoacă creaturile a preamări pe Dumnezeu, și adecă începând dela cele mai înalte. *Din ceruri* e locul dintâiu de unde se se audă lauda lui Dumnezeu; iar sub *înălțimi* înțelegem înălțimile cerului (Iob 16, 8. 25, 2. 31, 2). Traduc. rom.: *Lăudați... întru cele înalte.*

Vers. 2—4. Se spune cine se laude din ceruri pe Iehova: *toți îngerii lui*, cari e sunt soldații cerului ține toate. *Toată oștirea lui*: îngeri și stele, conform înțelesului lui „jaba" = oștire, și adecă a ființelor înzestrate cu lumină (îngeri și stele; Deut. 4, 19. Ios. 5, 14; 3. imp. 22, 19 cf. Iob 38, 7). Comuna cerească, supusă lui Iehova, se se împreune în lauda lui cu cea pământească, se fie un cu armonie. Numai această laudă va fi cu deplină vrednicie. *Cerul cerurilor* nu însemnează cel mai înalt, întim cer, ci: toate cerurile (2. Cron. 2, 6), adecă spiritele cele mai înalte cari sunt deasupra cerului creat în ziua a patra (cerul îngerilor și al lui Dumnezeu, Deut. 10, 14; 3. imp. 8, 27. Sir. 16, 18 etc). *Apele deasupra cerurilor.* S. Scriptură mărturisește că există ape cerești cari se îndeletnicesc prin ploae (Gen. 1, 7 cf. Ps. 103, 13). Traduc. rom.: *Lăudați... toate puterile lui. Lăudați pe el soarele și luna... toate stelele și lumina... și apa cea mai presus de ceruri să laude numele Domnului.*

5. Să laude numele Domnului,
Că el a poruncit şi s'au creat.

6. Şi le-a aşezat în veacul veacului,
Lege a pus şi nu o vor călca.

7. Lăudaţi pe Domnul de pe pământ,
Balaurii şi toate adâncurile;

8. Focul şi grindina, neaua şi fumul,
Vifornul, care face cuvântul lui.

Vers. 5. 6. Fiinţele înşirate mai naînte, cari sunt deasupra pământului, să laude pe Domnul; iar motivul este: *Că el a zis* etc. Cuvântul lui a fost aşa puternic că cerul şi toată oştirea lui s'a produs din nimica (Ps. 32, 6). În originalul evreesc lipseşte cuvântele: *el a zis şi s'au făcut* (cerurile şi oştirea lor), pe a fi împrumutate din Ps. 32, 9. *Şi le-a aşezat:* mai naînte nu erau, iar acum sunt stabilite pe veci (Ps. 110, 8) aşa că focul primit la creare nicidecum nu-l vor părăsi. *Lege a pus:* fiecare din fiinţele nensufleţite, amintite mai naînte, are proprietăţile sale, iar natura şi lucrarea fiecăreia în raportul cu celelalte nu acumite hotară, pe cari nu le pot trece (cf. Ps. 103, 9). Traduc. rom.: *Că el a zis şi s'au făcut, el ... şi s'au zidit. Pusu-le-a pe ele în veac şi în veacul veacului, poruncă a pus şi nu va trece.* Poruncă e norma, legea naturală, după care ele se mişcau dela creare până la sfârşitul lumei.

Vers. 7. 8. În aceste versuri până la finea psalmului se provoacă a lăuda pe Domnul pământul şi toate cele ce sunt pe el. Aci se amintesc cele 4 elemente: pământul, apa, focul şi aerul; apoi fenomenele (4) cari sunt pentru orientali cele mai minunoase; şi în urmă unele creaturi speciale de pe pământ. *De pe pământ* exprimă, ca în v. 1, locul de unde să se întâmple lauda. Întâiu să provoacă *balaurii* (cf. leviatan Ps. 103, 26), adecă animalele ce sunt în mare, apoi *adâncurile* (mările), în urmă fenomenele: foc, grindină etc. Despre vifor să zice că face voea lui Dumnezeu; dar şi celelalte (focul etc.) slujesc lui (Ps. 103, 4 cf. Ps. 102, 20). Aci nu să are în vedere înşirarea unora de a fi mijloace de pedepsire ce trimite Dumnezeu asupra creaturilor, ci autorul le priveşte numai ca părţi ale creaturii, şi de aceea le provoacă să laude pe Dumnezeu. Grindina, neaua şi ghiaţa să formează în atmosfera, din care cauză poetul le îmbină cu pământul.

9. Munții și toate colinele,
Pomii și toți cedrii.
10. Fiarele și toate vitele,
Tîrîtoarele și paserile zburătoare.
11. Regii pământului și toate popoarele,
Principii și toți judecătorii pe pământ.
12. Junii și fecioarele,
Bătrânii și cei mai tineri.
13. Să laude numele Domnului,
Că înălțat este numele lui, el unic,
Măreția lui peste pământ și cer.

Traduc. rom.: *Lăudați .... Focul, grindina, zăpada, ghiața, vântul cel de vifor, cele ce fac cuvântul lui.*

Vers. 9. 10. Aci se provoacă *munții*, toate înălțimile etc. Cedrii să amintesc pentrucă se considerați regi arborilor din pădure; *fiarele* reprezentă cea mai intenzivă viață între animale etc. *Paserile* să numesc *zburătoare* cu Deut. 4, 17 cf. Gen. 7, 14. Ezech. 38, 17. Traduc. rom.: *Munții și toate dealurile, lemnele cele roditoare și... toate dobitoacele, cele ce târăsc și paserile cele zburătoare.*

Vers. 11. 12. Făcându-să trecere la omenire să provoacă îndeosebi reprezentanții ei a lăuda pe Domnul, pentrucă regii sunt soli și locțitenți ai Dumnezeu pe pământ. Societate omenească poate exista numai pelângă anumite legi și dacă în fruntea acestia stau împărați, regi, principi și alte persone cari guvernează și fac dreptate. *Junii etc.*: între oameni să deosebesc genurile și sexurile. Traduc. rom.: *Împărații..., domnii... pământului. Tinerii..., bătrâni cu cei mai tineri să laude numele Domnului, că s'a înălțat numele al lui unuia.* LXX începe cu „să laude" v. 13.

Vers. 13. Două sunt motivele pentru cari ființele înșirate până aci să laude pe Domnul: mărimea numelui dumnezeesc în sine (cum se vede pe cer și pe pământ cf. Ps. 8, 2) și minunile făcute lui Israil. Numele lui este așa de înalt încât și aresla i-să potrivește numai de departe. (2) exprimă materia și motivul laudei, iar din „peste pământ și cer" (trece dela cele numite acum la cele amintite mai nainte) rezultă că poetul provoacă cu „lăudați" toate ființele

14. Şi el a înălţat cornul poporului său,
Lauda tuturor cuvioşilor lui,
Fiilor lui Israil, poporului său de aproape.
Lăudaţi pe Domnul.

Psalmul 149.

1. Cântaţi Domnului cântare nouă.
Lauda lui în adunarea cuvioşilor.
2. Veselească-se Israil de cele l-a făcut pe el,
Fiii Sionului să se bucure de împăratul lor.

ţele (cf. Gen. 2, 4). Traduc. rom.: *Măreţia-Sa lui pe pământ şi în cer, şi va înălţa cornul poporului său. Măreţia-Sa*=mărimea minunilor dumnezeesc manifestată în cer şi pe pământ.

Vers. 14. continuă obiectul şi motivul laudei. Dumnezeu a dat poporului ales deosebită grație făcându-l comuna sa, centrul universului, ținta istoriei universale. Aceasta îşi îndeamnă toate creaturile a intona *Alliluia*. *Cornul*, care mai sunte nu-l avusese, îi va da. Israil din cail pierduse cornul, adecă vaza şi puterea. Dumnezeu i-a dat un corn înalt, adecă i-a dat independență neatârnată între popoare. Cele următoare sunt apoziție la „un corn poporului său" — lauda tuturor cuvioşilor săi, fiilor lui Israil, poporul care stă lui aproape (cf. Deut. 4, 7). Poporul ales e conştient de poziţiunea sa către Dumnezeu, de aceea cuşeşte ca dirigentul corului ființelor cari laudă pe Dumnezeu intonând *Alliluia*, la care iau parte cerul şi pământul. Traduc. rom.: *Cântare tuturor cuvioşilor lui, fiilor lui Israil, poporului ce se apropie de dânsul*. Israil se numeşte „poporul ce se apropie" ca neam preoţesc, el comunică cu Dumnezeu, e poporul legământului.

Psalm. 149. *Lăudaţi pe Domnul*. Acest psalm încă e compus după liberarea din robia babiloneană şi întrânsul se mulţumeşte pentru binefacerile arătate lui Israil. Dumnezeu l-a scăpat din robie şi i-a dat puterea a-şi rezidi cetatea şi templul, din care cauză este cinstit de păgâni.

3. Să laude numele lui în horă,
În timpine şi citare să-i cânte lui.
4. Că bineveşte Domnul întru poporul său.
Împodobeşte pe cei smeriţi cu mântuire.
5. Cuvioşii se veselesc în mărire,
Saltă în aşternuturile sale.
6. Laudele lui Dumnezeu în gâtlejul lor
Şi sabie cu două tăişuri în mâna lor.
7. Ca să facă răzbunare între neamuri,
Pedepse între popoare.
8. Ca să lege pe regii lor cu lanţuri
Şi pe boerii lor în cătuşe de fier.

Vers. 1—6. Comuna israiteană să înoaşte, primeşte forma definitivă; îndeosebi se întâmplă aceasta cu ploşit din Israil, care au rămas credincioşi lui Dumnezeu şi credinţi sinunoeşti. Celce ocrotă pe Israil nu l-a părăsit, deşi l-a pedepsit; el e regele Sionului şi a auzit glasul celor din robie, din care i-a mântuit (Is. 26, 13. 33, 19). Noua comună să serbeze pe Dumnezeu cu cântări festive, pentrucă Dumnezeu îşi iubeşte poporul, mânia a paralizată de graţie (Is. 54, 7 sq.). „Horă" e jocul sânt care să executa la templu (2. Imp. 6, 16 cf. 1. Imp. 18, 9) şi de regulă era acompaniat cu timpine; car se poate înţelege şi cor, adecă adunarea jucătorilor şi cântăreţilor. Dumnezeu a creat pe omul întreg şi aşadar corpul lui încă se laude pe Domnul, nu numai spiritul. *Pe cei smeriţi* etc.: este comuna aşteptă care cu răbdare a aşteptat mântuire numai dela Dumnezeu. Pe aceştia el acum îi împodobeşte cu mântuirea sa, îi face se învingă asupra duşmanilor, iar cuvioşii se veselesc, — care încă erau asupriţi şi delăsaţi. *În mărire*: care li se dă de acum înainte lumii întregi. De aceea ei saltă în aşternuturile lor, unde se aflau lamentând asupra prezentului şi dorind un viitor mai bun (Is. 26, 8). Noaptea aşternutul este locul de conversaţie cu sine însuş (Ps. 4, 5); lacrimile vărsate aci s'au făcut lui Israil în veselie şi bucurie (Ps. 6, 7). Tradue. rom.: *Cântaţi... în biserica cuvioşilor... pe el să fiţi... în horă, în timpină şi în psaltire ... poporul său, şi va înălţa pe cei blânzi întru mântuire. Lăuda-se-vor cuvioşii întru mărire, şi se vor înveseli întru aşternuturile sale.*

9. Ca se facă întru ei judecata scrisă.
Mărirea aceasta este tuturor cuvioşilor lui.
Lăudaţi pe Domnul.

Psalmul 150.

1. Lăudaţi pe Domnul întru cel sânt al lui,
Lăudaţi pe el în tăria lui puternică.
2. Lăudaţi pe el în faptele lui puternice,
Lăudaţi pe el după mulţimea măriimi lui.

Vers. 6—9. Şi în Ierusalim nouă comuna îşi avea duşmanii, dar şi faţă de aceştia ea va eşi învingătoare, de aceea i-să promite curaj şi încredere. Asupra lui să fure privire în viitor. Poporul, condus de Dumnezeu, e deplin conştient de chiemarea sa: să aducă la închinare toate naţiunile; vezând apoi că Dumnezeu l-a ridicat iarăş, îl va preamări, îi va cânta laude, iar ca servii lui, stăpânul tuturor păgânilor (Ps. 81, 8), să ţină în mâni sabii cu mai multe tăişuri, ca să meargă în luptă pentru adevărata religiune. *Sabie cu două tăişuri* însemnează puterea spirituală cu care Israil în luptele sale va supune lui Dumnezeu toate împărăţiile păgâne. *Pedepsire* mustrare, combatere; o răzbunare cu fapta şi cuvântul, învingere pe terenul spiritual şi material — acestea sunt cele 2 părţi ale sabiilor. *Judecată scrisă* supunerea popoarelor. Dumnezeu şi-a răzbunat asupra lui Israil, iar acum acesta va judeca pe păgâni; să înţelege că această judecată e spirituală, pentrucă o face Mesia (Io. 5, 22). Sub „scrisă" nu avem de înţeles un anumit loc din s. Scripturi, ci este în genere mărturia legii şi a profeţilor că toate împărăţiile vor fi supuse lui Dumnezeu prin Cristos. *Mărirea aceasta* etc. Dumnezeu, care îşi arată puterea în acest chip este al lui Israil, de aceea supunerea lumii este mărirea lui Israil. Tradus. rom.: *Înălţările... şi săbii de ambedouă părţile ascuţite în mânile lor... izbândă întru neamuri, mustrări între... pe împăraţii lor cu obezi, şi pe mărimi lor cu cătuşi de fier... între denşii... lui.*

Psalm. 150. *Lăudaţi pe Domnul.* În acest psalm să provoacă nu numai Israil, ci toate popoarele să laude pe Dumnezeu care locueşte în Sion, troneză însă în cer. Lauda să se execute cu toate instrumentele cunoscute.

3. Lăudați pe el în glas de trâmbiță,
Lăudați pe el în psaltire și citară.
4. Lăudați pe el în timpine și în horе,
Lăudați pe el în strune și în fluer.
5. Lăudați pe el în cimbale bine resunatoare,
Lăudați pe el cu cimbale de strigare.
6. Toată suflarea să laude pe Domnul,
Lăudați pe Domnul.

Vers. 1—5. Sinagoga, conform Ex. 34, 6 sq., dă lui Dumnezeu 13 atribute, cărora corespund „lăudați" din acest psalm. Dar probabil este că cel mai important este al 10. (laudați), care simbolizează rotunzimea, perfecțiunea, sfârșitul, posibilitatea, mărginita. *Întru cel sfânt* este cortul sfânt și templul, iar *tăria puterii* — firmamentul lume (cerul), care a făcut Dumnezeu și care mărturisește tăria lui. În v. 2. urmează motivul laudei: el s'a arătat atotputernic și mărimea lui nu are margini, e infinită. „Trâmbița" (șofar) se sufla la anul nou (Ps. 80) și în începutul anului iobileu; câte odată și la sărbători extraordinare (2 Imp. 6, 15). *Lăudați* al 5. 6 înfrânu la concertul laudei lui Dumnezeu (trâmbița, instrumentele cu strune), psaltirea și citara. Al 7. „lăudați" provoacă la hore sărbătorești cari se acompaniau de regulă cu tamburina. Al 8. „lăudați" adaugă instrumente cu strune în genere și fluerul păstoresc. „Organon" însemnează orice instrument muzical, în original „ugab" = fluerul păstorilor. În fine 9. 10. „lăudați" amintesc 2 feluri de cimbale: unele mai mici cari sunau mai deschis, și cele mai mari cari aveau un ton mai adânc și făceau mult zgomot; erau două discuri cari se loveau unul către altul. Traduc. rom.: *Lăudați pe Dumnezeu întru sfinții lui* (LXX *ἐν τοῖς ὁσίοις*), *lăudați... întru tăria puterii lui... întru puterile lui... măririi lui... și în alăută... în timpină și în horă... și în organe.... chimvale bine... în chimvale de strigare.*

Vers. 6. Deși provocarea a lăuda pe Dumnezeu a fost în genere, totuș din instrumentele se vede că privește mai vârtos pe Israil; acum se provoacă omenirea întreagă, tot ce are suflare dela Dumnezeu — e contrast la instrumentele fără viață. — Traduc. rom.: *Toată... Domnul.*

LA ORA ÂNTÂIA.

Psalmul 5.

2. Graiurile mele ascultă-le Doamne,
Bagă în seamă vorba mea!
3. Ascultă glasul strigării mele, împăratul meŭ şi Dumnezeul meŭ,
Căci către tine mă rog.
4. Doamne, dimineaţa auzi strigarea mea,
Dimineaţa gătesc jertfa ţie şi caut.

Psalm. 5. Inscripţia este: *Superios ałaf* (LXX *în sfârşit*), *pentru moştenitor, psalmul lui David*. LXX a tradus originalul נְחִילוֹת (dela נָחַל=nahal=a moşteni) cu „moştenitoare". S. Părinţi cred că sub moştenitoare avem de înţeles biserica, căci ea a moştenit promisiunile sinagogii necredincioase; apoi fiecare suflet credincios. Exegeţii mai nou traduc: „Superiorului, pentru flaută", dar e întrebare de s-a fost admis acest instrument la cultul dumnezeesc. După LXX şi Vulg. inscripţia indreptează atistic cuprinsul, pentrucă aci să face aluzione la moştenirea veşnică a cerului. Comparând inscripţia cu Ps. 3. rezultă că David e în Ierusalim şi vrea se meargă la templu să asiste la cultul dumnezeesc; dar mai aproape nu se poate determina timpul compunerii. Unii cred că David l-ar fi rostit când era la curtea lui Saul, pentrucă din v. 8 rezultă că nu era prigonit.

Vers. 2—4. După o noapte grea se ivesc întâiŭ raze ale dimineţii, dar şi ziua viitoare ameninţă a fi cu suferinţe şi primejdii, de aceea David o întâmpină cu suspinare şi strigare: *Gra-*

5. Că tu nu eşti Dumnezeu care îmbeşti răutatea,
Cel rău nu va locui lângă tine.

---

cuvintele ... mele! Originalul *cuvintele* (gândirea) *mea*=evlavia internă, mişcarea şi focul minţii. *Ascultă!* cu încordare, cerere urmează împlinirea cererii (Ps. 9, 17). Agăţarea *Împăratul meu şi Dumnezeul meu* e de mare importanţă, dacă celce o rosteşte e rege. David şi orcare rege teocratic substitue pe Iehova, regele nevăzut al lui Israil, de acea încă în aşternutul său David rosteşte: *căci către tine mă rog. Doamne dimineaţa etc.*: ânţăia lui ocupaţiune este rugăciunea, adecă strigarea mea la tine începe odată cu dimineaţa; iar tu s'o auzi îndată. Fără îndoeală este că sci să aă în vedere jertfele ce se aduceau dimineaţa. Dacă mai nainte exprima suspin şi lamentare, deodată inima lui se liniştesce, căci ştie cui se adresează, rugăciunea lui trebue se fie ascultată. Astfel învaţă şi Mântuitorul că rugăciunea cu deplină încredere în Dumnezeu se realizează (Mc. 11, 24). *Dimineaţa gătesc* însemnează a pregăti lemnele pentru focul de jertfă şi a lucrurilor cari se jertfesc (Lev. 1, 7. 8. 12. 6, 5). Nainte de toate dimineaţa preoţii trebuiau să pregătească lemnele pentru focul de jertfă (Lev. 6, 5. Num. 28, 4); iar îndată de resăritul soarelui se tăiau animalele respective şi când soarele era pe orizont se puneau bucăţile pe altar. Cu această jertfă de dimineaţă asemăna cântăreţul rugăciunea de dimineaţă, care o aduce el ca jertfă lui Dumnezeu, apoi spune că stând se roagă la Dumnezeu şi priveşte la el cu încrederea unui fiu în părintele său (Ps. 122). Aşadar rugăciunea în fiinţă nu este sentimentul evlaviei, nu exprimarea de cuvinte, ci starea înaintea lui Dumnezeu. Trad. rom.: *Graiurile ... înţelege strigarea mea. Ia aminte glasul rugăciunii mele ..., căci către tine mă voiu ruga Doamne. Dimineaţa vei auzi glasul meu, dimineaţa voiu sta înaintea ta şi mă voi uita* (LXX καὶ ἐπόψομαι). *Înţelege strigarea mea*: Dumnezeu s'o audă şi priceapă. *Voiu sta*: me pun înaintea lui, alerg la tine; rugându-se îndată inima la Dumnezeu. Traducerea rom. cu *mă voi uita* nu e corectă, ci *voiu vedea*: el aşteaptă ajutor, caută să-l vadă când vine.

Vers. 5. motivează rugăciunea. *Răutatea* e luată personal. Autorul zice că e nedreptăţit şi însuş se află în primejdia a face nedreptate. Dumnezeu aceasta nu poate voi, deci nici să nu-l asculte când îl roagă să-l mântuiască. *Nu va locui lângă tine* ex-

6. Nici cei laudăroşi vor sta înaintea ochilor tăi,
Urăşti pe toţi cei ce lucrează fărădelege.
7. Pierzi pe cei ce grăesc minciuna,
Domnul urăşte pe bărbatul sângiuriilor şi al vicleşugului.
8. Iar eu întru mulţimea milii tale intra-voiu în casa ta,
Mă închin sântului tău tron întru frica ta.

---

prima că lumina dzeească pierde pe păcătoşi ca un foc mistuitor (Is. 33, 14). Dumnezeu îngăduie câtva timp pe păcătoşi, dar nu-i lasă să le sporească de sine (imaginea e luată dela ospitalitate); ei tot dezmăţ e contra lor. Traduc. rom.: *Că Dumnezeu nu voeşti fărădelege, tu eşti: nu va lăcui lângă tine celce răutăţeşte.*

Vers. 6. 7. Urmează cezuri speciale. *Nici vor sta* etc. Dacă păcătosul s'ar refugia în casa Domnului, el nici atunci nu-l protejază; dar nici el nu-l poate vedea. *Cei laudăroşi*: avem de înţeles oamenii cari în cuvinte şi fapte dovedesc că sunt anormali. *Lucrează fărădelegea*: săvârşesc fapte fără rămăs mână causând altora nenorocire. Iehova urăşte pe aceştia, căci dacă n'ar urî răutatea, iubirea Lui n'ar fi sântă. *Celce grăesc minciuna*: celor nedrepţi să opun mincinoşii, simulanţii, cari zic înaintea oamenilor că ţin dreptatea, dar Dumnezeu le dovedeşte neadevărul spuselor lor. *Bărbatul sângiuriilor* etc. e ca Ps. 54, 24. Unul poate să-şi săvârşească fapta în ochii lumii, altu înr'ascuns, ca cum ar face dreptate; Dumnezeu îi vede şi cunoaşte pe amândoi şi-l urăşte. Traduc. rom.: *Nici vor petrece călătorii de leşe* (LXX παράνομοι) *înaintea ochilor tăi. Urăşti-ai* (LXX *ἐμίσησας*) *pe toţi celce... Pierde-vei pe toţi celce ... pe bărbatul sângiuriilor şi vicleanul urăşte Domnul.*

Vers. 8. Aceste motive insuflă poetului mare încredere în rugăciune; el s'a sculat şi fiind gata să intre în templu, rosteşte: *Iar eu* etc. Deşi el nu se simţeşte vinovat de fărădelegile amintite, dar ideea că are înaintea-şi pe atotputernicul Creator îl face să recunoască că n'are nici un drept de a fi ascultat, ci poate numai să-l roage: *întru mulţimea* etc. Altfel poate face şi o gaţă să şi facă (Ps. 65, 18). Mărimea şi plinirea graţiei dzeeşti îl permit să intre în sanctuarul lui Dumnezeu din Sion, ceeace face el şi ustăzi. Sub „casă" şi „tronul sânt" înţelegem cortul sânt pe muntele Sion; Aci în fiecare zi să săvârşa serviciul dzeesc, pentrucă chivotul legii simbolizază prezenţa lui Iehova în mijlocul poporului ales

9. Doamne povățuește-mă cu dreptatea ta pentru
[celce mă pândesc,
Îndreptează înaintea mea calea ta.

(cf. 1. Cron. 16, 37 sq.) Probabil este că aci se aduceau și jertfe înaintea chivotului legii (2. Imp. 6, 17 sq. 3. Imp 19) și nu numai în Gibeon la cortul sânt cum ar rezulta din 1. Cron. 16, 39 sq. În Gibeon să afla cortul și altarele vechi, cel puțin altarul jertfelor și aci să aduceau jertfe și după-ce chivotul legii a fost transportat în Sion (3. Imp. 3, 4; 2. Cron. 1, 2—6). Sanctuarul lui David în Sion nu e cunoscut mai aproape. Fără îndoială este însă că a fost pompos substituită templul care avea se zidească Solomon, și totodată bugat pentrucă aci locuea Iehova, ear palatul acestuia, căci casa lui Dumnezeu se numește și locul unde acesta se arată lui Iacob (Gen. 28, 17). În curtea acestui sanctuar David vu intra în această dimineață să se închine lui Dumnezeu; cu fața îndreptată spre locul unde troneză acesta (sânta sânțelor). Închinarea o face el cu „frică“, adecă cu deplină reverență. Tradue. rom.: *Iar eu ... voiu intra ... închina-mă-voiu la sânta biserică ta întru frica ta.*

Vers. 9. David vorul se meargă în sanctuar își îndreptă ori vrea la celce să îndrepte în viața. De aceea cere specialul dar: conducerea din partea lui Dumnezeu (Ps. 26, 11. 85, 11). Această conducere se fie „cu dreptate“, adecă se fie conformă normei morale, care este iarăș norma ordinei de mântuire, care arată păcătosului calea grației. Dumnezeu e drept și credincios: el promite a scăpa pe om de nedreptate și fine promisiunea. Va să zică, dacă Dumnezeu iartă păcatele celorce umblă pe calea dreaptă și-i apără, este tot așa de drept ca dacă pedepsește pe celce îl disprețuesc. David se roagă să fie conducs de această ordine a grației *pentru celce mă pândesc*: aceștia doresc pierderea lui, dar să fie rușinați în așteptarea lor. *Îndreptează înaintea mea calea ta*: calea ce trebue se o facă omul, după voea lui Dumnezeu, să fie dreaptă, netedă; sau: calea pe care mă conduce tu scoțându-mă din primejdiile ce cari mă împresoară dușmanii. Tradue. rom.: *Doamne povățuește-mă întru dreptatea ta, pentru vrăjmașii mei îndreptează înaintea ta calea mea.* Dumnezeu dându-i grația sa să conducă pe calea poruncilor sale, să-i dea putere a umbla pe esle dreaptă. Dacă Dumnezeu nu l-ar putea ajuta, ca unul păcătos în ochii lui, atunci dușmanii ar afirma că ai dreptate.

10. Că nu este în gura lui ceva statornic, lăuntrul
lor strîcăciune,
Gâtlejul lor mormînt deschis, limba lor e netedă.
11. Lasă-i să ispăsească Dumnezeule, să cază din pla-
[nurile lor,
Lapădă-i pe ei după mulțimea fărădelegilor lor,
[care se împotrivesc ție.
12. Ca să se bucure toți cei ce se încred în tine, în
[veci să salteze,
Și scutește-i, ca să se veselească în tine cei ce
[iubesc numele tău.
13. Că tu binecuvintezi pe cel drept,
Doamne! Ca cu un scut cu bunăvoire îl încun-
[juri pe el.

Vers. 10. să leagă în „pentru cele ce pândesc", care se descriu în cele următoare. *Că în este în gura* etc. Aceia nu sînt numai dușmanii lui care se roagă, ci și ai lui Dumnezeu. *Gura* și *lăuntrul* (inima) sînt contraste: gura nu poate spune adevărul, pentrucă inima e plină de mîrșăvie și răutate; iar *lui* e distributiv: în gura fiecăruia din ei. De aceea singul. trece în plural: „lăuntrul lor." *Cele statornice:* în gura lui nu e nimic sigur, nimic nu rămîne totdeuna acelaș (cf. Iob 19, 12). *Strîcăciune:* urce pornită acestui nume se află în inima lor. *Gâtlejul,* cuprinzînd în el organele de gustare, este mormînt care se deschide să înghită pe cineva. *Limba lor e netedă* e contrast la gâtlej: acesta e mormînt, iar limba și-o netezește, adecă cu cuvinte lingușitoare ascund intențiunile adevărate. Cîntărețul descrie gâtlejul ca un mormînt în care cade omul, iar limba e netedă, adecă cineva lunecă pe ea și cade în mormînt. Potrivite sunt cuvintele apostolului: „Limba e foc, lume de nedreptate" și: „Cine nu greșește cu cuvîntul este om deplin" (Iac. 3, 2. 6). Traduc. rom.: *Că . . . lor adevăr, inima lor e deșartă: groapă deschisă gâtlejul lor, cu limbile sale viclenia.* Aci se descrie omul vădnețor. În inima lui caută pierzarea altora, iar cu limba linșală, viclenește.

Vers. 11—13. Asupra celor fărădelege să vină o judecată dublă: rușinarea și lăpădarea lor. *Să cază din planurile* etc. Păcătosul văzînd că planurile lui nu succed se roșinează, își recunoaște

Psalmul 89.

1. Doamne scăpare ai fost nouĕ în neam şi neam!

păcatul şi se pocăeşte; iar dacă nu se pocăeşte urmează lepădarea din partea lui Dumnezeu. *După mulţimea* e de înţeles ca Is. 8, 21. 24: fărădelegile lor sunt foarte multe, nu se vor ierta şi aşa Dumnezeu îi aruncă în iad. *Care se împotrivesc ţie*: lui Dumnezeu se împotrivesc ei, nu oamenilor. De aci rezultă că pe care îl are în vedere cântăreţul, nu voesc să primească graţia dzeească; prin lepădarea lor comuna devine liberă şi veselă. *Ca să se bucure* etc. este motivarea rugăciunii precedente. Bucuria aceasta a celorce iubesc numele Domnului să motivează iarăş din experienţă: *că le înmulţeşti* etc. *Ca cu un scut*: cum ar fi un scut, şi înţelege că în dimensiuni foarte mari. Scutul mare apără întreg corpul luptătorului, iar pe cel pus graţia lui Dumnezeu. Tradu. rom.: *Judecă-i pe ei Dumnezeule, cădă din cugetele sale, după mulţimea păgânătăţilor lor lapădă-i pe dânşii, că Te-au amărît Doamne. Şi să se veselească* (LXX εὐφρανθήτωσαν ἐπὶ σοὶ) toţi cei ce nădăjduesc spre tine, în veac se vor bucura, *şi le vei sălăşlui întru ei, şi se vor lăuda întru tine* (LXX πάντες) cei ce iubesc numele tău. *Că tu vei binecuvînta... Doamne, cu arma bunei voiri ne ai încununat pe noi. Cu arma bunei voiri* = ca cu un scut etc.

Psalm. 89. Inscripţia este: *Rugăciunea lui Moisi, bărbatul lui Dumnezeu*", şi nimic nu împiedecă a primi tradiţia de aci emisă. Numirea „bărbatul lui Dumnezeu" ocură la profeţi, iar Moisi ca cel mai mare bărbat al T. V. şi-a putut-o atribui fără să apară nemodest exprimând intima lui comuniune cu Dumnezeu, precum şi numirea „servul lui Dumnezeu" arată raportul de serv către acesta. Moisi să pare că a compus psalmul către sfîrşitul petrecerii de 40 de ani a poporului israiltean în pustie, când cei mai mulţi, pentru neascultare, periseră. Se poate afirma deci că Moisi compune rugăciunea aceasta să roage pe Dumnezeu a depărta dela popor orce pedepsă. Aci se espune că viaţa omenească e trecătoare şi nimic nu se poate opune mâniei dzeeşti. În Pentateuh psalmul n'a fost primit, pentrucă nu stă cu el în nici o legătură internă şi era destul de cunoscut poporului. Traducerile vechi au foarte multe variante, îndeosebi LXX, din care cauză psalmul e şi greu de tradus; textul variază de cel masoretic.

Vers. 1. 2. Poetul spune că Dumnezeu totdeauna dovedeşte că a fost şi va fi în veci. De aceea în învălmăşala şi luptele din lumea

2. Mai nainte de ce s'au făcut munții
Și s'au format pământul și lumea
Și din veac până 'n veac tu ești Dumnezeŭ!

aceasta unul se-l nimă adăpare *Ocoarnă* în original). Dar aceasta poate fi numai Dumnezeŭ cum îl vestește Moisi: Dumnezeŭ care a creat toate, este veșnic și atotputernic. „Adonai" (domn) să numește Dumnezeŭ spre a arăta cu el în mersul gloriei conduce istoria neamuri (cf. Ex. 15, 17. Deut. 3, 24). *În veacu și veacuri* istoria omenirii are generațiuni: un period trece cu oamenii care trăesc atunci și altu vine. Și poporul are în vedere generațiunile înainte de dânsul când Dumnezeŭ a fost scăparea poporului ales, adecă locul unde cineva se așază în siguranță. Dumnezeŭ însă e locuința cea mai sigură în cer și pe pământ, căci el singur scapă deplin pe ai săi de urice rei (Ps. 70, 3. 90, 9). Expresiunea e din Deut. 33, 27. *Ai fost* sau *le ai făcut*, le ai arătat; însemnează pe Dzeu în manifestarea sa, care dovadă istorică despre sine a dat-o el pentrucă este atotputernic; aceasta a fost ci (v. 2) înainte de începutul istoriei lumii, care istorie începe cu creațiunea. *S'au făcut munții*: aceștia să numesc întâiu în ordinea inferioară a lumii, pentrucă ei s'au arătat întâiu din ape (cf. Num. 23, 7. Deut. 33, 15). Munții sunt cel mai vechiu monument al creații, în special se are ei în vedere muntele Sinai. Creațiunea munților este în acelaș timp cu a pământului care se înfățișează ca corp (terra γῆ ca un întreg) și ca continent (orbis, οἰκουμένη) locuit de ființe și înzestrat cu munți și văi (Prov. 8, 31. Iob 37, 12). Aci avem contraste: pământ la cer (Gen. 1, 1), lume (pământul roditor) la mare (Gen. 1, 10). La „mai nainte" se adaugă o nouă determinare de timp: *din veac*: înainte de creațiunea pământului și din veac până în veac. Domnul a fost Dumnezeŭ înainte de a fi lume; existența lui e din trecut nedeterminat și în viitor infinit. *Augustin* zice: „Convenientius diceretur „ab aeterno in aeternum", non enim „a saeculo" Deus, qui est ante saecula, aut „usque in saeculum", cum sit ille sine fine: sed ex ambiguo verbo Graeco in plerumque in scripturis ut vel saeculum pro aeterno, vel aeternum pro saeculo ponat Latinus interpres". *Dumnezeu* să ia ca predicat (Deut. 3, 24); LXX nu are cuvântul corespunzător; iar în traducerile latine, cari îl au, să ia ca vocativ:

3. Tu schimbi pe om în pulbere
Și zici: întoarceți-vă oamenilii nilor.
4. Că o mie de ani în ochii tăi
Ca ziua de eri când trece,
Și o veghie în noapte.

Dumnezeule sau Doamne. Traduc. rom.: *Doamne scăpare te-ai făcut . . . și s'a zidit pământul . . . tare și până în veac tu ești.*

Vers. 3. 4. descriu mai aproape atotputernicia lui Dumnezeu și nemărginirea lui de timp, adecă atotprezența lui. LXX a citit לא din v. precedent ca *ar* și l-au legat cu verbul „tașeb": nu întoarce, iar textul masoretic îl citește *el*: Dumnezeu. Autorul numește „oameni" generațiunea care trece, iar generațiunea nouă „fiii oamenilor". *Tu schimbi etc.* are în vedere Gen. 3, 19. Dumnezeu lasă să piară o generațiune și chiamă alta la existență. Oamenii mor fără ca genul omenesc să piară, căci o mie de ani sunt pentru Dumnezeu lungime foarte mică. Aci să motivează v. 2. care să explică în v. 3: Dumnezeu ca atotputernic în schimbarea generațiunilor, care e lucrul lui, rămâne veecinic acelaș, iar motivul acestei identități se întemeiază pe împrejurarea că timpul, în care lucra el, pentru dânsul în ore marginî, el e peste timp. Pentru om o mie de ani sunt prea mulți, iar înaintea lui este nimic. Propoziția are valoare și dacă o luăm întocmai ca 2. Petru 3, 8 (o zi la Domnul ca o mie de ani): el e mai presus de timp, pentrucă orcât de lung e timpul, totuș e mic înaintea lui și într'un timp orcât de scurt poate săvârși lucruri foarte mari. *Ca ziua de eri etc.* Când privește Dumnezeu la o mie de ani îi sunt ca pentru noi ziua de eri, de care ne rămâne numai aducerea aminte ca unui moment. *Ca o veghie în noapte* e gradatie la întâia: o mie de ani pentru Dumnezeu sunt ca o veghie de noapte. Iudeii numărau 3 veghii: întâia, cea mijlocie și de dimineață; mai apoi au și ei 4 veghii ca Romanii (Mc. 13, 35). Noaptea e timpul de dormit, iar o *veghie* însemnează timpul petrecut în somn sau și numai în jumătate somn. Când stăm la sfârșitul unei zile ne impresionează pentru întâmplările ei, de cari ne aducem aminte, ca timp; iar o noapte petrecută în somn, și chiar o parte a ei, trece pentru noi fără urme, nu se pare timp. Așa sunt pentru Dumnezeu o mie de ani, căci el e absolut, timpul pentru dânsul e nimica.

5. Tu îi răpeşti, somn sunt,
Dimineaţa sunt ca iarba care iarăş răsare;

6. Dimineaţa înfloreşte şi iarăş răsare,
Sara să taie şi să usucă.

Traduc. rom.: *Nu întoarce pe om înapoi smereniz, şi ai zis: Întoarceţi-vă . . . înaintea ochilor tăi Doamne ca ziua de ieri care a trecut şi straja în noapte. Înapoi smereniz* este smerirea prin moarte, care cu pedeapsă a venit înainte de timpul obicinuit. *Întoarceţi-vă* etc. Dumnezeŭ a provocat pe oamenĭ să se pocăiască, el dect voeşte să-i graţieze. După LXX şi Vulg. aci s'ar motiva, de ce Dumnezeŭ să jertfe şi să nu-i pierdă înainte de timp: vieaţa omului orcât de lungă ar fi, comparându-se cu veşnicia lui, este nimica. Dumnezeŭ să nu-i fiară a cădea în nevoĭ; zilele vieţiĭ să nu fie spre smerire: lasă-ne, zice autorul, să ne bucurăm de vieaţa aceasta destul de scurtă.

Vers. 5. 6. arată cât de departe este omul dela Dumnezeŭ. *Tu îi răpeşti*: Dumnezeŭ numeşte omnipotenţa oamenilor cu o ruptură de nori care duce cu sine tot ce-i stă în cale. *Somn sunt*: este somnul morţii. Amêndouĕ imaginile exprimă neputinţa omenească, căci pe cine îl răpesc apele devine în stare de neconştienţă, este somn, adecă moare. *Dimineaţa ca iarba* etc.: în timpul nopţiĭ o generaţiune e nimicită, iar dimineaţa se arată alta în locul ei. Subiectul la *răsare* sunt oamenii şi în acest v. avem contrast între cele două membre: o generaţiune pere şi alta îi ocupă locul, care încă are aceeaşi soarte; omenirea se înoeşte în generaţiuni. *Dimineaţa înfloreşte* etc. sulevează ideea precedentă: iarba, cu sumenii oamenilĭ, înfloreşte şi răsare, sara se taie şi se usucă. Traduc. rom.: *Urgisire* (LXX τὰ ἐξουδενώματα — nimicuri, nimicnicie) *anii lor vor fi, dimineaţa ca iarba va trece, dimineaţa va înflori şi va trece, de cu sară va cădea, înveştoşa-se-va şi se va usca. Nimicnicie*: ce se consideră ca nimic; ceva ce trece la oamenĭ foarte răpede sunt anii. *Lor* se raportă la „ochiĭ lui Dumnezeŭ" din v. 4: anii în ochiĭ lui Dumnezeŭ sunt nimica. Spre a arăta că nimicuri ziua şi noaptea sunt anii oamenilor poetul întrebuinţează o asemănare cunoscută de toţi. *Dimineaţa ca iarba*; subiectul este „iarba", care înfloreşte dimineaţa, creşte răpede, dar sara cade, veştejeşte şi se usucă; aşa e şi omul. Fără imagine: dimineaţa sunt

7. Că ne-am sfîrşit întru mânia ta,
Şi întru iuţimea ta ne-am turburat.

8. Pus-ai fărădelegile noastre înaintea ta,
Tainele noastre în lumina feţii sale.

9. Că toate zilele noastre s'aŭ trecut întru mânia ta,
Trecut-am anii noştri ca o şoptitură.

---

tinereţele, când omul e în deplină putere, deşi poate îngrabă să piară; în tot cazul însă la sfîrşitul vieţii vine moartea.

Vers. 7. 8. dovedesc că viaţa omenească apune aşa îngrabă ca o floare etc. zicându-se: aşa ni s'a întâmplat în urma mâniei dzeeşti. *Că* e explicativ, iar subiect sunt ceice staŭ sub scutul lui Dumnezeu. Poetul grăeşte în numele comunei şi dovedeşte soarta oamenilor cu cele întâmplate poporului ales. Israil poate întări din soarta sa toate ce să întâmplă în viaţa oamenilor, căci el adesea ori a fost pedepsit de Dumnezeu pentru fărădelegi. Avem deci aci istoria celor 40 de ani în pustie când mor cei mai mulţi din Israil, care la eşirea din Egipet trecuseră 20 de ani ai vârstei, afară de Iosua şi Caleb (Num. 14, 26 sq. Deut. 1, 34—39). Mânia lui Dumnezeŭ se numeşte cu două espresiuni sinonime cu Deut. 9, 19. 20, 22. 27 cf. Gen. 27, 44 sq. Fiinţa atotsfîntă a lui Dumnezeŭ nu poate lăsa nepedepsit contrastul, adecă păcatul; aceasta a esperiat-o comuna până în prezent. *Avon* însemnează păcatul ca schimbarea stării şi ţinutei adevărate, iar *alum* însemnează ce e ascuns spre deosebire de păcatele publice, exprimă deci ţinuta păcătoasă care rămâne ascunsă, păcatele necunoscute. Traduc. rom.: *Că . . întru iuţimea* (LXX ὀργῇ) *ta, . . mânia* (LXX τῷ θυμῷ) *ta . . ., neacul nostru întru luminarea feţii tale.* LXX, Volg. aŭ cetit *olam* (עֹלָם) în loc de *alum*: *veac* (LXX αἰών) însemnează timp şi ce să mişcă în timp, aici—existenţă, viaţa cu toate întâmplările, spiritul timpului.

Vers. 9. descrie soarta poporului israilitean în pustie. Mânia lui Dumnezeŭ s'a vărsat asupra lui în toate zilele vieţii sale, aşa să poate asămăna cu un sunet care abia ce s'a produs dispare fără urmă. Alţii dau lui „hăgâ" înţelesul: cuget. Traduc. rom.: *Că toate zilele noastre s'aŭ împuţinat, şi întru mânia ta ne-am stins.*

10. Zilele anilor noştri aŭ în sine şaptezecĭ de anĭ,
Şi dacă sunt în puterĭ optzecĭ de anĭ,
Şi mândria lor este necaz şi nimicnicie,
Căci trecut-aŭ răpede şi noĭ zburarăm.

Vers. 10. *Zilele anilor*—vicaţa. *Aŭ în sine* spune suma: în aceştia se cuprind 70 de ani. *Dacă sunt în puterĭ* e evraizm—dacă cineva e tare; exprimă că în pustie, de care e vorba, rar a ajuns cineva să trăiască mai mult de 80 de ani. „V'rohbam" a tradus LXX cu „ce e mai mult", dar „rohbam" nu=rubbam, ci „rahab" între altele însemnează: a cere cu înzistenţă, a se făli. Poetul unită cu toată fiinţa vieţii noastre (avere, vază, plăceri, frumseţe etc.) privită mai apenaşe ne face numai greutăţi şi necazuri, pentrucă nu are valoare adevărată. *Că trecut-aŭ* etc., adecă vicaţa a trecut cu toate surcinile ei luându ne şi pe noi pe aripile stricăcunii, pierzării. Traduc. rom.: *Anĭl nostrĭ ca un păianjin s'aŭ socotit, zilele anilor nostrĭ între dănşiĭ şaptezecĭ de anĭ, iar de vor fi în puterĭ* (LXX: iar dacă în puteri) *optzecĭ de anĭ, şi ce e mai mult decât aceştia, ostenceală şi durere, că aŭ venit blândeţe preste noĭ, şi ne vom pedepsi.* LXX a tradus: *Anĭi nostrĭ... s'aŭ socotit.* Probabil este că glosa aceasta există de mult şi de aceea traducerea τὰ ἔτη ἡμῶν ὡς ἐμελέτων: anĭi lor sunt cum eŭ am socotit, ad. ca o idee ce am avut, cf. precedentul: ca ziua de eri. Dar astfel nu avea înţeles lămurit, deci se crezu că ceva s'a omis şi mai acomodat să păru a întregi „păianjin", un socotiĭ anĭi lor ca un păianjin. După ce să întâmplă şi această îndreptare ἐμελέτων nu se mai luă ca pers. 1. ci ca 3. şi astfel s'a produs tradus. Vulg. anni nostri sicut aranea meditabuntur (ori meditabuntur). De altfel asămănarea anilor omului, adecă activitatea lui, cu un păianjin e foarte frumoasă. Păianjinul cu mult zel îşi toarce pânza, care o rupe o adiere de vânt; aşa nimiceşte şi moartea toate succesele omului. Înţelesul tradus. LXX: *Că a venit blândeţe etc.* este: Omul bătrân este blând, pentrucă îi lipsesc puterile, e indiferent faţă de lume. *Ne vom pedepsi:* adecă ne tratează ca pe copiĭ, în urma blândeţelor. Aşa dovedeşte autorul că o viaţă ori cât de lungă nu o nimica înaintea lui Dumnezeŭ; dar viaţa noastră este destul de scurtă, 70—80 de anĭ, căci anĭi care sunt mai mulţi decât aceştia nu să mai pot numi viaţă, căci începem a slăbi şi oamenii ne tratează ca pe copiĭ.

11. Cine cunoaşte puterea mâniei tale,
Şi mânia ta după mĕsura temerii de tine.
12. A numĕra zilele noastre drept învaţă-ne,
Ca sĕ dobândim o inimă înţeleaptă.
13. Întoarce-te Doamne! — până când?
Şi aibĭ milă cu robiĭ tĕi.

Vers. 11. 12. *Cine cunoaşte*, adecă cu deamĕruntul cele necesare şi sĕ le întrebuinţeze pentru mântuirea sa. *Temerĭ:* e frica ce sĕ cuvine înaintea lui Dumnezeŭ. Atare cunoştinţă izvorîtă din frica de Dumnezeŭ cere Moĭsi pentru sine şi poporul israiltean: *a numĕra zilele etc.*, adecă în fiecare moment sĕ ne aducem aminte că vieaţa noastră e trecĕtoare şi scurtă. Roada acestei numĕrări a zilelor este *o inimă înţeleaptă* (cf. Prov. 14, 30). Traduc. rom.: *Cine ştie puterea iuţimiĭ* (LXX τῆς ὀργῆς) *tale, şi de frica ta mânia ta sĕ o numere? Dreapta ta aşa cunoscută o fă mie, şi pe cei ferecaţi* (LXX πεπαιδευμένους τῇ καρδίᾳ=învĕţaţi) *cu inima în tru înţelepciune.* Înţelesul este: Cine cunoaşte sĕ numere mărimea mâniei şi tăria iuţimiĭ tale, adecă sĕ le socotească? şi=cine poate observa, înşira singuraticele acte ale mâniei tale ori sĕ spue cât va mai ţinea? Lamentaţia acestui cuvînt şi dorinţa ca toţi sĕ ia la inimă cât de mare e mânia dumnezeească. Izvorul acestei luări în samă a mâniei lui Dumnezeŭ este frica de el. Va sĕ zică: Cine înţelege în frica ce sĕ cuvine a o avea de tine a socoti toată mărimea mâniei tale asupra noastră? *Dreapta* are emfază. *Aşa:* adecă cum sĕ spune în versul următor. Pentrucă nimeni nu apreciază pedeapsa ta după cuvîntu, lasă-ne sĕ cunoaştem dreapta ta, adecă pedeapsa ce o săvîrşeşte. Alţiĭ înţeleg sub „dreptu" minunile lui Dumnezeŭ, lucrarea lui puternică pentru mântuirea poporului (trimiterea Mesiei şi a apostolilor)=ajută! Cui sĕ ajute dreapta lui Dumnezeŭ sĕ spune în: *şi pe cei învĕţaţi*, iar în ce constă acest ajutor sĕ cuprinde în versurile următoare. Unele Psaltiri au „compeditos" (ferecaţi) în loc de „eruditos", ce mărturisesc deja *Augustin* şi *Ieronim*. Acest din urmă scrie: „Ubi nos interpretati sumus eruditos alii transtulerunt compeditos, verbi ambiguitate decepti: si enim dicas πεπαιδευμένους compeditos significat" (ep. ad Cypr.).

Vers. 13 exprimă rugăciunea ca Dumnezeŭ sĕ realizeze opul mântuirii binecuvîntând toate întreprinderile lui Israil (cf. Ex. 32,

14. Satura-ne dimineața cu mila ta,
Și ne vom veseli și ne vom bucura în toate [zilele noastre.

15. Bucură-ne pe noi asemenea zilelor când ne-ai smerit,
Pentru anii în cari am văzut rele.

---

12 – rugăciunea lui Moisi). *Întoarce-te*: Dumnezeŭ să-și părăsească mânia și cu grație să vie la servul său, Israil. *Până când?* întrebă câtă vreme va mai fi mânia lui Dumnezeŭ peste Israil cu totalu pierzare. *Aibĭ milă*: Dumnezeŭ să simțiască părere de rĕŭ pentru nevoile trimise asupra servilor săĭ; așa să numește comuna israiltenă cf. Deut. 32, 36 (Ex. 32, 13. Deut. 9, 27). Traduc. rom.: *Întoarce-te... și te smilește* (LXX παραλήθητι deprecabilis esto) *spre robiĭ tăĭ*, adecă: lasă să te chiemăm, să te rugăm.

Vers. 14. continuă rugăciunea de mai nainte. *Satură-ne* arată că Israil cât a ținut mânia lui Dumnezeŭ fusese flămând (Deut. 33, 23). *Dimineața*: îndată, pe neașteptate; exprimă că până acum întunerec a fost în Israil, acum începe un nou period al grației. Dăruind Dumnezeŭ milo sa urmează: *și ne vom* etc. *În toate zilele noastre* determină timpul: cât vom vĭețui. Traduc. rom.: *Umplutu-ne-am dimineața de mila ta Doamne* (LXX nu are κύριε), *și ne-am bucurat și ne-am veselit în . . nostre*. Perfect. sunt în locul viit. per anticipationem; cântărețul exprimă ce dorește ca cum ar fi realizate.

Vers. 15. Aci să spune că mânia lui Dumnezeŭ a fost vreme îndelungată. Cei 40 de ani petrecuți în pustie să fie măsura când Dumnezeŭ îi va milui. *Ne-ai smerit* să zice pentruca cei 40 de ani ai lui Israil în pustie aĭ avut scopul să-l umilească prin suferințĭ și să-l examineze (Deut. 8, 2 sq.). Trecând acești ani poporul să afla la hotarele țĕrĭ promise și după ce a ocupat o poate spera că se vor împlini toate promisiunile. Din acestea vedem că rugăciunea autorului cuprinde numai viața pământească. Aceasta a destul de scurtă; Dumnezeŭ dect să dea poporului a se veseli zilele puține cari le are și așa se fie recompensul îndatva pentru suferințele celor 40 de ani în pustie. Traduc. rom.: *Veselitu-ne-am pentru zilele în cari ne-ai smerit pe noi, anii întru cari am văzut rele*. Înțelesul. Nimic nu sunt suferințele noastre de mai nainte față de bucuria ce ne-o dă ajutorul lĕŭ.

16. Arate-sĕ robilor tĕi lucrul tĕŭ
Şi mărirea ta spre fiii lor.
17. Şi sĕ fie peste noi bunăvoinţa Domnului Dumne-
[zeului nostru,
Şi lucrul mânilor noastre întăreşte peste noi,
Şi lucrul mânilor noastre întăreşte-l.

Psalmul 100.

1. Mila şi judecată voiŭ cânta ţie Doamne, voiŭ cânta.

V. 16. 17. În v. 1. avem numirea „adonai" care exprimă majestate, în v. 13 e numirea „Iehova" ca a Dumnezeului graţiei, iar aci începe rugăciunea, care sĕ se realizeze, cu amĕnduouĕ numirile: *Domnului Dumnezeului*. Aci sĕ arată cĕ mântuirea nu e opul lui Israil, ci al lui Iehova. *Lucrul tĕŭ*: priveşte la celece aĭ făcut până acum poporului tĕŭ, servilor tĕi; saŭ: priveşte la robii tĕi (poporul tĕŭ), care sunt lucrul mânilor tale. Dumnezeŭ însuş şĭ-a făcut popor pe Israil (Ps. 94). În lucrul lui Dumnezeŭ sĕ manifestă o parte a măririi lui, deci: *şi mărirea ta* etc. (cf. Deut. 33, 17). Făcênd Dumnezeu aceasta îşi arată bunăvoinţa. *Lucrul mânilor noastre* sĕ numeşte lucrul Domnului, pentrucă el îl execută prin mijlocirea comună. *Peste noi*: spre ajutorul nostru. Traduc. rom.: *Şi caută spre robii tĕi şi spre lucrurile tale, şi îndreptează* (LXX *ὁδήγησον*) *pe fiii lor. Şi fie lumina Domnului Dumnezeului nostru preste noi, şi lucrurile . le îndreptează spre noi, şi lucrul . . îndreptează. Îndreptează pe fiii lor*: condu-i pe eĭ şi pe fiii lor pe căi drepte, de fericire, nu pe căi de groază. *Îndreptează spre noi*: întăreşte, fă sĕ ne succeadă lucrarea, şi anume sĕ o ridice Dumnezeŭ asupra noastră la sine, ca sĕ se vadă cĕ noĭ toate le facem pentru răsplata cerească (*Augustin*). Al 3. vers din 17 lipseşte în LXX.

Psalm. 100. Timpul când s'a compus psalmul nu se poate hotărî mai aproape. Din cuprins resultă cĕ David e recunoscut de toate seminţiile ca rege, Ierusalimul e ocupat, dar chivotul sĕ află încă în casa lui Obed-Edom (2. Imp. 6, 8); în urmă Natan, la porunca lui Dumnezeŭ, îi spusese promisiunile din 2. Imp. 7. Aci sĕ ca-

2. Luă-voiu samă la calea dreptăţii — când vii tu la ⌈mine?
Umbla-voiu întru nevinovăţia inimii mele în casa ⌈mea,
3. Nu pun înaintea ochilor mei fapta netrebnică;
Urăsc săvârşirea dusfrânării, nimic nu este în mine.
4. Inima mincinoasă rămâne departe de mine, nu ⌈cunosc rêul.

---

prind maximele, pe carî David ca regent teocratic voeşte să le observe, şi anume: a lăuda pe Dumnezeŭ ca drept şi milostiv, a fi drept şi a nu permite nici o nedreptate în casa şi statul sĕu.

Vers. 1—8. *Milă şi judecată* în legătură cu *voiŭ cânta* să raportă la Dumnezeŭ şi cuprind viaţa întreagă a lui David, pe care Dumnezeŭ l-a cunoscut, iar el să vede îndemnat a-l lăuda. *Milă* însemnează iubirea cu care regele trebue să fie ţinut de supuşi, iar *judecată* norma strictă a dreptăţii şi a binelui. Amêndouĕ să cer dela oamenĭ, înţeleseli dela regi (cf. Mt. 23, 23). Alţii înţeleg: mila şi judecata lui Dumnezeŭ să fie prototipul regentului; acestea sunt obiectul cântării poetului. Autorul ştie însă că nu ajunge a admira lucrurile graţiei dzeeşti, ci trebue se fie vrednic de ele, că fiecare dar conţine îndatorire. Cu cât dăruieşte Dumnezeŭ mult, dela acela aşteaptă mult. David, conform acestor daruri, trebue să aibă o viaţă sântă, deplină. El e şi gata a împlini această condiţie din partea sa, deci: *luă-voiŭ samă* etc. *Când vii tu la mine?*: cu mântuirea ta, sau: când te voi apropia de mine cu tronul teu? Întrebarea (după original şi LXX) exprimă rugăminte; Vulg. şi traduc. rom. iau ca afirmaţiune. Orcât ar cânta omul psalmi, ar face chiar minuni, nu foloseşte dacă viaţa contrazice şi lăudătorul omul e slab şi nu-şi poate împlini propusurile, să cere ajutorul dzeesc, ca aşa întărindu-se să nu se abată dela calea adevĕrului. Dacă Iehova va împlini cererea, David promite a face mai mult: *umbla-voiu . . în casa mea*: în pălatul sĕu va umbla fără prihană (Ps. 77, 72. Prov. 20, 7) şi nu va părăsi niciodată dispoziţiunea produsă de graţie. *Nu pun înaintea ochilor mei*: nu-şi propune nimic imoral (Deut. 15, 9. Ex. 10, 10. Ps. 40, 9), adecă nu-şi pune nimic înaintea ochilor cu să privească cu plăcere la acestea, să o dorească ori imităze. Vedem deci că pecatul să poate săvârşi şi dacă numaĭ ne prezentăm înaintea ochilor cele rele şi imorale.

5. Pe celce cleveteşte într'ascuns pe vecinul său
[îl stîrpesc;
Pe cei mândri şi îngâmfaţi cu inima nu-i sufer.
6. Ochii mei spre cei credincioşi ai pământului, ei
[fie lângă mine;
Celce umblă calea dreptăţii, acela îmi slujească.

David ureşte escesele, depărtează dela sine orce ispită şi iritaţiune, cari nu se lipesc de el. *Inima mincinoasă (falsă)*, mărturiseşte cum este internul lui: el e sincer faţă de Dumnezeŭ şi omeni; rĕul el nu-l ştie şi nici nu voeşte se-l nutrească şi sĕvĕrşască. *Pe celce cleveteşte* etc. Autorul promite o nimici pe toţi care cleveteşe pe aproapele; prin calumniarea altora nimene nu-l poate căştiga favorul, ci mai mult îl mânie (Prov. 30, 10). *Pe cei mândri (înalţi cu ochiul)*: care privesc cu dispreţ la alţi, iar *îngâmfaţi cu inima* sunt cei închipuiţi, sumeţi (Prov. 25, 25. Ps. 20, 4). *Nu-i sufer* exprimă ca cu aceştia n'are nici o intimitate (Ps. 54, 15). David nu voeşte deci se aibă în apropierea sa oameni calumniatori şi îngâmfaţi, care caută numai interesele lor şi l-ar întrebuinţa ca rogi pentru scopurile lor. Cel îngâmfat nu bagă în samă trebuinţele ţĕrii nici primejdiile ce ar ameninţa-o, iar cel calumniator şi linguşitor ascunde lipsurile acesteia şi le înfăţişază în lumină falsă. Toate acestea aduc pagube regentului. Contrastul urmează în: *Ochii mei* etc. Cei credincioşi ai patriei vor fi în apropierea lui, îi va sluji numai celce umblă pe *calea dreptăţii*. În v. 7. se spune apoi pe cine nu va lăsa se petreacă lângă dênsul şi cine nu-i va căştiga favorul. *Să nu stea înaintea ochilor mei*: împrejmua lui. Avuţia cea mai preţioasă a regenţilor sunt prietenii sinceri, iubitori de adevĕr. Dacă Dumnezeŭ va locui în Ierusalim, poetul promite în urmă a pierde totdeuna pe făcătorii de rele care nu se îndreptează, ori unde ar fi ei, pentruca în cetatea Domnului se nu existe nimic rĕu. *În dimineţi*=în fiecare dimineaţă, în fiecare zi; exprimă zelul cu care regele aplică dreptatea. *Cetatea Domnului* se poate numi Ierusalimul din momentul când acesta a promis se locuească întrênsul, iar David face toate pregătirile a duce chivotul legii acolo: este timpul când cortul se aşăzase în Sion, iar chivotul în casa lui Obed-Edom. Traduc. rom. *Mila . . . Căuta-voiŭ şi voiŭ înţelege în cale fără prihană, când veĭ veni la mine; umblat-am întru nerĕutatea . . în mijlocul caseĭ mele. N'am pus . . lucru fără*

7. Să nu şadă în lăuntrul casei mele celce face în-
[şelăciune;
Celce grăeşte minciună să nu stea înaintea ochilor
[meĭ.

8. În dimineţi ucide-voiu pe toţi cei fără de lege ai
[pământului,
Ca să pierd din cetatea Domnului pe toţi făcătorii
[de rele.

---

de lege (LXX πραγμα παράνομον), pe celce făcea călcări de lege i-am urît. Nu s'a lipit de mine inimă îndărătnică, pe celce se abate dela mine, pe cel rău nu l-am cunoscut. Pe celce clevetia . . . , pe acela l-am gonit; cu cel năzdrăvan cu ochiul şi cu cel nesăţios la inimă, cu acela n'am mâncat. Ochii mei preste credincioşii pământului, ca să şadă ei împreună cu mine: celce umblă în cale fără prihană, acela îmi slujia. Nu va lăcui (LXX οὐ κατοικήσει Valg. habitabit) în mijlocul casei mele celce face mândrie, celce grăeşte nedreptăţi (LXX ἄδικα) nu s'a îndreptat înaintea ochilor mei. În dimineţi am ucis pe toţi păcătoşii, . . . toţi celce lucrează fărădelege. Voiu înţelege: voiu fi înţelept vieţuind cu dreptate (Ps. 2, 10). *Umblat am . . . casa mea*: David poate aştepta ajutorul dzeesc, deoarece vicaţa lui de până acum e nepetată; dar nici aceasta nu e garanţie desevârşită pentru viitor; duşmanul e viclean şi păcatul curând s'a împlinit. Istoria dovedeşte că casa lui David n'a rămas fără prihană; el însuş a sevârşit un păcat pentru care a trebuit să facă grea pocăinţă. Această faptă a dovedit că regelui, care e omnipotent, este mai greu a remâne curat şi lorii prihană întreagă vicaţa, deşi de altă parte David a fost un părinte bun şi îngrijat, care caută să fie ordine în casa sa înainte de a vui se guverneze ţara (cf. 1. Tim. 3, 12). Plinius zice: „Ad vitam principis dirigimur, ad hanc convertimur, nec tam imperio nobis opus est, quam exemplo" (Paneg. c. 45). *N-am pus . . . călcări de lege*: el fuge de rău şi urăşte pe cei răi; nu lasă pe nici unul cu inima rea se se apropie de dânsul, să-i câştige favorul; ori: că n'am avut inimă rea. *Pe celce . . . nu l-am cunoscut. Pe cel rău* e apoziţie la *celce se abate dela mine*: cu acesta el n'a avut nici un amestec. *Necăţioşi cu inima*: nu-i mulţămeşte nici o avere, oricare (Prov. 21, 4). *N'am mâncat*=nu-i suferi. *Nu s'a îndreptat*: nu poate sta înaintea mea, ori după Eclez. 20, 24: nu are noroc, succes.

LA ORA A TREIA.

Psalmul 16.

1. Auzi Doamne dreptatea mea, ia aminte tângu-
ſirea mea.
Ascultă rugăciunea mea cea nu întru buze înşe-
ſătoare.
2. Dela faţa ta să iasă judecata mea,
Ochii tăi văd drept.

Psalm. 16. *Rugăciunea lui David.* Autorul psalmului e David care cu ai săi e urmărit de duşmani. Nevinovăţia autorului, descrierea duşmanilor, cererea şi invocarea ajutorului dzeesc, contrastul între soarta poetului şi a asupritorilor întăresc părerea că David a compus cântarea prezentă când era gonit de Saul şi se afla în deşertul Maon (cam 3½ ore de Hebron, cf. 1. Imp. 23, 25 sq.).

Vers 1. 2. *Dreptatea mea:* a celui ce se roagă = pe mine cel drept. El ştie că nu calcă poruncile lui Dumnezeu nici faţă de acesta nici faţă de oameni; el are o dreptate care se bazează pe credinţă, iar aceasta pe graţie (Gen. 15, 6. Ier.: dreptatea noastră). David se declară pe sine drept dacă cere să fie ascultată dreptatea care se află întrînsul şi acum e persecutată, fiindcă el ştie că ţinuta sa faţă de Saul nu purcede din motivul de a-i răpi tronul, iar faţă de Dumnezeu e liber de orice vicleşug. *Tânguirea mea:* el strigă după ajutor şi trebue să fie ascultat, căci nu rosteşte cu buze mincinoase: *nu întru buze înşelătoare.* Buzele sunt sediul gândirii; mai corăspunzător ar fi „de pe buze înşelătoare". *Dela faţa ta:* întărită prin autoritatea ta să se facă cunoscută dreptatea ce are autorul. „A ieşi" se întrebuinţează adesc de autorităţile înalte,

3. Examinat-ai inima mea, cercetat-o-ai noaptea,
Lămuritu-m'ai nimic nu aflî.
Gândesc ceva rĕŭ, să nu treacă peste gura mea.
4. În lucrările oamenilor după cuvêntul buzelor tale
Păzitu-m'am de căile celorce sileso.
5. Paşii mei ţinut-aŭ cărările tale,
N'aŭ şovăit călcăturile mele.

---

cf. Lc. 2. *Văd drept:* cele de mai nainte cere poetul, pentrucă ochiĭ lui Dumnezeŭ, care cunosc inima (Ps. 10, 4), privesc toate cu dreptate, adevĕr, adecă după starea lucrurilor şi împrejur. Tradue. rom.: *Auzi.., cererea mea,.. mea au înţeles buze viclene... Ochiĭ mei văd dreptăţi.* Vulg. are *ochiĭ tĕi văd:* să apere, păzască, se poarte grijă. Deja Ieronim cunoaşte această diferenţă cu LXX, dar zice că e mai corect a citi „ochiĭ tĕi" pentru paralelă cu „judecata ta".

Vers. 3—5. Dreptatea autorului, descrisă în cele precedente, s'a dovedit din examinarea lui Dumnezeŭ asupra lui. Acesta l-a cercat în toate chipurile (examinat, cercetat, lămurit) şi n'a aflat nimic vrednic de pedepsă, nimic ce s'ar putea desface ca zgura de aur. Noaptea s'a întâmplat această examinare când mai bine se poate vedea inima omului. Atunci fantazia e vie, dar Dumnezeŭ a cercat-o cu foc ca să nu scape nici cea mai ascunsă pată. În cele următoare spune David cum Dumnezeŭ l-a aflat nevinovat: *Gândesc* etc. *Să nu treacă peste gura mea* exprimă că el şi-a propus a nu rosti gândurile rele, de cari ca om n'a fost scutit, cu atât mai puţin să le pue în lucrare. *În lucrările oamenilor* exprimă starea: lucrurĭ ce săvêrşesc oamenii, cum sunt ei după natura şi obiceiul lor. *După cuvêntul buzelor tale* determină mai aproape pe *păzitu-m'am*. Puterea dzeească l-a înlăturat ca în tuţele oamenilor a băgat în sama căile celui Atotputernic, adecă să nu rătăcească dela adevĕr. *Celorce sileso (Ieronim:* vias latronis): celce cu premeditare fac rĕu vatămă porunca dzeească. În v. 5 continuă mărturisirea autorului. Tradue. rom.: *Cercat-ai... noaptea; ca foc m'ai lămurit şi nu s'a aflat întru mine nedreptate. Ca să nu grăiască gura mea lucrurĭ omeneşti* (LXX *ἵνα μὴ λάλησῃ τὸ στόμα μου τὰ ἀνθρώπινα*), *pentru cuvintele buzelor tale eŭ am păzit căi aspre. Săvêrşeşte paşiĭ mei întru cărările tale, ca să*

6. Eŭ strig cătră tine, căci tu mĕ auzi, Dumnezeule,
Pleacă urechea la mine, auzi cuvêntarea mea.

7. Arată milele tale minunate, ajutorul celorce caută [scăpare
De celce se împrotivesc dreptei tale.

8. Păzeşte-mĕ ca lumina ochiului,
În umbra aripilor tale ascunde-mĕ,

9. Dinaintea celor fărădelege, care mĕ asupresc,
De duşmanii mei de moarte care mĕ încunjură.

---

nu se clătească paşii mei. Poetul nu e numaĭ nevinovat, ci conştiinţa îĭ mărturiseşte că el şi a dat silinţe a se păzi de căile aspre ale păcatului. *Pentru cuvintele buzelor tale:* pentru porunca şi cuvêntul tĕu sînt. Dumnezeŭ a fost motivul, din care David a fugit de căile rele. *Căĭ neştiute:* căile păcătosului sunt aspre întrucât sunt căile unei inimĭ împietrite = căile celuĭ împietrit. Dreptul, după socotinţa biblică, nu umblă cât sîlnice, aspre. *Stăpîneşte . . . paşiĭ mei* în LXX e imperativ, dar maĭ bine este a-l lua ca infin. obs. şi a-l lega cu v. 4. Sufletul poetului s'a ridicat din şovăirea în care căzuse momentan faţă de primejdie; acum nu cere maĭ mult scăpare, ci încrezêndu-se în Dumnezeŭ îl roagă se-i dee stăruinţă pînăce va voi el să trecă primejdia.

Vers. 6. 7. Cererea din v. 5 să continuă şi desvoltă. *Eŭ* înaintea lui „*strig*" exprimă: fiind aşa cum se descrisese maĭ nainte, chiamă pe Dumnezeŭ care ascultă pe celce sunt astfel. *Arată milele tale minunate:* mare e primejdia în care se află celce se roagă, dar mila lui Dumnezeŭ care sprijineşte totdeuna sunt şi maĭ mari. *Celce . . . dreptei tale:* luptă contra puterilor şi orêndueliloř lui Dumnezeŭ. Tradue. rom.: *Eŭ am strigat, că m'aĭ auzit Dumnezeule: pleacă . . şi auzi cuvintele mele. Minunate fă milele tale, celce mîntuieşti pe celce nădăjduesc spre tine de celce stau împotriva dreptei tale.*

Vers. 8. 9. Stînd David cu Iehova în raportul descris maĭ nainte se vede îndemnat a-i cere toate. *Lumina ochiului* să zice pentrucă întrînsa să oglindeşte imaginea celuĭce priveşte şi exprimă îngrijirea cea maĭ mare de ceva, apoĭ slăbiciunea noastră faţă de Dumnezeŭ care ne ia sub scut. Altă imagine *este în umbra* etc. luată dela vultur care îşi apără puiĭ sub aripile sale (Deut. 32, 11).

10. Grăsimea lor au închis-o,
Cu gura lor grăesc sumeți.

11. Pași de pași împresuratu-m'au acum,
Ochii și-au țintit să mă plece la pământ.

Suferințele cântărețului sunt cu arșiță, iar ajutorul lui Dumnezeu este umbră răcoritoare. Amêndouĕ imaginile exprimă efectul intern și estern al acțiunii dumnezeești. Umbra răcorește — aici sufletul întristat, amărît se liniștește, încurajază și mângâie lăsîndu-se cu totul în voea lui Dumnezeu; iar aripile doi scut și păzesc. Avem deci espresiunea celui mai puternic ajutor din partea lui Dumnezeu, care ne umple de siguranță, pace și încredere. *De dușmanii mei de moarte*, în original „cu sufletul", însemnează că aceștia nu-l vrăjmășesc numai în treacĕt, ci din tot sufletul, cu inima și fapta (Ezech. 25, 6); de aceea voind să-l piardă îl *înconjură*, îl împresoară ca să-l prindă. Traduc. rom.: *Păzește-mă Doamne* (LXX n'are *Doamne*) . ., *întru acoperemêntul* . . *mă vei acoperi. Decătră fața necredincioșilor* (LXX (ἀσεβῶν), *care m'au năcăjit pe mine, vrăjmașii mei sufletul meŭ au coprins.*

Vers. 10. 11. descrid pe ceice îl urmăriaŭ. *Grăsimea* este inima care fiind acoperită de unsoare nu e accesibilă de compătimire și de orce sentiment mai nobil; iar „a închide grăsimea" adecă inima, exprimă lipsa de compătimire, nobleță, simțire, împietrire. *Gura lor* e ca „glasul meu" Ps. 3, 5. David caracterizează pe inimicii sĕi cu nesimțitori și îngâmfați. Pe cel nesimțitor față de oameni și nerușinat față de Dumnezeŭ nimic nu-l poate reține dela cele mai grele păcate. De o parte sunt aceștia nesimțitori, iar de altă parte gura lor grăește lucruri superbe, batjocoritoare și nerușinate. Nesimțirea și superbia sunt îmbinate; amêndouĕ purced din egoizm, care lesne duce la cele mai urîte vițiĭ. *Pași de pași* etc.: fiecare pas al nostru ei l-aŭ împresurat ca să nu putem merge nici înainte nici înapoi. David e înconjurat de dușmani, îndeosebi de Saul, dar în această situație stă în fruntea credincioșilor sĕi. *Ochii și-aŭ țintit* etc.: spune poetul că ochiĭ dușmanilor sunt îndreptați a culca la pământ pe cei împresorați, adecă a-i pierde. Traduc. rom. *Grăsimea sa* (LXX αὐτῶν) *o aŭ închiat, gura lor a grăit mândrie. Izgonindu-mĕ* (lăpădându-mĕ) *acum m'aŭ încungiurat, ochiĭ sĕĭ și-aŭ pus ca să-l plece în pământ. Izgonindu-mĕ*: dușmanii

12. Asemênarea lui ca unui leŭ care doreşte sê sfîşie,
Ca un puĭ de leŭ ce şede în ascunzêtoare.
13. Scoala-te, Doamne, întîmpină-l şi-l aruncă la [pământ,
Mântueşte sufletul meŭ de cel fărădelege cu sabia ta,

l-aŭ alungat întâiŭ din ţară, apoĭ l-aŭ împresorat; iar acum *şi-aŭ pus ochiĭ*, adecă aŭ scopul sê-l arunce la pamênt, sê-l piardă, cum face vênătorul când prinde vênatul în cursă. Traduc. rom. „ca sê-l plece" nu e precisă; LXX are ἐκκλῖναι ἐν τῇ γῇ, ce sê poate traduce lat. cu „declinare in terram", scil. me (în înţeles tranzitiv): pe mine sê mê arunce la pâmênt, orĭ întranzitiv: cugetă sê se culce la pamênt (sê mê pândească, cum sê vede din cele următoare).

Vers. 12. *Asêmênarea lui etc.* Din mulţimea duşmanilor sê numeşte numaĭ unul, căpetenia, zicêndu-sê că e ca un leŭ care vede apropiindu-sê prada de dênsul şi crede că o are, aşa şi duşmanii lui sunt siguri că-l vor răpune. Traduc. rom.: *Apucare-m'aĭ ca un leŭ gata la vênat, şi ca un puĭ de leŭ ce lăcueşte într'o ascunsori.* David încă nu e în mânile duşmanilor, dar ei sê apropie tot maĭ mult de dênsul şi creŭ că-şĭ vor ajunge scopul câtmaĭ curênd; vu sê zică ὑπέλαβόν με (LXX) nu=m'aŭ prins (David e încă liber), ci ὑπολαμβάνειν=a presupune, a crede, a aşteptа. *Gata la vênat:* leul vêzându-şĭ prada o pândeşte cu privire încordată, aşa aşteptă duşmanii pe David şi-l ţin pierdut, prada sigură lor.

Vers. 13. Espresiunea „kiddem pene" însemnează a păşi cu reverenţă înaintea cuiva, saŭ a păşi ca duşman contra cuiva. Duşmanul sare la David ca un leŭ, iar David sê roagă cu Domnul sê-l apere şi sê culce la pâmênt pe acest leŭ făcêndu-l neprimejdios. Dumnezeŭ sê mântuiască sufletul lui de *cel fărădelege*, iar mijlocele acestei mântuiri sunt sabia şi mâna. Traduc. rom.: *Scoală-te Doamne, întîmpină-l pe el şi-l împiedecă, izbăveşte* (LXX ῥῦσαι) ... *cel necurat* (LXX ἀσεβοῦς), *sabia ta dela vrăjmaşii mânii tale.* Primejdia în care sê află David era foarte mare, de aceea sê roagă el cu Dumnezeŭ sê oprească pe duşmani. *Sabia ta dela vrăjmaşii mânii tale:* să le fie puterea asupra celor nevinovaţi. „Vrăjmaşii mânii lui Dumnezeŭ" sunt în genere toţi vrăjmaşii lui, iar „sabia ta"=putere, tărie, pentrucă tóstă puterea vine dela Dumnezeŭ.

14. De oameni cu mâna ta, Doamne — de oamenii lumii acesteia,
A căror parte e în viaţă şi cu hrănitele tale [umpli pântecele lor,
Săturatu-s'au de fii şi prisosinţa lor o lasă pruncilor lor.

Vers. 14. Şi în acest vers se resimteşte „mântuieşte-mă"; „de oameni" corăspunde lui „cel nedreptăţit", iar „cu mâna ta" lui „cu sabia ta". *Oamenii lumii acesteia* sunt celce n'au altă patrie decât lumea care trece cu toate plăcerile ei, fiii veacului acestuia (cf. Ps. 9, 18. 16, 4). *A căror parte e în viaţă* exprimă soarta şi dispoziţia acestor oameni; înţelesul se află din contrastul cu Ps. 15, 5 cf. Ecl. 9, 9. Partea celui cuvios este Domnul, iar cel cuprins de cele lumeşti gândeşte numai la cele temporale, văzute, materiale. Cuviosul rosteşte „mai bună e mila ta decât viaţa" (Ps. 62, 4); contrastul e deci între lume şi Dumnezeu. În T. V. fericirea şi mărirea din ceealaltă viaţă, cum se vesteşte în T. N., e cuprinsă în Iehova; el e binele cel mai înalt şi cine îl are e mai presus de cer şi pământ, viaţă şi moarte. Cuvintele *a căror . . . pântecele lor* exprimă că Dumnezeu acordându-le daruri pământeşti le mulţumeşte nizuinţa care e îndreptată spre acestea, şi aşa ei nici nu se îndeamnă la pocăinţă, să ceară lucruri mai înalte. „Pântece" însemnează în genere interiorul corpului. Cel cuvios nu înţelege pe acest om, căci el doreşte lucruri spirituale (cf. Ps. 30, 20). Între bunurile cu cari Dumnezeu înzestrează casa şi pântecele împăcaţilor se numără şi copii, care de altfel se numesc binecuvântare; iar pentru aceştia sunt curse (Ps. 126, 3. 127, 3 sq.), pentrucă nu cunosc pe celce l-a dat (Iob 21, 11). Tradus. rom.: *Doamne din puţin de pe pământ* (LXX κύριε ἀπολύτων δοὺ γῆς), *împarţi-i pe ei în viaţa lor, şi de cele ascunse ale tale s'au umplut pântecele lor, săturatu-s'au de fii şi au lăsat rămăşiţe pruncilor lor. Din puţin etc.* David se roagă ca Dumnezeu să despartă pe cei răi de cei buni din puţinii drepţi, la cari se numără şi el, dar cei răi se fie scoşi şi din lume cu toate că ad toate în îmbelşugare. *Cele ascunse ale tale* sunt bunurile pământeşti, depuse într-o vistierie, de unde Dumnezeu le împărtăşeşte cui voeşte. Cei fărădelege le au întrebuinţat ca să-şi umple pântecele, se înecasă în necumpătare. *Rămăşiţe*: deşi cei răi au trăit aşa de necumpătaţi,

15. Eŭ întru dreptate vedea-voiŭ faţa tu,
Sătura-mĕ-voiŭ când mĕ deştept de chipul tĕŭ.

Psalmul 24.

1. Cătră tine, Doamne, ridic sufletul meŭ.

---

tutuş a mai rămas şi urmaşilor. Cu privire la text e de observat că în loc de „puţini" (ἀπὸ ὀλίγων) cod. valic. citeşte ἀπολλίων, ce pare a fi croare în loc de ἀπὸ λάων; apoi în loc de „fii" (υἱῶν) Psaltirile vechi au υἷων, ὑῶν, „saturaţi sunt sulia" sau „porcina". Fericitul *Augustin* citează amĕndouĕ variantele: „Ubi dictum est, saturati sunt porcina, nonnulla exemplaria saturati sunt filiis, habent".

Vers. 15. e contrast la cele precedente. El, care a fost disprețuit şi batjocorit de oameni, în dreptate va privi faţa lui Dumnezeŭ şi se va veseli de chipul acestuia. Privirea feţii lui Dumnezeu trebue luată în înţelesul strict al cuvêntului (Num. 12, 8: Moisi vede faţa lui Dumnezeŭ). David exprimă speranţa şi *când mĕ deştept* să raporteze la învierea din morţi; dar nu să spune aci că aceştia toţi vor învia deodată (deşi indegetări nu lipsesc la Isaia 26, 19. Ezech. 37, 1—14. Dan. 12, 2.), ci credinţa în această înviere ca liberare din şeol. Tradue. rom.: *Iar eŭ întru dreptate mĕ voiŭ arĕta feţii tale, sătura-mĕ-voiŭ când mi se va arĕta mărirea ta.* David e alungat; se roagă, nu să redobândească tronul, ci să i-se dea putinţa, harul, de a se ruga înaintea celui Preasânt. Dacă Dumnezeŭ îl va scăpa de duşmani, el va merge în templu *(mĕ voiŭ ... feţii tale)* să-i mulţămească pentru învingere; în pedepsirea duşmanilor şi învingirea cântăreţului se arată mărirea lui Dumnezeŭ *(când să va arĕta mărirea ta)*; atunci cântăreţul nu va fi mai mult într-o stare plină de mizerii (e alungat), ci gustă cea mai perfectă fericire *(sătura-mĕ-voiŭ)*.

Psalm. 24. *Al lui David.* Părerea cea mai lăţită este că David a compus psalmul, deşi aprĕat nu să pot hotărî timpul şi ocaziunea. Unii cred că l-a compus după păcătuirea cu Batşeba şi că avem de înţeles duşmani spirituali, dar la început şi sfêrşit autorul se roagă să fie scăpat din mâna duşmanilor şi din mare nevoe. Mai verosimil este că, fiind cuprinsul parenetic, David a avut intenţia a înzestra po-

2. Dumnezeul meŭ la tine rĕmîn, sĕ nu mĕ ruşinez.
Nici sĕ se veselească duşmanii mei de mine.
3. Nimene din ceice îţ aşteaptă pe tine nu sĕ va ruşina,
Ruşina-sĕ-vor ceice sĕ lapĕdă de credinţă fără temeiŭ.

---

porul sĕŭ cu o cîntare ce o poate rosti în orce timp cînd e în primejdie şi nevoi mari. Cu privire la formă e de observat că psalmul prezent începe cîntările alfabetice. Literile ו şi ז lipsesc, iar ק sĕ repetĕşte. Psalmul pare că a fost foarte mult întrebuinţat în robia babiloneană şi v. 22 este adaus din timpul acesteia, pentrucă nu stă în legătură cu cuprinsul precedent.

Vers. 1. 2. Începutul psalmului e monostih. Poetul are trebuinţă de ajutorul dzeesc, de aceea îi cere lui Iehova care singur îi poate da tocte ce-i lipseşte. El se simţeşte deplin fericit că în nevoe i-se poate adresa, lui îşi poate descoperi tainele inimii. *Către tine . . . . sufletul meu*: în toate împrejurările vieţii mele ţie am descoperit întrul, căci tu singur îmi ajuţi şi mîngîcere. Lumea orcît de mari bunĕri ar promite, în urmă ne părăseşte şi sînetem agitaţi în toate părţile de nestatornicia ei; de aceea fugi el din ea şi se îndreaptă către Dumnezeu. „A ridica sufletul“ = a dori cu mult zel (cf. Ier. 22, 27.) *Dumnezeul meŭ* zice poetul, pentrucă credinţa e plină de încredere, în care ştie că stă cu dînsul în intimă legătură. *La tine vĕndu*: nevoile în cari sînt acum sĕ nu întunece încrederea, că aceeaş mînă mĕ pedepseşte şi mîntueşte; este acelaş părinte care severiseşte şi una şi alta. *Nu . . . nici* exprimă ce nu voeşte el ca Iehova sĕ i facă (Ps. 30, 2. 18). *De mine* sĕ leagă la *sĕ nu se veselească*: duşmanii sĕ nu rîdă de mine (Ps. 26, 2. 29, 2. Mica 7, 8). Tradue. rom.: *Către tine Doamne a ridicat . . . spre tine am nădăjduit, sĕ nu mĕ ruşinez în veci* (LXX n'are: în veci), *nici sĕ şi rîză de mine vrăjmaşii mei*. Lumea bucuroasă pe cei cinşi şi pe ceice se pocăesc; crede că virtutea lor e numai făţărnicie, pocăinţa lor slăbiciune, de aceea pîndeşte ocaziunea ca sĕ le dea de gol, şi cît de mare este bucuria cînd sucesele o dovedi că virtutea e numai amăgire! Poetul se roagă ca Dumnezeŭ sĕ nu-l lase a se abate dela calea mîntuirii.

Vers. 3. *Nimene din ceice îţ aşteaptă*. Autorul ştie că cine se roagă se poate mîngîia cu aceea că nici un credincios nu va

4. Căile tale, Doamne, arată-mi,
Cărările tale învață-mă.

5. Povățuește-mă întru adevărul tău și mă învață,
Că tu ești Dumnezeul mântuirii mele;
Spre tine nădăjduesc în toată ziua.

îi rușinat (Rom. 5, 5). Cine speră, privește în viitor cu deplină încredere. Nu se cere ca omul multă vreme să fie urmat virtutea spre a putea respinge atacurile dușmanului; nu se cere ca el să aibă merite multe și mari ca să poată fi sigur de ajutorul lui Dumnezeu. Nu se cere ca el să fie necontenit departe de lume și să nu urmeze amăgirilor ei, ca să scape de ispitele ei. În genere nu se cere ca omul să nu aibă nici un păcat spre a-l îndreptăți. Ce se cere cu toată tăria este ca el să se încreadă în Dumnezeu și atunci niciodată nu va avea rușine. Oprși acestor oameni sunt cei ce nu cred în Iehova, și anume *fără temeiu*, adecă fără motiv, ci numai sub deosebite pretexte. Traduc. rom.: *Pentrucă toți cei ce te nădăjduesc pe Tine nu se vor rușina. Să se rușineze cei ce fac fărădelege fără-de-temeiu.* Espresiunea „fără-de-temeiu" poate fi luată și în înțelesul: fără rezultat; LXX διακενῶς=iniquе (iniqua) agentes supervacue iniqua agentes sine causa (fără cauză, zadarnic, deșert; fărădelege).

Vers. 4. Omul pătruns de adevărata frică de Dumnezeu știe că aceasta e calea, adevărul și viața: calea pe care se umble, adevărul care să-l creadă, viața care s'o aibă; dar recunoaște și că însuș e nerecunoscetor. De aceea se roagă ca Dumnezeu să-i arate calea *(Căile... arată-mi)*, pe care să umble făcându-i voea; să-i facă cunoscut ce voește arătându-i *(și... învață-mă)* și modul cum se se împlinească voea lui prea sânta (Ps. 17, 22.) „Viae" (căi) și „semitae" (cărări) sunt poruncile dzeești, legea dzească; cine o împlinește merge aceeaș cale cu Dumnezeu — spre sânțenie căci el e sânt. În orient învățătura dzească se numește „calea lui Dumnezeu". În nenorociri, suferințî și strâmtorări omul nu poate cunoaște totdeuna voea lui Dumnezeu, nu poate ști totdeuna ce are să facă. Traduc. rom.: *Căile..., mă învață.*

Vers. 5. *Povățuește-mă* etc. Dumnezeu este cel mai desăvârșit învățător al adevărului celui mai înalt. Acest adever este obiectul descoperirii dumnezeești, iar omul îl poate împlini numai dacă Dumnezeu însuș îl conduce, pentrucă dela el poate veni adevărata

6. Adu-ţi aminte, Doamne, de îndurările şi milele tale,
Că din veac sunt ele.
7. Păcatele tinereţelor mele şi fărădelegile mele nu le ţinea minte,
După mila ta adu-ţi aminte de mine,
Pentru bunătatea ta, Doamne!

---

pietate, învăţătură, religiune. *Întru adevărul tău*=în calea adevărului tău, pe calea adevărată, recunoscută de tine, plăcută ţie (Ps. 85, 11); ort.: după adevărul (credinţa ta) tău; povăţuieşte mă după credinţa ta în promisiuni, căci întrînsele am sperat. Această conducere să cere aci ca în Ps. 118, 80. Dar Dumnezeul e şi medicul oamenilor, le dă vieaţă, de aceea se roagă: *Dumnezeul... mântuirii mele*. Mântuirea vine deci numai dela Iehova, ci însuş este această mântuire. Poetul cere toate dela Iehova, şi anume în *toată ziua*, neconteniţ. Orce ar dori şi aştepta omul e cuprins în Dumnezeu care împărtăşeşte grija sa din compătimire şi condescendenţă. Mare mister să descopere aci: Dumnezeu e conducătorul şi calea, adevăr şi învăţător, vieaţă şi medic. În faţa acestor lucruri aşa mari omul credincios trebue să dorească a se apropia tot mai mult de izvorul lor. Traduc. rom.: *Îndreptează-mă spre... Dumnezeul mântuitorul meu, şi pe tine te-am aşteptat toată ziua.*

Vers. 6. Cine a esperiat lucrările milii dzeeşti nu crede că Dumnezeu îl poate părăsi. *Adu-ţi aminte* etc., revoacă oarecum în memoria lui Dumnezeu că el totdeauna numai milostiv l-a numoscut. *Că* motivează cererea: mila şi îndurarea lui Dumnezeu sunt aşa de vechi ca nepulinţa şi păcatul oamenilor, sunt veşnice şi de aceea trebue să fie durabile (Ps. 99, 5. 102, 17). Cu privire la Dumnezeu aceste sunt veşnice ca şi fiinţa lor şi ar nega această fiinţă, de nu s'ar descoperi că e milostiv. Traduc. rom.: *Adu-ţi aminte de îndurările tale Doamne, şi de . . . sunt.*

Vers. 7. Domnul să nu-şi aducă aminte de *păcatele tinereţelor*, la cari să numără îndeosebi poftele trupeşti, dar nici de *fărădelegile* lui, cari l-ar răpit chiar în vârsta mai înaintată trupeşti aşa legătura cu dânsul, ci mai ales *după mila ta* etc. să fie faţă de el. *Adu-ţi aminte* zice fericitul *Augustin*: „Memor esto quidem mei, non secundum iram, qua ego dignus sum, sed secundum misericordiam tuam, quae te digna est". *Pentru bunătatea*: aceasta

8. Bun şi drept e Domnul,
De aceea învaţă pe păcătoşi în calea dreaptă.

9. El îndreaptă pe cei smeriţi ce este drept,
Şi învaţă pe smeriţi calea sa.

10. Toate cărările Domnului sunt milă şi adevăr,
Celorce caută aşezămîntul şi mărturiile lui.

este bînţe lui şi=iubire. Traduc. rom.: *Păcatele tinereţelor mele şi ale neştiinţii mele nu le pomeni; după mila ta pomeneşte-mă în . . . Doamne*, adecă să-i-se ierte păcatele făcute din neprecepere, uşurătate.

Vers. 8. *Bun şi drept* etc. Dumnezeŭ vine la păcătos, îl ia de mînă şi-i arată calea ce duce la vieaţă, pentrucă are aceste însuşiri şi are plăcere numai făcînd bine; la dînsul cele interne sînt în deplină armonie cu cele externe. *Învaţă*: arată în înţelesul ultimul normă după care se vieţuească. Traduc. rom.: *Bun . . . pentru aceasta legea va învăţa celorce greşesc în cale*: pe celce greşesc în cale îi învaţă adevărata cale: aşadar: *legea va pune*=va învăţa.

Vers. 9. *Ce este drept* e sfera în care conduce Dumnezeu, iar „drept"=întrucît cineva a împlinit acestea. *Smeriţi* se numesc aci cei blînzi şi modeşti, în opunere cu cei îngîmfaţi. Dumnezeŭ este învăţăcel care să-l asculte, dar şi răsplătitor mare! Traduc. rom.: *Îndrepta-va* (LXX *δδηγήσει*) *pe cei blînzi la judecată* (LXX *ἐν κρίσει*), *învăţa-va pe cei blînzi căile sale*. Dumnezeŭ e conducătorul lor. *La judecată*: cu dreptate, drept, ori: la dreptate; *căile sale*: legea sa.

Vers. 10. *Toate cărările* etc. Sub „cărări" avem de înţeles aceleŭ pe cari Dumnezeŭ umblă cu omul conform voiŭ şi sfatului seŭ prevăzătoriu. Ele sînt *milă*, pentrucă au de scop mîntuirea omului, *adevăr*, pentrucă în tot locul se împlinesc promisiunile dzeeşti. Dar nu toţi dobîndesc acestea, ci numai celce se ocupă (*caută*) cu legea lui Dumnezeŭ şi caută să o împlinească. *Aşezămînt* este legea ca mărturia voiŭ dzeeşti, aşadar poruncile lui Dumnezeŭ. Traduc. rom.: *Toate căile Domnului milă şi adevăr . . . aşezămîntul lui . . lui.*

11. Pentru numele tău, Doamne, iartă vina mea.
Că mare este.
12. Cine e omul care se teme de Domnul?
Învăța-va pe acela calea care să o aleagă.
13. Sufletul lui odihni-va în bine,
Și sămânța lui va moșteni pământul.
14. Domnul arată sfatul său celor ce se tem de el,
Și le face cunoscută legătura sa.

Vers. 11. *Vina mea* se numește păcatele în genere; ea nu se iartă, iar cererea se motivează în *că mare este*. Mare e greutatea păcatelor ce-l apasă, dar numele lui Dumnezeu, adecă mila și adevărul cari descoper ființa lui, îi dă speranță că va fi iertat, nu doar că el ar merita această iertare, ci numai pentru acest motiv (Ier. 14, 7. Is. 43, 25). Tradue. rom.: *Pentru ... și curățește păcatul meu* (LXX. ἱλάσῃ τῇ ἁμαρτίᾳ μου, Vulg. propitiaberis peccato meo), *că mult este*.

Vers. 12. *Cine este etc.* Scopul întrebării este a atrage și mai mult atențiunea asupra celuice posedă acestă însușire spiritul ce poate aștepta mare îndrăzneală. *Și o alegă* se zice, pentrucă cea mai înaltă binecuvântare a lui Dumnezeu pentru celce se teme de el este ca acest individ să nu povățuească în toate împrejurările vieții. Tradue. rom.: *Cine este omul, celce să teme de Domnul? Legea va pune lui în calea care a ales.*

Vers. 13. *Sufletul ... în bine*: acest individ se simțește bine în toate privințele; el e asigurat de orice primejdie, petrece cu înțelepciune. *Sămânța lui etc.* urmașii vor primi promisiunile făcute patriarhilor și celorce au eșit din robia egipteană, adecă vor moșteni țara sfântă, *pământul*, cum se zice în T. N. (Mt. 5, 5 cf. Ps. 36, 11. Apoc. 5, 10). Iar Israil s'a pus în posesiunea pământul cu condițiunea ca să observă legea dăruită (Lev. 26, 32 sqq.). Aci se exprimă binecuvântarea, fiindcă Dumnezeu, de care vor să părtășească celce se tem de dânsul, vor fi fericiți. Tradue. rom.: *Sufletul lui fără bunătăți se va sălăși* (LXX ἀγαθοῖς), ... *pământul*.

Vers. 14. *Domnul etc.* Aci se spune că Dumnezeu descoperă fără încungiur toate tainele sale celorce se tem de el (cf. Prov. 2,

15. Ochii mei pururea spre Domnul,
Că el va scoate din rețea picioarele mele.

16. Caută spre mine și mă miluește,
Că singur sunt eu și sărac.

17. Nevoi lățitu-s'au peste inima mea,
Din strîmtorările mele scoate-mă.

18. Vezi suferința mea și necazul meu,
Și iartă toate păcatele mele.

19. Vezi pe vrăjmașii mei că s'au înmulțit
Și mă urăsc cu ură nedreaptă.

---

32. Gen. 18, 17). *Face cunoscută*, adecă nu numai în teorie, ci și cu esperiența. *Legământu său* este cuprinsul bogat, prețiosul și mereț al legământului descoperit de Dumnezeu. Traduc. rom.: *Întă rire este Domnul celor ...*, *și făgăduința lui o va arăta lor* (LXX *καὶ ἡ διαθήκη, αὐτοῦ τοῦ δηλῶσαι αὐτοῖς*=și legământul lui (există) ca să se arate lor). *Întărire este Domnul etc.*: celce se tem de el sunt siguri în ajutorul lui; întrînsul sunt ei ca într'o fortăreață.

Vers. 15. *Ochii mei* etc. Celce își îndreaptă ochii la Domnul este îndemnat în dispoziția a se ruga. *Pururea* corespunde lui „neîncetat" din 1. Tes. 5, 17. Scopul acestei priviri continue la Domnul este, să fie scos cântărețul din lațul împrejurărilor în cari a ajuns nu fără vina sa. Traduc. rom.: *Ochii mei ... din laț picioarele mele.*

Vers. 16. *Caută spre mine* etc. Cântărețul se roagă ca numai Dumnezeu să și întoarcă fața către el, căci oamenii îi sunt dușmani și-l disprețuesc. *Singur sunt*: n'am sot, sunt părăsit. Astfel lesne se înțelege că tot necazul, întreg sec. îl poate descoperi numai lui Dumnezeu, cui se plânge și se roagă neîncetat. Traduc. rom.: *Caută ... că unul născut și sărac sunt eu.*

Vers. 17. *Nevoi* etc. Exegeții mai nou îndreptând textul acestui vers îi dau înțelesul: lărgește strîmtorările inimii mele. Traduc. rom.: *Necazurile inimii mele s'au înmulțit, din nevoile mele scoate-mă.*

Vers. 18. 19. *Vezi suferința* etc. Iehova, să cere aci, să privească la starea în care se află poetul, dar înțelegându-să că el să lucreze ceva, deși modul lucrării e lăsat în voea lui. *Cu ură nedreaptă* arată ținuta dușmanilor. Traduc. rom.: *Vezi smerenia*

20. Păzește sufletul meŭ și mĕ mântuește,
Nu mĕ lăsa sĕ fiŭ de rușine, căci în tine m'am
[încrezut.
21. Credința și dreptatea sĕ mĕ păzească,
Că spre tine nădăjduesc eŭ.
22. Mântuește, Dumnezeule, pe Israil
De toate necazurile lui.

---

mea și ostenéala mea, și lasă . . . Vezi pe . . . , și cu strâmbătate (LXX μόνος) *nedreptățile m'oŭ orîș. Lasă*, adecă sĕ le ierte.

Vers. 20. *Păzește sufletul* etc. Dumnezeŭ sĕ-l scape și sĕ-l mântuească; speranța lui fermă este că așa sĕ întâmplă, și deci nu se teme că va păți rușine. Tradue. rom.: *Păzește sufletul meŭ și mĕ izbăvește* (LXX ῥῦσαι), *ca sĕ nu mĕ rușinez, că am nădăjduit spre tine.*

Vers. 21. *Credința și dreptatea* etc. Cântărețul cere pietate, care nu cunoaște fățărnicie, și probitate care face toate după voința lui Dumnezeŭ. Acestea sĕ-l păzească în calea sa, care e primejdioasă din pricina dușmanilor și a păcătoșilor săi; ele totdeauna sĕ-i fie înaintea ochilor (Ps. 38, 12. Prov. 20, 28). *Că spre tine* etc. exprimă motivul pentru care poate el cere cele precedente. Tradue. rom.: *Că fără de răutate, și cei drepți s'aŭ lipit de mine, că le-am așteptat Doamne.* Nici un om nu este cu totul lipsit de compătimirea atunci când se află în împrejurări grele. Poetul spune cu îmrejurul lui s'aŭ adunat mulți pioși și credincioși încât Dumnezeŭ să numai pentru rugăciunea lor ar trebui sĕ-l mântuească; sĕ-i păzească sufletul pe care i-l'a dăruit numai din nemărginita bunătate.

Vers. 22. *Mântuește Dumnezeule* etc. Dușmanii fac necazuri nu numai lui, ci și poporului ales. Până când acesta e asuprit, nu poate înceta starea tristă a individului. Poetul se roagă deci ca întreg poporul sĕ fie scăpat din starea de acum. Tradue. rom.: *Izbăvește* (LXX λύτρωσαι) . . . *din toate necazurile lui.*

Psalmul 90 pag. 58.

LA ORA A ŞASEA.

Psalmul 53.

3. Dumnezeule, întru numele tĕŭ mântuĕşte-mĕ,
Şi întru puterea ta mĕ judecă.
4. Dumnezeule, ascultă rugăciunea mea,
Auzĭ graiurile gurĭĭ mele.
5. Că străinĭĭ s'aŭ sculat asupra mea,
Şi ceĭ puternicĭ caută vieaţa mea,
Pe Dumnezeŭ nu-l pun înaintea lor. Sela.

Psalm. 53. *Superscriptiŭ* (LXX εἰς τὸ τέλος), *pe instrumente cordate, cîntare a lui David, cînd Zifeĭĭ aŭ venit şi zĭs ră lui Saul, aŭ David nu este ascuns la noĭ?* Psalmul se numără la cel 8 psalm din timpul cînd David e alungat de Saul. Ebiatar, fiul lui Ahimeleh, fugise la David care era în cetatea Chela (Keila) şi-l vesteşte că locuitorii cetăţii îl vor preda lui Saul. De aceea fuge David în deşertul Zif, iar Zifeĭĭ caută să-l prindă. Aflîndu-se în cea mai mare primejdie scapă prin Filisteni, care atacă pe Saul şi contra cărora acesta trebue să meargă cu armata să apere hotarele. David mulţeşte această rugăciune în timpul primejdiĭ şi nu după-ce a scăpat, căci cere ajutor în strîmtorare.

Vers. 1 5. *Dumnezeule, întru numele tĕu.* Psalmul e scurt, dar „sela" dupe v. 5 îl împarte în 2 părţi. În partea întîĭa numaĭ cere ajutor şi ascultare. *Întru numele tĕu* e paralel cu *întru puterea ta:* numele lui Dumnezeŭ manifestă fiinţa lui, puterea lui, care e noţiunea principală a celui Preaînalt. *Mîntuĕşte-mĕ* şi *mĕ judecă* au înţelesul: fă-mi dreptate, apĕră-mĕ; sunt paralele (Prov. 31, 9 cf. Ps. 9, 5. 7, 9 etc.) Poporul israilitean cunoaşte pe Dumnezeŭ ca veşnic, tare, domn. David spune că cunoaşte acestе nume, ştie că îl poate ajuta, de aceea nici nu caută se se apere de duş-

6. Iată Dumnezeŭ este ajutorul meŭ,
Domnul sprijineşte sufletul meu.
7. Întoarce-va cele rele asupra pânditorilor mei —
Întru adevĕrul teŭ pierde-i pe dênşii.
8. De bună voe voiu jertfi ţie,
Voiŭ mulţumi numelui teŭ, Doamne, că e bun.

---

mani cu ajutorul omenesc, deşi avea cu sine 600 bărbaţi. David nu voeşte ca pentru el să se verse sânge, ci Dumnezeŭ să decidă, să-i facă dreptate. *Că străinii ei.* Sub străini să înţeleg nici Ziffi cari, deşi din seminţia lui David, dar acum s'aŭ aflat cu Saul, duşmanul lui, şi voesc să-l dea acestuia în mâni. În alte locuri să numesc aşa neisraeliţii. Deja fericitul *Augustin* înţelege aşa: „Qui alieni? Nonne ipse David Iudaeus erat de tribu Iuda? Ipse autem locus Ziph ad tribum Iuda pertinebat, Judaeorum erat. Quomodo ergo alieni? Non civitate, non tribu, non cognatione, sed fere, ut delicet animo affectuque" (n. ns.). *Cei puternici* însemnează o putere mare, adecă armata puternică a lui Saul; dar şi aceştia lac silă, adecă nu se sfiesc de nedreptate. *Pe Dumnezeŭ . . . lor*: lucră fără de înţelepciune din răutate. Duşmanii caută să-l piardă fără să se teamă de Dumnezeŭ, nu-l aŭ înaintea ochilor. Ziffi sunt pedepsiţi de Dumnezeŭ pentrucă s'aŭ lăpădat de David, de aceea zice el că Dumnezeu trebue să-l ajute contra celorce aŭ părăsit legea l... Fiinţa nuşinoasă a Ziffilor îi garantează ajutorul dzeesc, căci Dumnezeu arătase îndestul că el este alesul lui. Tradue rom.: *Dumnezeŭ . . . şi cei tari caută sufletul meŭ, şi n'aŭ pus pe Dumnezeŭ înaintea lor.*

Vers. 6—9. În această parte poetul e sigur că Dumnezeu îl ascultă: *Iată*; de aceea îi mulţumeşte. *Domnul sprijineşte*: numai el în aperi viaţa ameninţată (Ps. 117, 7). Omul să nu se încreadă niciodată în sine, dar se nică deplină încredere în Dumnezeŭ. David ne este exemplu. El nesvârnul încredere în puterile sale nu face nici un paş să se apere, nici pe puţini credincioşi, cari viaţa şi ar fi dat pentru el, nu-i adună pelângă sine, şi totuş ochiul lui spiritual vede ajutorul dzeesc, mărturie, că cu trupeşe vadare, silă şi pierdere. Efectul rugăciunii este că inima omului să umple de mângâere şi în cele mai mari necazuri. *Întoarce-va zice*: Dumnezeu va face ca reul să se întoarcă asupra duşmanilor, le va răsplăti. Bazu acestei răsplătiri este strictetea

9. Că din tot necazul el m'a mântuit,
Şi spre vrăjmaşii mei a privit ochiul meu.

Psalmul 54.

2. Auzi, Dumnezeule, rugăciunea mea,
Şi nu te ascunde de cererea mea.

---

dreptăţii dzeeşti (Ps. 7, 3–7). *Asupra păsărilor:* toţi paşii lui sunt urmăriţi de oameni, care cu plăcere ar vedea că să realizează celece vorbesc de ei şi-i doresc. David când cere pedepsirea duşmanilor totdeauna o face pentru preamărirea lui Dumnezeu, de aceea adaosul: *Întru adevărul tău*, cu cari cuvinte — trecându-se la rugăciune — se atrage atenţia cu psalmul să aproape de sfârşit. Adevărul lui Dumnezeu să înfăţişează aici ca motivul pierderii. De n'ar ajuta Dumnezeu pe cel pios, care îşi pune toată încrederea într'însul, atunci ar fi de ruşine; nu mai poate fi vorba, în acest caz, de un Dumnezeu adevărat care împlineşte promisiunile. *De bună voe &c.* Israeliteni fiind în nevoi făceau voturi, cari trebuiau împlinite necondiţionat; dar pelângă jertfele promise să mai putea adauge „daruri de bună voe". Acestea avem de înţeles aici; mulţumirea lui nu se va mărgini la cele promise, ci va aduce şi daruri cari să numărau la clasa 3. a jertfelor de pace. Subiectul la *m'a mântuit* este numele lui Dumnezeu, pentrucă acesta să numeşte simplu „numele" (Lev. 24, 11 cf. Is. 30, 27). *A privit ochiul meu*, adecă asupra duşmanilor învinşi el priveşte cu dispreţ, se desfăteză de cderea, pierzarea lor. Perf. „mântuit, privit" exprimă motivul mulţumirei; ce speră David acum, atunci vor fi trecute. Versul din urmă reaminteşte Ps. 34, 21 cf. 58, 11. 91, 12; iar v. 7. Ps. 16, 13. 55, 8. 58, 12 sq. şi v. 8. Ps. 21, 26. 34, 18. 39, 10 sq. Traduc. rom.: *Că iată Dumnezeŭ ajută mie, şi Domnul este sprijinitorul sufletului meŭ ... vrăjmaşilor, întru ... mărturisi-mĭ-voiŭ numelui ... m'aĭ izbăvit .. ochiŭ. Domnul e sprijinitorul sufletului meu* e opus lui „caută sufletul meŭ" (viaţa): acela umblă după viaţa lui, iar Dumnezeŭ o priveşte, adecă o apără, păzeşte. *Mărturisi-mĭ-voiŭ*=voiŭ mulţămi, laudа.

Psalm. 54. *Maestrului, cu strune, rugăciunea lui David* este inscripţia, din care putem deduce că psalmul s'a compus de David pe

3. Ia aminte spre mine şi-mi răspunde,
Şovăesc în plânsoarea mea şi suspin
4. De glasul vrăjmaşului, de apăsarea celui fărădelege.
Că abat asupra mea nefericire,
Şi cu mânie mă duşmănesc.
5. Inima mea tremură în lăuntrul meu,
Şi spaima morţii a căzut asupra mea.
6. Temere şi cutremur năvălesc asupra mea,
Şi spaima m'a acoperit.

timpul când, urmărit de fiul său Absalom, trece Iordanul după ce aude că şi prietenul său Ahitofel s'a alăturat celor răsculaţi (2. Împ. 15, 31). Din vechime psalmul s'a considerat mesianic, ce se justifică prin împrejurarea că David în toate suferinţele sale e tipul lui Cristos; Ahitofel închipuieşte pe Iuda. Ierusalimul întreg e răsculat împrotiva lui Cristos cum fusese contra lui David, şi Mântuitorul va fi avut aceleaşi sentimente ca David când în grădina Ghetsemane, după sărutarea lui Iuda, priveşte la cetatea necredincioasă.

Vers. 2—3. David varsă inima sa plină de întristare înaintea lui Dumnezeu şi şi deapte îne singurătate, pustiu. Dar înainte de toate el nu se poate despărţi de privirea cetăţii sfinte, unde se află chivotul şi ajungând pe un munte cade la pământ şi se roagă (2. Împ. 15, 32). *Nu te ascunde:* adecă dinaintea cererii mele. *Şovăesc:* nevoea de acum nu-i lasă linişte în cugete, ci trece dela unul la altul, *Vă aduc* etc.; aceştia fac să vie asupra lui nenorociri şi în mânia lor contra lui îi pun curse deşi el numai bine le-a făcut. *De glasul* etc. David nu e sigur de va ajunge la Iordan şi să scape de Absalom în pustie. Armata lui e slăbită, iar Bahurim, unde poposise, este foarte aproape de Ierusalim şi în fiecare moment Absalom poate să-l prindă. De spaimă crede el că aude glasul oştilor duşmane. *Inima mea* etc. Ura poporului contra lui impresionează pe David foarte mult şi se manifestă ca descurajare. Centrul puterii (inima) se învârteşte întrânsul, tremură (Ps. 37, 11). *Spaima morţii:* frica ce aduce cu sine moartea care ameninţă a stinge viaţa. *Cine îmi va da*=de aş avea. *M'aş odihni:* s'ar aşeza acolo şi ar fi în pace (2. Împ. 7, 10). *M'aş îndepărta fugind:* David e încunjurat de elemente cari caută pierderea lui. El ar voi să scape de ele, să se ascundă de ele cum face omul când

7. Şi am zis: Cine-mi va da mie aripi ca de porumb,
Aş zbura şi m'aş odihni!
8. Iată m'aş îndepărta fugind
M'aş sălăşlui în pustie. Sela.
9. Aş alerga în loc de scăpare
Dinaintea vîntului turbat, dinaintea viforului.

---

vede apropiindu-se vijelie, saŭ porumbul care se ascunde în stâncă ca să scape de ghiarele păsărilor răpitoare. Imaginea dela porumb exprimă primejdia ce i s'ar părea asupra lui David răpede şi pe neaşteptate, că poate scăpa numai având zborul răpede al porumbului; apoi dispoziţia internă a autorului, care în momentul acesta nu are curajul voinicului să facă resbunarea duşmanului, ci doreşte numai pace sufletului său ca un porumb speriat. Traduc. rom.: *Auzi . . ., şi nu trece cu vederea ruga mea . . . şi mă ascultă, năbuşită m'am lăsat îngrijorarea mea şi m'am turburat. De către glasul vrăjmaşului, şi de necazul păcătosului, că aŭ abătut asupra mea fărădelege, şi în urmă mânie aŭ urâşit-o. Inima mea s'a turburat înlăuntrul meu, şi frica morţii a căzut asupra mea . . . aŭ venit asupra mea, şi m'a acoperit întunerecul . . . şi voiu zbura, şi mă voiu odihni. Iată m'am îndelungat fugind, şi m'am sălăşluit în pustie. Aşteptat-am pe Dumnezeŭ, celce mântueşte de slăbirea sufletului şi de vifor. Îngrijarea* (LXX *ἀδολεσχία*=vaiet, lamentare, tânguire, cugetare, contemplare) exprimă contrastele în luntrul sufletului de gândurile care se nasc necontenit, iar din afară îne strimtorează duşmanii. *Că aŭ abătut* etc. Autorul vede pe Absalon cum îndeamnă pe soldaţi să grăbească paşii, care apoi se numeşte *fărădelege*, pentrucă e vorba de trădarea unui prieten. *Înlăuntrul mânie* etc., ura contra lui David era lucrul inversunată în cetate, ce se explică şi din cuvintele lui Chusai (Chusi, 2. Împ. 17, 12. 13) „Că aŭ abătut . . fărădelege" şi „mâhnită-m'am . . vrăjmaşului" motivează rugăciunea „nu trece . . . ruga mea". *M'a acoperit întunerecul*: spaima, frica ce răpeşte nădejdea scăpării. *Iată m'am îndelungat fugind* e evreism=a fugi departe, iar perfect. exprimă că poetul a început să fugă. David se afla în pustie, dar prea aproape de Ierusalim; deci caută în noaptea aceea să treacă Iordanul şi se mergă mai departe în pustie (2. Împ. 17, 16 şe.) Deşi era în mare primejdie, David nu despera, ci zice: *Aşteptat-am* etc.

10. Înghite, Doamne, despică limba lor,
Că văd nedreptate și ceartă în cetate.
11 Ziua și noaptea o încunjură pe zidurile ei,
Și nefericire și necaz e în lăuntrul ei.
12. Stricăciune este în lăuntrul ei,
Și din stradele ei nu se depărtează împilarea și [înșelăciunea.

și numai ca mai nainte el așteaptă ca Dumnezeu să-l scape de desperare (*slăbirea sufletului*) și agitațiile interne (*sifon*). LXX și Vulg. încep cu v. 9 un șir nou de idei, iar în originalul evreesc este numerarea celor precedente.

Vers. 10. În partea a doua a psalmului autorul descrie toate nevoile din cetate care e destinată în partide, chiar cei mai intimi prieteni ai lui e puruș la răsculare. *Înghite*: prin ne'nțelegere și nesuccese, prin ce se vor împiedeca și nu vor putea face ceva. *Limba lor* e obiect la amândouă imperat., iar „a despica limba"—să nu se'nțeleagă, și e aluziune la despărțirea limbilor la zidirea turnului din Babilon. *Nedreptate și ceartă* etc. „Ceartă" (*ἀντιλογία* contradictio) nu există între dușmani, care s'ar fi dezbinat, căci aceasta se cere acum, ci însemnează opoziția față de puterea legală (*sedition*). Tradus. rom.: *Potopește, Doamne, și împarți limbile lor, că am văzut fărădelege și pricine în cetate.*

Vers. 11, 12. *Ziua și noaptea* etc.; subiectul sunt partizanii lui Absalom care ne'ntrerupt pândeau faptele lui David și ale sfetnicilor lui, iar ca să le cunoască aveau spioni, pe zidurile cetății. Din 2. Imp. 15 vedem că David s'a înfățișat față de toate acestea pânăce e nevoit a ieși din Ierusalim. V. 12 este contrastul la spionajul de mai nainte. *Stricăciune* etc., faptele speciale nu sunt cunoscute. *Împilare* (*τόκος* usura, tradus. rom. *camătă*), produsă din poftă de a câștiga. La cei vechi nu era regulat împrumutul și numerii apăsau cât se poate pe cel sărac, care mai vârtos simțiau toată greutatea acestor sarcini. Iudeii urâă uzura, deși era foarte lățită, și așa să numea orice posesiune și întrebuințare nedreaptă. Din această descriere: revoluție împrejurul cetății, suferințî se află în case, nedreptate stăpânește la judecătorii, vedem că în cetate nu există libertate, drept și siguranță. De acea strigă David ca Dumnezeu să pardă pe dușmanii săi, care ne'nțelegându-se, prin sfatul

13. Că nu un vrăjmaș mè defaimă, aș îl răbdat;
Nu celce mè urește se sumețește asupra mea,
M'aș ascunde de dênsul.

14. Iar tu ai fost om de seamă mea, soțul și încre-
[zutul meŭ,

15. Care împreună aveam însoțire dulce,
În casa lui Dumnezeu mergeam în îmbulzală.

---

lui Chusai se zădărnicește planul lui Ahitofel (2. Imp. 17). Tradue. rom.: *Zina și neapărea na încunjura pe ea preste zidurile ei, și fărădelegea și ostenéla în mijlocul ei și nedreptatea. Și n'aŭ lipsit din stîlpele ei cumătu și vicleșugul.*

Vers. 13. motivează că în celule există asuprire și înșelăciune. *Că un nu vrăjmaș* etc. Contra lui s'aŭ sculat nu dușmani esterni, care ar avea causă, ci prieteni necredincioși, între care Ahitofel. *Aș fi răbdat. . . . m'aș ascunde* arată ce mare fărădelege este nerecunoștința. Tradue. rom.: *Că de m'ar fi ocărît vrăjmașul, aș . ., și celce mè urește de ar fi grăit mari asupra mea, m'aș fi ascuns de dênsul.*

Vers. 14. Aci să face de rușine prietenul necredincios arătându-să în ce raport aŭ stat ei. *Om de seama mea;* David nu a făcut nici o deosebire între sine, regele, și prietenul, ci l-a considerat sieși asemenea; l-a tratat ca cum ar fi de acelaș rang. Tradue. rom.: *Iar tu omule cel înlocuna la suflet, diregătorul meŭ și cunoscutul meŭ. Înlocuna la suflet:* cu care totdeuna bine m'am înțeles, sfatul căruia totdeuna l-am împlinit. *Diregătorul* nu exprimă rangul de principe, ci influența ce avea Ahitofel la David; el îl conducea oarecum. *Cunoscutul meŭ:* cui David a descoperit toate tainele inimii (încrezut).

Vers. 15. arată raporturile intime private și publice. *Însoțire dulce:* amiciție intimă. *În casa . . îmbulzală:* la sărbători și alte ocaziuni festive amêndoi erau în mulțimea poporului. Tradue. rom.: *Carele împreună cu mine le-aĭ îndulcit* (cu Vulg.; LXX *aĭ îndulcit mâncările*) *în mâncări, în casa lui Dumnezeŭ am umblat cu un gând. Aĭ îndulcit mâncările:* aĭ fost cel mai bine văzut oaspe la masa mea. *Cu un gând:* în cele religioase încă erau de aceeaș părere.

16. Vie moartea peste ei,
De vii să se pogoare în iad,
Că reŭl este în locuinţa lor, în lăuntrul lor.

17. Eu strig cătră Dumnezeŭ,
Şi Domnul mă va mântui.

18. Sara şi dimineaţa şi la amiazi mă voiŭ jelui şi [mă voiŭ tângui,
Şi va auzi glasul meŭ.

19. El scapă în pace sufletul meu din lupta ce am,
Că mulţi sunt împrotiva mea.

Vers. 16. conţine aflurisirea prietenului necredincios. *Vie moartea* etc.: aceasta să-l surprindă când e n'o aşteaptă. *De vii* etc.: când se crede mai în putere, atunci să-i răpească moartea. Aceştia să aibă soarta lui Core şi soţilor lui, vii să-i înghită pământul (Num. 16). Traduc. rom.: *Să vie dar moartea preste ei, şi să se pogoare la iad de vii; că viclenşug este în lăcaşurile lor, în mijlocul lor.* *În mijlocul lor*=între ei, în inima şi mintea lor, în lăuntrul lor. Blăstămul lui David să împlineşte, pentrucă Ahitofel se spânzură, după ce Absalom nu-i ascultă sfatul (2. Imp. 17, 23).

Vers. 17. Dumnezeŭ să piardă pe cel fărădelege, iar pe cântăreţ să-l asculte: *Eŭ strig* etc. Traduc. rom.: *Eŭ cătră Dumnezeŭ am strigat, şi Domnul m'a auzit pe mine.*

Vers. 18. 19. În aceste versuri până la finea psalmului să exprimă deplina încredere ce are poetul în Dumnezeu. *Sara . . . la amează:* deşi autorul, fără îndoială, vrea să spue că neîntrerupt se va ruga lui Dumnezeŭ, totuş indică cele 3 timpuri, în cari îndeosebi omul trebue să se roage. Obiceiŭ vechiu era să se facă rugăciuni în ora 3 (când se aducea jertfa de seară), a 9 şi 6 adaugându-se rugăciunea înainte şi după masă. Datina a se ruga în fiecare zi de 3 ori să întemeiază pe împărţirea acesteia în 3 părţi (dimineaţa, amează şi sara), cari fiind importante să începeaŭ cu rugăciune. La Iudei mai vine şi aducerea de jertfe dimineaţa şi sara. *Va auzi:* el e sigur că Dumnezeŭ îi va asculta rugăciunea. *El scapă* exprimă siguranţa izvorîtă din credinţă, iar *în pace* arată şiruri interne şi externe — situaţia bună în care Dumnezeŭ îi va aşeza sufletul liberându-l. *Din lupta ce am* cu duşmanii, ori altă variantă: *să nu se apropie de mine*: să nu-l mai poată

20. Auzi-va Dumnezeu și le va răspunde,
Celce tronează din veci — Sela.
Lor, care nu au schimbare.
Și nu se tem de Dumnezeu.

21. El își pune mâna pe prietenii săi,
Rupe legământul său.

---

face cinste (*Ps.* 90, 10). Subiectul la *cei mulți* etc. sunt dușmanii lui care îl atacă cu război (Iob 10, 17. 13, 19. 23, 6. 31, 13). Traduc. rom.: *Sara . . și amărâții spune-voiu și voiu vesti, ... Izbăvi-va (LXX λυτρώσεται) cu pace sufletul meu de celor ce se apropie de mine, că între mulți era cu mine. Spune-voiu și voiu vesti*: relele, primejdiile în cari mă aflu. *De celce se apropie de mine* etc.: va scăpa sufletul meu și-l va dărui pace dimultele celorce cu dușmănie se apropie de mine. *Că între mulți era cu mine* să poate lua în înțeles de prietenă și dușmani. Aci poate avea înțelesul: Pănă mai nainte au fost cu mine (care acum îmi sunt dușmani), au fost partizanii mei și acum pe nedreptul s'au răsculat contra mea, Dumnezeu mă va mântui și nu mă va da în mâinile celorce cu dușmănie se apropie de mine.

Vers. 20. Dumnezeu ascultă rugăciunea, dacă lucrul ce-l cerem e drept. Autorul va fi ascultat, pentrucă dușmanii de acum mai nainte i-au fost supuși. *Auzi-va Dumnezeu* exprimă speranța sigură. *Va răspunde*: ca judecător. Judecată poate face Dumnezeu pentrucă are tron din veci, adecă e rege din veac, deci judecă, ce va face și acum când e atacată majestatea unsului său (Ps. 73, 12. Avac. 1, 12. Deut. 33, 27). *Lor care nu au* etc. motivează judecata lui Dumnezeu, mâna lui: aceia sunt impioși și nu vreau să părăsească această dispoziție, nu vreau să se pocăiască, ce să producă prin schimbarea cugetărilor, ci rătăcirea le este a doua natură. Traduc. rom.: *Auzi-va, și va smeri pe dânșii, celce este mai nainte de veci. Că nu este lor schimbare, că nu s'au temut de Dumnezeu. Auzi-va . . . va smeri*: cei fărădelege s'au sculat contra lui David, dar Dumnezeu îi va umili, îi va înfrânge. *Mai nainte de veci*: înainte de a fi timpul (Ezdez. 24, 12. 42, 21). *Că . . . schimbare* e de luat în înțeles moral: ei nu se vor întoarce la credința ce trebuie să o păstreze regelui.

Vers. 21. Dintre mulți dușmani se aminește prietenul necredincios: *el își pune* etc., iar sub *prietenii săi* se înțelege David

22. Netede sunt cuvintele gurii lui, şi rezboi e inima;
Mai moi sunt graiurile decât oleul, şi totuş sunt [săbii.

23. Aruncă spre Domnul soarta ta,
Şi el te va sprijini,
În veac nu va lăsa să şovăească cel drept.

24. Iar tu Dumnezeule, îi vei arunca în gura gropii,
Bărbaţii sângiuirilor şi ai înşelăciunii nu vor [ajunge jumătate din vieaţa,
Iar eu me încred în tine.

şi partizanii credincioşi. *Rupe legământul său*: legătura ce au încheiat-o între ei închinând lui Dumnezeu pentru apărare reciprocă. „A-şi pune mâna", a „rupe" (spurca) exprimă intenţiunea care, deşi încă nu s'a dus la îndeplinire, totuş este atentat şi spurcare. Tradiuc. rom.: *Întinse'a mâna sa spre răpidăire, spurcat-aŭ aşedă mâinile lui. Întinse'a*: Dumnezeŭ; *spurcat-aŭ*: duşmanii lui David, saŭ Ahitofel, reprezentantul acelora.

Vers. 22, continuă descrierea precedentă arătându-se cum există contrast între cele interne şi externe ale duşmanului: cuvintele lui sunt dulci, iar inima e plină de planuri războinice; el grieşte mai neted decât e oleul, şi totuş sunt săbii scoase din teacă. Traduc. rom.: *Împărţitu s'aŭ de mânia feţii lui, şi s'aŭ apropiat inimile lor (LXX lui), muiatu-s'aŭ cuvintele lor, mai multu decât untul de lemn, şi acelea sunt săgetătóre* (LXX βολίδες). *Împărţitu s'aŭ*: în planurile, uneltirile lor, căci începuseră a nu se înţelege; Ahitofel dăduse lui Absalom sfatul să omorască pe David (2. Împ. 16, 21. 17, 1 sq.), care sfat era în ochii duşmanilor neted ca oleul — plăcut şi promitea mult, dar Dumnezeu l'a schimbat în rău. David vede în Ahitofel unealta lui Dumnezeŭ de a pierde pe acela cât şi pe partizanii. *Mânia feţii lui*: mânia care se arată în faţă, privire mânioasă. *Inima lui* (LXX) să raportă la Dumnezeu şi exprimă sfatul mânios şi al pasiunilor: Dumnezeu s'a apropiat de ei să-i pedepsească. *Muiatu-s'aŭ... săgetătóre* arată cât de dulci, atrăgătoare au fost cuvintele lui Ahitofel, iar Dumnezeŭ le-a schimbat în săgeţi. Cuvintele cele mai dulci ale oamenilor pot fi săgeţi otrăvite!

Vers. 23. 24. *Aruncă spre Domnul* etc. este sfatul ce şi-l dă David sieşi, apoi tuturor care nevinovaţi suferă (Ps. 26, 14).

Psalmul 90.

1. Celce şede sub acoperemîntul celui Preaînalt,
În umbra celui Atotputernic petrece.
2. Grăesc către Domnul: scăparea mea şi întărîtura mea eşti Tu,
Dumnezeul meu în care mă încred.

Dumnezeŭ e aşa de puternic şi de bun că poate pentru noi cele mai grele lucruri. E drept că noi le purtăm, dar cu puterea dzeească, de aceea: *Şi el te va sprijini*, adecă ca să nu fie învins de popor. Acum dreptul şovăeşte, Dumnezeŭ însă îl va întări eliberându-l din această stare; iar duşmanii culcaţi la pămînt vor ajunge chiar în iad, şi anume înainte de a fi trăit jumătate din zilele vieţii lor, ce ar fi putut ajunge între împrejurări normale. *Iar tu, Dumnezeule* accentuă îndeosebi că acest Dumnezeŭ nu părăseşte pe ai săi, nu-i lasă să cadă, dar dobîndeşte pe cei impioşi. *Iar că* cu deplină încredere David se pune pe sine în contrast cu duşmanii din toate timpurile. Traduc. rom.: *Aruncă.. grija ta, şi el te va hrăni: nu va da în veac clătire dreptului. Iar tu Dumnezeule pogorî-vei pe dăcaşii în puţul stricăciunii... ne-şi vor împuţinăţi zilele sale, iar că Doamne vătă nădăjduesc spre tine. Aruncă.. grija ta* e ca 1. Petru 5, 7. *Clătire*, adecă să şovăească. „A împuţinăţi"=a împărţi viaţa în două părţi, jumătăţi: aceia vor muri mai nainte.

Psalm. 90. LXX atribue acest psalm lui David (ᾠδὴ τῷ Δαβίδ=psalmus canticl) *laudă cîntării lui David*, şi nimic nu este contra acestei ipoteze; în original lipseşte orice inscripţie. Psalmul e cea mai frumoasă cîntare în Psaltire şi aseamnă, că cel drept ţiind sub scutul lui Dumnezeŭ are deplină încredere în toate împrejurările vieţii (cf. Rom. 8, 31). Autor şi timpul compunerii nu se pot hotărî mai aproape.

Vers. 1. 2. *Celce şede* etc. *Preaînalt* să numeşte Dumnezeŭ fiindcă scuteşte şi de înălţimea lui nimenea nu se poate apropia, *Atotputernic*: neînvins, care îmbrăţoşează; în urmă i-să dă numele mărturisirii „Domn" şi cu posesiune *Dumnezeul meŭ*. La v. 1 să poate compara Iob 39, 28, unde e vorba de vulturul care locueşte în cuib. *Şede*: este ca într-o casă, iar *petrece*=locuieşte sigur, constant. Traduc. rom.: *Celce lăcueşte în ajutorul celui Preaînalt,*

3. Că el te va mântui din laţul păsărarului, de ciuma [pierderii.

4. Cu penele sale te va apăra,
Şi sub aripile lui eşti ascuns,
Scut şi pavăză este adevărul lui.

5. Nu te vei teme de spaima nopţii,
De săgeata ce zboară ziua,

6. De ciuma care umblă în întuneric,
De epidemia care pustieşte la amiazăzi.

7. Cadea-vor de laturea ta o mie şi zece mii de [dreapta ta,
De tine nu se va apropia.

Iatre acoperemêntul Dumnezeului cerului se va sălăşlui. Zice-va Domnului: sprijinitorul meu eşti, scăparea mea, Dumnezeul meu, şi voiu nădăjdui spre dânsul. Ajutor: ascundere în casa Domnului=ajutor dela Dzeu; iar *sub acoperemêntul* lui Dumnezeu, în cer, se află cine are ajutorul lui. Înţelesul este: Cine se încrede în ajutorul dzeesc nu se teme de nimic, ci este sub acoperiş, adecă e sigur sub scutul celui Atotputernic.

Vers. 3—9. *Din laţul* e ca Prov. 6, 5. Is. 5, 26 şi se înţelege moartea, care se simbolizează cu cursa păsărarilor (Ecl. 9, 12); apoi orce primejdie. În v. 4. avem reminiscenţe din Deut. 32, 11, unde se zice că Dumnezeu sculeşte pe ai sei ca un vultur cu aripile sale. *Adevărul lui*: adevărul promisiunilor dzeeşti. *Spaima nopţii*: atacul duşmanilor în timp de noapte, neaşteptat. *Săgeata ce zboară ziua*: primejdii cunoscute. Aceleaşi primejdii se înfăţişează în cele următoare sub alte imagini: *de ciuma . . . de epidemia. Cădea-vor*: săgeţile cad de dreapta dreptului şi nu-l ating, sau duşmanii cad de laturea lui şi nu-i pot face nici o pagubă; dreptul totdeauna e sigur şi nevătămat. *Numai*: nu cad în apropierea dreptului, iar el priveşte numai primejdia şi nu se teme. *Că tu Doamne etc.* este motivul acestei siguranţe a dreptului. Cântăreţul se numără la cei drepţi, de aceea vorbeşte în persoana întâia (*scăparea mea eşti*). *Pe cei Prealuaţi* este instruire la mărturisirea din „că tu Doamne etc.": dacă ai ales pe

8. Numai cu ochii tăi vei privi
Și vei vedea resplata păcătoșilor.

9. Că tu, Doamne, scăparea mea ești.
Pe cel Preaînalt ai făcut tie adăpost.

---

cel Preaînalt tie scăpare, nu ți se poate întâmpla nici un rău. Traduc. rom.: *Că el te va izbăvi* (LXX *ῥύσεται*) *din cursa vânătorilor, și de cuvântul turburător. Cu spatele său va umbri ție, și sub aripile lui vei nădăjdui. Cu armă te va încinge(ra) adevărul lui, nu te vei teme* (LXX începe cu aceste cuvinte propoziție nouă) *de frica de noapte . . . ., de lucrul ce umblă întru întunerec, de întâmplare, și de dracul cel de amiezăzi. Cădea-va despre latorea ta o mie și zece . ., și spre . . . Însă cu ochii . . ., și resplătirea păcătoșilor vei vedea. Că tu Doamne nădejdea mea, . . . ai pus scăpare ție. De cuvântul turburător* sau rău: cuvânt ce produce neliniște, apoi mânios, deci=cuvânt care purcede din afecțiune rea=rău; fie cuvânt ori veste sau însuș obiectul vestit, întâmplarea. Aci se arată că omul are cea mai mare trebuință de ajutorul dzeesc față de acele rele cari-i sunt necunoscute și cari aci se numesc cursele vânătorilor, pentrucă ni le fac ulții din adins, ori cuvinte rele, pentrucă vin din întâmplare. În cele următoare începe propria cântare preamărind îngrijirea dzeească, care se asamănă cu o pasere ce-și acopere puii cu întreg corpul, apoi cu un scut arătându-se astfel iubirea și puterea lui Dumnezeu. *Cu spatele*, respective „cu umerii" sau mai corect locul ce este între umeri (spate ori piept); paserea își acopere puii cu întreg corpul, și-i scutește. *Vei nădăjdui*: fiind omul sub acest scut dzeesc are deplină încredere, e liniștit. Adevărul dzeesc e atotpulernic în timp de rezbel (v. 5 în atacurile neașteptate noaptea și în luptă ziua), în timp de ciumă (v. 6), când îngerul pierzării nu atinge nici o ființă sub scutul dzeesc, nici în miez de noapte nici la amiezi. *Cu armă . . adevărul lui*: credința cu care ține Dumnezeu promisiunile se asamănă cu un scut care acopere pe omul întreg apărându-l de orce atac (Ps. 5, 13). *Frica de noapte*: *răgetul ce sboară ziua* însemnează în genere primejdiile ce se pot întâmpla ziua și noaptea. *De lucrul ce . .* spirite rele. *De întâmplare* însemnează atacul de o boală, iar *dracul de amiezăzi* pare a fi un spirit rău care ziua la amiezi pricinuește boale, pagube.

10. Nu vor veni rele către tine,
Și plaga nu se va apropia de cortul tău.
11. Că pe îngerii săi i-a rânduit ție,
Să te păzească în toate căile tale.
12. Pe mâni te vor purta pe tine,
Ca să nu se împiedece de piatră piciorul tău.
13. Păși-vei peste leu și viperă,
Călca-vei pui de leu și balaur.
14. Că el mă iubește, deci îl voiu mântui pe dânsul,
Apera-l-voiu, că cunoaște numele meu.

Vers. 10—16. Poetul și-a propus a deștepta în om speranța și încrederea în ajutorul dzeesc. În cele precedente vorbise el de dușmanii nevăzuți, în cele următoare antitetește pe prietenii nevăzuți, sfinții îngeri care, la porunca lui Dumnezeu, ajutoră pe cei pioși a învinge toate primejdiile. *Nu vor veni* însemnează ce e pus înainte, lângă cineva, iar *nu se va apropia* e ca Is. 54,14. Din v. 11, 12 vedem că îngerii ajutoră pe fiecare în special. Vers. 13 spune ce pot face cei ce sunt sub scutul îngerilor (cf. Mc. 16, 18, Luc. 10, 19) antitindu-să mai multe puteri ale lumii naturale, îndeosebi ale celei spirituale. Ele se numesc *leu* și *pui de leu* având-se în vedere puterea lor de a pricinui stricăciune, *viperă* și *balaur* fiindcă sunt înveninate și pot cauza moarte. „A păși, a călca“= a călătuna cu desăvârșire toate primejdiile. Așadar cine se încrede în Dumnezeu învinge primejdiile, fie oricâte ori cunoscute, le culeă la pământ (Rom. 16, 20). *Că el mă* etc. este motivul pentru care pioșul căștigă ajutorul dzeesc. *Cunoaște numele meu*=crede în mine. În v. 15. 16 este aluziune la Ps. 49; la 15 b se poate compara Gen. 46, 4. Is. 63, 9. *Cu îndelungime de zile* etc. Pioșului dăruește Dumnezeu viață îndelungată și îl face să-i vadă mântuirea, căci și în T. V. o vârstă înaintată se privea deosebită binecuvântare dzeească și era obiectul promisiunii, pentrucă stătea în legătură cu promisiunile și așteptările mesianice. Israelitenii doreă se ajungă ani mulți, îndeosebi pentrucă multele experiențe spirituale făceau ca omul să devie tot mai matur în lăuntrul său, să-și arate tăria în deosebitele situații ale vieții, în urmă era așteptarea că cât mai curând să vor împlini promisiunile mesianice. Și pioșii T. V. aștep-

15. Striga-va către mine, și-l voiŭ auzi pe el,
Cu dênsul sûnt în necaz,
Scoate-l-voiŭ pe dênsul și-l voiŭ da onoare.
16. Cu lungime de zile îl satur pe el,
Și-l voiŭ lăsa să vadă mântuirea mea.

---

taŭ să fie partași mărirĭ veșnice îmbinate cu descoperirea deplină a grației dzeești în Mesia. Traduc. rom.: *Nu vor veni către tine, și bătae* (LXX μάστιξ) .... *de lăcașul tĕŭ. Că îngerilor sĕĭ va porunci pentru tine, ca să.... te vor ridica, ca nu cândva să împiedeci... Preste aspidă și vasilisc vei înălneca, și vei călca preste leŭ și preste bălaur. Că spre mine aŭ nădăjduit și i voiŭ izbăvi pe el; acoperi-l-voiŭ pe el, că a cunoscut numele meŭ....., și-l voiŭ mări.. voiŭ umplea pe el, și voiŭ arăta lui mântuirea mea. Aspidă* =șarpe; *vasilisc*=viperă (șarpe veninos).

LA ORA A NOAUA.

Psalmul 83.

2. Câtu-s de plăcute lăcaşurile tale, Doamne al cetelor!
3. Doreşte şi se sfârşeşte sufletul meu după curţile [Domnului,
Inima mea şi carnea mea saltă de Dumnezeul cel viu.

Psalm. 83. *Superioralui* (LXX *în sfârşit*), *pe ghitit, psalmul fiilor lui Core*, este inscripţia şi arată că nu e compus de David, ci de unul care e cu dânsul când fuge dinaintea lui Absalom. Psalmul stă în strînsă legătură cu Ps. 41 după cuprins şi formă. În cel din urmă se exprimă durerea ce simţeşte regele pentrucă e depărtat de locul sânt, iar aici se înfăţişează bucuria şi fericirea lui când este în apropierea şi în comunitatea cu Dumnezeu, din ce urmează dorirea de a se reîntoarce, dar şi firma încredere în ajutorul dăzese.

Vers. 2, 3. *Câtu-s de plăcute* etc. Poetul e lipit cu inima de lăcaşul lui Dumnezeu în Sion. El doreşte foarte mult. Pur. *lăcaşuri* arată ei locuinţa proprie compusă din sânta şi sânta sânteloru; iar *curţile* e de înţeles curtea proprie cu alte localităţi din apropiere ca aparţinenţele ei. Când poporul era înaintea cortului sânt şi acestea să numărau în locul sânt. *Dumnezeul cel viu*; el este izvor nesecat care potoleşte setea sufletului (Ps. 41, 3). *Inima mea şi carnea mea* etc. exprimă cu cuvânt cugetând et la bucuriile ce poate avea în lăcaşurile lui Dumnezeu se veseleşte nu numai spiritul, ci şi trupul lui. Sufletul, inima, carnea (trupul) arată ce omul întreg doreşte pe Dumnezeu. Traduc. rom.: *Câtu-s de iubite*... *Doamne al*

4. Că vrabia a aflat casă,
Şi rândunea şieşi cuib,
Unde şi-a pus puii —
Altarele tale Doamne al oştilor,
Regele meu şi Dumnezeul meu.
5. Fericiţi care locuesc în casa ta,
Necontenit ei te vor lăuda. Sela.
6. Fericit este omul, a cărui putere este în tine,
Suişurile sunt în inimile lor.

---

paserilor ... spre curţile Domnului, inima mea şi trupul meu (LXX σάρξ) *s'aŭ bucurat de Dumnezeul cel viŭ.*

Vers. 4. *Vrabia şi-a aflat* etc. Poetul motivează de ce dore să ajungă din exil la locul sânt (v. 2, 3). Acesta dă omului nevoc scut, siguranţă şi pace; altarele acestuia sunt pentru dânsul ce este casa pentru paserile mai mici, cari îşi fac cuib acolo ca scutire şi loc de odihnă puilor carii vor scoate. „Tippor" însemnează paseri cari ciripesc, îndoseori cinghiţa şi vrabia, iar „d"ror"= rândunea. *Că* la începutul versului nu îndegetează că paserile amintite într adevĕr şi-ar fi avut cuiburile în altare. Tradue. rom.: *Că paserea şi-a aflat ieşi casă, şi turturoaua cuib ieşi, unde-şi va pune puii sĕi, altarele ... paserilor, împĕratul ... meu.* Paserea (vrabia) şi turturoaua se amintesc ca simbole ale cântăreţului care e alungat (Ps. 10, 1) şi totuş e credincios (porumbul este simbolul inocenţii, cf. c. Înţelepc. 14, 2[3]).

Vers. 5. Autorul fericeşte aci pe cetoc se pot bucura de fericirea ce şi-o doreşte el din depărtare: *Fericiţi* etc. LXX a tradus evr. „od" cu „în veci veecilor", iar unii exegeţi mai noi cu „încă": prezentul e posomorit, dar vine-va timpul când casnicii lui Dumnezeu îl vor lăuda ca pe ajutorul lor. Tradue. rom.: *Fericiţi ... în veci veecilor te vor lăuda.*

Vers. 6. Poetul trebue să înlăture multe piedeci spre a putea ajunge la Sion, patria sa adevĕrată; dar el are deplină încredere că toate dorinţele lui se vor împlini. *A cărui putere ... ţine:* Dumnezeu cel atotputernic lucrează în slăbiciunea omului. *Suişurile* însemnează stradele pe cari merg cei pelerinii de sĕrbătoare în Ierusalim; subiectul e cuprins în „omul". *În inimile lor:* cetoc se încrede în Domnul delătură piedecile în calea spre Ierusalim şi e

7. Trecênd prin valea Baca,
O schimbă în loc de izvoare,
Şi ploae timpurie o acopere întru binecuvêntări.

8. Merg din putere în putere,
Stau înaintea lui Dumnezeŭ în Sion.

---

vrednic a cerceta casa Domnului. Alţii înţeleg fraza: şi-a propus a se sui. Traduc. rom.: *Fericit e bărbatul, cărui este ajutorul lui dela Dînse, suişuri în inima sa a pus. οὗ ἐστιν ἡ βοήθεια παρὰ σοῦ* să poate traduce şi: *care caută ajutor la Dînsa*; nu caută la altul, ci numai la Domnul.

Vers. 7. *Trecênd prin valea* etc. Trist e prezentul, dar cu ajutorul lui Dumnezeŭ să ajungi ţintă: pustiul devine un loc cu izvoare. *Baca* era o vale aproape de Ierusalim, pe unde aveaŭ să treacă pelerinii care din Palestina de nord călătoreaŭ spre sfînta cetate, şi din stîncile ei, unde crăpătură grept, curge apă închisă, de aceea valea lacrimilor (plîngerii) saŭ a apei ce picură. Alţii însă sunt de părerea că *baca* este un arbore idud saŭ un soiŭ de balzamŭ care să află mult ales aproape de Mecca şi de unde s'a numit şi o vale sacră din Ţara sfîntă. *Şi ploae timpurie* etc. Credinţa acestora scoate apă din pustie, iar Dzeŭ le vine întrajutor trimiţêndu-le ploae timpurie care, ca pe timpul semănăturii, îmbracă valea aceasta, îi dă înfăţişare plăcută. Traduc. rom.: *În valea plîngerii, în locul carele a pus, că binecuvîntare va da celce pune lege. În valea plîngerii*: pe aci duce calea la locul sînt, adecă omul trebue să sufere mult avênd încredere în Dzeŭ, apoi ajunge la locul care l-a *pus*. Vezi însă şi explicarea mai sus. Subiect la *a pus* e Dumnezeŭ care a hotărît unde oamenii aŭ să-şi se închine, ori *bărbatul* celce sufere, care şi-a propus să meargă la locul sînt *(în locul carele a pus)*.

Vers. 8. *Merg din putere* etc. Călătorul după o cale îndelungată obosesce, iar cînd se încred în Domnul se înzdrăvesc tot mai mult: cu cît se apropie de Sion cresc puterile lor pînă ce ajung la ţinta călătoriei. Traduc. rom.: *Merge-vor din putere în putere, arăta-se-va Dumnezeul Dumnezeilor în Sion. Arăta-se-va* etc.: ei se vor înfăţişa înaintea lui Dumnezeŭ şi-l vor vedea, anume vor vedea cortul sînt în care trăeşte Dumnezeŭ.

9. Doamne Dumnezeul oștilor,
Auzi rugăciunea mea,
Ascultă Dumnezeul lui Iacob, Sela.

10. Scutul nostru, Dumnezeule, vezi,
Și caută la fața unsului tău.

11. Că mai bună e o zi în curțile tale decât mii,
Aleg mai bine a sta pe prag în casa Dumnezeului [meu,
Decât a locui în corturile fărădelegii.

12. Că soare și scut este Domnul Dumnezeu,
Domnul dă milă și mărire,
Nu lipsește de bine pe cei ce umblă întru dreptate.

Vers. 9. 10. *Doamne* etc. este rugăciunea ce o rostesc pelerinii după ce sunt la ținta călătoriei. Poetul nu poate călători, se întristează și cere ajutor. *Scutul nostru* numește poetul pe Dumnezeu, pentrucă fără ajutorul lui David pierde toate. Dumnezeu să caute la unsul său, adecă la rege, să arate grija sa (a căuta la fața cuiva). Traduc. rom.: *Doamne Dumnezeul puterilor ... Scutitorul ... vezi Dumnezeule, și ... unsului tău.*

Vers. 11. *Că mai bună* etc. arată foarte apriat că psalmul e compus în timpul când David e alungat de Absalom. Pentru rege e mai mult să i dea Dumnezeu numai o zi a lui în curțile lui decât să trăiască mii de zile; mai fericit ar fi dacă ar putea să șadă pe pragul casei Domnului, adecă a fi cel din urmă, decât să fie în cortul oamenilor nelegiuiți. Nimic nu se poate asemăna cu ajutorul și scutul ce poate da Dumnezeu celorce îl iubesc. Traduc. rom.: *Că mai ... aleș-am o fi lăpădat în casa Domnezeŭ mieŭ mai vĕrtos decât a lăcui în lăcașurile* (LXX *ἐκλὶ ἐκτριβήναι*) *păcătoșilor. A fi lăpădat* e mai expresiv ca *a sta pe prag* din original. Poetul spusese că iubește casa Domnului, îi mulțumește pentru bunătățile aflate acolo și se roagă a readuce pe David, regele unsul și stăpânul seu, care prețuește a petrece lângă Dumnezeu mai mult decât alte bunuri. Dorul acesta nu-l are el pentrucă acum e alungat, ci din iubire către locul sânt. Lumea întreagă cu toate avuțiile ei nu l-ar putea ferici, palaturile boerilor față de cel din urmă loc în lăcașul sânt îi sunt nimica; o viață orcât de lungă ar da-o pentru o zi în casa Domnului. Rugându-se poetul pentru rege și în numele lui grăește cu cuvintele acestuia: „Caută la fața unsului tău".

13. Doamne al oștilor,
Fericit e omul care se încrede în Tine.

Psalmul 84.

2. Binevoit-ai Doamne pământului tău,
Întors-ai robia lui Iacob.

Vers. 12. 13. *Că soare* etc. Numai aici în s. Scriptură Dumnezeu se numește astfel exprimându-se că nimene nu se apropie de el pentru lumina lui cea mare. *Scut* se numește Dumnezeu fiindcă apără pe toți. *Milă, mărire* arată că lumina lui Dumnezeu astfel se revarsă asupra oamenilor. Dumnezeu este soarele milii și în împlinirea promisiunilor sale e tare ca scutul: e milostiv și credincios. V. 13. samănă cu v. 5. Traduc, rom.: *Că milă și adevĕrul iubește Domnul, Dumnezeu dar și mărire va da, Domnul nu va face lipsiți de bunĕtăți pe cĕi curată întru nevĕtăție. Doamne Dumnezeul puterilor, fericit e omul cĕi nădăjduește întru tine.* Cererea de mai nainte, a fi readuși la locul sfânt, se motivează cu ființa lui Dumnezeu. El iubește *milă și adevĕrul*: e milostiv și adevĕrat. LXX a unit antropomorfizmul originalului (soare etc.), dar și traducerea ei e corespunzĕtoare, pentrucă grația dzeească dă mântuire, iar adevĕrul lui (credința în împlinirea promisiunilor) e scut. *Dar și mărire*: numai Dumnezeu le poate da. *Nu va face lipsiți* etc.: poporul s'a promis ajutorul dzeesc. În mai mulți psalmi se zice că pe aceste 3 motive (mila și adevĕrul, mântuirea și mărirea, în urmă promisiunea făcută părinților) se întemeiază rugăciunea, respective încrederea omului în Dumnezeu.

Psalm. 84. *Superioralul* (LXX *în sfârșit*), *un psalm al fiilor lui Core.* Psalmul e compus după eșirea Evreilor din robia babiloneană. Cuprinsul nu arată ca Iudeii ar fi apăsați din afară, ci luptă cu mizerie și lipsuri, cari în anii dintâi după scăparea din robie până la venirea lui Neemia erau foarte grele, cu atât mai vĕrtos că poporul aștepta acum, după-ce a fost pedepsit de Dumnezeu cu atâta asprime, se vadă timpuri mai fericite.

Vers. 2—4. Întorcându-se poporul din robia babiloneană i-s'a dat a înțelege că Dumnezeu iarăș l-a primit în grația sa și i-a iertat

3. Ridicat-ai vina poporului tĕŭ,
Acoperit-ai toate pecatele lor.

4. Luat-ai toată mânia ta,
Întorsu-te-ai de cătră iuţimea mâniei tale.

5. Întoarce-ne pe noi Dumnezeul mântuirii noastre,
Şi curmă superarea ta cea asupra noastră.

6. Aŭ doar în veci te vei mânia pe noi,
Saŭ vei întinde mânia ta din neam în neam?

7. Aŭ nu ne vei face iarăş vii pe noi,
Ca poporul teŭ să se bucure de tine?

8. Lasă-ne Doamne să vedem mila ta,
Şi mântuirea ta dă-ni-o nouĕ.

---

vina de mai nainte; dar nu numai poporul a fost binecuvêntat, ci şi ţara. *Întors-ai robia* e de luat în înţeles propriŭ: poetul se roagă ca Dumnezeu să ridice judecata de mânie deasupra poporului ales. *Vina . . . păcatelor*: întâiu exprimă pecatul ca sarcină a conştienţii, iar *păcatele* se cugetă ca întinare sîngeroasă. *Luat-ai* etc.: mânia lui Dumnezeu se înfăţişează ca ceva ce ar ţi în retragere; Dumnezeŭ nu e mai mult mânios. Acesta să exprimă apoi ca faptă în *întorsu-te-ai de cătră*; lucrarea lui Dumnezeu acum e numai iubire, nu mânie. Traduc. rom.: *Bine ai voit . . . robimea lui Iacob. Lăsat ai fărădelegile poporului tĕŭ . . . Potolit ai . . . . tale.*

Vers. 5—8. Poporul a scăpat din robie, care era prezisă, acum e în patrie. Dar încă nu gustă mântuirea dorită, ci să vede că numai puţini din popor s'aŭ reîntors şi încă nu este stat independent, iar păgânii stăpânesc ca mai nainte. *Întoarce ne* se poate raporta la poporul reîntors în patrie, apoi la cei din împrăştiere, adecă la iudeii dintre păgâni. *Mânia pe noi*: Dumnezeŭ nu va ţi veşnic contra lor; cf. Iob 10, 17. *Vei întinde*: neîntrerupt va ţi mânia ta? *Aŭ nu ne* etc. e ca Ps. 70, 20 cf. Ps. 79, 19. Traduc. rom.: *Întoarce ne . . . mântuirilor noastre, şi-ţi întoarce mânia ta* (LXX ὀργήν σου) *dela noi . . . . spre noi? saŭ . . .* (LXX ὀργήν σου)... *Dumnezeule, tu întorcându-te vei învia pe noi, şi poporul tĕŭ se va veseli de tine* (LXX εὐφρανθήσεται ἐπὶ σοί), *Arată nouĕ Doamne mila ta, . . . o dă nouĕ.*

9. Auzi-voiŭ ce va grăi Dumnezeŭ, Domnul,
Că pace grăeşte peste poporul seŭ şi peste cuvioşii seĭ,
Ca sĕ nu se întoarcă la nebunie.

10. Cu adevĕrat aproape este mîntuirea lui de celce îşe tem de dênsul,
Ca iarăş sĕ locuiască mărire în ţara noastră.

11. Mila şi adeverul s'aŭ întîmpinat,
Dreptatea şi pacea s'aŭ sărutat.

Vers. 9. La rugăciune urmează răspunsul lui Dumnezeŭ. *Auzi-voiŭ* etc.: poetul se îndeamnă pe sine însuş se asculte cuvêntul lui Dumnezeŭ, pe care îl va păstra apoĭ ca sănătenie. *Că întăreşte ce va vorbi Dumnezeŭ*: cuvêntul lui cuprinde pace către întreg poporul, îndoseĭt către cei cuvioşi; aceĭa se vor bucura în viitor de mântuire, dar sĕ adaogă: *ca sĕ nu se întoarcă* etc. arătând că fapte nebuneşti aŭ causat starea prezentă. Probabil e ca profeţii Agheŭ (cap. 2) şi Zaharia (12, 8—10) păşiseră deja îndemnând şi întărind pe popor. Traduc. rom.: *Auzi-voiŭ ce va grăi întru mine Domnul Dumnezeŭ, că va grăi pace... cei cuvioşi aĭ sĕi, şi preste celce îşĭ întorc inima spre dênsul.*

Vers. 10. 11. desvoltă celc precedente cu privire la răspunsul lui Dumnezeŭ spuindu-sĕ cari bunurĭ pot ferici pe un popor (cf. Is. 32, 16 sq. 45, 8. 59, 14 sq.). *Mărire*: care sĕ depărtase din ţară, acum revine. *Mila şi adevĕrul* sĕ întâlnesc, păzesc deci acest oraş; *dreptatea şi pacea* etc.: aceste două virtuţi sunt intime, sunt nedespărţite. Toate patru se pogoară pe pămênt şi sunt la olaltă; ele sĕ personifică ca îngerĭ care aduc aceste daruri pe pămênt (cf. Ps. 24, 10. 39, 11). În toate căile lui Dumnezeŭ este milă şi adevĕr, care din urmă se manifestă în credinţă; iar deplinire vor fi în timpul mesianic. Din vers. următor (12) rezultă că sub „dreptate" trebue sĕ înţelegem justificarea şi sănţirea. Pacea este efectul milei, adevĕrului şi dreptăţeĭ. Traduc. rom.: *Însă aproape este de celce se tem de dênsul mântuirea lui, ca sĕ se sălăşluiască mărire în pămêntul nostru. Mila... sărutat.*

12. Adevĕrul va rĕsări din pământ,
Iar dreptatea va privi din cer.
13. Domnul va da cele bune,
Şi pământul nostru îşi va da rodul sĕu.
14. Dreptatea va merge înaintea lui,
Şi va lua seamă la calea paşilor lui.

Psalmul 85.

1. Pleacă, Doamne, urechia ta şi mĕ auzi,
Că nevoeş şi sărac sânt eŭ!

Vers. 12, continuă cele precedente. *Adevĕrul va rĕsări* este imagine împrumutată dela plante şi exprimă ca, după-ce s'a lăsat credinţa dzeească pe pământ, resare din el adevĕrul, credinţa legămîntului (Is. 45, 8). *Iar dreptatea* priveşte din cer dăruind binecuvîntare. Încontro priveşte omul vede semnele adevĕrului şi ale dreptăţii (Ps. 14, 6). Traduc. rom.: *Adevĕrul din pământ a rĕsărit, şi dreptatea din cer a privit.* Aci se înfăţişează cele viitoare ca existente.

Vers. 13. *Domnul va da etc.*: el dă tot ce sĕ poate numi bun şi fericeşte cu adevĕrul, iar pământul îşi dă roada sa, pentrucă este binecuvîntat (Ps. 66, 7. Lev. 26, 4). Traduc. rom. *Că Domnul* (LXX **καὶ γὰρ ὁ κ.**) *va da bunătate, şi.... sĕŭ.*

Vers. 14. *Dreptatea va merge etc.* Domnul e în ţară; dreptatea îi merge înainte ca sol şi este în urmele lui, adecă e nedespărţită de el, sau: dreptatea merge înaintea Domnului care petrece în Israil şi ia sămă *la calea paşilor lui*, adecă urmează cu multă băgare de sămă urmelor lui. Traduc. rom.: *Dreptatea înaintea lui va merge, şi va pune în cale paşii sĕi. Va pune:* Dumnezeu care se arată plin de graţie lasă urmele lucrării sale, pe cale sĕ vĕd paşii lui.

Psalmul 85. *Rugăciune a lui David* este inscripţia. Autorul e strîmtorat de duşmani. Timpul compunerii psalmului după unii este când David fuge dinaintea lui Saul, ori dinaintea lui Absalom, după alţii. Din cuprins ar rezulta că rugăciunea prezentă e compusă din mai mulţi psalmi, şi anume pentru serviciul dzeesc. Mulţi

2. Păzește sufletul meŭ că cuvios sûnt eŭ.
Ajută robului tĕŭ, Dumnezeul meŭ,
Celuice se încrede în tine.

3. Mîlueşte-mĕ, Doamne,
Că către tine strig toată ziua.

4. Înbucură sufletul robului tĕŭ,
Că către tine, Doamne, ridic sufletul meŭ.

5. Că tu, Doamne, eşti bun şi iertător,
Şi mult milostiv tuturor celorce te chiamă.

6. Ascultă, Doamne, rugăciunea mea,
Şi ia aminte glasul cererilor mele.

7. În ziua necazului meŭ strig către tine,
Că tu mĕ veĭ auzi.

---

dintre cei vechi aŭ susţinut că psalmul se raportă la Mesia, care pe cruce cere ajutorul Părintelui, învingere strălucită şi întoarcerea tuturor popoarelor. Psalmii la care se raportă cel prezent sunt: (sigur) v. 14 la Ps. 53, 5, v. 15 la Ex. 34, 6, v. 9 la Ps. 21, 28 şi v. 11 la Ps. 5, 9; v. 1 la Ps. 39, 18 şi Ps. 24, 16; v. 4 la Ps. 24, 1; v. 8 la Ex. 15, 11 (probabil); mai puţin sigur este însă că v. 2 s'ar raporta la Ps. 4, 4 şi v. 16 la Ps. 114, 16.

Vers. 1—5. *Pleacă, Doamne* etc. La rugăciunea de a fi ascultat se pune compara Ps. 54, 3, iar motivarea ei este ca Ps. 39, 18. Poetul cere ajutorul dzeesc nu numai fiindcă are trebuinţă de acela, ci el îl şi merită: *că cuvios sînt eŭ*. În v. 2, aveŭ reminiscenţe din Ps. 24, 20. 30, 7; în v. 3 din Ps. 56, 2 sq.; iar motivarea în v. 4 e ca Ps. 24, 1 cf. Ps. 129, 6. *Că tu, Doamne, eşti bun*: fiinţa lui e numai iubire, de aceea iartă; apoi este el mare şi bogat în milă faţă de toţi care îl chiamă. Traduc. rom.: *Pleacă . . ., că sărac şi lipsit sînu eŭ . . ., mîntueşte pe robul tĕŭ . . ., pe cele nădăjduieşte spre tine . . . voiŭ striga . . Veseleşte . . . am ridicat sufletul meŭ . . eşti bun şi blînd . . te chiamă pe tine.*

Vers. 6—13. Reminiscenţele din alţi psalmi sunt: v. 7 e după Ps. 16, 6; v. 8 e din Ex. 15, 11 (Ps. 88, 9); v. 8 e după Deut. 3, 24; v. 9 e după Ps. 21, 28, v. 11 e după Ps. 26, 11. 29, 3; v. 13 după Deut. 32, 22 cf. Ps. 129, 2. Emfaza este aci în

8. Nu este ca tine între zei, Doamne,
Şi nu este ca faptele tale.
9. Toate neamurile cari ai făcut vor veni şi se vor închina înaintea ta, Doamne,
Şi vor mări numele tĕu,
10. Că mare eşti tu şi faci minuni,
Tu eşti Dumnezeŭ singur.
11. Învaţă-mĕ Doamne calea ta,
Aş umbla întru adevĕrul tĕŭ;
Uneşte inima mea ca să se teamă de numele tĕu.

---

v. 7. Ideea principală în cele precedente a fost: Auzi mĕ Doamne, că eŭ strig cătră tine, iar în cele următoare: Eŭ strig, că tu mĕ auzi. Încrederea aceasta să întemeiază pe unicul adevĕratul Dumnezeu care toate a făcut, cui toate slujesc, care singur e puternic; iar aceasta din urmă să exprimă în *toate neamurile* etc.: locuitorii din toate ţĕrile (Ier. 16, 19 Ps. 21, 18). Va să zică, că Dumnezeŭ nimic nu să poate asĕmĕna; el va fi recunoscut şi de alte naţiuni (convertirea păgânilor, Apoc. 15, 4). Scurtă şi foarte frumoasă e rugăciunea din v. 11. *Uneşte inima . . . numele tĕu*: toate puterile inimii să se concentreze într'un punct, a se teme de Dumnezeŭ, a-l iubi desĕvârşit. *Mulţumi-voiŭ ţie* etc. Autorul îşi cunoaşte datorinţa. Dumnezeŭ l-a ajutat mai nainte; împrejurările critice de acum nu-l împiedecă a-şi aduce aminte de acele binefaceri ale lui şi să-i mulţumească. Aducerea aminte de ajutorul esperiat îi este garanţie că Dumnezeŭ şi acum îi va sta întrajutor, de aceea: *Învaţă-mĕ* etc. „A umbla în adevĕrul lui Dumnezeŭ"=în viaţa a avea totdeauna înaintea ochilor adevĕrul acestuia. Calea lui Dumnezeŭ este calea mântuirii; a conduce pe cineva pe această cale înseamnează a-i ajuta. Din *iadul cel mai de jos* se descrie mai aproape în cele următoare şi nu însemnează că ar exista mai multe iaduri, ci=şeolul, între adâncimi este cel mai de jos. Cântăreţul e în primejdie aşa mare încât crede că sufletul lui e în puterea iadului. Traduc. rom.: *Ascultă . . . glasul cererii mele. În ziua . . . am strigat cătră tine, că mi'ai auzit. Nu este asemene ţie între dumnezeĭ . . . după faptele tale. Toate neamurile câte ai . . ., şi ceice faci minuni, . . . însuţi. Povĕţuieşte-mĕ . . ., şi voiŭ merge întru adevĕrul tĕŭ, veselească-se*

12. Mulțumi-voiu ție, Doamne Dumnezeul meu, din [toată inima,
Și voiu mări numele tău în veac.
13. Că mila ta e mare spre mine,
Și ai mântuit sufletul meu din iadul cel mai [de jos.
14. Dumnezeule, sumeții s'au sculat asupra mea,
Și adunarea celor violenți caută sufletul meu,
Și nu te-au pus pe tine înaintea lor.
15. Iar tu, Doamne, ești Dumnezeu îndurat și milostiv,
Îndelungrăbdător și mult milostiv și adevărat.
16. Caută spre mine și mă miluește,
Dă tăria ta slugii tale,
Și ajută fiului slujnicii tale.

---

inima mea . . . numele tău. Mărturisi-mă voiu ție . . . cu toată inima mea, și . . . aș înălța (LXX ἐξομολογήσομαι) . . . *jos. Veselească-se inima mea* etc. Dumnezeu îl va conduce, iar autorul se va veseli, pentrucă are încredere în această conducere. Din v. 11 vedem că fiind cuprins sufletul de întristare, îndoeală și neliniște nu se poate veseli de temerea sa de Dumnezeu. Nu există suferință mai mare, nici spirit mai periculos cu înșelăciune și neliniștea în lucruri spirituale. De aceea autorul se roagă cu Dumnezeu să-l povățuiască în calea sa și să-l lase a merge în adevărul său.

Vers. 14—17. În aceste versuri se descrie mai aproape starea lui David, dușmanul apoi caută să-l piardă. Această împrejurare militează mai mult pentru părerea că psalmul s'a compus pe timpul gonaci din partea lui Saul decât a lui Absalom, căci în cea din urmă David nu era în primejdie de moarte așa apropiată. Aceeași se întărește în urmă și prin cuvintele „fiul slujnicii," căci mai târziu el se numește „unsul lui Dumnezeu"; iar pe timpul lui Saul, fiind cel mai mic între frații săi, putea să se asemene cu fiul unei sclave. V. 14 e din Ps. 53, 5; iar în v. 15 autorul întărește rugăciunea cu mărturia ce a dat-o Dumnezeu însuș despre sine (Ex. 34, 6). *Dă tăria ta:* ca să poată învinge pe dușmani; așadar David nu cere restituirea în tronul regesc. *Fiului slujnicii tale* se numește poetul, pentrucă față de Dumnezeu e născut în robie; dela naștere

17. Fu cu mine semn spre bine,
Ca să vadă cele ce mă urăsc și să se rușineze,
Că tu, Doamne, mi-ai ajutat și m'ai mângâiat.

---

este el rohul celui Atotputernic și ajutorul acestuia îi va îndrepta soarta. *Semn spre bine:* să facă o faptă, din care se poată deduce el și dușmanii că Dumnezeu îl este bun, i-a ascultat rugăciunea. Mântuirea ar fi această luptă care l-ar ferici. *Că tu* etc. e propoziție obiectivă la *să vadă și să se rușineze*. Vedem că David e smerit. El nu cere ajutor pentrucă l-ar merita, ci reduce toate la îndelungărabdarea și mila lui Dumnezeu. Traduc rom.: *Dumnezeule, călcătorii de lege* (LXX *παράνομοι*)..., *și adunarea celor tari m'au căutat... Și tu, Doamne Dumnezeul meu* (mai lipsește în LXX) *ești îndurat... și adevărat. Caută spre mine... taie, și mântuește pe fiul... și să facă... mi-ai ajutat mie, și m'ai mângâiat.*

LA OBEDNIȚĂ.

Psalmul 102 pag. 48.

Psalmul 145.

1. Laudă, sufletu-mi meu, pe Domnul!
2. Lăuda-voiu pe Domnul în viața mea,
   Cânta voiu Dumnezeului meu pânăce voiu fi.
3. Nu vă încredeți în boeri,
   În fiul omului, întru care nu este mântuire.
4. Ese duhul lui, se re'ntoarce în țerîna sa,
   În ziua aceea pier cugetările lui.

Psalm. 145. *Aliluia, a lui Aghei și Zaharia* este inscripția în LXX și Vulg. la Ps. 145—147. Autorul psalmului prezent e necunoscut, iar din cuprins rezultă că el s'a compus în timpul când se zidește al doilea templu.

Vers. 1, 2. Poetul vrînd să laude pe Dumnezeu rostește cuvintele: *Laudă, sufletu* etc. Oricât de curat ar fi trupul omului, nu poate aduce lui Dumnezeu lauda cuvenită, de aceea să provoacă sufletul să se ridice la cel Atotputernic. Lauda sufletului însă nu e mărginită la poezia prezentă, ci întreaga viață a poetului să fie laudă lui Dumnezeu, regele atotputernic, veșnic, neschimbăcios în credință. Traduc. rum.: *Laudă . . . cânta-voiu* (LXX *psalô*) . . . *fi*.

Vers. 3. 4. *Nu vă încredeți* etc. e contrastul la cele precedente spuindu-se omului de ce să se ferească. *În boeri*: principi lumești, oricât de puternici, nu pot ajuta între toate împrejurările. *În fiul* etc. e ca în Ps. 59, 13. *Ese duhul lui* e propoziție ipotetică: soarta tuturor oamenilor este aceasta, deci nu ne putem încrede în ei. Când moare omul se re'ntoarce de unde a fost luat.

5. Fericit este, căruia Dumnezeul lui Iacob este aju-
[torul lui,
Nădejdea lui spre Domnul Dumnezeul lui.

6. Celce a făcut cerul și pământul,
Marea și toate celece sunt întrînsele:
Celce păzește credința în veac.

7. Celce face dreptate celor apesați,
Celce dă pâne celor flămânzi,
Domnul dezleagă pe cei legați.

în pământ. *Se va întoarce în țărîna sa* arată că poetul vorbind de „fiul omului" a avut în vedere Gen. 2, 7. 3, 19. *În ziua aceea*: în ziua morții, de care nu scapă nimene; atunci se curmă toate planurile omului. Tradue. rom.: *Nu vă nădăjduiți spre boeri, spre fiii oamenilor . . . Eși-va duhul lui și se va întoarce în pământul său, în ziua aceea vor peri toate gândurile lui.* Înțelesul acestor versuri este: omul să nu se încreadă în nici un om ca cum i-ar putea ajuta totdeuna. Unul este ajutorul absolut, iar oamenii toți mor și ce folosesc promisurile, gîndurile lor? Mourlon nimicește orce ar fi voit ei să facă și promisiunile lor.

Vers. 5—7. Spre a dovedi că celce se încrede în Dumnezeŭ e sigur să aminteșe unele perfecțiuni ale lui, anume atotputerea, credința, bunătatea și veșnicia. Dumnezeŭ, care singur poate ajuta, se numește aci al lui Iacob; apoi îl numește ajutorul al său, pentrucă are nădejde întrînsul. Oamenii adeseori nu pot ajuta, deși ar voi; iar Dumnezeu e atotputernic — a creat cerul, pământul, marea și toate câte există în acestea. Oamenii își schimbă părerile, iar Dumnezeŭ e adevărat și credincios, pentrucă totdeuna își împlinește promisiunile. În urmă atotputerea lui Dumnezeŭ se manifestă și în fapte: el face dreptate celor asupriți, dă pâne (hrană) celor flămânzi, ajutoră dezleagă pe celce sufer nedreptate, se îngrijește de celce primesc hrana dela el. Trad. rom.: *Fericit . . . Spre celce a făcut . . . Spre celce păzește adevărul . . ., spre celce face judecată celor năpăstuiți, spre celce dă . . flămânzi*, adecă propozițiile acesse atârnă dela *nădejdea lui spre . . .* Providența dzeească nu apără numai pe cei drepți în toate necazurile vieții, ci îndoseb îi întărește în lăuntrul său ca așa să poată suporta și învinge toate în conștiența că Dumnezeŭ îl protejază.

8. Domnul dă vedere orbilor,
Domnul ridică pe cei plecați,
Domnul iubește pe cei drepți.
9. Domnul păzește pe nemernici,
Ajută pe orfan și pe văduvă,
Și strîmbă calea celor fărădelege.
10. Rege va fi Domnul în veac,
Dumnezeul tău, Sioane, în neam și în neam.
Lăudați pe Domnul.

Psalmul 33.

2. Binecuvîntă pe Domnul în toată vremea,
Pururea lauda lui în gura mea.

Vers. 8—10. Iubirea și bunătatea lui Dumnezeu luîă de aci se arată și în mod extraordinar în minuni și intervenirea lui nemijlocită, dacă acela în spirit adevărat cer ajutorul lui. Mai multe versuri încep cu „Domnul" și în original fiecare șir constă din 3 cuvinte. *Dă vedere orbilor*: aici poetului. Lăudându-se Domnul se aduc exemple despre purtarea lui de grijă față de oameni în deosebite stări *(nemernici etc.)*; pe văduvă și orfan se zice că-i întrețe. Domnul dă ajutor acestora în toate nevoile (cf. Ex. 22, 21—24), iar pe cei nelegiuiți îi pierde, care însușire se spune numai într'un șir (9 c) arătând că atotstăpînia lui e mai mult iubire decât mînie. Ultimul motiv pentru care noi vrednici să ne încredem numai în Dumnezeu este domnia lui veșnică. Oamenii sunt de azi până mîine, iar *Dumnezeul tău, Sioane, în neam și în neam*, adecă a fost, este și va fi; de aceea se și le prezintă *lăudați pe Domnul* (cîntînd). Traduc. rom.: *Domnul dezleagă pe cei încercați în obezi. Domnul înțelepțește orbii, Domnul ridică pe cei surpați . . . nemernici* (LXX προσηλύτους). *Pe săracul și pe văduvă va primi și calea păcătoșilor o va pierde. Împărățește-va . . . în veac.* Aliluia la fine înseamnă, cum se consideră inscripțiile la psalmul 146.

Psalm. 33. *Al lui David; cînd s'a făcut nebun înaintea lui Abimelech și acesta l-a slobozit să se ducă.* Din această inscripție

3. Întru Domnul se va lauda sufletul meu,
Auză cei pioşi şi să se bucure.

4. Măriţi pe Domnul cu mine,
Şi să înălţăm numele lui împreună.

5. Căutat-am pe Domnul şi el mi-a răspuns,
Şi din toate spaimele mele m'a mântuit.

---

este evident că psalmul s'a compus între împrejurările istorisite 1. Împ. 21. David fuge dinaintea lui Saul, ajunge în teritorul regelui filistean Achis, anume în capitala Gat, e prins şi dus la rege. În acestă primejdie lemănoasă se cu va fi estradat lui Saul ori omorît de Filisteni, se face el nebun şi scapă din mânile regelui, fuge în peştera Adulam, în deşertul Iuda. În locul citat din 1. Împ. regele să numeşte Achis, iar aci Abimelech (Vulg. Ahimelech), care din urmă pare a fi nume pentru toţi regii filisteni, cum să numeau faraonii regii egipteni. Psalmul e alfabetic.

Vers. 2. 3. Poetul laudă pe Domnul, ce să facă toţi cuvioşii: în voci — zice el — nu va uita ce i-a făcut Dumnezeu. *Întru Domnul se va lăuda sufletul meu*: în acesta se laudă el, gloria lui este în Domnul. *Cei pioşi*: cetoş în suferinţe au învăţat a răbda; ei nu se amestecă cu lumea păcătoasă. *Să se bucure*: mărişi fiind acestia prin cuvintele psalmistului se vor veseli ştiind că acesta laudă pe celce mântueşte pe cei asupriţi. Traduc. rom.: *Bine voiă cuvânta . . ., auză cei blânzi şi se se veselească* (LXX *ἀκουσάτωσαν*).

Vers. 4. *Măriţi . . . să înălţăm*: lauda precedentă va fi cu atât mai mare, cu cât mai mulţi o săvârşesc: numele cel preaînalt al lui Dumnezeu să se înălţăcze în deplină mărire cu inima, cuvântul şi fapta. Traduc. rom.: *Măriţi . . . împreună*.

Vers. 5 motivează lauda precedentă. David a fost mântuit din nevoe, dar şi toţi cuvioşii vor avea acceaş soarte. El a dorit pe Dumnezeu, l-a căutat în rugăciune; iar acela l-a răspuns împlinindu-i cererea. Espresiunea „a căuta" nu trebue luată în înţelesul despre oracule, ci = am cerut ajutorul lui. Traduc. rom.: *Căutat-am . . ., şi m'a ascult, şi din toate necazurile mele m'a izbăvit* (LXX *ἐῤῥύσατό με*). De observat este că în acest v. cod. vatic. citeşte *παροιζιῶν μου*, iar cel. alex. *θλίψεών μου*. Varianta

6. El privesc la el şi luminează,
Şi faţa lor nu roşeşte.

7. Săracul acesta a strigat şi Domnul l-a auzit,
Şi de toate nevoile lui l-a mântuit.

8. Tabăreşte îngerul Domnului împrejurul celorce se
[tem de el,
Şi-i mântueşte.

întâia este după evr. מגנה (magnû) = temere, obiect de care se teme cineva. Traducerea este: *şi din toate împrejurările (înverşunările) mele m'a mântuit* luându-să abstractul pentru concret = duşmanii, primejdiile, nevoile cari-l împresurau.

Vers. 6. Cele esperiate de poet se generalizează ca faptă istorică. Cine aruncă o privire în istoria unui popor sau a unui individ vede urmele providenţii şi bunătăţii dzeeşti. De aceea: *El privesc la el*: oricine priveşte la Dumnezeu dorind mântuire să lumineză (Num. 21, 9. Zah. 12, 10). *Tradusă*: „Celce se apropie de Dumnezeu cu credinţă primeşte raiele luminii înţelegătoare". *Şi luminează*: când ştie omul că Dumnezeu îl ascultă, faţa lui tristă să veseleşte, se luminează. *Şi faţa lor* etc.: aceşti individzi n'au să se teamă că, neîmplinindu-se speranţele lor, vor fi ruşinaţi; aşa ceva e absolut imposibil. Lumină şi viaţă, cunoaştere şi fericire sunt pentru Evrei noţiuni analoage; una e legată de cealaltă: din lumină izvoreşte viaţă şi din cunoaştere fericire. Omul mântuit se-şi deschidă inima pentru lucrarea dzeească. Tradus. rom.: *Apropiaţi-vă către dânsul şi vă luminaţi, şi feţele voastre nu se vor ruşina* (LXX προσελθατε αὐτῷ καὶ φωτισθητε, Vulgata confunden.). *Apropiaţi-vă* zice poetul şi nu: rugaţi-vă, strigaţi, bateţi, voind să exprime înlesnirea cu care aceştia se pot apropia de Dumnezeu spunându-i nevoile, necazurile lor.

Vers. 7. Adevărul general de mai nainte să individualizează acum de nou. *Săracul acesta* este David, care se numeşte aşa smerindu-se; dar cu toţi înaintea lui Dumnezeu sântem cu adevărat săraci. La curtea filistenii el era în mare primejdie. Dumnezeu l-a scăpat şi de aceea priveşte mărindu-l la toate cazurile de mântuire esperiate mai nainte. Tradus. rom.: *Săracul... pe dânsul, şi din toate necazurile... mântuit* (LXX ἐσωσεν αὐτὸν).

9. Gustați și vedeți că e bun Domnul,
Fericit bărbatul care caută scăpare la dênsul.
10. Temeți-vé de Domnul sânții lui,
Că nu aŭ lipsă celce se tem de el.
11. Puii de leŭ aŭ sărăcit și aŭ flămânzit,
Iar celce caută pe Domnul nu se lipsesc de nici [un bine.

Vers. 8. 9. Dumnezeŭ scutește totdeauna pe celce se tem de el, de aceea îl laudă David. *Tăbărește* e poate aluziune la Gen. 32, 2 sq.; tabăra de îngeri care s'ŭ adaos la a lui Iacob păzindu-l. *Îngerul Domnului*: îngerul care a mijlocit comunicarea Domnului cu patriarhii și a condus pe Israel în Canaan. Fiindcă îngerii păzesc pe oameni, de aceea urmează provocarea a esperia fiecare la sine prietenia lui Dumnezeŭ: *gustați.... Domnul*, cum cuvinte în biserica ortodoxă se cântă la Liturgia celor înainte sânțite (cf. Constit. apost. VIII, 13). *Bun* înfățișează pe Dumnezeŭ cu ceva ce poate fi gustat. Gustarea e pusă înainte de vedere, pentrucă esperiența spirituală duce la cunoașterea spirituală. Așadar ajutorul dzeesc se înfățișează ca un ospet, în care pot lua parte cei buni. Și aiĭ, voește David, să cunoască bunătatea lui Dumnezeŭ cum a cunoscut-o el. Tradue. rom. *Tăbări-va .... de dênsul, și-i va izbăvi* (LXX ῥύσεται) *pe ei. Gustați, ... că bun este Domnul, fericit bărbatul carele nădăjduește spre dênsul.* Poetul spune nici că cât mai mult privește omul perfecțiunile lui Dumnezeŭ, cu atât mai multă dulceață gustă, cu atât mai mult se adâncește în misteriile vieții interne, și sufletul nu se mulțumește cu nimic decât numai cu lucrurile dzeești. Dar această gustare spirituală recreează și întărește și corpul omenesc, ce se vede din viața sânților.

Vers. 10. 11. Sânții să provocă a se teme de Domnul, căci așa pot avea toate. *Puii de leŭ* etc. exprimă cu mai curând vor fi lipsiți aceștia de cele necesare, vor peri chiar, decât să aibă lipsă celce se tem de Dumnezeŭ, celce caută să fie în comuniune cu dênsul. Tradue. rom.: *Temeți-vé.. voi .., că nu este lipsă celorce se tem de dênsul. Bogații aŭ sărăcit ..., nu se vor lipsi de tot binele.* Și LXX a citit „puii de leŭ", dar a delăturat figura și a tradus cu „bogații", adecă bogații puternici și cruzi pier, iar cel slab, încrezându-se în Domnul, nu are lipsă de nimic. *De tot binele*: nu lipsește nimic ce e bun.

12. Veniți fiilor, ascultați-mă pe mine,
Frica Domnului voiu învăța pe voi.
13. Cine e omul celce voește viața,
Care iubește zile ca să vadă binele?
14. Păzește limba ta de rele,
Și buzele tale a vorbi înșelăciune.
15. Ferește-te de rău și fă bine,
Caută pacea și o urmărește pe ea.
16. Ochii Domnului spre cei drepți,
Și urechile lui la strigarea lor.
17. Fața Domnului către celce fac rău,
Ca să șteargă de pe pământ amintirea lor.

Vers. 12 este mai mult poem didactic, dar chiar v. 6, 9, 11, sunt mai mult proverbe. Poetul îndeamnă la frica de Dumnezeŭ arătând în ce constă; se pot compara Ps. 31, 8. 33, 15. *Veniți fiilor* e ageriire prietenoasă către toți care vreau să fie cu poetul care umblă în căile Domnului: cf. Prov. 1, 8. Traduc. rom.: *Veniți ... voi.*

Vers. 13—15 e întrebare, să răspunde în v. 14 sq. La astfel de întrebări cu răspunsul cf. Ps. 14, 1. 23, 8. 10. 24, 12. Lui *celce voește viața* (adecă: fericită) corăspunde *iubește... bineie*, iar *ca să vadă* exprimă ținta. Autorul știe că orcare om își iubește viața, îndeosebi cea pacinică și plină de mărire. Atare viață corăspunzătoare voii lui Dumnezeŭ poate avea omul numai dacă se ferește de neadevăr și duplicitate; dar acestea nu duc la scop. Calea adevărată este cea în frica de Dumnezeŭ, îmbinată cu iubirea aproapelui. Între păcate cele dintâi sunt cele să săvârșesc cu limba (cf. Iac. 3, 2 sq.): *Păzește limba* etc. cf. Efez. 4, 29. În v. 15 să spune că din bine ieșe „pacea", careia noi se o căutăm, să umblăm după ea ca vânătorul după vânat (Rom. 14, 19). *Pacea* exprimă raporturile bune corăspunzătoare iubirii lui Dumnezeŭ. Traduc. rom.: *Cine este ... viața, carele iubește să aibă zile bune. Oprește-ți limba ta dela rău, ... ca să nu grăiască vicleșug ..... și o urmează* (LXX *Șiaușor*) *pe ea.*

Vers. 16—23 arată că mântuirea și fericirea vin numai dela Dumnezeŭ, care ajută pe cei drepți și pedepsește pe cei răi.

18. Aceia strigă și Domnul îi aude,
Și-i scapă din toate necazurile.
19. Aproape este Domnul celor cu inimă înfrântă,
Și mântuește pe cei zdrobiți cu duhul.
20. Multe sunt suferințele dreptului,
Și din toate îl scoate Domnul,
21. Păzește toate oasele lui,
Nici unul dintrênsele nu se va zdrobi.

Strigarea lor: drepții care strigă. *Fața Domnului* e paralel cu *ochii Domnului*, iar antiteza este în *către, asupra*. Cei impioși nu pot sta înaintea feței lui Dumnezeu, care li se arată cu mânie spre a-i pierde. *Aceia*, adecă pioșii, dreptii; descrie starea desperată în care este sufletul acelora. Dar Dumnezeu îi aude și le vine într'ajutor: *și-i scapă... necazile. Cu inimă înfrântă* sunt ceice au renunțat la viața egoistă, iar *zdrobiți cu duhul* sunt care în urma unor întâmplări deosebite fac pocăință, s'au smerit (cf. Ps. 50). Domnul este aproape de aceștia, îi ferește de desperare: îi face a începe o viață nouă, corespunzătoare în toate voii sale. Îi suferi mult, Domnul însă îi mântuește. Suferinții sau și cei nedrepți, dar ei se opun lui Dumnezeu; strigă sub greutatea durerilor, iar inima lor rămâne împietrită, căci inima=cugetare, dispoziție, adecă pecătosul e îngâmfat și îngâmfarea l-a fost locmai pecatul. *Păzește toate oasele* etc. Domnul mântuește și părțile cuviușilor; nu lasă ca suferințele să-i nimicească, să sucumbe răului. După Ioan 19, 33—37 toate acestea s'au realizat în Mântuitorul — cel drept în înțeles absolut —, în care s'a recapitulat istoria lui Israil și David; întrensul s'au realizat și toate promisiunile făcute dreptului (Is. 53, 11. Ier. 23, 5. Zah. 9, 9. Acta 3, 15. 22. 14). *Moartea aduce* etc.: cel drept e scutit de Dumnezeu și scapă de rău, iar pecătosul cade prin însăș răutatea sa. Și dreptul moare, dar liniștit, iar pecătosul piere în urma unei nenorociri ce-l nimerește și apoi ajunge în munciile iadului. *Să nu pedepsi*: în unul pecatul sunt vinovați și trebue să se pedepsească. În v. 23 urmează contrastul spuindu-se ce pot aștepta cei drepți. Tradue. rom.: *Ochii... spre rugăciunea lor. Iar fața Domnului asupra celorce fac rele, ca să piardă... pomenirea lor. Strigat-au drepții și Domnul i-a auzit pe ei, și din toate necazurile lor i-a izbăvit* (LXX ἐῤῥύσατο αὐτούς)... *de cei zdrobiți*

22. Moarte aduce celui nelegiuit reutatea,
Şi cei ce urăsc pe cel drept se vor pedepsi.

23. Domnul mântueşte sufletul robilor săi.
Şi nu se vor pedepsi toţi care caută scăpare la [dênsul.

Psalmul 144.

1. Înalţa-te-voiu Dumnezeul meu rege,
Şi voiu binecuvênta numele teu în veac şi în [veacul veacului.

2. În toată ziua bine te voiu cuvênta
Şi voiu lăuda numele teu în veac şi în veacul [veacului.

(LXX *συντετριμμένους*) *la inimă, şi pe cei smeriţi cu duhul îi mântuesc* (LXX *σώσει*) ... *necazurile drepţilor, şi din toate acelea va izbăvi* (LXX *ῥύσεται*) *pe ei Domnul. Păzeşte Domnul... iar ... nu se va zdrobi* (LXX *συντριβήσεται*). *Moartea păcătoşilor* (LXX *ἁμαρτωλῶν*) *e cumplită* (LXX *πονηρά*), ... *pe dreptul vor greşi* (LXX *πλημμελήσουσι*). *Mântui-va* (LXX *λυτρώσεται*) *Domnul sufletele ... şi nu vor greşi toţi cei ce nădăjduesc spre dênsul.*

Psalm. 144. *Laudă a lui David.* Psalmul e compus de David, deşi nu se poate hotărî mai aproape timpul şi anza compunerei: e psalm allabetic. David îl hotărîse pentru cultul dzeesc public. Sinagoga veche îl stimeză foarte mult şi crede că cine e în stare să-l rostpe acest psalm în fiecare zi de 3 ori din toată inima este fiul lumei viitoare. Vers. *Nou* a fost adaus de LXX şi să află în tradue. siriană, arabă, Vulg. Ieronim, pare fi autentic, iar în original poate s'a omis la copiere.

Vers. 1. 2. Aci avem reminiscenţe din Ps. 29, 10. 33, 2; Dumnezeu să numeşte *rege* ca Ps. 19, 10. 97, 6; rege absolut, de acea nu să zice „Dumnezeul meu şi regele meu" ca Ps. 5, 3. 83, 1. Aşa să mărturiseşte nemărginita majestate a lui Dumnezeu, iar autorul declară: *şi voiu lăuda* etc. Petrunş de această lucră ce se cuvine lui Dumnezeu nu că vieaţa lui e mărginită *(în veacul veacului)*; mărginită este însă numai cea fizică, nu şi cea spirituală. Avem deci dovadă că vieaţa continuă după

3. Mare e Domnul și lăudat foarte,
Și mărimea lui nu poate fi cercetată.

4. Neam laudă neamului lucrurile tale,
Și vestesc puterea ta.

5. Strălucirea podoabei măririi tale,
Și faptele minunilor tale voiu lăuda.

6. Și vor grăi puterea faptelor tale înfricoșate,
Și mărimea ta voiu povesti.

7. Amintirea mărimii bunătății tale să vestește,
Și dreptatea ta e lăudată.

---

moarte. Poetul va lăuda pe Dumnezeu ne'ncetat, ce exprimă foarte mult. Se poate întâmpla ca omul să se simtească îndemnat a mări pe Dumnezeu când e în fericire; dar ce va face când vine asupra lui întristare, când începe a lamenta, a fi înfiorat? Dacă și în aceste împrejurări el se ridică asupra necazurilor, atunci zilele de întristare se schimbă în zile de sărbătoare, pace fericitoare se pogoară în sufletul lui. Această întărire de a preamări pe Dumnezeu în fericire și nevoe să câștige numai prin îndelungata esperiență și dacă avem încredințarea că bunătatea, mila lui Dumnezeu lucrează când ne dă ceva, căci noi nu meritâm nimic, și ne ia când n'am știut să folosim bine cele dăruite; dar totdeauna această bunătate nu ne părăsește. Dumnezeu ne dă fiindcă ne iubește, ia dela noi cele dăruite ca să nu ne îngâmfăm, să nu ne încredem în puterile noastre. De aceea *în toată ziua* etc.: poetul totdeauna va binecuvânta pe Domnul, fie că e fericit ori în nevoi. Tradu. rom.: *Înalța-te-voiu... împăratul meu, și binecuvântarea... În toate zilele ... veacului.*

Vers. 3—7. *Mare e Domnul .... cercată*: mărirea lui Dumnezeu e așa adâncă că nimene nu poate ajunge la fundul ei (Is. 40, 28). *Neam ... puterea ta* explică cele din v. 3: o generațiune lasă moștenire celeilalte mărirea faptelor dzeești și oamenii totdeauna știu spune lucruri cari manifestă puterea lui Dumnezeu. Poetul voește să cugete la această mărire dzeească arătată în istorie și la minunile dzeești: *strălucirea... lauda* = mărirea majestatic strălucitoare. *Și puterea... povesti*: autorul încă voește ca mărirea lui Dumnezeu să fie obiect când spune ceva oamenilor. El nu se mărginește a povesti numai mărirea lui Dumnezeu, care

8. Îndurat şi milostiv este Domnul,
Îndelungrăbdător şi mult milostiv.

9. Bun e Domnul către toţi,
Şi îndurarea lui peste toate lucrurile lui.

---

produce frică, ci va arăta bunătatea, dreptatea lui. *Amintirea* .... *e lăudată*: toţi mărturisesc nemărginita bunătate a lui Dumnezeu şi se veselesc de dreptatea lui. Traduc. rom.: *Mare este* ..., *şi măririi lui nu este sfârşit. Neamul şi neamul vor lăuda* ..., *şi puterea ta vor vesti. Mare cuvântul măririi sfinţiei* (LXX ὁσιότητός) *tale vor grăi, şi minunile tale vor povesti. Şi puterea celor înfricoşate ale tale vor spune, şi mărirea* (LXX μεγαλωσύνην) *ta vor povesti. Pomenirea mulţimii bunătăţii tale vor vesti, şi de dreptatea ta se vor bucura. Lucrurile tale* sunt faptele minunate ale lui Dumnezeu către Israil. *Dreptatea ta*: pedepsele trimise de Dumnezeu asupra păgânilor.

Vers. 8. 9. Aci avem multă asemănare cu Ps. 102, 8. Voea lui Dumnezeu este grafie, har, favor, care compătimeşte (milă, hannûn חנון), ajută şi mângâe pe păcătos (îndurare, rahum ורחום); alţii cred că a milui (ἐλεεῖν) însemnează miluirea fizică, iar „a se îndura" (οἰκτείρειν) bunăvoinţa către cel lipsit; în urmă unii zic că *oiktirmon* exprimă aceeaş noţiune a lui *misereri*, dar mai emfatic. LXX traduce evr. hanun (חנן) cu *eleos* (d. e. Ps. 50, 1 etc.) şi cu *oiktirmon* (Ps. 144, 8). *Îndelungrăbdător* exprimă că mânia lui Dumnezeu nu e lungă lui, ci se manifestă numai după ce omul îndelungată vreme i-a disprezut şi lăpădat graţia. De aceea să spune în v. 9 că bunătatea lui e către toţi, *îndurarea* lui să revarsă peste toate creaturile. Traduc. rom.: *Îndurat* ... *Domnul tuturor* (LXX τοῖς ὑποµένουσι), *şi îndurările* ... *lui*. Varianta LXX nu să află în Psaltirile vechi. Vedem deci că Dumnezeu a dat omului putinţa se se apele de păcate, dar totodată îl opreşte a păcătui, pentrucă e îndelungrăbdător şi iartă. Aşadar să se ferească omul de desperare, care zice că el nu se poate mântui din cauza păcatelor, dar şi de încredere semeaţă, care îl îndeamnă la păcătuire fiindcă Dumnezeu iartă. Amândouă rătăcirile să le înconjurăm. Căci unii zice el: „Nu voesc moartea păcătosului, ci să se întoarcă şi să fie viu" (Ezech. 33, 11. 14); iar celuilalt: „Nu întârzia a te întoarce la Domnul, şi nu lăsa din zi în zi. Că fără

10. Doamne, pe tine te laudă toate lucrurile tale,
Și cuvioșii tăi te binecuvintează.
11. Spun mărirea împărăției tale
Și mărturisesc puterea ta.
12. Ca să înștiințeze fiilor omului puterea lui,
Și strălucita mărire a împărăției lui.
13. Împărăția ta e împărăția tuturor veacurilor,
Și stăpânia ta întru tot neamul și neamul.
14. Sprijinitor este Domnul tuturor celor ce cad,
Și îndreptător tuturor celor plecați.
15. Ochii tuturor spre tine nădăjduesc,
Și tu le dai lor hrană la timp.

---

de veste va eși mânia Domnului, și în vremea izbăndirii te va pierde" (Sirah 5, 8. 9).

Vers. 10—13. Din motivele expuse în v. 8. 9. toate lucrurile laudă pe Dumnezeu, toate mărturisesc nemărginita lui iubire; cuvioșii îl binecuvântă, căci ei mai vârtos gustă fericirea acestei iubiri. *Spun mărirea... mărturisesc puterea ta* arată în ce constă lauda cuvioșilor. Scopul mărturisirii este: *ca să înștiințească* etc., ușor dar nu numai ei să cunoască împărăția lui Dumnezeu, ci toți oamenii. Tradu. rom.: *Mărturisească-se ție Doamne toate... să te binecuvinteze. Mărirea împărăției tale vor spune, și puterea ta vor grăi. Ca să facă cunoscută fiilor oamenești puterea ta, și mărirea măriei cuviinții împărăției tale.*

Vers. 13 exprimă că împărăția lui Dumnezeu cuprinde împărățiile din toate generațiunile (Ps. 44, 18. Estir 9, 28). Fiindcă toate trec, orice putere pământească piere; de aceea voiesc noi să avem siguranță și liniște să nu ne încredem decât numai în Dumnezeu, căci toate lucrurile în cer și pe pământ vor fi unite în împărăția lui prin Is. Cristos (Efes. 1, 10), care e țința istoriei. Tradu. rom.: *... Împărăția ta este... neamul. Credincios este Domnul întru cuvintele sale, și cuvios întru toate lucrurile sale.* Cuvintele *credincios... sale* lipsesc în originalul evreesc, se află însă în LXX și Vulg.

Vers. 14—16 descriu însușirile regelui împărăției de mai nainte. El e modelul potentaților pământeni, al păstorilor tuturor po-

16. Tu deschizi mâna ta,
Şi saturi tot ce e viŭ cu bunăvoire.

17. Drept e Domnul în toate căile sale,
Şi milostiv în toate lucrurile sale.

18. Aproape e Domnul tuturor celorce îl strigă,
Tuturor celorce îl chiamă întru adevĕr.

---

poarelor. Numai urmând exemplul acestui rege veĕnic pot oceşlii să-şi fericească supuşii. El e credincios în cuvinte şi fapte, sânt, fără prihană în căile sale, e bun de inimă îngrijind de toţi ca un adevĕrat părinte. *Sprijinitor* etc. Domnul în persoana sprijineşte pe celce cad, îi ţine tare; iar pe cei căzuţi îi ridică; apoi este el razimul celor *plecaţi*, care caută să se îndrepteze. *Ochii tuturor* etc. Între creaturi omul pare a avea mai mare trebuinţă de ajutorul dzeesc spre susţinerea vieţii; iar cauza este raportul falz al omului către Dumnezeu. Aci se zice că nu numai ochii oamenilor, ci ai tuturor creaturilor caută la Domnul; iar el ca părintele fiinţelor raţionale şi neraţionale le dă hrana trebuincioasă. Întradevĕr vedem că animalele nu sunt îngrijate de mâncarea lor, ci cu linişte îşi caută hrana, căci: *Tu le deschizi mâna*; aceasta e totdeuna plină de bunătăţi. *La timp*: când au trebuinţă (Ps. 103, 27). *Cu bunăvoire* exprimă că nu mâncarea ce se dă satură, ci bucuria ce o însoţeşte (cf. Mt. 1, 4. Lc. 1, 4). Traduc. rom.: *Sprijineşte Domnul pe toţi celce cad, şi îndreptează pe toţi cei surpaţi... hrană în vreme bună. Deschizi tu mâna... pe tot cei viŭ de bunăvoinţă.*

Vers. 17—20. *Drept e Domnul* etc. Orce cale creşte Domnul când conduce universul e dreaptă, adecă e strîns conformă sânteniei lui; iar faptele (*lucrurile lui*) în istorie îl arată milostiv, căci sunt pline de nemărginita lui iubire. Poporul israilitean a putut se se convingă că Dumnezeŭ îl scoate. Căile odată însă se înţeleg prea mult în această proteţie, de aceea zice poetul: *tuturor celorce îl chiamă*, şi adaogă *adevĕr*, pentrucă rugăciunea noastră nu e adevĕrată, dacă inima e împărţită între Dumnezeŭ şi lume, dacă viaţa contrazice cuvintelor noastre. De cei fărnici Domnul e departe ca şi inima lor de dânsul (Is. 29, 13), dar e aproape de celce îl chiamă cu tărie, încredere şi adevĕr (Is. 10, 10. 48, 1). Apropierea aceasta este în grajie; împlineşte dorinţele *celorce se*

19. Face voea celorce se tem de dênsul,
Aude strigarea lor şi-i mântueşte pe ei.

20. Domnul păzeşte pe toţi celce îl iubesc pe el;
Şi pierde pe toţi cei fărădelege.

21. Lauda Domnului să grăească gura mea,
Şi toată carnea să binecuvinteze numele lui cel [sfânt în veacul veacului.

---

tem de dênsul, pentrucă voea lor este şi a lui şi le dă mântuirea cerută. În v. 20 se spune că celce se tem de Domnul îl iubesc (v. 19), pentrucă frica şi iubirea de Dumnezeu sunt strâns îmbinate. Pe unii păzeşte Domnul, pe alţii îi lapădă, ciuci el nu e indiferent, ci caută să fie preamărit. Iubirea lui nu exclude strictetea, nici îndurarea lui dreptatea. Traduc. rom.: *Drept este . . . intru . . ., şi cuvios intru toate lucrurile . . . de toţi celce-l chiamă pe el, de toţi celce îl chiamă pe el intru adevăr. Voea celorce se tem de el va face, şi rugăciunea lor va auzi şi-i va mântui pe dênşii. Păzeşte Domnul . ., şi pe toţi păcătoşii va pierde.*

Vers. 21. *Lauda Domnului* etc. Psalmul încheie cu provocarea că nu numai psetul, ci toate ce au carne şi sânge să laude în veci numele lui Dumnezeu. Traduc. rom.: *Lauda Domnului va grăi gura mea, şi să binecuvinteze tot trupul numele cel sânt al lui în veac, şi în veacul veacului.*

LA DUPĂCINAREA (PAVECERNIȚA) MARE

Psalmul 69.

2. Dumnezeule întru mântuirea mea.
Domine spre ajutorul meŭ grăbește!

3. Se se rușineze și se se înfrunteze celce caută [sufletul meŭ;
Se se întoarcă înapoi și se se rușineze celce-mi [voesc reŭ,

4. Se se întoarcă pentru rușinea lor
Celce grăesc: Bine este, bine este.

5. Se se bucure și se se veselească toți celce te [caută pe tine,
Și care zic pururea: „Mărit fie Dumnezeu“, celce [iubesc mântuirea ta.

Psalm. 69. *Superioralui* (LXX *la sfârșit*), *a lui David, spre aducere aminte*, este inscripția în originalul evreesc, iar LXX a mai adăugat *că m'a mântuit pe mine Domnul*. Psalmul e scurtare din Ps. 39, 14—18, care e al lui David, conține mulțumită și cerere.

Vers. 2—6. *Întru mântuirea mea* se leagă la *grăbește*. Necazuri sunt mari, Dumnezeŭ să-l scape. *Caută sufletul meŭ* se explică în Ps. 39, 15 prin „să-l piardă.“ *Pentru rușinea lor*, care constă în aceea că au fost rușinați. *Bine este, bine este* exprimă ironia din partea celorce se bucură de nenorocirea altora. *Să se bucure... mântuirea ta* e ca Ps. 39, 27. Autorul cere ca pioșii

6. Iar eu sarne sârit și lipsit,
Dumnezeule, grăbește mie!
Ajutorul și mântuitorul meu ești tu,
Doamne, nu zăbovi!

Psalmul 4.

2. Când strig răspunde-mi Dumnezeul dreptății mele,
Care mi-ai făcut larg întru necaz;
Milostivește-te spre mine și ascultă rugăciunea mea.

---

totdeuna să se bucure în Dzeŭ, ființa dorirĭ lor, și să rostească „Mărit fie Dumnezeŭ" pentru mântuirea ce s'a descoperit și pe care ei o iubesc. *Iar eŭ* arată starea tristă a autorului ca apoĭ să poată mărturisi speranța mântuirĭ sigure, pentrucă Domnul este mântuitorul lui. Traduc. rom.: *Dumnezeule spre ajutorul meŭ ia aminte, Doamne ca să-mĭ ajuți mie grăbește ..... voesc mie rele, întoarcă-se îndatĭș rușinându-se celce mĭ grăesc mie ..... veselească de line toți .... Dumnezeule* (LXX nu are „Dzeule"), *și să zică pururea mărească să Domnul* (LXX Dumnezeŭ), *și* (LXX nu are *καί*) *celce iubesc .... și mișel, Dumnezeule ajută mĭ; ajutorul meŭ și izbăvitorul* (LXX *ῥύστης*) *meŭ eștĭ tu, Doamne au zăbovi.*

Psalm. 1. *Superiorului* (LXX *in sfârșit*), *pe instrumente cu corzi, psalmul lui David.* Psalmul prezent stă în strînsă legătură cu Ps. 3; cu deosebirea numaĭ că acesta e rugăciune de dimineață, iar cel prezent de sară. Timpul compunerĭ este când David e alungat de Absalom.

Vers. 2. *Când strig răspunde mĭ*, adecă: auzi-mă. *Dumnezeul dreptății mele:* al cauzeĭ mele drepte, apărătorul eĭ, saŭ Dumnezeul cel drept, Dumnezeŭ care-mĭ face dreptate. El e izvorul, posesorul dreptățiĭ și justifică dreptatea persecutată pe nedrept. David numește pe acest Dumnezeŭ al sĕŭ, pentrucă dreptatea lui e întru acesta și dela el o așteaptă. *Care... necaz* motivează ceĭ precedente: esperiența de până acĭ îĭ întărește în speranța ajutorului dumnezeesc *(făcut larg)*. Traduc. rom.: *Când am strigat eu, auzitu-m'aĭ ..., întru necaz m'aĭ desfățat* (LXX *ἐπλάτυνάς μοι*), *milostivește-te* (LXX *οἰκτίρησον*)... *mea.*

3. Fiii bărbatului până când mărirea mea să defaimă,
Iubiți deșertăciunea, căutați minciuna? Sela.

4. Să știți că a distins Domnul pe cuviosul său,
Domnul mă aude când strig către el.

Vers. 3. David admonează pe dușmanii săi cu liniște, blândețe, ca un părinte. Motivul acestei dispoziții este că fiul său, Absalom, răsculase poporul; mulți au urmat acestuia fiind seduși, pe aceștia îi compătimește David și e îngrijat numai că ei nu se vor pierde. *Fiii bărbatului* are emfază și exprimă tărie, putere, curaj; iar „fiii oamenilor" însemnează pe bărbații care dispar în mulțime, nu escelează în nimic (Ps. 48, 3. 61, 10. Prov. 8, 4. Is. 2, 9. 5, 15). Aici este partida aristocratică, al cărei șef este Absalom. *Până când?* câtă vreme va fi defăimată cinstea mea de voi. Propozițiunile următoare sunt determinative subordinate. *Iubiți deșertăciunea?* ei se înșală, dar aceasta să hazeze numai pe spurcată, fiindcă ei mănâncă dela minciună; cu deosebire minciuni caută a nimici vaza regelui legitim. Când există principii false, închipuiri greșite, omul caută minciuna spre a-și justifica lucrarea. Astfel a fost și în răscoala lui Absalom; mulțimea i-a dat dreptate și consimță cu principiile greșite despre stat ale partizanilor lui. Totdeauna așa se întâmplă când patima vine în coliziune cu ființa pozitivă a statului. Traduc. rom.: *Fiii oamenilor, până când grei la inimă? Pentru ce iubiți deșertăciunea, și căutați minciuna? Greu la inimă* βαρυκάρδιοι): inimă împietrită; oameni neaccesibili pentru sentimente nobile (Ex. 9, 12. Le. 21, 34).

Vers. 4. În opunere cu insultele dușmanilor, David se provoacă la împrejurarea că el este aleșul lui Dumnezeu și la raportul său personal cu acesta. *Să știți* provoacă pe dușmani să ia aminte la ceiace va spune. *A distins*: Dumnezeu l-a așezat pe tron luându-l dela turma de oi și așa tuturor trebue să se mire de grația ce i-a dăruit (Ps. 77, 70). Întreaga viață a lui David a fost minune și astfel el nici acum n'a putut să se încredințeze că Dumnezeu îl va ajutora, îl va scăpa. *Pe cuviosul său*: acesta o distins astfel; în s. Scriptura însemnează pe un credincios, servitor; oamenii aleși după voea lui. Stând David cu Dumnezeu în acest raport, rugăciunea lui nu va fi trecută cu vederea, deci: *Domnul mă aude* etc. Traduc. rom.: *Și să știți, că minunat a făcut* (LXX ἐθαυμάστωσε Vulg. mirificavit) *Domnul pe cel cuvios al său, Domnul mă va auzi, când voiu striga către dênsul.*

5. Mâniaţi-vĕ şi nu păcătuiţi,
Grăiţi în inimile voastre în aşternuturile voastre şi [tăceţi. Sela.
6. Jertfiţi jertfa dreptăţii,
Şi vĕ încredeţi în Domnul.

Vers. 5. În original v. acesta este: „Tremuraţi etc."; dar foarte veche e varianta: „Mâniaţi-vĕ etc." Agăţarea din cele precedente continuă: duşmanii să nu fie mândri, ci să se pocăiască. *Mâniaţi-vĕ* etc.: de voiţi se vĕ mâniaţi feriţi-ve de păcătuire, adecă de hulire şi disprepuire (Ps. 27, 1. Ios. 8, 18. Is. 12, 1). Duşmanii să se ferească de patimi şi spre a nu pierde mântuirea să cugete serios asupra stării lor când fiecare e singur; răscoala a fost izvorită numai din mânie. „A vorbi în inimă" — a cugeta singur asupra unui lucru. Noaptea e timpul cel mai potrivit pentru astfel de meditaţiuni; atunci dispar chipurile înşelătoare de zile şi se deşteaptă în inima omului puterea adevĕrului dzeesc, care-l provoacă la cătuţi ori mulţumită şi adorare. De aceea: *În aşternuturile voastre*. Din contemplaţiunea espusă rezultă sfat, înţelepciune, cari să deştepte în inimile noastre prin spiritul lui Dumnezeu. *Tăceţi*: după ce s'ad liniştit, ati delăturat mânia cugetând serios asupra ei, s'o părăsească. Traduc. rom.: *Mâniaţi-vĕ şi nu greşiţi* (LXX ὀργίζεσθε), *celece ziceţi în inimile voastre, întru aşternuturile voastre vĕ umiliţi* (LXX κατανύγητε). Înţelesul este: Pentru celece cugetaţi întru voi împotriva mea să vĕ pară rĕu în aşternuturile voastre, să ve căiţi acolo când, cugetând serios, puteţi vedea nedreptatea ce mi-aţi făcut.

Vers. 6. pare a fi paradox, căci cum poate provoca David pe duşmanii sĕi se aibă încredere în Dumnezeă?! Totuşi fiindcă admoneză la cele drepte, desfătneşte cu un părinte de cele nedrepte — de jertfe aduse în fărădelege şi de încrederea în puterea amuletelor. *Jertfiţi* etc. este jertfe care corăspunde voii lui Dumnezeu, cu intenţiune bună, nu cu înşelăciune, cum fac ei care aducând jertfe caută să se linguşească lui Dumnezeu. Această jertfă adevĕrată va fi când părăsesc păcatele, mânia şi-şi împlinesc datoriile. *Vĕ încredeţi în Domnul*: să facă încrederea în sine, în unna cărcia se opun regulei ţinute de ajutor omenesc. Având ei încredere în Dumnezeu să va răpi nemulţumirea care a produs răscoala. Traduc. rom.: *Jertfiţi . . ., şi nădăjduiţi spre Domnul*.

7. Mulți zic: Cine ne va face să vedem cele bune?
Doamne, ridică peste noi lumina feții tale!

8. Dat-ai bucurie în inima mea
Mai mult decât când e multă pânea și mustul lor.

9. Cu pace mă voiu culca, și îndată voiu adormi,
Că tu, Doamne, în singurătate
Mă lași să locuesc fără grijă.

Vers. 7. David privește în urmă la ceața mică care i-a rămas credincioasă, la care observă descurajare: *Cine ne va face* etc., adecă: va face să vedem lucrări bune? (2. Imp. 13, 15. Is. 42, 28). Aceste cuvinte exprimă dorință și întrebare. Doamne îndură-te spre noi! și: Se va îndura oare? E multă vreme de când David cu ai săi e în strâmtorare, încep a deznădăjdui. David se roagă pentru ai săi: *Doamne ridică* (— lasă să luminez) etc. e ca Num. 6, 24—26, dar a doua și a treia cerere sunt îmbinate. *Lumina feții*: fața luminată de grație, accesta însuș. Ași să zică: Domnul să facă a le lumina fața sa: să ridice asupra lor lumina feții sale — cum e soarele pe cer —, accesta să le fie steag care să-i conducă la învingere contra dușmanilor. Ideea din urmă se exprimă tămurit în LXX cu „însemnatu-s'a etc." Tradus rom.: *Mulți zic, cine va arăta nouă; însemnatu-s'a peste noi lumina feții tale Doamne. Însămnatu-s'a* s'a făcut cunoscută prin un semn, străluce și e lesne de cunoscut.

Vers. 8. exprimă contrastul la cele precedente. Dușmanii s'au înmulțit și întărit prin roadele grâului, vinului și untului de lemn, iar David cu ai săi au primit bucuria Spiritului sfânt. Bucuria, de care e plină inima lui David, e mai mare decât ar acela când ar roadă multă în grâu și vin (*ulei* = *untul de măsline*) *și mustul lor*. Tradus rom.: *Dat-ai veselie* (LXX εὐφροσύνην) *... din rodul grâului, al vinului și al untului de lemn ai lor s'au înmulțit.* Înțeles: Tu pune în inima mea bucurie supranaturală și sfânt bogat, iar ei s'au îmbogățit (înmulțit) în bunuri pământești și se bucură de ele; sau: Tu îmi dai mie mai mare bucurie decât de roadele grâului, cu cari ei se îmbogățesc. De observat este că „untedelemnul" după „vinului" lipsește la Origen, Iernim etc.

Vers. 9. Deși lipsit de bunuri pământești, depărtat de ai săi, pribegește în pustie, David totuș nu e lipsit de liniște și bucuria

Psalm 6.

2. Doamne, nu cu mânia ta să mă mustri pe mine,
Nici cu iuțimea ta să mă pedepsești.

3. Miluește-mă Doamne că mi'am vestejit,
Vindecă-mă Doamne că oasele mele s'au turburat,

4. Și sufletul meu foarte s'a turburat,
Și tu Doamne, până când?!

---

internă. El se culcă și adoarme *îndată*, adecă fără grijă; fiind singur Dumnezeŭ îi dă se poată locui în siguranță. *În singurătate*: regele e singur, dar Dumnezeŭ îi este scut, de aceea n'are nebuinți de nimene altul. Tradue. rom.: *Cu pace împreună mă voiŭ culca, și voiŭ adormi, că tu Doamne deosebi întru nădejde m'ai așezat.* LXX ἐπὶ τὸ αὐτό *în id ipsum*: la un loc, împreună, îndată. David zice că el se culcă și cu aceea adoarme, adecă îndată cum s'a culcat îi vine somnul. LXX κατὰ μόνας (κατανόνας) *singulariter* = osebit, izolat. Regele e acum alungat, despărțit de popor, nimene nu-l apără (d. e. garda de curte), totuș are deplină nădejde în viitor: *întru nădejde m'ai așezat.*

Psalm. 6. *Superiorului* (LXX *în sfârșit*), *pe instrumente cu corzi, pe octavă, psalm al lui David.* David a compus acest psalm, după rabini și unii exegeți creștini, când căzuse într'o boală grea după adulteriul cu Batșeba (Virsavee); iar alții cred că l-a compus când Saul îl gonește și aflându-se în această stare de multă vreme începe a presupune că Dumnezeŭ îl urăște și de aceea lasă să vie asupra lui atâtea pedepse. Adaosul „pe octavă" (LXX ὑπὲρ τῆς ὀγδοάδος, Vulg. pro octava) însemnează după LXX și sfinții Părinți ziua Duminicii, când a înviat Mântuitorul; alții iarăș înțeleg depărtarea viitoare care urmează după cele șapte epoce ale lumii. Exegeții mai noi cred că psalmul s'a cântat după tonul al 8 (poate e octava în bas, sau cu acompaniarea unui instrument cu 8 strune).

Vers. 2—4. *Doamne, nu cu mânia ta etc.* Dumnezeŭ pedepsește pe om, fie pentrucă iubindu-l voește să-l lămurească moralicește, fie, din mâne pentrucă s'a opus grațiet dzeești, iar dreptatea dzeească cere satisfacțiune (Ps. 93, 12. 117, 17. Prov. 3, 11 sq). David recunoaște că e vinovat înaintea lui Dumnezeŭ; se supune pedepsei lui, dar îl roagă să nu fie respins cu totul; el nu respinge

5. Întoarce-te, Doamne, scoate sufletul meu,
Mântuește-mă pentru mila ta.
6. Că nu este în moarte cel ce te pomenește pe tine,
În iad cine se-ți mulțumească ție?
7. Osteni-t-am întru suspinul meu,
Spăl în toate nopțile patul meu,
Cu lacrimile mele ud așternutul meu.
8. Stins-u-s'a de mâhnire ochiul meu,
Îmbătrânit-a de toți dușmanii mei.

---

grația dzeească, nu lucră contra mântuirii sale. David cere deci să nu fie pedepsit din mânie ce poate rezulta din păcatul său cu Batșeba sau fiindcă cu cât mai mult cunoaște omul iubirea lui Dumnezeu, cu atât mai bine cunoaște natura răului și urește păcatul. Starea lui e așa de rea încât crede că Dumnezeu l-a lăpădat, el e fără mângâiere. *Mântuește-mă Doamne etc.* El s'a pocăit, pedeapsa să se schimbe în iubire, să fie mijloc de creștere și îndreptare. Dumnezeu să-i arate favorul, bunătățile sale, căci încă înainte i-a ales viața trupească, a vestejit de tot. Rugăciunea după mântuire să motivează: *căci nu este* etc. Durerea mari sufletești îi lucrează în mod distrugător asupra corpului întreg, corpul poetului a degenerat. Mai turburat e însă sufletul. În această stare însă nu poate crede decât că Dumnezeu nu-l mai iubește, vrea să-l piardă; de aceea întreabă: *Și tu, Doamne* etc., adecă până când nu mă vei mântui. Foarte mișcătoare sunt aceste cuvinte, exprimă lamentare și desperare. Sufletul celuilce se roagă tremură, e turburat și Dumnezeu? El vede și să nu fie mișcat? Dar cuvintele: *până când* conțin și mângâiere; căci câtă vreme omul strigă la Dumnezeu, nu poate fi cuprins cu totul de desperare. Tocmai chiemarea lui Dumnezeu întrajutor exprimă speranța întrînsul, care niciodată nu va fi rușinată. Traduc. rom.: *Doamne nu cu mânia* (LXX θυμῷ) . . . . *nici cu iuțeala* (LXX ὀργῇ) . . . *cerți . . ., că neputincios sânt . . . când?*

Vers. 5—8. *Întoarce-te*: arată-ți fața. Poetul crede că Dumnezeu s'a întors și s'a depărtat de la el. *Scoate sufletul meu*— mântuește viața mea exprimând că David era în primejdii mari; dar cea mai puternică causă a desperării este părăsirea spirituală. De aceasta, de părăsirea din partea lui Dumnezeu, se teme el mai mult decât de moarte. Dumnezeu să-i scoată din suferințele în

9. Depărtaţi-vă dela mine toţi cari lucraţi fărădelege,
Că Domnul a auzit glasul plângerii mele.

10. Auzit-a Domnul cererea mea,
Domnul va primi rugăciunea mea.

---

cari se află sufletul lui. Cererea se motivează pe mila dzeească *(pentru mila ta)*, care se manifestă față de păcătoşi. Alt motiv al cererii este acel dorinţă lui de a preamări pe Dumnezeu, ca cum ar zice: de voiă muri nu le mai pot lăuda; toate creaturile sunt pentru tine, doar nu vei nimici lucrul mâinilor tale? *Iad* (şeol) se numeşte locul morţilor, a cărui gură e groapa. Psalmii cunosc numai un loc unde petrec sufletele morţilor. Aci ele sunt despărţite de lumina prezenţii lui Dumnezeu, se află într'o stare foarte tristă, viţioasă în umbre, nu pot să preamărească pe Dumnezeu. Acest loc poate simboliza iadul creştinesc. David se teme de moarte fiindcă aduce nefericire. Cuprins de această frică suspină el necontenit, îşi uda aşternutul cu lacrimile ce le varsă în toate nopţile. *Ochiul meă* exprimă întreaga stare a omului. În urmă se spune şi cine îi cauzează atâtea necazuri: duşmanii. Tradue. rom.: *Întoarce-te Doamne, izbăveşte* (LXX ῥῦσαι)..., *întru moarte*..., *şi în iad* (LXX ἐν δὲ τῷ ᾅδῃ) *cine se va mărturisi ţie?*..., *spăla-voiă*..., ...*aşternutul meă voiă uda. Turburatu-s'a de mânie* (LXX ἀπὸ θυμοῦ)..., *învechitu-m'am între toţi vrăjmaşii mei. Învechitu-m'am*: nevoea mea e de multă vreme că am îmbetrânit între duşmani, adecă în neîntrerupte primejdii; sunt atât istovit, puterile mi-au secat, ce văd şi duşmanii mei.

Vers. 9—11. Pe neaşteptate, în toiul vaietelor, se aude poetului mângâierea dzeească, deşi duşmanii îşi bat joc de el, pentrucă Dumnezeu l-a părăsit. *Depărtaţi-vă* etc. e triumfător. *Glasul plângerii*: orientalii nu pot să fie triştI în tăcere. Poetul spune că Dumnezeu l-a ascultat cererea, rugăciunea lui, rostite cu glas înalt. *Va primi* exprimă rezultatul la *auzit-a*. Ce se pare acum duşmanilor ca sufere el, ei vor suferi cu adevărat în viitor, vor pieri: *ruşinase-vor* etc. *Se vor turbura* să rupoarte la v. 2. 3: soarta de care s'au bucurat duşmanii, care credeaă că va fi a lui David, îl va ajunge pe ei; o putere mai înaltă îl va alunga, şi anume *de grab*: pe neaşteptate, fără ca ei să ştie în ce chip s'a întâmplat. Tradue. rom.: *Depărtaţi-vă*..., *că a auzit Domnul*..., *Domnul rugăciu-*

11. Ruşina-se-vor şi se vor turbura toţi vrăjmaşii mei,
Întoarce-se-vor, ruşina-se-vor, degrab.

Psalmul 12.

2. Până când, Doamne, mă uiţi tu pururea,
Până când ascunzi faţa ta dinaintea mea?
3. Până când voiu pune sfaturi în sufletul meu,
Mâhnire în inima mea ziua?
Până când se va ridica duşmanul meu asupra mea.

---

mea mea a primit. Să se ruşineze şi să se turbure . . ., să se întoarcă, şi să se ruşineze foarte de grab.

Psalm. 12. *Superinscripţiă* (LXX *în sfârşit, psalm al lui David*. Acest psalm s'a compus în timpul din urmă al vieţei lui David din partea lui Saul. Lungă vreme David se vede persecutat, duşmanul creşte; de aceea sufletul lui sufletorat fiind se întreabă: Până când? adecă să uitat de mine Doamne?

Vers. 2. 3. Întrebările exprimă starea sufletului, când speră şi desperând spera. Contrazicerile în întrebări se explică din lupta între spirit şi carne. Cât întâia primejdie în stăruinţa curajoasă până în sfârşit rezultă din sentimentul că Dumnezeu părăseşte pe om, impulzul puternic al graţiei se stinge, Dumnezeu se retrage tot mai mult şi sufletul remâne singur pe terenul de luptă ca să-şi exercitoze forţele. După această luptă e timp mai îndelungat, apoi sufletul descurajează şi desperând strigă: Până când Doamne m'ai uitat? A doua primejdie a stăruinţei să naşte din îmărejurarea că nu sântem stăpâniţi, ci propusurile se perăndează şi totdeuna învăţăm deprinderea. De aceea inima strigă că Dumnezeu a uitat pe om pentru totdeuna, iar spiritul, neputându-se cu aceasta, produce îndoeală: Până când să pare că ta m'ai părăsit? Omul sub mânia lui Dumnezeu simţeşte înainte durerile iadului, credinţa însă pune faţă în faţă mărirea şi iubirea lui Dumnezeu, care fiind ascunsă asemă îndărătul mâniei, poetul se roagă să i-se descopere cât mai curând. De trei ori David pune această întrebare a credinţii. El face multe planuri (*sfaturi în sufletul meu*) cum să scape din starea de acum; o grijă alungă

4. Caută, răspunde-mi, Doamne Dumnezeul meu,
Luminează ochii mei ca să nu adorm întru moarte.

5. Ca să nu zică dușmanul meu: L-am învins pe el,
Asupritorii mei să bucură că mă clatin.

---

pe cealaltă, căci abia s'a născut una, a și dispărut. *Ziua*: noaptea face omul planuri, iar ziua când vede nevoea cu ochii, inima e cuprinsă de durere vezându-și starea desperată. Între aceștea dușmanul e deasupra, adecă s'a înălțat deasupra capului lui și se falește. Traduc. rom.: *Până... mă voi ține până la sfârșit..., întorci* (LXX ἀποστρέψεις) *fața la de către mine..., durerî în inima mea ziua și noaptea* (LXX ἡμέρας)... *se va înălța vrăjmașul... meu*. Espresiunea ἡμέρας (LXX) în loc de τῆς ἡμέρας per diem=zilnic; de regulă stă κατ' ἡμέραν; traducătorii romîni n'au înțeles-o.

Vers. 4. 5. Cele două primejdii amintite mai nainte sunt de mare importanță, urmările lor trebue apreciate și cunoscute. Timpul îndelungat făcu pe autor să se obiciuească a nu avea cu sine pe Dumnezeu; dar ochiul totuș și-l îndreaptă la lucrurile cari i-se par așa îndepărtate. De aceea se roagă ca Dumnezeu să-i răspundă, adecă să-i dea ajutor; altfel zi de zi lumina ochilor s'ar abate tot mai mult dela lucrurile mai înalte, el ar deveni tot mai puțin atent față de adevărurile dumnezeești, în urmă ar adormi de tot, iar somnul ar fi moarte, dacă Dumnezeu nu-l mântuește. Și atunci triumful dușmanilor ar fi și mai mare. *Luminează ochii!* să-i dea putere nouă de viață (Ezra. 9, 8), care se manifestă îndeosebi în strălucirea vioae a ochilor (1. Imp. 14, 27, 29). Lumina de aici este închipuire lui Dumnezeu (Ps. 30, 17), viață; iar contrastul lor este: întuneric, mâțiu, moarte. Dacă Dumnezeu privește la cineva cu iubire, acela dobândește nouă putere de viață, nu va durmi somnul morții (Ier. 51, 39. 57 cf. Ps. 75, 6) = somnul să schimbă în moarte. Frumos și emfatic e contrastul: *Caută!* la „Până când?“, căci numai Dumnezeu poate ajuta în nevoi și primejdii făcând ca omul se nu adoarmă somnul morții. În v. 5 să spune că altă urmare tristă a acestor primejdii este, că diavolul începe a ne stăpâni. Omul e slab, primejdiile ce-l împresoară sunt foarte mari; iar diavolul pândește totdeuna ca să aducă pe om a se clătina, a cădea și să-l ia cu totul în a sa stăpânire. *Ca să nu zică* etc. exprimă de ce autorul cere lumina dzeească: dușmanul să nu se poată

6. Iar eu mă încred întru mila ta,
Bucure-se inima mea de mântuirea ta,
Cânta-voiu Domnului, că mi-a făcut bine.

Psalmul 24 pag. 98.

Psalmul 30.

2. Întru tine Doamne am căutat scăpare,
Să nu mă ruşinez în veac,
Întru dreptatea ta mântuieşte-mă.

---

fali că e mai puternic decât el. Traduc. rom.: *Caută anu-mă...., ca să cândva să adorm întru moarte. Ca nu cândva să zică vrăjmaşul meu, întărita-m'am asupra lui, celce mă necăjesc se vor bucura de mă voiu clăti.*

Vers. 6. Aci spune poetul că în situaţii ca a sa nu este altă scăpare decât a se încrede cu desăvârşire în Dumnezeu, căci cine voeşte numai pe acesta, nu umblă în întuneric, deşi recunoaşte că el însuş e întunecos şi sărac. *Iar eu* e în opunere cu duşmenii, cari-i doresc moartea; iar el se încrede în Dumnezeu, care va pune capăt nevoii lui. *Mă încred* este credinţa care se razimă tare în Dumnezeu. *Bucure-se* exprimă nedejdea sigură. *Cânta voiu* etc., dacă mântuirea esperiată îi va inspira. *Că mi-a făcut bine*: sudeţul cântăreţului s'a liniştit, inima lui e pătrunsă de pace. Traduc. rom.: *Iar că spre mila ta am nădăjduit, bucura-se-va..... Domnului celuia a făcut toate mie, şi voiu cânta* (LXX *psalo*) *numelui Domnului celui înalt.* Cuvintele: „şi voiu cânta... înalt" lipsesc în originalul evreesc.

Psalm. 30. *Supt-cormului* (LXX *în sfârşit*), *psalmul lui David pentru spaimă* (sau *în extasă*) este inscripţia în LXX. Psalmul e compus de David, şi din cuprins resultă că în timpul întâiu când era urmărit de Saul (1. Împ. 23, 26). „Pentru spaimă" lipseşte în originalul evreesc şi pare adaus din v. 23 exprimând că David de frică, întristare şi-a eşit din fire; iar Mântuitorul rosteşte pe cruce v. 6 cf. Lc. 23, 46, din care causă psalmul se consideră tipo-mesianic.

3. Pleacă mie urechea ta, grăbește, mântuește-mă;
Fii mie stâncă de scăpare,
Casă de munte spre a mă mântui.

4. Că stânca și cetatea mea ești tu,
Și pentru numele tău mă vei povățui și purta.

5. Scoate-mă-vei din mreaja care întrascuns au pus mie,
Că tu ești scutitorul meu.

Vers. 2. 3. Rugăciunea începe exprimându-să încrederea și speranța autorului: *Doamne etc.* Această încredere în Domnul care nicicând nu înșală face pe poet să se bucure înainte, căci rugăciunea lui va fi ascultată; de aceea speranța lui să va împlini totdeauna. Întâia cerere este: *Să nu mă rușinez*, înțelegem nu numai rușinarea temporală, esterioară, ci pe cea internă, conștiința. Căci după v. 12—15 în cele pământești este el rușinat, trebuie deci să aibă înțelese mai înalte în cari să nu fie rușinat, promisunile dzeești, chiemarea și alegerea, în urmă încrederea lui. *Mântuește-mă*: Dumnezeu, fiind neadrept, deși examinează pe om în multe chipuri, dar îl mântuește. *Pleacă mie urechea ta, grăbește* exprimă cu multă finețe iubirea cea mai intimă. Dumnezeu este părinte, pe care îl cuprindem după gramaz cerându-i să ne asculte. *Stâncă . . . a mă mântui*; o casă pe vârful unui munte este azil și șigur. Din v. 3 vedem că prorocul trebue să fie fost mare încât oneful, care se obicinuise a roda și să aștepte, zice grabnic ajutor. Traduc. rom.: *Spre tine Doamne am nădăjduit, ... izbăvește-mă (LXX ῥῦσαί) și mă scoate. Pleacă către mine urechea ta, grăbește de mă scoate, fii mie Dumnezeu scutitor, și spre casă de scăpare, ca să mă mântuești!*

Vers. 4. 5. cuprin motivele ajutorului grabnic din partea lui Dumnezeu. El să-i fie ca stâncă poetul, ce așteaptă el cu încredere. *Mi vei povățui și purta* exprimă că Dumnezeu să-l conducă cu grația sa. Traduc. rom. *Că puterea mea și scăparea mea . . . și . . . mă vei hrăni. Scoate-mă-vei din cursa aceasta care ai ascuns mie, . . . scutitorul meu Doamne.* Autorul numește tăne și scăpare pe Dumnezeu și-l roagă ca cu acest nume să-i stea întrajutor. Lipsa de încredere în Dumnezeu la cei mai mulți își are temeiul în împrejurarea că țin foarte mult la sine și nu așteaptă toate dela grația dzeească. Aceștia cred, se roagă lui Dumnezeu, își împli-

6. În mâna ta pun cuhul meu,
Tu mă mântuești, Doamne, Dumnezeul adevărului.

7. Urît-am pe celce cinstesc idolii zădarnici,
Iar eu în Domnul m' am încrezut.

8. Sălta-voiu și me voiu bucura de mila ta,
Că ai căutat la revoaea mea,
Ai cunoscut necazurile sufletului meu.

9. Și nu m'ai închis în mâna dușmanului,
Pus-ai în loc departe picioarele mele.

---

nesc trebile, dar au prea multă încredere în sine, nu sunt modești, nu cunosc îndestul neputința lor. Ei voesc ca toate se li se împlinească după dorința și fără multă încordare.

Vers. 6. Pătrund Dumnezeu al adevărului, așteaptă ajutorul lui cu siguranță; acestuia încredințează sufletul său, pentrucă în dânsul toate sunt asigurate contra primejdiilor și nevoilor. *Sufletul meu* să zice, pentrucă rugătorul are în vedere izvorul vieții omenești, pe Dumnezeu, cui să recomandă acum spre îngrijire: de aceea *în mâna ta. Tu mă mântuești* exprimă cele viitoare ca cum s'ar întâmpla în prezent. *Dumnezeul adevărului*: el e adeverul și că atare se adeverește în descoperire, îndeosebi în promisiuni. Traduc. rom.: *În mâinile tale voiu pune . . ., izbăvitu-m'ai* (LXX *ἐλυτρώσω*) . . *adevărului.*

Vers. 7. David arată apoi în ce constă încrederea sa în Dumnezeul adevărului: *Urît-am* etc. Idolii *(zădarnici)* nu folosesc celorce îi cinstesc, ci-i înșală; iar poetul nădăjduește numai spre Domnul. De observat este că toate traducerile au persoana a doua: *Urît-ai pe celce păzesc deșertăciunile înșelătoare, iar eu spre Domnul am nădăjduit.*

Vers. 8. 9 spune motivul ce va face în viitor: *Sălta-voiu* etc. Poetul e sigur că Domnul îl va asculta, de aceea el cu bucurie va mulțumi grației lui, că i-a cunoscut suferințele și a căutat să le delăture. *Nu m'ai închis*: nu l-a lăsat să fie de tot în puterea dușmanului. *În loc departe* sau loc deschis, e contrast la starea de acum = în libertate (cf. Ps. 17, 20. 26, 12). Traduc. rom.: *Bucura-mă-voiu și mă voiu veseli . . ., spre smerenia mea, mântuit-ai* (LXX *ἔσωσας*) *din nevoi sufletul meu. Și nu m'ai închis în mâinile vrăjmașilor . . în loc desfătat picioarele mele.*

10. Milueşte-me Doamne că strîmt este mie,
Topitu-s'aŭ de necaz ochiul, sufletul şi trupul meu.
11. Că s'a stins în mâhnire viaţa mea,
Şi anii mei în suspinuri,
Clătinatu-s'a în fărădelegea mea puterea mea,
Şi oasele mele aŭ secat.
12. Dela toţi vrăjmaşii mei ocară m'am făcut
Şi sarcină vecinilor mei şi spaimă prietenilor mei;
Cei ce mă văd pe afară cu sfială mă feresc.
13. Uitat sânt din inimă ca un mort,
Ajuns-am ca un vas ce se strică.

Vers. 10—13. Aci se espune nevoea în care se află cântăreţul. *Strîmt este mie* e ca Ps. 68, 18 cf. Ps. 17, 7; iar *topitu-s'aŭ* etc. e ca Ps. 6, 8 cu deosebirea, că aci la ochiŭ se adaogă sufletul, care leagă spiritul şi corpul; toate la olaltă însemnează omul întreg. În v. 11 mărturiseşte David că păcatul e cauza că puterile lui trupeşti s'aŭ clătinat, căci cu cât mai mult fiue starea critică de acum, cu atât mai mult trebuea să se convingă că Dumnezeu îl lămureşte. *Şi sarcină* etc.: având David foarte mulţi duşmani, chiar şi cei mai aplecaţi lui începuri a-l fiinţa revoltant, usurpator, vecinii se simţesc molestaţi, pentrucă el cauza primejdii cu prezenţa sa; *şi*=adecă: chiar şi în urmă chiar cei mai intimi îl încongiură, d. e. Abimeleh şi preoţii din Nob. *Cei ce mă văd pe afară*: străinii pe care-i întâlneşte din întâmplare pe stradă. Astfel el e mai mult mort decât viu, care să nu îndată *(din inimă*—de tot cf. Deut. 31, 21) cum a fost scos din casă şi aşezat în mormânt. El e ca un vas care se pierde, piere, nimene nu-i poartă mai mult grija (Ps. 8, 8. Ier. 22, 28. 48, 38). Traduc. rom.: *Mîlueşte-mă ... că mă năcăjesc* (LXX θλίβομαι), *turburatu-s'a întru mânie ochiul meŭ, sufletul meu şi pântecele meŭ. Că... întru durere..., slăbit-a întru sărăcie virtutea mea* (LXX ἰσχύς), *şi oasele mele s'aŭ turburat. Despre..., şi vecinilor mei foarte, şi frică cu noscuţilor meĭ. Cei ce mă vedeau, afară să fugiŭ dela mine. Uitat am fost ca un mort dela inimă, făcutu-m'am ca un vas pierdut. Întru sărăcie:* espresiunea trebue luată în înţelesul cel mai larg. *παρὰ πάντας τοὺς ἐχθρούς* e mai mult decât: duşmanii mei; dar deja s. Atanasie înţelege *παρά*: la = dela, de. *Foarte* se leagă la *ocară*=spre foarte mare ocară.

14. Că eŭ aud defaima multora,
Spaimă jur împrejur;
Când se sfătuesc împreună asupra mea,
Să ia viaţa mea cauţă.

15. Iar eŭ întru tine mă încred Doamne,
Zis-am: Tu eşti Dumnezeul meŭ.

16. În mâna ta sunt sorţii mei;
Scoate-mă din mâna vrăjmaşului meŭ şi de celce [mă gonesc!

17. Luminează faţa ta spre robul tău,
Mântuieşte-mă cu mila ta.

Vers. 14. motiveaza de ce s'a comparat cu un vas de lăpedat. Mulţi îl defaimă că e criminalist, de toate părţile îl împresoară spaima, se sfătuesc asupra lui şi toţi caută să-l piardă *(să ia viaţa* cf. 1. Împ. 19, 10. Prov. 1, 19). Traduc. rom.: *Că am auzit vorba a multora din cele lăcuesc împrejur, când se adună ei împreună asupra mea, ca să ia sufletul meu s'ună sfătuit. Multora din cele lăcuesc împrejur*: multora care sunt împrejurul meu — tuturor celor împrejurul meu. *Când se adună ei*: în adunările lor sau ori unde convoiaŭ; exprimă că oriunde şi oricând convoiaŭ îndată *ἅμα* e despre timp) hotărâŭ să-mi răpue viaţa (*ἅμα* şi *ἐπ' ἐμέ* se leagă la *ἐβουλεύσαντο*). Lamentarea aceasta a lui David se confirmă de istoria acelui timp. Excomunicat de regele său, alungat de al ser trebuce să pară ocnia acelora de care se apropia, să fie spaima tuturor rudeniilor şi partizanilor săi (1. Împ. 22, 4.) Zece ani a foat el alungat, deci trebuca să se creadă uitat de ai săi ca un mort.

Vers. 15—17. Suferinţele ce vin asupra poetului nu-l pot depărta de încrederea în Dumnezeu. *Iar eŭ* accentuă şi mai mult contrastul (v. 7). Se pare că în mânie Domnul l-a părăsit, el însă se încrede iar şi-l roagă. *Sorţii mei* (ittoth) sunt întâmplările din un anumit timp, schimbările în viaţa omenească. Timpul cu toate schimbările sale e în mâna Domnului, soartea şi întâmplările. Din această conştienţă urmează rugăciunea din v. 16, 17, cf. Num. 6, 25. *Luminează faţa ta*: Dumnezeŭ să privească asupra lui cu grajie. Traduc. rom.: *Iar eŭ spre tine Doamne am*

18. Doamne, să nu fiu ruşinat, că te chiem pe tine.
Să se ruşineze cei fărădelege, să tacă în iad.
19. Amuţască buzele mincinoşi,
Cari vorbesc cele nerușinate asupra dreptului,
Întru sumeţie şi dispreţ.
20. Cât de mare este bunătatea ta, care o păstrezi
[celorce se tem de tine,
O faci celorce speră în tine înaintea fiilor oamenilor.
21. Tu-i acoperi pe ei cu acoperemêntul feţii tale de
[turburarea oamenilor,
Îi ascunzi pe ei în cort de cearta limbilor.

---

năvăjduit.... mântuie tate sorții mei, izbăvește-mă.. vrăjmașilor mei.... Arată fața ta preste... ta.

Vers. 18. 19. *Că te chiem pe tine* motivează speranța exprimată în cele precedente. Poetul nu va fi ruşinat, iar cei fărădelege vor amuți în veci: *să se ruşineze; să tacă în iad:* vor tăcea şi vor merge în iad. *Amuţască buzele* etc.: Dumnezeu judecă şi le face să amuțască. *Cu dispreţ, defăimare:* dacă e tratat rău un bărbat cinstit, apoi e dispreţ, batjocură. Traduc. rom.: *Doamne, să nu mă ruşinez, că te-am chiemat pe tine; să se ruşineze necredincioşii* (LXX *οἱ ἄνομοι*), *şi să se pogoară în iad. Mute să se facă buzele cele viclene* (LXX *τὰ χείλη τὰ δόλια*), *cari grăesc asupra dreptului fărădelege, cu mândrie şi cu defăimare.*

Vers. 20. 21. Speranța descrisă în cele precedente să înfățișează ca siguranță, de aceea să laude bunătatea lui Dumnezeu. *Cât de mare este* etc. exprimă mirare, iar bunătatea lui Dumnezeu cuprinde tot ce e bun şi să dăruește celorce îl iubesc. *Care o faci* e manifestarea bunătății ca dintro visterie; ei o împărtășește (acestora) astfel că toți oamenii o văd. Dumnezeu arată că e atotputernic şi ruşinează pe dușmani (Ps. 22, 5). *Înaintea fiilor oamenilor*: ei în sânul său pe cei plăcuți lui, iar oamenii care se adună să clevetească asupra lor nu le strică nimic. *Acoperemêntul feţii tale*: în mijlocirea aproape a lumini care se revarsă din fața lui Dumnezeu (Ps. 26, 5. 60, 5). *În cort*: ajutorul dzeesc se înfățișează ca un cort care ascunde pe cel prigonit. Traduc. rom.: *Cât este de multă mulțimea bunătății tale Doamne, care ai ascuns*

22. Binecuvêntat e Domnul,
Ca minunată milă mi-a arătat în cetate întărită.

23. Iar eu am zis în spaima mea:
„Lepădat sûnt eu dinaintea ochilor tăi."
Totuş tu ai auzit glasul cererii mele când am strigat
[către tine.

---

celorce se tem de tine; făcut-ai celorce se năădăjduesc spre tine înaintea fiilor omenești. Ascunde vei pe dânșii întru ascunsul feții tale de învârtoșarea oamenilor. Acoperi vei pe ei în cort de grăirea împotrivă a limbilor. Mulțimea bunătății însemnează natura și lucrarea grației feții de către se tem de Dzeu, iar *ascunde-vei pe dânșii întru ascunsul feții tale* unele modu în care se manifestă aceasta. Avem deci: Dumnezeu îș arată grația că toț' oamenii o vedă; grația aceasta e numai dulceață (bunătate); ea se descopere așa că pe ai sei îi scutește sub ascunsul feții sale. Espresiunea „mulțimea bunătății" exprimă lucrările interne, minunile ce săvârșește Dumnezeu în suflet, care se umple de încredere, liniște și de toate binecuvêntările lui. „Ascunsul (întunerecul) feții lui" e sfânta sânctor din templu; Dumnezeu locuește în lumină neaccesibilă; pe cine primește el în nemijlocita apropiere, acela e primit în întunerecul feții lui, e scutit de spaimentul lumii exprimându-să în nouă imagine scutul și ajutorul dzeesc.

Vers. 22. *Binecuvêntat* etc.; David trece la esperiență, iar luda să raportă la fapta mântuirii, care în credință se anticipase. *În cetate întărită*: grația dzeească s'a arătat lui de el, în asăzat în întro cetate care înțelegênd unit întemeiată pe Dumnezeu cu ajutorul său puternic, iar altii cetatea Ziclag. Traduc. rom.: *Binecuvêntat este numele Domnul, că minunată a făcut mila sa în cetatea îngrădirii. În cetatea îngrădirii* este o cetate împrejurul căreia Saul a voit să se așăzze, o cetate a îngrădirii de dușmanii lui David.

Vers. 23. *Iar eu am zis* etc. espune ce credea psalmul despre sine înainte de a primi ajutorul dzeesc; în strâmtorare și spaima credea că Dumnezeu nu-i mai poartă grija. Esperiența de acum îl învețăi însă: *Totuș tu ai auzit* etc. Traduc. rom.: *Iar eu am zis întru... de către fața ochilor tăi. Pentru aceasta ai auzit glasul rugăciunii mele, când... zise. Pentru aceasta* exprimă emoțiunea: Dumnezeu l-a auzit așa curând, pentrucă era aproape de desperare.

24. Iubiți pe Domnul toți cuvioșii lui,
Domnul păzește pe cei credincioși,
Și răsplătește cu prisosință celuice face mândrie.
25. Întăriți-vă și inima voastră să se înbărbăteze,
Toți celce nădăjduiți spre Domnul!

Psalmul 30 pag. 111.
Psalmul 50 pag. 58.

Psalmul 101.

2. Doamne, auzi rugăciunea mea,
Și strigarea mea la tine să vie.

Vers. 24. 25. *Iubiți pe Domnul* etc.] astfel provoacă autorul, pentrucă are esperiența din cele precedente. Între toate împrejurările să adeverească promisiunile lui Dumnezeu: *Domnul păzește* etc., dar răsplătește în măsură bogată celor mândri, căci ei săvârșesc isvorul păcatului *(mândria)* înaintea lui Dumnezeu. Psalmul încheie cu înbărbătarea cuvioșilor, că ei să se încreadă în Dumnezeu, care răsplătește tuturor. Tradue. rom.: *Iubiți . . ., că adeverurile caută Domnul, și răsplătește celorce de prisosit fac mândrie. Înbărbătați-vă, și să se întărească inima voastră, toți celce nădăjduiți spre Domnul.* Esperiența autorului este a nu desnădăjdui niciodată, nici a se teme de oameni. *Adeverurile caută Domnul*: caută, păzește, adecă le ține, sau: caută să răsplătească, fie că remunerează ori pedepsește. Multă mângâere conțin aceste cuvinte pentru celce să se lupte cu lumea pecătoasă; de puterea cuvântului dzeesc toți se ascund. După LXX *περηφάνους* se leagă la *ποιοῦσιν* (și tradue. rom.) nu la *răsplătește*.

Psalm. 101. *Rugăciunea unui sărac, când e întristat și înaintea Domnului varsă rugăciunea sa.* Cuprinsul psalmului dovedește că s'a compus către sfârșitul robiei babiloneene și descrie nevoea în care se afla poporul întreg. Părțile frumoase și greutățile psalmului ies mai bine în relief, dacă ne reamintim că robia a fost pedespsă dzeească pentru fărădelegile poporului, în care timp încetase activitatea bisericii și gratia dzeească nu se manifesta ca mai nainte. Poporul recunoscându-și vina cere cu suspinuri să se ridice pedepsa deasupra lui. Mai departe știm că Dumnezeu și

3. Nu ascunde fața ta de mine în ziua când sânt [strîmtorat,
Pleacă către mine urechea ta,
În ziua când strig de grab auzi-mă,
4. Că s'au trecut în fum zilele mele,
Și oasele mele ard ca arsura.

---

poporul israilitean erau în călătorie spre țintă. Israil, unindu-se după zei străini, s'a făcut necredincios; de aceea Dumnezeu descărtându-se de el l-a trimis în robie, unde cu lacrimi și lamentări cere să fie primit în legătură de mai nainte. Nu mai puțin temeiu se se considere că toate promisiunile erau legate de țara făgăduinței, de Canaan; aci se întemeia binecuvântarea și mântuirea. Departe Israil a fost alungat de aci, îi lipsea baza; toate puterile lui trebuiau să dispară, se se vestejască ca o floare scoasă din rădăcină. Dar cu toate acestea poporul nădăjduește; profeții îi dau putere nouă, îl mângâe cu încrederea că el nu e lepădat pentru totdeauna; zorile unei zile frumoase au răsărit în inima poporului care geme sub urmările purtării sale față de Dumnezeu.

Vers. 2. 3. Psalmul începe cu cuvintele obicinuite la rugăciuni (Ps. 38, 13. 87. 3), iar la v. 3. se poate compara Ps. 26, 9. 58, 17. 55, 10 etc. În psalmi aflăm mai multe formule cu cari să agrăiește Dumnezeu; autorul le îmbină ca semn al încrederii sale în acesta. Rugăciunea descrie cu colori vii strîmtorarea, dar dă a înțelege speranța că ea va fi ascultată, și deci se va da ajutorul cerut. Credința neclătită în Dumnezeu, în bunătatea și fidelitatea lui exprimă cuvintele: *În ziua când strig, de grab auzi mă.* Tradue. rom.: *Doamne, auzi... Să nu întorci fața ta dela mine, ce în ce zi mă năcăjesc, pleacă...; ce în ce zi le voiu chiema, de grab mă auzi!*

Vers. 4. *În fum:* viața grăbește spre moarte ca fumul să se împrăștie, cf. Ps. 36, 20. Asemănându-se viața cu fumul exprimă cât de repede trece ea. *Oasele mele:* locul puterii omenești; unde sunt oase puternice și viața este așa. *Ard:* oasele îi ard de frigur ca vatra de focul cenușpra ei. Tradue. rom.: *Că s'au stins ca fumul zilele mele, și oasele mele ca uscăciune s'au uscat.* Zilele puterii au trecut, așijderea și fericirea, bucuria și bucuria; numai amintirea a mai rămas. *Ca uscăciune* etc.: oasele autorului sunt fără suc și putere ca uscăturile.

5. Buturĭă ca iarba şi uscată este inima mea,
Că am uitat se mănc pânea mea.

6. De glasul suspinului meu s'a lipit osul meu de
carnea mea.

7. Asĕmĕnatu-m'am cu pelicanul pustiei,
Făcutu-m'am ca buha ruinelor.

8. Privighiind sânt ca o pasere singură pe coperiş,

9. Toată ziua mĭ defaimă dușmanii mei,
Cei turbați contra mea, pe mine se joară.

Vers. 5. 6. exprimă acelaş în altă imagine. *Bătută ca iarba* etc., adecă lovită, vătămată, şi anume iarba de soare; iar aci şi spune de ce poate zice că e lovită inima: *uscată* etc. Cum iarba se uscă de arşiţa soarelui, aşa şi centrul vieţii lui (inima) s'a acoperit de pelre, i-a secat puterea de viaţă. *Am uitat* etc.: durerea şi suferinţele l-au împiedecat se mănânce; n'are nici o plăcere la aceasta. *S'a lipit* etc.: pe corpul său e aşa de puţină carne că i-se vĕd oasele (Iob 19, 20). Experienţa dovedeşte că îngrijiri nentrerupte, întristare, îndoseliĭ rugătoare intenzivă, slăbesc corpul *(de glasul suspinului etc.)* În orient a nu mănca este semnul şi urmarea jalei (1. Imp. 1, 7. 20. 31. 2. Imp. 12, 16). Traduc. rom.: *Rănit am fost ca iarba, şi s'a uscat inima mea, că uĭ am uitat a mânca pânea mea. De glasul . . . mea.*

Vers. 7—9. În opunere cu fericirea de mai nainte se înfăţişează nevoea prezentă; păsărilor mănâncase ale Canaanului se opune pustia exilului; păsărilor cari iubesc lumina zilei se opun celece se simtesc bine în timpul nopţii, petrec în stânci şi hrube; în înţeles e opus dorul celui are pasărea (vrabia) singuratică. *Pelicanul* şi cucuvaea, *buha* sunt păsări necurate, iubesc singurătatea în pustie. În atare pustie e şi poetul. Despre pelican (cf. Is. 34, 11) se ştie că petrece aproape de maluri stâncoase, zile întregi aşteaptă nemişcat până vede vreun peşte. Cei vechi aveau despre el mitul: „Dicuntur hae aves tanquam colubris rostrorum occidere parvulos suos, cosdemque lugere per triduum; postremo dicunt matrem sciposam graviter vulnerare et sanguinem suum super filios fundere, quo illi reviviscant.“ *(Augustin* în h. l.) — şi dacă e adevărat mitul, zice acest fericit Părinte, apoi pelicanul are multă asĕmĕnare

10. Că cenușă am mâncat ca pâine,
Și beutura mea am amestecat cu plâns.
11. Pentru urgia Ta și mânia Ta,
Că tu m'ai ridicat și m'ai aruncat.
12. Zilele mele sunt ca o umbră întinsă,
Și eu însumi mă usc ca iarba.

---

cu Cristos „cujus sanguine vivificati sumus". Νυκτικόραξ (LXX nycticorax) este cucuvaca (pasere de noapte), *Iercum* are „bun" (buha); dar și cucuveaua înbeșite singurătatea: „avis est loca amans deserta" (Gesn. Thes. v.), de aceea *οἰκόπλαυξ* (LXX in domicilio) casă, loc de ocnă, aici o casă părăsită, ruinată. *Privighiând stau* etc.: grijile și suferința îi aperie somnul. *Țipăr* e orice pasere mică și vrăbia. El e slab și neputincios ca o pasărică care singură șede pe coperiș și se căită după puii cari i s'au luat. Asemănările de aci descriu în colori vii starea lui Israil în robia babilonească. Frumoasele plaiuri ale Eufratului îi sunt pustie, în cetatea foarte populată, Babilon, el se află ca vrabia pe coperiș. Cât de mult dorea poporul să se reîntoarcă din robie se poate vedea din Ps. 120. 122. *Toată ziua* etc. Al. motiv al durerii este că dușmanii îl defaimă. Ce mare bucurie au avut păgânii dimprejur când a căzut Ierusalimul! *Pe mine se jură*, când voesc să blesteme, cf. Is. 65, 16. Ier. 29, 22. Num. 6, 21. 37. Traduc. rom.: *Adăpatu-m'au... de pustie, ca corbul de noapte, în loc uscat. Privighiat-am, și m'am făcut ca o pasere ce stă așezată pe casă ...m'au ocărît vrăjmașii mei, și cei ce mă lăuda, asupra mea se jură. Cei ce mă lăuda*: care a fost mustrării lor de mai nainte, pentrucă Dumnezeu era în mijlocul lui și-i scutia, mărturisesc acum nemernicirea lui, care și lor e așa de mare și neauzită, că jură la ea, când voesc se întărească ceva cu jurământ, zic: Se mă se întâmple și mie ca Iudeului, de nu e adevărat. Va se zică dușmanii sunt identici cu „cei ce mă lăuda".

Vers. 10—12. *Că cenușă* etc. Aci se mărturisește conștiența păcatului și căința. Orce s'a întâmplat cu el, a meritat pentru păcatele sale; mânia dreptacă îi răsplătește, și numai cu deplină dreptate. „A mânca cenușă ca pâne, a amesteca lacrimi în beutură" este semnul jalei, al întristării, nemulțumirii; aceasta însemnează și presărarea capului cu cenușă. Orientalul, când jălește, șede pe pământ

13. Iar tu, Doamne, troneză în veac,
Și pomenirea ta în neam și în neam.

14. Tu te vei scula, te vei îndura de Sion,
Că vreme este să-l miluești, venit-a timpul hotărît.

15. Că cu iubire se lipesc robii tăi de pietrile lui,
Și le e milă de țărîna lui.

---

după ce a presărat cenușă, sau își presură capul cu cenușă (cf. 2. Imp. 12, 16); iar autorul zice că răspîrînd pulbere și cenușă, mănîncă cenușa ca pîne. La băutură nu poate trimite aceasta, deci: *și băutura* etc. *Pentru urgia* etc. este asemănare cu un vifor care ridică obiectele și le aruncă la pămînt cu vehemență. Astfel s'a întîmplat și cu Israil: gratia a fost nespus de mare, iar acum cu atît mai simțită este pedeapsa. *Că în m'ai ridicat* etc.: Dumnezeu, dintre popoare și-a înălțat dănsu-l descoperirea sa; dar tocmai de aceea acum e lui jocuri mai mult, căci Dumnezeu, se vede, anume l-a ridicat ca cu atît mai mult să simtească căderea cînd e scos din patrie și dus în străinătate. *Zilele mele* etc., adecă sunt ca umbra care spre sfîrșitul zilei e tot mai lungă pînăce se pierde de tot în întunerec (Ps. 108, 23). *Mă usc ca iarba*: în străinătate Israil e ca o plantă scoasă din rădăcini. Traduc. rom.: *Că cenușă ca pîinea am mîncat, și băutura mea cu plîngere am amestecat, De către fața mîniei tale, și a mîniei tale* (LXX τῆς ὀργῆς σου καὶ τοῦ θυμοῦ σου), *că înălțându-mă m'ai surpat. Zilele mele ca umbra s'au plecat, și eu ca iarba m'am uscat. De către fața* = evreizm = pentru, din cauza. *S'au plecat*: se apropie de sfîrșit, pier așa îngrămădite ca umbre cînd înoptează.

Vers. 13—15. Deși Israil e smerit, dar n'a degenerat, el speră în Dumnezeul mîngîierii. *Troneză în veac*: ca rege veșnic al tuturor. *Și pomenirea ta* etc. Domnul și-a făcut nume care niciodată nu se va uita (Ps. 9, 8. Plîng. 5, 19). Dumnezeu se numește după lucrurile ce le face, din acestea se cunoaște el; de aceea „pomenirea" stă în loc de lucrările în cari și-o face. Veșnic e Dumnezeu, din neam în neam, deci și pomenirea lui, adecă lucrul lui. Atare pomenire este Israil cu istoria sa, care numai trebue să aibă un scop veșnic. Această pomenire Dumnezeu o va reînoi și deșteptă în mod minunat, cuprinsul promisese. El va rezidi Ierusalimul, iar acum a sosit vremea să se realizeze această

16. Şi se vor teme neamurile de numele Domnului,
Şi toţi regii pământului de mărirea ta.
17. Pentrucă Domnul a zidit Sionul,
S'a arătat întru mărirea sa.
18. Întorsu-s'a spre rugăciunea celui nefericit,
Şi nu a disprețuit rugăciunea lor.

---

promisiune: *Tu te vei scula* etc. *Că vreme este:* e momentul când Israil se mântuește judecându-se dușmanii lui (Ps. 68, 14. 71, 3. Avac. 2, 3); a trecut timpul mâniei asupra lui Israil și a sosit al îndurării și milostivirii. *Că ai iubire* etc. motivează că a sosit vremea ca Israil să fie miluit: acum știe oprescu fericirea ce constă în a fi poporul lui Dumnezeu, a avea o cetate sfântă și întinsa locuință lui Dumnezeu. *De pietrile lui* se explică în *țărâna lui* — pietri și praf = cetatea risipită. *Le e milă* e parafrazat în „ea iubire"; el compătimește cetatea pentrucă o iubește. Această iubire de patrie, dorul de a se reîntoarce în ea, este că tărâmului semn că s'a apropiat timpul îndurării cerești. Cei 70 de ani ai robiei erau pe sfârșite, iudeii începu a dori tot mai tare ziua liberării. Traduc. rom.: *Iar tu Domnule în veac rămâi, și... Tu te vei scula de vei milui* (LXX *οἰκτιρήσεις*) *Sionul, că vremea este a te milostivi* (LXX *οἰκτιρῆσαι*) *spre el, că a sosit vremea. Că plac ai voit robii tăi pietrile lui, și de țărâna lui le va fi milă. Rămâi în veac* nu se raportă la veșnicia lui Dumnezeu, ci exprimă că el totdeauna rămâne credincios legământului încheiat cu Israil.

Vers. 16—18. *Şi se vor teme* conține urmarea după ce Sionul va fi miluit. Atunci păgânii impresionați de cele întâmplate vor lăuda pe Domnul; ei se vor întoarce la Dumnezeul adevărat, cf. Is. 40—66, special 59, 19. 60, 18. *Mărirea* e motivul adorării. *A zidit* e zis cu privire la *se vor teme*: păgânii se vor teme abia după rezidirea Ierusalimului. Aceștia vor recunoaște că nu om, ci Domnul a zidit Sionul și că toată mărirea și-o arată întrensul; dar și bunătatea dumnezească care este asupra Sionului va atrage lumea păgână (Is. 65, 22. 24. 18. 24. 18). *Celui nefericit:* așa se numește poporul din exil, adecă fără patrie, jăluire, onoare; fără viitor înaintea oamenilor. *Şi n'a disprețuit* etc. e reminiscență din Ps. 21, 25. Traduc. rom.: *Şi se vor ..., și voi împărați... Că*

19. Se va scrie aceasta pentru neamul viitor.
Și un popor ce se creează va lăuda pe Domnul.

20. Că a căutat din înălțimea sa cea sfântă,
Domnul din cer a privit pe pământ,

21. Ca să audă geamătul celui prins,
Să dezlege pe fiii morții.

22. Ca să vestească ei în Sion numele Domnului,
Și lauda lui în Ierusalim.

23. Când se vor aduna popoarele împreună
Și împărații să slujească Domnului.

---

va zidi Domnul Sionul și se va arăta întru mărirea sa. Căutat-a spre rugăciunea celor smeriți, și n'a defăimat cererea lor.

Vers. 18. *Să se scrie:* Dumnezeu va face poporului ales cele cuprinse în v. 17, 18, cari apoi să vor însămna pentru urmași. Evanghelia mântuirii prin Domnul nu rămâne necunoscută, chiar un popor, care acum e în formațiune, îl va lăuda. *Neamul viitor* e ca Ps. 47, 18. 77, 4, iar *un popor ce să creează* aci, poate, privire la Is. 43, 7. Tradus. rom.: *Să se scrie aceasta întru alt neam, și poporul ce să zidește, va lăuda pe Domnul.*

Vers. 20. 21. *Că a căutat* etc.; se poate comparà Is. 63, 15, 42, 7. 61, 7 și Ps. 78, 11. Poporul din exil e în cătușe și aproape de peire, dacă Dumnezeu nu i vine întrajutor; așadar *fiii morții* = celor morți. Tradus. rom.: *Că a privit întru înălțimea cea sfântă a lui, Domnul din cer pe pământ s'a uitat. Ca să audă suspinul celor fercați, să dezlege pe fiii celor omoriți. Fiii celor omoriți:* urmașii iudeilor omoriți în exil.

Vers. 22. 23. *Ca să vestească* etc.; subiectul sunt cei reîntorși în patrie. De aci vedem că poporul israilitean în robie credea că fericirea după dezrobirea lui lumea păgână se va convertì la Dumnezeul de pe muntele Sionului; faptele ce le va face el prin Mesia vor fi așa de mari că nu vor mai putea rezista, ci vor începe să laude pe Dumnezeu. Înainte de profeția lui Dan. 9, 24 sq. să poată ca iudeii țineau că venirea Mesiei și eșirea lor din robie sunt în același timp. Tradus. rom.: *Ca să vestească în Sion . . . . , ca să slujească Domnului.*

24. Aplecat-a în cale puterea mea,
Scurtat-a zilele mele.

25. Zic, Dumnezeul meu, nu mă lua la jumătatea [zilelor mele,
Din neam în neam sunt anii tăi.

26. De demult ai întemeiat pământul,
Și lucrul mâinilor tale sunt cerurile.

27. Acelea vor pieri, iar tu rămâi,
Ele toate se vor învechi ca o haină,
Ca îmbrăcămintea le schimbi, și se schimbă.

Vers. 24. *În cale puterea mea*: drumul făcut de el în exil cu poporul a fost foarte greu; zilele i-s'au scurtat și mai are puțin până va muri. Unele Mss citesc aici „puterea lui", ce s'ar raporta la popor. Traduc. rom.: *Răspuns'a lui în calea tăriei lui, înpuținarea zilelor mele spune-mi.* Subiect poate fi aci „poporul" și „răspuns'a" are înțelesul lui: a începe, a grăi; iar „tăria" este cea manifestată de Dumnezeu când a pedepsit pe popor cu robie. În vremea ce Dumnezeŭ îșĭ arată această putere, poporul îl întreabă de-l va pierde de tot sau să năzăjduiască scăpare.

Vers. 25. *Zic* introduce rugăciunea următoare. *Nu mă lua* etc.: viața este ca o linie de anumită lungime; cine moare înainte de time, o scoate din această linie, restul ei nu-l trăește (Ps. 54, 24, Is. 38, 10). Dumnezeŭ nu-l va lăsa să moară înainte de ce n'a văzut pe Israil restabilit; aceasta să accentue aici mai mult dorința lui Dumnezeŭ (*din neam ... tăi*). Traduc. rom.: *Nu mă duce pe mine întru jumătățirea zilelor mele, în neamul neamurilor anii tăi.*

Vers. 26—28. spun că Dumnezeŭ e creatorul universului, cf. Is. 48, 13, 44, 24; V. 26. e mai mult introducere. *Acelea* se raportă la cele două părți ale universului: cer și pământ, pe cari Dumnezeŭ le va înnoi (Is. 51, 6, 16; 65, 17, 66, 22). *Și toate ca o haină* etc. e imagine împrumutată dela profeți (Is. 51, 6, 50, 9); exprimă cât de ușor schimbă (reface) Dumnezeŭ cerul și pământul. În ce chip lapădă omul o haină, așa delătură Dumnezeŭ cerul și pământul, ulecă le nimicește, nu mai există, căci a schimba o haină înseamnă a face că nu mai este haină. *Ca veșmânt acelas* încă e împrumutat (Is. 41, 1. 45, 10. 46, 4. 48,

28. Iar tu rămâi acelaş şi anii tăi nu se sfârşesc.

29. Fiii robilor tăi vor veni se locuească,
Şi sămânţa lor va sta înaintea ta.

---

12). *dară tăi nu se vor sfârşi* cf. Ps. 103, 35. Lev. 26, 39. 1. Imp. 2, 9. Psalmul espune aprat că cerul şi pământul acesta vor trece, ce nu contrazice cu alte locuri ale s. Scripturi, cari vorbesc de un nou cer şi pământ cari vor exista totdeuna, ci cântăreţul priveşte numai o parte a creaturii, care se schimbă în fiecare moment, iar ce rămâne neschimbat nu bagă în seamă. Schimbările în creatura învechirea ei Dumnezeu le produce cum schimbă omul hainele. Traduc. rom.: *Intru început tu Doamne pământul ai întemeiat, şi lucrurile... tăi vremânca, şi toţi ca o haină se vor învechi, şi ca un veşmânt vei învăli pe ei, şi se vor schimba. Iar tu acelaş eşti,... nu vor lipsi.* LXX consună cu originalul evreesc având κατ' ἀρχάς—ἀρχήν (ca adverb) olim; Vulg. are „initio" = dintru început, mai întâiu, aluziune la Gen. 1, 1 (în principio); căreia urmează traduc. rom. Contrastul este: la început a creat Dumnezeu cerul şi pământul, în urmă el le nimiceşte, el însuş însă remâne. Dacă „acelea" se raportă la cer şi pământ, apoi nu e textus corect „toţi" (LXX πάντες), ci *toate*, nici, „pe ei" (LXX αὐτούς), ci *pe ele*. *Ca un veşmânt*: LXX περιβόλαιον = manta.

Vers. 29. *Fiii robilor* etc. Psalmul încheie cu Is. 65, 9. 66, 22 spunându-se că urmaşii celor din robie vor stăpâni totdeuna ţara sântă. Traduc. rom.: *Fiii... vor locui... în veac se vor îndreptă*; LXX κατευθυνθήσεται: va sta tare, neclintă.

LA DUPĂCINAREA MICĂ.

Psalmul 50 pag. 58.
Psalmul 69 pag. 145.
Psalmul 142 pag. 361.

LA MEZONOPTICA (POLUNOȘNITA) DE TOATE ZILELE.

Psalmul 50. pag. 58.

Psalmul 118.

1. Fericiți cei fără prihană în cale,
Care umblă în legea Domnului.

Psalm. 118. Psalmul cuprinde în 22 de strofe de câte 8 versuri sentențe, admonări și mărturisiri — în genere să laude legea lui Dumnezeu. În fiecare strofă (22 după literile alfabetului) încep șirurile cu aceeași literă a alfabetului, de acea lipsește strînsa legătură între versurile singuratice. În evreește nu este inscripție, iar LXX are *Alfabetu*. Autorul și timpul compunerii nu se pot hotări. Între multele ipoteze mai verosimilă este că psalmul e compus în exilul babilonean de un tînăr (v. 9), care espune esperiențele și rugămințele consângenilor zeloși ca el în împlinirea legii lui Dumnezeu.

2. Fericiți cei ce păzesc mărturiile lui,
Care din toată inima îl caută pe el,
3. Și nici nu fac nedreptate,
În căile lui umblă.
4. Tu ai poruncit orânduelile tale,
Ca să le păzească foarte.
5. O de s'ar îndrepta căile mele,
Să păzească îndreptările tale.
6. Atunci nu mă voiu rușina,
Când caut la toate poruncile tale.
7. Mulțumi-voiu ție cu inimă dreaptă,
Când învăț judecățile dreptății tale.
8. Păzi-voiu îndreptările tale,
Ci tu mă părăsi de tot.

Vers. 1—8. Poetul fericește pe cei ce observă cuvêntul lui Dumnezeŭ; între aceștia voește el să fie numărat; v. 3 continuă descrierea acestor fericiți; v. 4. exprimă scopul poruncii, iar v. 5. e ținta. *Atunci* exprimă ce urmează după împlinirea celor precedente. *Judecățile dreptății tale*: sunt hotărîrile dreptății dzeești cu privire la drept și nedrept. *Când învăț* se raportă la scriptură în legătură cu istoria; se înțelege pe cumdărerea adevărată a legii care face bucurie celuice o observă. Omul efectuește aceasta; dară cine învață a cunoaște legea se simțește totdeuna îndemnat a mulțumi și a urî. *De tot*: o părăsire absolută. Tradue. rom.: *fericiți... cei ce cearcă mărturiile, cu toată inima vor căuta pe dânsul. Că nu cei ce lucrează fărădelege... au umblat. Tu... poruncile tale..., când voiu căuta spre toate poruncile tale. Mărturisi-mă-voiu ție întru îndreptarea inimii, ca să mă învăț... Îndreptările tale voiu păzi, nu mă părăsi până la sfârșit. Fără prihană în cale*: legea Domnului e calea pe care să umble oamenii; cine umblă în această lege e fără prihană în calea sa, adecă în viață. *Cei ce cearcă mărturiile lui*: în toate faptele observă mărturiile dzeești, ca să nu lucreze ceva contra lor. Contrastul este în: *că nu cei ce lucrează* etc. *Să păzească îndreptările tale*; evr. hoc (חק) LXX l-a tradus cu *δικαίωμα*=judicium, înțelegând efectele și urmările legii; ceva determinat „deasupra" omului, nu „pentru" om. *Atunci nu mă voiu*

9. Cum poate tînerul să-şi păstreze curată viaţa sa?
De se va ţinea după cuvîntul teu.

10. Cu toată inima mea te-am căutat pe tine,
Să nu mă abat dela poruncile tale.

11. Întru inima mea păstrez spusele tale,
Ca să nu păcătuesc ţie.

12. Binecuvîntat eşti Doamne,
Învaţă-mă îndreptările tale.

13. Cu buzele mele vestesc
Toate judecăţile gurii tale.

14. În calea mărturiilor tale mă desfătez cu
Mai mult decât de o avuţie.

15. La orînduelile tale voiu cugeta,
Şi privirea mea la căile tale.

16. Întru îndreptările tale fie plăcerea mea,
Nu voiu uita cuvîntul teu.

---

ruşina etc.; sub porunci să înţeleg promisiunile date cu împlinirea legii, cari promisiuni cu ruşinează pe cetitor tăi poruncile. *Întru îndreptarea inimii* = întru inimă dreaptă. *Până în sfîrşit.* LXX *ἕως τοῦ τέλους.* Vulg. *donec te perfíciam:* încă e prea mult. Cetitorul se roagă recunoaşte că el e vina, dacă e asuprit acum, că e ruşinat, deoarece n'a luat seamă la promisiunile dzeeşti, respective n'a împlinit poruncile în măsura recerută.

Vers. 9—18. Tînărul umblând după cuvîntul lui Dumnezeŭ e nevinovat; poetul cere să fie aşa cu ajutorul dumnezeesc. Răspunsul la *Cum poate* etc. urmează în: *De se va ţinea* etc. *Cuvîntul* şi *sfaturile* sunt luate colectiv. Cuvîntul e ascuns în inimă când totdeauna e prezent, nu numai ca prescripţ extern, ci ca principiŭ intern care determină toate acţiunile (Iob 23, 12). În v. 12 este începutul rugăciunii *Binecuvîntat eşti Doamne* etc.: numai Dumnezeŭ ne poate învăţa legea sa, altul nu; el să deschidă inima noastră cuvîntului sĕŭ, căci altfel auzim numai sunete. Combinînd acest vers cu v. 7 vedem că în acest din urmă poetul mulţumeşte pentru ceeace cere aici. Înţeles potrivit avem schimbându-le: Învaţă-mă îndreptările tale, căci tu eşti binecuvîntat, adecă mare, glorios. *Cu buzele ... gurii tale:* cuvîntul lui Dumnezeŭ nu e în-

17. Ia aminte de servul tău ca să viețuesc,
Și voiu păzi cuvêntul tău.
18. Deschide-mi ochii ca să vêd
Minuni din legea ta.
19. Nemernic sânt eu pe acest pământ,
Nu ascunde de mine poruncile tale.
20. Sfărîmat e sufletul meu de dor
După judecățile tale în toată vremea.

---

fricoșat, ci nimic poate vorbi despre el. *În calea mărturiilor tale*: mărturiile ce le-a făcut Dumnezeu despre sine descoperindu-se lui Israil; așadar avem să înțelegem viața conformă poruncilor dumnezeești. Norma vieții cuprinsă în aceste porunci ori a umbla pe calea legii îi face lui mai mare bucurie ca orice avuție. *Avuție* sau posesiune, adecă orice avere cf. Ps. 43, 13. *La străduințile tale voiu cugeta* etc. exprimă că poetul totdeauna va observa calea propusă de cuvêntul lui Dumnezeu. Traduc. rom.: *Întru ce-și va îndrepta tânărul calea sa? Când va păzi cuvintele mele . . ., să nu mă lepezi . . . inima mea am ascuns cuvintele tale, ca să nu greșesc ție* (LXX ἁμάρτω). *Bine ești cuvântat . . . am vestit toate . . . m'am desfătat, ca întru toată bogăția. Întru poruncile tale mă voiu deprinde, și voiu cunoaște căile tale. Întru . . . voiu cugeta, nu voiu uita cuvintele tale. Îndreptă*, în original: va face sau păstra curat; înțelesul LXX (κατορθώσαι) e mai pregnant, pentrucă poetul nu-și închipuește un tânăr abătut dela calea lui Dumnezeu. *Să nu mă lepezi*: poetul declară că fără ajutorul lui Dumnezeu nu poate împlini poruncile lui; acesta se nu-i detragă grația, căci atunci fără îndoeală se va abate dela legile lui. *Întru inima mea am ascuns* exprimă că întâiul mijloc contra păcatului este a-și aduce aminte neîntrerupt de voea lui Dumnezeu. *Voiu cugeta* (μελετάω, v. 16): voiu avea grijă, me voiu ocupa cu sârguință. Cuvintele lui Dumnezeu să-i fie zilnic obiectul cugetării, așadar el nu voește se le uite.

Vers. 17—24. Scopul vieții lui este a nu se lăpăda niciodată de Dumnezeu, chiar de ar fi prigonit. *Ca să viețuesc* exprimă binele ce cere poetul dela Dumnezeu. Orig. *viețuiesc* însemnează ceva supranatural și tainic, ce mintea omenească nu poate cuprinde, de aceea trebue să le credem. Legea conține multe lupte supra-

21. Amenințat-ai pe cei sumeți,
Blăstemați sunt cei ce se abat dela poruncile tale.

22. Ia dela mine ocara și defăimarea,
Că eu păzesc mărturiile tale.

23. Deși șed principii, se sfătuesc asupra mea,
Slugа ta cugetă la îndreptările tale.

24. Totuș mărturiile tale sunt desfătarea mea,
Oamenii sfatului meu.

---

naturale, poetul se roagă ca Dumnezeu să-i dea ajutor a le înțelege. *Pe acest pământ:* oamenii nu sunt totdeauna pe ei, ci sunt ca niște străini; iar Dumnezeu să-i arate cum se viețuiască învețându-i poruncile sale. Numai atâta dorește sufletul lui (v. 20), de aceea în acesta este frământare necontenită după judecățile lui Dumnezeu, adecă năzuința să le cunoască tot mai mult. *Blăstemați sunt:* de Dumnezeu. *Principii* în sfat contra lui ca să-l piardă, el însă se ocupă numai cu mărturiile lui Dumnezeu; acestea sunt sfetnicii lui care mereu mi-l păzesc urechi de strâmbat ar fi că. Traduc. rom.: *Resplătește robului tău, viează-mă!... cuvintele tale. Descoperă ochii mei, și voiu cunoaște minunile... Nemernic sânt eu pe pământ, să nu ascunzi dela... Înfiorat-a sufletul meu, ca să dorească de judecățile tale... Certatu-ai pe cei mândri, blăstemați cei ce..., că mărturiile tale sunt cătaul. Întoarce de pe mine ocara și defăimarea, că păzesc poruncile tale. Și asupra mea șezură boerii, și asupra mea clevetiră, iar robul tău se învîță îndreptările tale. Că mărturiile tale cugetarea mea este, și sfaturile mele îndreptările tale.* „A răsplăti" în s. Scriptură nu se zice totdeauna când promerge un merit, ci = Dumnezeu se se arate binevoitor (Ps. 130, 2). Resplătirea deci este aici ca Dumnezeu să lase pe poet a fi viu, să nu piară. Motivul este, că fiind el în viață, va păzi poruncile lui, atât poetul cât și poporul israilitean. *Descoperă ochii mei:* Dumnezeu să depărteze vălul de pe ochii poetului și atunci vede legătura între lege și ființa dzeească. Legea în sine e de ordine mai înaltă, ce poate observa însă numai ochiul deschis de Dumnezeu. *Să nu ascunzi* înseamnă aceeaș cu precedentul „descopere etc."; iar motivul este: *nemernic sânt pe pământ*, adecă sânt străin, fără ajutor, n'am nici o mângâere fără numai cuvêntul dzeesc. *Să dorească judecățile tale:* sunt manifestările și efectele cuvêntului dzeesc. Sufletul poetului dorește să se descopere în-

25. Lipitu-s'a sufletul meŭ de pulbere,
Vieaz̆ă-mĕ după cuvêntul tĕŭ.

26. Spus-am căile mele şi tu îmi răspunzi mie,
Învaţă-mĕ îndreptările tale.

27. Calea orînduelilor tale fă să o înţeleg,
Şi voiŭ cugeta asupra minunilor tale.

28. Topeşte-se sufletul meŭ de mâhnire,
Ridică-mĕ după cuvêntul tĕŭ.

29. Calea minciunii depărteaz̆ă-o dela mine,
Şi cu legea ta mĕ miluieşte.

30. Calea credinţii am ales,
Judecăţile tale am pus înaintea mea.

---

trĕnsul toată puterea legii cereşti dând ajutor celui pios şi sfătuindu-l. *Cercetai-ai* să explică în: *blăstemaţi sunt* etc. *Mărturiile tale am căutat* cf. v. 2. 8, cari să explică în cel de faţă. *Boerii*: principii, capetenile, puternicii poporelor se sfătuesc contra cântăreţului; iar el caută sfat, mângâere şi ajutor în cuvêntul lui Dumnezeu, nu la oameni, ce şi exprimă îndoelnic în v. următor. În v. 24 LXX are *μελέτη* (românic. rom. cugetarea mea) = grija mea, dici ce iubeşte omul, de acea şi grijeşte foarte mult; iar în loc de „oamenii sfatului" are abstractul *sfaturile* spuind deadreptul subiectul ce trebuie adaos în original.

Vers. 25—32. Autorul fiind în mare nevoe cere mângâere şi ajutor dela cuvêntul lui Dumnezeŭ. Sufletul lui e lipit de ţerină, nu se mai poate ridica: de acea Dumnezeu să-i dea nouă putere de viaţă, după cuvêntul lui; *pulbere* exprimă starea deprimată a sufletului ori starea eşerului de asuprire (exil). El a povestit toată viaţa sa lui Dumnezeŭ, care răspunzându-i a dovedit că i binevoeşte, deci să-i conducă a pătrunde tot mai mult cuvêntul lui ca aşa avêndu-i ajutor să nu se teamă de oameni, cari-i sunt duşmani. În v. 28. să înveţe plângerea şi cererea din v. 25. În v. 29. 30 se opun căile minciunii cu ale credinţii sau stăruinţii în adevĕr. *Lipitu-m'am de mărturiile tale*, iar Domnul să nu-l lase a fi ruşinat, ci să-i împlinească speranţa, ce a scos el din acestea. *Alerg*: umblu cu veselie şi plin de vieaţă în ele. *Că*: această umblare îi lărgeşte inima, dă celor prigoniţi puterea mărturisirii şi încrederea

31. Lipitu-m'am de mărturiile tale,
Doamne nu mă ruşina.

32. Pe calea poruncilor tale alerg,
Că tu lărgeşti inima mea.

33. Învaţă-mă Doamne calea îndreptărilor tale,
Ca s'o păzesc până în urmă.

34. Înţelepţeşte mă şi voiu păzi legea ta.
Şi o voiu ţinea din toată inima.

---

sperantii. Traduc. rom.: *Lipitu-s'a de pământ sufletul meu.... Căile mele le am mărturisit, şi m'ai auzit ... Calea îndreptărilor ..., şi mă voiŭ deprinde între minunile tale. Dormitat-a sufletul meŭ de trândăvie, întăreşte mă întru cuvintele tale. Calea adevărului.... Calea adevărului am ales, şi judecăţile tale n'am uitat... tale Doamne, nu mă ruşina. Pe... am alergat, când ai desfăcut inima mea. Căile..., mărturisiri*: cu încredere a spus Domnului nevoea, lupţele sale; iar acum cere să-l înveţe poruncile lui ca cunoscându-le tot mai bine să nu fie ruşinat în viaţa o nevoe, strâmtorare, *Mă voiŭ deprinde* etc. exprimă că învăţătura nu va fi zadarnică, el totdeuna va avea înaintea ochilor poruncile lui Dumnezeu şi se va deprinde în ele, cf. v. 18. *Dormitat-a* şi *dzăşlu* (baeĭhum scârbă): negrijire, melancolie, trândăvie. Înţelesul: Sufletul meŭ adoarme de negrijă, deci Doamne îndreaptă-l (deşteaptă-l) prin cuvântul tău; sau: sufletul meŭ adoarme (lâncezeşte) de scârbă (necaz), de aceea înfrăbătează-l, întăreşte-l prin cuvântul tău. *Calea nedreptăţii* în contrast cu legea = calea căderii, călcării legiuirilor. *Cu legea ta mă miluieşte*: Dumnezeu să depărteze calea nedreptăţii, dar să-i dea legea lui, adecă să o cunoască şi să ia parte la binecuvântările ei. *N'am uitat*, în orig. „am pus" ad. înaintea ochilor, cu acelaş înţeles; e contrast la precedentul „calea nedreptăţii". *Când ai desfăcut* (LXX ἐπλάτυνας ai lărgit); a lărgi inima = a scăpa din necaz, strâmtorare; a o mângâia, întări, înălţa. De această grulie voeşte el să se învrednicească, de aceea jine cu scumpătate poruncile lui Dumnezeŭ.

Vers. 33—40. Poetul se roagă aci să fie astfel învăţat şi condus ca să nu păţească în egoizm şi lăpădare de Dumnezeŭ. Să o *păzesc*: calea. *Căştig*: din lăcomie să nu caute a câştiga numai el chiar cu pierderea aproapelui, anume prin forţă, înşelăciune, pre-

35. Povcțuește-mă în cărarea poruncilor tale,
Că în aceea am plăcere.

36. Plecă inima mea la mărturiile tale,
Și nu la câștig.

37. Abate ochii mei să nu vadă deșertăciune,
În calea ta me viează.

38. Împlinească-se robului tău spusa ta,
Care este să se teamă de tine.

39. Șterge defăima mea, de care mă tem,
Că judecățile tale sunt bune.

40. Iată mult am dorit orânduelile tale,
Întru dreptatea ta viează-mă.

---

siune (1. Imp. 8, 3); în genere orce patimă egoistă. *Deșertăciune* are înțeles general ca „câștig" din cele precedente — tot ce este contra lui Dumnezeu; dar putem înțelege și zeii păgânii, care încă să numesc astfel. *În calea ta* etc.: calea mântuirii pe care să umble omul (2. Cron. 17, 6). *Împlinească-să robului* etc.: să se realizeze spusele dzeești. *Care este să se teamă* etc., să raporta la „spusa ta;" scopul spusei lui Dumnezeu către robul său este ca să aibă frică de dânsul (Ps. 129, 4. 30, 1). *Șterge defăima* etc.: poetul se teme că e năpădat, iar sub *judecățile tale* înțelegem dreptățile descoperite ale lui Dumnezeu: ele sunt bune pentrucă celce le împlinește e fericit. Dumnezeu știe că el totdeauna a căutat să cunoască poruncile lui, de aceea cere ca acesta să-l învieze ca celce totdeuna este drept: când pedepsește și când remunerează. Traduc. rom.: *Lege puse mie Doamne în . . ., și o voiu căuta pe dânsa totdeauna. Înțelepțește-mă, și voiu căuta legea ta, și o voiu păzi pe ea cu toată inima . . ., aceea am voit . . ., și nu la lăcomie. Întoarce ochii . . ., Puse robului tău cuvântul tău întru frica ta. Șterge ocara mea, care am propus . . . Iată am dorit de poruncile tale, . . . mă viează. Lege puse:* lege, normă a vieții să fie calea orânduelilor dzeești. Iar dacă gratia l-a adus să-și facă acestea normă a vieții, atunci va căuta-o, va cerceta-o. *Puse robului* etc.: să împlinească, iar cuvântul lui Dumnezeu stă când să împlinește. *Carea am propus* (LXX ὃν ὑπώπτευσε): de care mă tem; mă înfricoșez că să va întâmpla. Probabil este

41. Şi se vie peste mine mîrile tale Doamne,
Mîntuirea ta după cuvêntul teu.

42. Şi voiŭ respunde cuvênt celuĭce mĕ defaimă,
Că eŭ mĕ încreĕ în cuvêntul teŭ.

43. Şi se nu laĭ din gura mea cuvêntul adevĕrului cu [totul,
Căci eŭ sper în judecăţile tale.

44. Aş păzi legea ta pururea,
Totdeuna şi în veac.

45. Aş umbla în largime,
Căci orênduelile tale caut.

46. Şi voiŭ grăi de mărturiile tale înaintea regilor,
Şi nu voiŭ fi ruşinat.

47. Şi mĕ voiŭ desfăta întru poruncile tale,
Pe carĭ le iubesc.

48. Şi voiŭ ridica mînile mele la poruncile tale carĭ [le iubesc,
Şi voiŭ cugeta la îndreptările tale.

---

că el se teme că duşmanĭ îl vor pierde saŭ că el se va lipsi de legea lui Dumnezeu.

Vers. 41—48. Împărtăşind Dumnezeŭ grăţia sa poetul îl va mărturisi drept şi credincios. Plur. *milele* exprimă cu dovezile grăţiei dzeeşti (întărire internă cu ajutor esternŭ) îi vor da putĕrea a respunde celuĭce îl defaimă. Aceeaş datorinţă a mărturisirĭ conţine şi v. 48. Înţelesul cererĭ este: Dumnezeŭ să nu-l lase a ajunge într'o stare ca el să nu potă zice ceva pentru adevĕr, căci el toată nădejdea şi-o pune în judecăţile lui Dumnezeŭ, în acestea are el toată încrederea. *Cuvêntul adevĕrului*: va respunde că toţĭ vor recunoaşte adevĕrul spuselor lui. V. 41—48 espun ce doreşte el se facă cu ajutorul grăţiei dzeeşti. *Aş umbla în largime*: fără frică şi nepreocupat; semnifică fericirea. *Voiŭ ridica mînile* însemnează dorinţă profundă, e paralel la: *mĕ voiŭ desfăta* etc. din v. 47; se foloseşte şi la rugăciune (Ps. 27, 2, 62, 5. 133, 2 etc.). El recunoaşte aceste porunci, le stimează şi e gata să le împlinească. *Carĭ le iubesc* corăspunde celor precedente, căci noi întindem mîna după ce iubim. *Voiŭ cugeta*: va medita serios asu-

49. Adu-ți aminte de cuvêntul cătră robul tĕu,
Pentru care m'ai făcut să nădăjduesc.

50. Aceasta îmi fie mângâiere în nevoea mea,
Că cuvêntul tĕu m'a viat.

51. Cei sumeți cu batjocură m'au întîmpinat,
Dela legea ta eŭ nu m'am abătut.

52. Adusu-mi-am aminte de judecățile tale din veac, [Doamne,
Și m'am mângâiat.

53. Văpae de mânie m'a cuprins pentru cei fărădelege,
Care părăsesc legea ta.

---

pru or. Traduc. rom.: *Și... mila ta... căci ea mĕ încălzește, că am nădăjduit întru cuvintele tale... adevĕrului până în sfîrșit, că întru judecățile tale am nădăjduit. Și voiŭ păzi legea ta pururea în veac și în veacul veacului. Și am umblat întru lărgime, că poruncile tale am căutat. Și am grăit înaintea... împĕraților, și nu m'am rușinat. Și am ungelat la poruncile tale, carĕ am iubit foarte. Și am ridicat mâinile mele spre..., carĕ le-am iubit, și m'am deprins întru îndreptările tale. Am nădăjduit întru cuvintele tale:* eu voiŭ răspunde și așa rușinez pe cei ce mĕ batjocoresc. *Până în sfîrșit* (LXX ἕως ἀράδῃ cf. v. 8): nu-l lua tot. V. 44. 45 încă sunt în strînsă legătură (42. 43). V. 45 e motivul: ajutorul dzeesc nu l-a lipsit când ținea porunca, aceasta va face și în viitor. *Și am grăit... nu m'am rușinat* exprimă alipirea de lege. El a grăit asupra ei și nu a fost rușinat, dar nici însuș nu s'a rușinat a grăi despre ea. Dacă luăm că e aluziune la robia babiloniană, apoi n'avem decât se ne aducem aminte de Daniil, care înaintea regilor a vorbit despre legea lui Dumnezeŭ și așteptările lui Israil și n'a fost dat de gol. Știm că Cir dă libertate celor în robie.

Vers. 49—56. Cuvêntul lui Dumnezeu e nădejdea și mângâerea în starea critică de acum. *De cuvêntul*: cu care m'ai făcut se nădăjduesc, m'a mângâiat cu sfîrșitul va fi fericit, la ce s'au îndreptat toate așteptările mele. Dumnezeŭ e credincios în toate promisiunile sale, acum încă le va împlini. *Aceasta* e evreizant; hoc scil. res, LXX αὕτη, scil. ἐλπίς (v. 50. 52). *Că cuvêntul tĕu*

54. Cântări îmi sunt îndreptările tale,
În casa peregrinării mele.

55. Adusu-mi-am aminte noaptea de numele tău, [Doamne,
Și am păzit legea ta.

56. Aceasta s'a făcut mie:
Să păzesc orînduelile tale.

---

m'a viat: deși se află în mare necaz, dar mângâerea izvorită din cuvântul lui Dumnezeu îi dă nouă putere de viață. *Cei sumeți* se cearcă ca oamenii frivoli (Prov. 21, 24). *Judecățile tale din veac*: dreptățile lui Dumnezeu descoperite de demult. În istoria poporului israelitean s'au dovedit judecățile lui Dumnezeu, și anume ca pedepsele d. e. asupra Egiptenilor etc., cari au lege cu deplină valoare. *M'am mângâiat*: aduse și-a adus el aminte de aceste judecăți și recunoscând raportul adevărat către ele s'a simțit bine. *Cântări*: îndreptările dzeești îi sunt plăcute ca cântările. *În casa peregrinării mele*: aşa să numește viața pământească, căci pământul nu e omului locuință statornică (Ps. 114, 16. 1. Cron. 29, 15. Lev. 12, 7). Dispozițiile dzeești îl învecheiesc, îi usurează greutățile vieții. El își aduce aminte de numele lui Dumnezeu nu numai ziua, ci și noaptea, de aceea și păzește legea lui; aceasta observare este unica lui datorință în viață (v. 56). „Noaptea" poate fi explicat și: „în nevoia mea" (v. 60), iar „a-și aduce aminte de numele Dlui"=a-și aduce aminte de faptele, minunile lui, în cari s'a manifestat acest nume; de aceea se va întări de nou în calea lui Dumnezeu. Trad. c. rom.: *Pomenește cuvântul tău robului tău, de cari mi-ai dat nădejde. Aceasta m'au mângâiat întru smerenia mea... m'a viat. Cei mândri au făcut călcare de lege foarte, iar dela legea... Mărire m'a cuprins despre cei păcătoși, cari părăsesc legea ta. Lăudate erau de mine... în locul nemerniciei mele...., că îndreptările tale au cântat. M'au mângâiat... m'a viat* exprimă cauza și efectul. Poetul e încă în nevoie, dar mângâerea a început. El știe că această e darul lui Dumnezeu, de aceea speră că va înceta toată năzdrie. *Cei mândri*: cei ce disprețuesc legea lui Dumnezeu, păgânii. Popoarele care asupresc pe Israil îi fac multe necazuri, dar el nu se lapădă de legea lui Dumnezeu. *Despre cei păcătoși*: aceștia îi pricinuesc mâhnire.

57. Doamne, partea mea eşti tu,
Zis-am să păzesc cuvintele tale.

58. Cu toată inima mă rog ţie:
Miluieşte-mă după cuvântul tău.

59. Recugetând toate căile mele,
Întors-am picioarele mele la mărturiile tale.

60. Grăbit-am şi n'am pregetat
Să păzesc poruncile tale.

61. Împrejurul meu sunt funiile celor fărădelege,
Legea ta nu o uit.

Care părăsesc legea ta=o calcă: legea e calea, cine o calcă părăseşte calea mântuirii. *Lăudate* (LXX *ὑμνητά*, cantabiles): vrednice a fi cântate. *Aceasta s'a făcut mie*: poetul consideră dar dzeeşte că el observă, împlineşte legea lui Dumnezeu.

Vers. 57—64. Sorocea lui este a înţelege cuvântul lui Dumnezeu, a face ce pretinde acesta şi el îşi dă toată silinţa a răspunde acestei datorinţe. *Partea mea eşti tu* este legat la oladă, iar *zis-am* etc. o deducere. *Mă rog ţie* exprimă o rugăciune plină de iubire. În v. 59 să zice că păzirea cuvântului dzeesc este rezultatul examinării faptelor sale. Grija lui este necontenită a împlini acest cuvânt, deşi oamenii rei îi pun multe curse. *În mijlocul nopţii*: rezonetinţa îl îndeamnă ca şi în acest timp să se scoale din aşternutul său, să se prosternă înaintea lui Dumnezeu şi să se roage. *Părtaş sânt* etc.: această însuşire îl pune în legătură cu cele ce ţin de Dumnezeu. *Învaţă-mă îndreptările tale*: pruja dzeească e foarte bogată şi se manifestă în multe chipuri: poetul cere numai să-i învete cuvântul lui Dumnezeu. Tradus. rom.: *Partea mea eşti Doamne, zis-am să păzesc legea ta. Rugatu-m'am feţii tale cu toată inima mea,... Cugetat-am la căile tale, şi am întors... Grăbit-m'am şi nu m'am îndărătnicit a păzi poruncile tale. Funiile păcătoşilor s'au înfăşurat împrejurul meu, şi legea ta n'am uitat... nu am sculat să mă mărturisesc ţie, spre judecăţile dreptăţii tale... păzesc poruncile tale. De mila ta Doamne este plin pământul, îndreptările tale mă învaţă. Rugatu-m'am feţii tale*: graţiei; faţa dzeească să-i fie graţioasă, căci Dumnezeu îşi întoarce faţa dacă nu iubeşte pe cineva. *Cugetat-am... mărturiile tale*: am cugetat

62. În mijlocul nopții mă scol să-ți mulțumesc ție,
Pentru judecățile dreptății tale.

63. Părtaș sunt eu tuturor celorce se tem de tine,
Și celorce păzesc orînduelile tale.

64. Doamne, de mila ta e plin pămîntul.
Învață-mă îndreptările tale.

65. Bine ai făcut cu robul tău,
Doamne, după cuvîntul tău.

66. Bunătate, hotărire și cunoștință învață-me,
Că eu cred poruncilor tale.

67. Rătăcit-am înainte de ce am fost apăsat,
Iar acum păzesc spusa ta.

---

asupra vieții mele din trecut și am ajuns la convingerea că mîntuirea și viața sunt condiționate de împlinirea poruncilor tale. *Gătita-m'am ... turburat:* oricât de mari ar fi greutățile în împlinirea acestor porunci, nu m'am turburat, ci m'am hotărît să le învinge cu puterea dzeească. *Fiarele ... n'am uitat:* pecătoșii vreau ca eu să părăsesc legea, dar nu izbutesc. Versul să raportă la popoarele păgîne cari caută să abată poporul israilitean dela legea lui Dumnezeu, apoi la orice cursă viclesană. *De mila* etc. cf. v. 12 cu deosebirea, că acolo să accentuă mărirea, iar în versul prezent bunătatea lui Dumnezeu.

Vers. 65—72. Dumnezeu dăduse autorului multe bunătăți; nici unul să nu-l lipsească de cuvîntul său, izvorul a tot binele; iar aceasta să învață în smerenie. Trecutul este dovada bunătății dzeești, care vrea să-l mîntuiască. *Bunătate, hotărire* etc.; el îmi cere la porunciile lui Dumnezeu, iar acesta să-i înzestreze cu puterea a deosebi binele și reul și a se hotărî pentru bine. *Rătăcit-am etc.*: Dumnezeu l-a silit să-l scoată din rătăcirea în care se afla și să-i dea cele din v. 68. *Spusa ta*: cuvîntul lui Dumnezeu obligă. *Bun ești*: Dumnezeu se numește așa pentrucă e prietenul omenilor, iar *făcător de bine* pentrucă lucră în această dispoziție. *Învață-mă îndreptările tale*: avînd Dumnezeu atîta iubire să-l și învețe. *Că semeții etc.*: aceștia născocesc minciuni asupra lui, dar el nu se abate dela calea lui Dumnezeu. *Ca grăsimea e inima lor* exprimă că aceștia oameni sunt impietriți, nesimțitori față de în-

68. Bun eşti tu şi făcător de bine,
Învaţă-mă îndreptările tale.

69. Cei sumeţi născocesc asupra mea minciună,
Iar eu cu toată inima păzesc orînduielile tale.

70. Nesimţitoare ca grăsimea e inima lor,
Eu mă desfătez în legea ta.

71. Bine este mie că am suferit,
Ca să învăţ îndreptările tale.

---

presiunile cuvântului dzeese; iar el are în aceasta cea mai mare plăcere. În v. 71, 72 el spune că școala smereniei a fost lui spre mântuire, de aceea îi e mai scumpă decât orice avere, iar prezentul (*bine e ... ca să învăţ*) exprimă că această învăţătură continuă e neîntreruptă. Traduc. rum.: *Bunătate ai făcut cu robul tău, Doamne, ... Bunătate şi înţelepciune şi cunoştinţă mă învaţă, că poruncile tale am crezut. Mai înainte de ce m-am smerit, eu am greşit, pentru aceasta cuvântul tău am păzit. Bun eşti tu Doamne, şi întru bunătatea ta mă învaţă îndreptările tale. Înmulţitu-s'a asupra mea nedreptăţirea mândrilor ... voiu cerca poruncile tale. Închegatu-s'a ca laptele inima lor, iar eu la legea ta am cugetat ... că m'ai smerit, ca să mă ... Bună este mie legea gurii tale, mai vârtos decât mii de aur şi de argint.* **Bunătate**: manifestările grafiei şi ajutorului dzeese, căci numai el e bun (Ps. 72, 1). *Înţelepciune* (*naûkia*, disciplina): ce se efectuește la elev prin creștere, iar *cunoştinţă* (înţelepciune) sunt principiile cari normează lucrarea omului. Cine le are pe amândouă are binele care îl duce la fericire şi binecuvântare. *Că poruncilor tale am crezut*: acestea conţin învăţătura şi cunoştinţa, de aceea se roagă să-l înveţe să le afle în poruncile lui. *Pentru aceasta*: fiindcă am fost ajuns în smerenie, am păzit cuvântul tău. *Am greşit* se raportă la timpul înainte de exil, când Israil neîntrerupt se abătea dela legea lui Dumnezeu. Dar fiind scos din ţară, cea mai adâncă smerire, şi-a venit în fire şi acum ţine poruncile dzeeşti. La *bun eşti* cf. v. 12. *Întru bunătatea ta*: fiind Dumnezeu bun se roagă poetul să-l înveţe, căci pământul e plin de această bunătate (v. 64). *Înmulţitu-s'a asupra mea* etc.: păcătoşii au adaogat, să formulţi rătăcirea în faţa de ome. *Închegatu-s'a ca laptele* etc. Laptele închegat simbolizează grăsimea (Ps. 67, 16), iar o inimă grasă = inimă împietrită,

72. Mai bună este mie legea gurii tale,
Decât mii de aur şi de argint.

73. Mânile tale m'au făcut şi m'au zidit,
Înţelepţeşte-mă ca să învăţ poruncile tale.

74. Celce se tem de tine mă vor vedea şi se vor bucura,
Că eu sper în cuvêntul têu.

75. Ştiu, Doamne, că judecăţile tale sunt dreptate,
Şi întru credinţă m'ai smerit.

76. Fie mila ta mie spre mângâere,
După promisiunea ta către robul teu.

---

nesimţitoare (Ps. 16, 10. 72, 7). Înţelesul v. 69. 70 este: Cei rĕi mĕ pîndesc, iar eu caut legea ta; observarea legii tale e arma şi scutul meu.

Vers. 73—80. Dumnezeu a dat poetului existenţa, el sĕ-l facă şi a cunoaşte legea lui, efect dacă smereşte pe cineva, îl ridică iarăş. Poetul sĕ fie pildă de mângâere tuturor celorlalţi se tem de Dumnezeu şi sĕ nu fie spre ruşine înfrângerea duşmanilor sei. *Mânile tale* etc. exprimă că Dumnezeu nu poate părăsi pe om, creatura sa, ci i va da puterea sĕ cunoască şi înţeleagă cuvêntul sĕu ca sĕ fie fericit (Deut. 32, 6. Iob 10, 8. 31, 15). *Mĕ vor vedea* etc.: celce se tem de Dumnezeu vĕzênd cum a răsplătit el poetului se vor convinge, că şi ei vor avea soartea lui (Ps. 33, 3. 34, 27. 68, 33 etc.). *Ştiu Doamne* etc.: dreptatea e baza judecăţilor dzeeşti, adecă ele sunt normate de sânţenia lui şi sĕu scopul e mântuirea pe om, pe care Dumnezeu îl smereşte ca în necazurile vieţii sĕ înveţe a preţui şi mai mult cuvêntul lui Dumnezeu. *Fie mila* etc. Fiecare necaz e amar, de aceea Dumnezeu sĕ mângâe cu graţia sa, cum a promis. V. 79 se explică din Ps. 72, 19. Ier. 15, 19 cf. Prov. 9, 4. 16. *Întoarcă-se* cunoştinţă lor sĕ se înbogăţească din experienţa căutătorului. *Fie-va fie inima mea* etc.: cere statornicie în cuvêntul lui Dumnezeu, care singur îl scapă de amăgiri. Traduc. rom.: *Mânile . . ., şi mĕ voiŭ învăţa . . . . Şi se vor veseli, că întru cuvintele tale am nădăjduit. Cunoscut-am Doamne, că drepte sunt (LXX dreptate) judecăţile tale, şi întru adevĕr m'ai smerit. Facă-se dar mila ta ca sĕ mĕ mângâe, după cuvêntul tĕu robului tĕu . . . Înduratele tale, şi voiŭ fi vĕu, . . . cugetarea mea este.*

77. Să-mi vie mie îndurarea ta și să trăesc,
Că legea ta este desfătarea mea.

78. Să se rușineze cei semeți, că cu minciună m'au [împresorat,
Iar eu cuget asupra orînduelilor tale.

79. Întoarcă-se către mine celce se tem de tine,
Și celce cunosc mărturiile tale.

80. Pururea fie inima mea întru îndreptările tale,
Ca să nu mă rușinez.

81. Stinge-se sufletul meu după mântuirea ta,
Întru cuvêntul teu am nădăjduit.

82. Bolnavi sunt ochii mei de dorul după spusa ta,
Zicênd: Când mă veĭ mângâia?

83. Făcutu-m'am ca foiul în fum,
Îndreptările tale nu le-am uitat.

Să se rușineze cei mândri, că cu nedreptate au făcut fărădelege asupra mea,... mă voiu lăuda întru poruncile tale. Să mă întoarcă la mine celce se tem de tine,... Fie inima mea fără prihană..., ca nu mă rușinez. Mă vor vedea: vor vedea că tu mântuești, ajuți, atunci se vor veseli. *Am nădăjduit* să raporteză la „vor vedea“: cine se încrede în Dumnezeu nicicând nu va fi de rușine. *Cunoscut-am:* am esperiat și știu. În smerirea sa poetul vede dreptatea și adevêrul lui Dumnezeu. *Întru adevêr:* judecățile dzeesti sunt drepte, pentrucă sunt conform adevêrului; Dumnezeu împlinește once ar fi zis. La v. 77 să poate compara v. 17 cu deosebirea, că aici cugetarea la porunci este motivul, pentru care se cere viața dela Dumnezeu. *Să se rușineze* etc.: el împlinește legea lui Dumnezeu, celce fac rele să fie de rușine. *Cei mândri* sunt păgânii care fac rele poporului ales, pentru aceasta se fie rușinați. *Să mă întoarcă* etc.: cântărețul e singur, Dumnezeu se îndemne pe cei buni ai primi în societatea lor. Aceasta se întâmplă dacă Dumnezeu ajută, face de rușine pe cei mândri. *Fie inima* etc. exprimă că numai viața adevêrată în legea lui Dumnezeu poate spera se nu fie rușinată.

Vers 81—88. Dorul ajutorului îl consumă, și acum are cea mai mare trebuință de întărirea lui Dumnezeu, căci dușmanii îl

84. Puține sunt zilele robului tău,
Când vei face judecată celorce mă prigonesc?

85. Cei sumeți săpatu-mi-au mie gropi,
Celce nu sunt după legea ta.

86. Toate poruncile tale sunt adevăr,
Fără dreptate m'au gonit, ajută-mi.

87. Puțin lipsia de nu m'au stins de pe pământ,
Iar eu nu părăsesc orânduelile tale.

---

pierd aproape cu totul. Sufletul și ochii lui doresc mântuirea dzeească. *Făcutu-m'au* etc. exprimă că nimic nu poate departa cuvântul lui Dumnezeu din conștiința lui, deși semănă cu un fuiu care în fum e negrit și s'a uscat, de aceea să lapădă cu nefolosire. *Puține sunt zilele* etc.: viața omului e scurtă, deci și timpul când să poate descoperi dreptatea dzeească. *Celce nu sunt după legea ta* caracterizează pe cei sumeți în opunere cu legea dzeească. *Toate poruncile etc.*: credința este baza acestora, de aceea trebue păzite cu credință. *Puțin lipsia etc.*: pentru credința sa poetul e gonit până la moarte. *De pe pământ*: în țara unde cred ei că sunt stăpânitori caută să-l piardă, dar el nu șovăește în credință. Dumnezeu să-i insufle grația sa ca să nu piară (v. 88). Tradue. rom.: *Stinge-se spre mântuirea ta sufletul meu, întru cuvintele tale... Sfârșita-s'au ochii mei întru cuvântul tău, zicând... Că ne'am făcut ca un foale în brumă,.... Câte sunt... mie judecată de când celce mă gonesc? Spusu-mi-au mie călătorii de lege hârfele, ci nu sunt ca legea ta Doamne. Toate... adevărul,.... Puțin au m'au sfârșit pe mine pe pământ, iar eu n'am părăsit poruncile tale... mărturiile gurii tale. Stinge-se*: devine nepătrunzios, slăbește; iar aici: după *mântuirea ta*. *Zicând* se raportă la ochi: ochii spirituali, cărora să atribue grăire; iar *sfârșita-s'au* exprimă că necaștia tânjesc, pier de acest dor. *Ca un foale în brumă*: foalele în brumă sau în frig se strânge și devine nefolositor, așa și poetul e ofilit și deprimat. În acest vers să motivează v. 82. *Câte sunt zilele* etc.: adecă el n'are multe; viața omului e foarte scurtă, de aceea Dumnezeu să nu întârzie a judeca pe dușmani. *Spusu-mi-au* etc.: cei rei multe i'au spus scoțând din înțelepciunea lor falsă, dar toate sunt mincinoase și nu să pot asemăna cu legea Domnului. *Puțin au m'au*

88. După mila ta viează-mă,
Și voiu păzi mărturia gurii tale.

89. În veac, Doamne, cuvêntul tău
Este așezat în cer.

90. În neam și în neam este credința ta,
Întemeiat-ai pământul și el stă.

91. După hotărîrile tale stau ele astăzi,
Că toate sunt slugile tale.

92. De n'ar fi fost legea ta desfătarea mea,
Aș fi perit în nevoea mea.

93. În veci nu uit orêndueliile tale,
Căci prîntrênsele m'ai înviat.

94. Al tău sînt eu, mântuește-mă,
Eu caut orêndueliile tale.

95. Cei fărădelege mă pîndesc să mă piardă,
Eu bag seamă la mărturiile tale.

96. Văzut-am sfîrșitul la toată deplinătatea,
Iar porunca ta e largă foarte.

---

sfîrșit etc., adecă puțin a lipsit că nu m'ai răpus. *Pe pămînt* se leagă cu *pe mine*: pe mine care sînt în țară ers să mă prigădească. *Eu n'am părăsit poruncile tale*: nu părăsesc pe stăpînul, nu scad în încrederea ce am în Dumnezeu și promisiunile lui.

Vers. 89—96. Cuvêntul lui Dumnezeu e veșnic, nesc himbăcios; el este în cer, ale cărui însușiri le are, judecăți statornicia. *În neam și în neam* etc.: credința lui Dumnezeu remâne totdeauna, iar pămêntul creat de el încă mărturisește aceasta. El a promis că nu va mai cerceta pămêntul cu potop, și nic nu se întîmplă. *După hotărîrile tale* etc.: subiectul poate fi: cerul și pămêntul, ori în genere: toate ființele sunt supuse (slugi) lui Dumnezeu și împlinesc judecățile lui. *Astăzi* exprimă că aceste judecăți au fost înainte de legea mozaică. *De n'ar fi fost* etc.: cuvêntul lui Dumnezeu l-a întărit în toate nevoile; l-a înviat, deși era întristat până la moarte și numai acesta îl va mântui în viitor (v. 81—94). *Cei fărădelege* etc.: dușmanii îl pîndesc ca să-l piardă, iar el își aduce aminte de mărturiile lui Dumnezeu, cari îl arată că toate lucrurile de

97. Cât iubesc eu legea ta,
Toată ziua gândirea mea este.

98. Mai mult decât pe vrăjmaşii mei mă înţeleptesc poruncile tale,
Că în veac sunt ele pentru mine.

99. Mai mulţi înţeleg eu decât toţi învăţătorii mei,
Că mărturiile tale sunt gândirea mea.

100. Mai mult decât bătrânii am priceput,
Că eu păzesc orânduelile tale.

---

pe pământ se sfârşesc; iar porunca aceştia e nemărginită după întindere şi valoare (Iob. 11, 9). Traduc. rom.: *În veac... rămâne în cer ... adevărul Tău,... şi rămâne. Cu rânduiala ta rămâne ziua, că toate s'au slujitoare ţie. Că de n'ar fi fost legea ta gândirea mea, atunci aş fi perit întru smerenia mea. În veac nu voiu uita îndreptările tale, ca întru ele ... că îndreptările tale am căutat. Pe mine m'au aşteptat păcătoşii să mă piardă, mărturiile tale am cunoscut. A tot sfârşitul am văzut sfârşit, desfătată (LXX πλατεῖα) e porunca ta foarte. Rămâne în cer* e paralel la *în veac*: veşnic e Domnul, veşnică şi legea lui. *Rămâne ziua*: ziua este până a sosit timpul sorii; ziua şi noaptea se schimbă după anumită poruncă a lui Dumnezeu. *Că de n'ar fi fost* etc.: fără legea lui Dumnezeu el ar fi perit. *M'au înşelat*: promisiunile dreptăţii l-au păstrat viteaz. Vers. 98 e motivul de ce cântăreţul a observat legea în nevoea sa. *Pe mine m'au aşteptat*: ce-i rău cred sigur că le voiu cădea în mână, eu însă cunosc mărturiile tale şi nu slăbesc în încrederea în tine. *Am cunoscut*: le-am pătruns şi de aceea sunt mângâiat. *A tot sfârşitul am văzut*: orice să pară a fi complet, desăvârşit, am văzut că pere; adecă toate sunt defectuoase, nestatornice. *Desfătată e porunca ta*: aceasta nu are margini; perfecţiunea ei nu se termină niciunde. Asămănarea e luată dela spaţ. Orice putere, mărime, mărire omenească poate fi privită şi are hotară care o limitează; iar cuvântul lui Dumnezeu e mai presus de toate, nu e supus acestor scăderi.

Vers. 97—104. Poetul laudă înţelepciunea lui Dumnezeu care izvorăşte din cuvântul lui şi spune că se ocupă de'ntrerupt cu legea lui, cu care el întrece pe toţi învăţătorii şi bătrânii în înţelegere şi judecată. E firesc ca celce învaţă, dar nu împlineşte, adecă în

101. Dela toată calea rea am oprit picioarele mele,
Ca să țin cuvêntul tău.

102. Nu mă abat dela judecățile tale,
Că tu m'ai învățat.

103. Cât-s de dulci gâtlejului meu spusele tale,
Mai mult decât mierea pentru gura mea.

104. Din orênduelile tale m'am înțeleptit,
De aceea urăsc toată calea minciunii.

---

vicată vin în contrazicere cu învățătura lor, să l pomenească, pentrucă el împlinește legea lui Dumnezeu. *Pentru mine!* poruncile ca un ce unitar sunt cartea, proprietatea lui. Legea lui Dumnezeu este gândirea lui, întrênsa află el plăcere nu în prezentul înstrăinat de aceasta; ea îl face capabil a examina spiritele, a ură calea minciunii, adecă căile spiritului rătăcit al timpului. Tradc. rom.: *Cât am iubit.. Doamne, toată.. m'ai înțelepțit cu porunca ta, că în veac a mea este. Mai mult decât toți cei ce mă învață am înțeles,.. tale gândirea mea este... cei bătrâni..., că poruncile tale am căutat. Despre toată...., ca să păzesc cuvintele tale. Dela judecățile tale nu m'am abătut, că tu ai pus lege mie..., gâtlejului meu cuvintele tale, mai mult decât mierea gurii mele. Din poruncile tale am cunoscut, pentru aceasta am urît toată calea nedreptății.* Frica lui Dumnezeu este începutul înțelepciunii. Dușmanii cântărețului nu se tem de Dumnezeu, de aceea sunt nebuni, adecă vor fi de rușine cu înțelepciunea lor; căci toate trec, dar cuvêntul lui Dumnezeu, izvorul adevăratei înțelepciuni, rămâne în veac. În v. 99. 100 se neagă învățătorilor și bătrânilor adevărata înțelepciune, pentrucă ei înțelepciunea nu o scot din acelaș izvor cu cântărețul. Sub învățători și bătrâni avem să înțelegem pe aceiași, pe care mai nainte îi numise dușmani; e lumea păgână considerată din altă parte. Aceasta voește să învețe pe Israil înțelepciune, și poporul mai nainte l-a și dat ascultare; dar acum s'a despărțit de ea și caută înțelepciune numai în legea lui Dumnezeu. *Dela judecățile tale* etc. exprimă cu învățătura dzeească este întărire interna; *tu m'ai abătut* arată că Dumnezeu prin lege grijește către not. Vers. 103. 104 sunt strâns legate. Autorul primește poruncile lui Dumnezeu, căci ele conțin înțelepciunea care satură desevârșit; înțelepciunea este pânea sufletului. Din această înțelepciune urmează și că el urăște *calea nedreptății*.

105. Făclie picioarului meŭ este cuvêntul tĕu,
Şi lumină cărării mele.

106. Juratu-m'am şi am ţinut;
Să păzesc judecăţile dreptăţii tale.

107. Asuprit sûnt eŭ foarte,
Doamne viează-mĕ după cuvêntul tĕu.

108. Fie-ţi plăcute, Doamne, cele de bună voe ale gurii mele,
Şi judecăţile tale mĕ învaţă.

109. Sufletul meŭ în mâna mea este pururea,
Iar legea ta eŭ nu o uit.

110. Pus-au păcătoşii cursă mie,
Iar eŭ nu rătăcesc dela orênduelile tale.

111. Moştenit-am mărturiile tale în veac,
Că ele sunt bucuria inimii mele.

112. Plecat-am inima mea să facă îndreptările tale
În veac, până în sfârşit.

Vers. 105—112. Conducetor vecinic este lui cuvêntul lui Dumnezeŭ, care e făclie şi lumină, căci în viaţă întâmpinăm întuneric şi abîzuri. *Juratu-m'am etc.*: să observe totdeauna judecăţile lui Dumnezeŭ, ce nu este uşor, de aceea se roagă ca Dumnezeŭ să-l vieze cum a promis. *Cele de bună voe*, adecă jertfa; aşa să numeşte rugăciunea, cu care el mulţumeşte şi se încrede grijei dzeeşti (Ps. 49, 14. 140, 2). Dumnezeŭ să-l asculte rugăciunea, căci el e asuprit foarte. *Sufletul meŭ etc.*: viaţa e necontenit în primejdie, nu şţie momentul când o poate pierde (Jud. 12, 3. 1. Reg. 19, 5. Iob 13, 14): dar el nu se abate dela cuvêntul lui Dumnezeŭ. Aşa explică deja *Ieronim* „Omnes apud Graecos ecclesiastici interpretes istum locum sic (mecum) edisserunt, et est breviter hic sensus: Quotidie periclitor et quasi in manibus meis sanguinem meum porto et tamen legem tuam non obliviscor". *Moştenit am mărturiile tale*: dela părinţi mi-a rămas moştenire porunca ta, şi această îmi va fi în veac; iar motivul: *că ele sunt bucuria etc.* Traduc. rom.: *Făclie picioarelor mele este legea ta, şi lumină cărărilor mele. Juratu-m'am şi am pus, ca . . . Sucotitu-m'am până în sfârşit . . . Cele de bună voe ale gurii mele bine le voeşte*

113. Pe cei îndoioşi urăsc,
Şi legea ta iubesc.

114. Acoperemêntul şi scutul meŭ eşti tu,
Întru cuvêntul tŏŭ sperez.

115. Depărtaţi-vĕ dela mine făcĕtorilor de rele,
Iar eŭ voiŭ păzi porunca Dumnezeului meŭ.

116. Sprijineşte-mĕ după cuvêntul tĕŭ şi voiŭ fi viŭ,
Şi sĕ nu mĕ ruşinez pentru nădejdea mea.

117. Ajută-mi şi mĕ voiŭ mântui,
Şi voiŭ căuta la îndreptările tale pururea.

118. Defăimat-ai pe toţi ceĭce rătăcesc dela îndreptările tale.
Că nĕdreptatea este înşelăciunea lor.

119. Ca zgura ai delăturat pe toţi cei fărădelege ai pământului,
Pentru aceea iubesc mărturiile tale.

120. Înfricoşatu-s'a carnea mea de frica ta,
Şi mĕ tem de judecăţile tale.

Doamne, . . . în mâinile tale . . ., şi legea ta n'am uitat . . ., şi dela poruncile tale n'am rătăcit . . ., că bucurie inimii mele sunt. Plecat-am inima mea, ca să fac . . . în veac, pentru răsplătire. Şi *am pus*: sânt firea holărît, iar *juratu-m'am* e aluzione la jurământul de pe Sinai (Ex. 24, 3. 7). *În mâinile tale* aŭ cele mai multe Mssc ale Psaltirilor, la ce zice *Augustin*: „Nonnulli codices habent in manibus meis, sed plures in manibus tuis, et hoc quidem planum est; justorum enim animae in manu Dei sunt, anima vero in manibus meis quomodo intelligatur, ignoro". *Pentru răsplătire*, adecă am plecat inima mea la lege, pentrucă împlinirea ei se resplăteşte (Ps. 18, 12).

Vers. 113—120. Poetul urĕşte reul, iubeşte binele, iar speranţa lui se întemeiază pe cuvêntul lui Dumnezeŭ, că care nu-l poate abate nimene. *Pe cei îndoioşi*: care în la adorarea Domnului, dar nici păgânizmul nu-l reprobă; deci nu sĕ poate şti, aprĕpe de sunt servii lui Dumnezeŭ ori ai lui Baal. *Depărtaţi-vĕ dela mine* strigă poetul celorce voesc sĕ-l îndemne a nu crede, spera şi iubi pe Dumnezeŭ care s'a descoperit. Dar spre a fi statornic în acest

121. Făcut-am judecată și dreptate,
Nu mă vei lăsa pe mine celorce mă asupresc.

122. Prinde-te pentru robul tău spre bine,
Să nu mă asuprească cei semeți.

principiu cere grație dzeească (v. 116. 117). *Că mincinoși* etc.: direcțiunea lor sufletească nu conține nimic adevăr; ei se înșală pe sine și pe alții, pentrucă așa e sistemul lor, deși e alcătuit cu multă măestrie. *Pe toți cei fărădelege* etc.: orcât de mulți ar fi ei pe pămînt, Dumnezeu îi pierde ca zgura. *Mă tem de judecățile tale*: sunt dreptățile dzeești, după cari judecă. Poetul știe că Dumnezeu pedepsește cu asprime pe păcătoși, de aceea se roagă ca dînsul frică de Dumnezeu, adecă împlinind poruncile lui să nu mai a se teme de judecățile lui. Traduc. rom.: *Pe călcătorii de lege am urît, și legea ta am iubit. Ajutorul meu și sprijinitorul... cuvintele tale am nădăjduit. Depărtați-vă dela mine celce viclenii, și voiu cerca poruncile Dumnezeului meu. Apără-mă după cuvîntul tău, și mă voiu scăpa, și nu mă rușina pe mine dela așteptarea mea. Ajută-mi..., și voiu cugeta întru... depărtează..., că nedrept este gîndul lor. Călcători de lege am socotit pe toți păcătoșii pămîntului, pentru aceasta am iubit... Pătrunde cu frica ta cărnurile mele, că de judecățile tale mi-am temut.* Îmbinînd v. 114. 115 avem: Dumnezeŭ este ajutorul și sprijinitorul meu, deci depărtați-vă dela mine făcătorilor de rele, lăsați vă a mă pîrîi și dușmani; iar motivul este: *Și voiu cerca*, adecă voiu păzi *poruncile Dumnezeului meu. Și nu mă rușina* etc.: să nu se dovedească că sunt departe de cerințe ani așteptat, n'am să vedi împlinindu-mi-se speranța. *Defăimat-ai* etc.: fiind Dumnezeŭ sănătatea absolută urăște rĕul, de aceea pe cine disprețuește el îl și lapădă. *Călcători de lege* etc.: păcătoșii se abat dela calea prescrisă, de aceea pier. *Pătrunde cu frica ta* etc.: după LXX (κατάπηξον); pironește, adecă răstignește trupul meŭ cuprins de păcate. Poetul cere ca Dumnezeu să-i omoare poftele cărnii, pentrucă se teme de judecățile aspre ce l-ar aștepta dacă aceasta nu se întîmplă.

Vers. 121—128. Autorul a cîntat mărinimia dreptatea lui Dumnezeŭ, de aceea el să-l roage acum cînd toți se lapădă și-l gonesc. *Făcut-am judecată* etc.: el e conștient că a împlinit

123. Ochiĭ mei se sting după mântuirea ta,
Şi după cuvêntul dreptăţii tale.

124. Fă cu robul tĕu după mila ta,
Şi îndreptările tale mĕ învaţă.

125. Robul tĕu sûnt eŭ, înţelepţeşte-mĭ,
Ca să cunosc mărturiile tale.

126. Vremea este Domnului a face,
Stricat-aŭ legea ta.

poruncile lui Dumnezeu, speră deci că asupritorii nu-l vor putea pierde; dar această speranţă îi impune datorinţa a cere necontenit ajutorul dzeesc, care să fie întru el şi duşmani. *Spre bine:* în folosul meu (Ps. 85, 17. Neem. 5, 19). *Ochiĭ mei* etc. cf. v. 81 sq. *După cuvêntul dreptăţii tale* este promisiunea care purcede dela Dumnezeŭ cel drept, de aceea nu poate rămânea neîmplinită. *Ca să cunosc* etc. e rugăciune specială. Cei mai mulţi calcă legea lui Dumnezeŭ, deci e vremea ca el să lucreze: *vremea este* etc. *Stricat-aŭ legea:* pentru cei răi n'are valoare, o calcă fără pedepsă; de aceea Dumnezeu să arate puterea ei. *Pentru aceasta* etc.: poetul iubeşte din inimă poruncile lui Dumnezeŭ, ele îi sunt mai preţioase decât aurul şi alte lucruri, pe cari le-ar dobândi lăpădându-se de poruncile acestea: el iubeşte şi cele mai mici orênduelĭ ale lui Dumnezeŭ, le observă şi doreşte ca şi ceilalţi să observe şi ei ce e falz să dispară. Tradue. rom.: *Făcut-am . . ., nu mă da pe mine celorce îmi fac strîmbătate. Primeşte pe robul tĕŭ întru bunătate* (LXX εἰς ἀγαθόν), *ca să nu mĭ clevetească* (LXX μὴ συκοφαντησάτωσαν) *cei mândri . . . s'aŭ stins spre . . ., şi spre cuvêntul . . ., şi întru îndreptările* (LXX τὰ δικαιώματα) . . ., *şi voiŭ cunoaşte . . Vremea este a face Domnului . . . am înţeles . . . şi toporaşa . . . spre toate poruncile tale m'am îndreptat, toată calea nedreaptă am urît.* În loc de ἀδικῶν (LXX), *Augustin* citeşte ἀντιδίκου, de aceea şi observă: „Miror omnium, quos in promptu habere potui codicum nusquam me legisse adversantibus, cum sine controversia quod Graece ἀντιδίκους, hoc Latine adversarios appellatur.“ *Primeşte pe robul tĕu:* primeşte-mĭ cliemi, ca să mijloceşti pentru mine, fi-mĭ garant spre bine; adecă cauza mea să aibă s'êrşit bun. Unele Psaltiri vechi au „excipe“: substituc-mĭ, păşeşte în locul meu. *Spre bine* (întru bunătate) să raporteze la poet=spre binele meŭ. *Să*

127. Pentru aceasta iubesc poruncile tale,
Mai mult decât aurul și lamura aurului.

128. Pentru aceasta țin drepte toate orânduelile tale,
Urăsc toată calea minciunii.

129. Minunate sunt mărturiile tale,
Pentru aceea le păzește sufletul meu.

130. Deschiderea cuvintelor tale luminează,
Înțelepțește pe cei proști.

131. Gura mea am deschis și poftesc,
Că poruncile tale doresc.

132. Caută spre mine și mă miluește,
După judecata celor ce iubesc numele tău.

---

nu mă clevetească: a face cuiva rău, a-l pârî, căci *συκοφαντέω* (LXX) trebue luat în general. *Augustin*: „Qui interpretati sunt non calumnientur me, Graecam locutionem secuti sunt, Latinae linguae minus peritum.“ *Topazion* este topazul celor vechi (chrysolith), minerul străveziu, lucește ca aurul. *Mersi îndreptat*: norma mea sunt poruncile tale, în viață am urmat direcțiunea indicată de ele.

Vers. 129—136. Legea lui Dumnezeu conține minunile celei mai profunde înțelepciuni, de aceea și dorește autorul lumina cuvântului dzeesc, dar se întristează pentru celce o disprețuesc. *Minunate sunt* etc., adecă după ființă și lucrarea lor sunt mai presus de viața de toate zilele și decât mintea omenească. *Le păzește sufletul meu*: caută să le pătrundă. *Deschiderea* etc. exprimă că descoperindu-se cuvântul lui Dumnezeu produce lumină, căci el face pe cei simpli să fie înțelepți, adecă să priceapă cuvântul lui. *Gura mea* etc.: poetul își dorește să învețe; el ține gura deschisă ca să primească învățătura cerească. Imaginea o luată dela omul care, aprope a se îneca, deschide gura după aer; aici exprimă dorința fierbinte, lupta omului interu a dobândi acrul dzeesc de viață. Cine iubește pe Dumnezeu e sigur de resplată; el, iubirea absolută, nu poate trece cu vederea pe celce îl iubesc. Pe această bază urmează rugăciunea din v. 133—135. *Pașii mei întăriește-i*: să i conducă sigur, ca să nu se poticnească; să înțelege pazirea externă, ce rezultă din: *și nu lăsa să mă stăpânească*, cf. Ps. 18, 14. *Intru cuvântul tău* este voința lui Dumnezeu în

133. Paşii mei întăreşte-i întru cuvêntul têu,
Şi nu lăsa se me stăpânească nici o fărădelege.

134. Scapă-me de asuprirea oamenilor,
Şi voiŭ păzi orênduelile tale.

135. Faţa ta arată-o robului têu,
Şi mĕ învaţă îndreptările tale.

136. Rîurĭ de apă izvoresc ochiĭ mei,
Pentru ceĭ ce nu păzesc legea ta.

137. Drept eşti tu Doamne,
Şi drepte sunt judecăţile tale.

138. Poruncit-ai ca dreptate mărturiile tale,
Şi ca credinţă foarte.

139. Nimicitu-m'a zelul meŭ,
Că asupritorii mei aŭ uitat cuvintele tale.

---

genere, căci el a promis ajutor celor drepţi. *Nici o fărădelege* înţelege în genere păcatul împotrivirĭ de Dumnezeu, în care poate cădea fiinţa asuprită de toate părţile. *Faţa ta* etc. cf. Ps. 79, 4. *Rîurĭ de apă* etc.: el plânge pe ceĭ ce nu păzesc legea lui Dumnezeŭ, nu e indiferent faţă de soarta lor, ci-i compătimeşte. *Nu păzesc* etc.; subiectul sunt oamenĭ sau duşmanĭ, cf. v. 139. Traduc. rom.: *Minunate ..., pentru aceasta le-a cercat pe ele... Arătarea ..., şi înţelepţeşte pe proorocĭ ..., şi am tras duh, că de poruncile tale am dorit ..., îndreptează-i după cuvêntul têu, şi se nu mĕ stăpânească toată fărădelegea. Izbăveşte-mĕ de clevetirea* (LXX *λύτρωσαί με ἀπὸ συκοφαντίας*) *omenească, ... poruncile tale ... preste robul têu .... Izvoare de apă aŭ izvorît ochiĭ mei, pentrucă n'am păzit legea ta. Clevetirea oamenilor* (cf. v. 112): ce le rădică cel rĕŭ asupra lui. Dacă Dumnezeŭ îl părăseşte, el nu-i mai poate împlini poruncile, deşi împlinirea lor îi este cea mai mare bucurie (cf. v. 88, 77, 17).

Vers 137—144. Dumnezeŭ stăpâneşte cu dreptate şi credinţă, iar poetul e zelos pentru cuvêntul acestuia. *Dreptate, adevĕr* exprimă că porunc'le lui Dumnezeŭ arată sănţenia lui şi doresc numai binele omului. Poetul vede dispreţuită această lege dzeească de duşmanii sĕi, de aceea el e foarte zelos şi a ajuns în cea mai mare primejdie. *Lămurită este spusa ta:* ca metalul trecut prin foc (Ps. 17, 31) este ce a zis Dumnezeŭ; iar el o iubeşte şi nu

140. Lămurită este spusa ta foarte,
Și robul tău o iubește.

141. Mic sînt eu și disprețuit,
Nu uit orînduelile tale.

142. Dreptatea ta este dreptate în veac,
Și legea ta adevăr.

143. Necaz și strîmtorare m'au aflat,
Poruncile tale sunt desfătarea mea.

144. Mărturiile tale sunt dreptate în veac,
Învață-mă și voiu fi viu.

145. Din toată inima strig, răspunde-mi,
Doamne, îndreptările tale voiu păzi.

146. Te chiem pe tine, ajută-mi,
Și voiu păzi mărturiile tale.

147. În zori am mărecat și am cerut ajutor,
În cuvîntul tău am sperat.

---

asculte stăruințile altora, deși e mai tînăr decît ei și disprețuit. În cele următoare se spune că descoperirea dzeească e veșnică, legea lui așijderea, chiar mărturiile lui Dumnezeu sunt veșnice, drepte și de aceea creatura se-l adoreze. În urmă cere poetul de a pătrunde tot mai mult în cunoșterea acestei perfecțiuni: *Învață-mă . . mă.* Traduc. rom.: *Drept ești Doamne, și drept . . . Porunci ai dreptate a fi mărturiile tale, și adevăr foarte. Topla-m'au răvnirea ta, că m'au uitat cuvintele tale vrăjmașii mei. Cu foc lămurit este cuvîntul tău foarte, . . . l-a iubit pe el. Mai tînăr . . și defăimat, îndreptările tale nu le-am uitat . . . adevărul. Necazuri și nevoi m'au . . . gîndirea mea. Dreptate sunt mărturiile tale în veac, înțelepțește-mă . . . viu.* În v. 138 *mărturiile* e obiect, iar *dreptate, adevărul* apoziție.

Vers. 145 – 152. Poetul se roagă ca Dumnezeu să-l facă credincios în cuvîntul lui și se-l mîntuiască, cum i-a promis. Deș de dimineață se roagă, atunci strigă el: chiar veghide nopții, cînd totul doarme, nu află odihnă în dumnezeiescul. *La spusa ta* înseamnează cuvintele lui Dumnezeu ca poruncă și promisiune. *După judecata ta* este ordinea de mîntuire a lui Dumnezeu sau dispozițiunile în

148. Ochii mei întîmpină veghiile nopții,
Să cuget la spusa ta.

149. Glasul meu auzi-l întru mila ta,
Doamne, după judecata ta mă viează.

150. Se apropie cei ce urmăresc cele ruşinoase,
Se depărtează dela legea ta.

151. Aproape eşti tu, Doamne,
Şi toate poruncile tale sunt adevăr.

152. De demult am cunoscut din mărturiile tale,
Că pentru veşnic le-ai aşezat.

153. Vezi necazul meu şi scoate-mă,
Căci eu nu uit legea ta.

---

privința necazului. *Se apropie etc.*, adecă dușmanii cu intențiunea de a-l pierde. *Cele ruşinoase*: fapte stigmatizate astfel prin lege. *Aproape etc.*: cu ajutorul său. Cel fărădelege caută numai după fapte ruşinoase, iar poetul de mult are convingerea că legea nu are valoare temporală. Tradue. rom.: *Strigat-am cu toată inima mea, auzi-mă Doamne! îndreptările tale voiu căuta. Strigat-am către tine, mântuieşte-mă, şi voiu . . . Apucat-am înainte fără de vreme, şi am strigat: întru cuvintele tale am nădăjduit. Întîmpinat-am ochii mei către dimineață, ca să cuget la cuvintele tale. Glasul meu auzi-l Doamne după mila ta, după judecata . . . Apropiatu-s'au cei ce mă goniră fără de legă, şi dela legea ta s'au depărtat. . . . şi toate căile tale sunt adevăr. Din început am . . . că în veac le-ai întemeiat pe ele*. La v. 145. 146 să poate compara v. 134. *Apucat-am înainte fără de vreme*: a surprins pe Dumnezeŭ cu rugăciunea sa, s'a apropiat la el întrun timp neobicinuit (în mijlocul nopții ori foarte de dimineață), strigă la Dumnezeŭ când nu e obicinuit a se ruga. *Întru cuvintele tale am nădăjduit*: speranța este motivul și îndemnul rugăciunii, poetul se încrede în promisiunile din lege. *Întîmpinat-au . . dimineață* nu spune pe cine; căci se exprimă în genere alergarea de dimineață la Dumnezeŭ după ajutor. *Din început*: de când există legea. Poetul vorbește în numele poporului care cunoaște legea lui Dumnezeu dela începutul ei.

154. Judecă judecata mea şi mă mântueşte,
După spusa ta mă viează.

155. Departe e mântuirea de cei nelegiuiţi,
Că nu caută îndreptările tale.

156. Multe sunt îndurările tale, Doamne,
După judecăţile tale viează-mă.

157. Mulţi sunt ceice mă gonesc şi mă asupresc,
Dela mărturiile tale eŭ nu mă abat.

158. Văzut-am pe trădători şi m'am îngrozit,
Că ei nu păzesc spusa ta.

159. Vezi că eŭ iubesc orênduelile tale,
Doamne, după mila ta viează-mă.

160. Suma cuvêntului teŭ este adevĕr,
Şi veşnică toată judecata dreptăţii tale.

161. Principi mă gonesc fără vină,
Dară de cuvintele tale se înfricoşază inima mea.

162. Mă bucur de spusa ta,
Ca ceice află prada multă.

Vers. 153—160. Dumnezeŭ nu lasă se piară ceice păzesc cuvêntul lui; ajutorul lui îl cere autorul contra duşmanilor. *După spusa ta* însemnează norma (Is. 11, 3), cauză (Ps. 24, 2, Is. 55, 5. Iob 42, 5). Le v. 156 cf. v. 149. *M'am îngrozit*: văzênd ci pe păcătoşi scărbă la cuprins de ei. *Suma cuvêntului* etc.: el a auzit cuvêntul lui Dumnezeŭ şi a aflat că conţinŭ numai din adevĕr. Traduc. rom.: *Vezi suferinţa mea şi mă scoate, că legea ta n'am uitat... izbăveşte* (LXX λύτρωσαι), *pentru cuvêntul tĕŭ... dela păcătoşi mântuirea, că îndreptările... n'am căutat. Îndurările tale multe sunt, după judecata ta mă viează... şi mă năĭăjesc... pe mărturiile tale n'am abătut. Văzut-am pe cei nepricepuţi şi mă topeam, că cuvintele tale nu le-aŭ păzit. Vezi că poruncile tale am iubit Doamne, întru mila... Începătura cuvintelor tale este adevĕrul, şi în veac toate judecăţile dreptăţii tale. Mă topeam*: mă sucĕrat, mi-a cauzat durere. *Începătura* (LXX ἀρχή)- baza, fundamentul, ĭliştea: toate descoperirile dzeeşti sunt adevĕr. Alţi explică: principiul din care purced poruncile lui Dumnezeŭ, ce rostesc şi ce aŭ de scop, este numai adevĕr.

163. Minciuna urăsc eŭ şi mĕ îngreţoşez de ea,
Iubesc legea ta.

164. De şapte ori în zi te laud pe tine,
Pentru judecăţile dreptăţii tale.

165. Pace multă au celce iubesc legea ta,
Şi nu este lor sminteală.

166. Aşteptĕ mântuirea ta, Doamne,
Şi fac poruncile tale.

167. Păzeşte sufletul meu mărturiile tale,
Şi eŭ le iubesc foarte.

168. Păzesc orînduelile şi mărturiile tale,
Că toate căile mele sunt înaintea ta.

Vers. 161—168. În mijlocul guanelor cuvêntul lui Dumnezeŭ i-a fost frica, bucuria şi dragostea, obiectul mulţămirei şi temeiul nădejdii. *Principi mĕ goniră*; nu numai oamenĭ de rĕŭ, ci şi aceştia îl persecută fără motiv; dar el nu se teme de eĭ, ci numai de cuvêntul lui Dumnezeŭ ca să nu-i calce. *Mĕ bucur* etc.: frica lui e îmbinată cu bucurie foarte mare, cum are celce în războiŭ a prăzi mari (Jud. 5, 30. Is. 9, 2.) *Minciuna urăsc* etc.: nu numai acum, ci şi în viitor. *De şapte ori* etc.: ei nu mulţumeşte lui Dumnezeŭ numaĭ dimineaţa, la amiazĭ şi sara (Ps. 54, 18), ci de 7 ori, adecă de multe ori, adesĕ; biserica încă are 7 timpurĭ de rugăciune în zi. Obiectul este cuvêntul lui Dumnezeu care judecă drept, conduce bine, e izvorul bucuriei neînţărmurite pentru celce îl iubesc şi delăturĕ dela ei orice primejdie. La v. 166 să poate compara Gen. 49, 18. *Păzeşte sufletul meŭ* etc.: el caută conştiincios să împlinească legea lui Dumnezeŭ, ce ştie acesta: *că toate căile* etc.; deşi ar voi, nimic nu poate ascunde de el. Traduc. rom.: *Boeriĭ m'aŭ gonit înzădar, şi de . . s'aŭ înfricoşat . . Bucura-mĕ-voiŭ eŭ de cuvintele tale, . . . dobîndiĭ multe. Nedreptăţea am urît şi m'am scîrbit, iar legea ta am iubit . . . în şi te am lăudat pentru . . Pace este multă celorce iubesc . . . Aşteptat-am . . ., şi poruncile tale am iubit. Păzit-a . . ., şi le a iubit foarte. Păzit-am poruncile tale şi mărturiile tale . . . . înaintea ta sunt, Doamne. Nu este lor sminteală*: în viaţa nu se împiedecă de nimic. *Pace* să raporteză la viaţa internă, iar *sminteală* la cea esternă.

169. Să se apropie rugăciunea mea înaintea ta, Doamne,
După cuvêntul teu mă înțelepțește.

170. Să intre ruga mea înaintea ta,
După cuvêntul teŭ mântuește-mă.

171. Buzele mele izvorască laudă,
Că mă înveți îndreptările tale.

172. Spune limba mea spusa ta,
Că toate poruncile tale sunt dreptate.

173. Fie mâna ta să-mi ajute,
Că am ales orênduelile tale.

174. Doresc mântuirea ta, Doamne,
Și legea ta e desfătarea mea.

175. Viaze sufletul meŭ ca să te laude pe tine,
Și judecata ta îmi va ajuta mie.

176. De am rătăcit, ca o oae pierdută caută pe robul teu,
Că eŭ nu uit poruncile tale.

Vers. 169–176. Dumnezeŭ să asculte lauda, rugăciunea robului seŭ, care e în mare primejdie și să-i dea mîja și mântuire. *Mă înțelepțește, mântuește-mă* sunt corelate, pentrucă poetul e persecutat pentru credința sa și are trebuință de întărire, să fie liberat din strîmtorarea externă. În v. 169 *rinna'* (רִנָּה) înseamnează rugăciunea rostită cu glas înalt, iar *ruga* (תְּחִנָּה t'hinna') pe cea intimă, singuratecă. Motivul cererii să spune în v. 171: buzele lui vor izvori (vor pronunța) laude lui Dumnezeu (cf. Ps. 44, 2. 49, 23). *Spune limba mea* etc.: poetul știe ce bunuri înalte i-a dăruit Dumnezeŭ, de aceea se-i dărnuească ce-i lipsește. *Mântuirea ta*: de lumea păcătnasă, în care viața lui e primejduită. *Judecata ta*: a lui Dumnezeŭ, să-i fie în t'ajutor. El cere ajutorul mîinii și al cuvêntului lui Dumnezeŭ: cuvêntul e mediul mîinii. *De am rătăcit* etc.: deși va rătăci, nu se lapădă de Dumnezeŭ; aceasta se-i caute ca pe o oae rătăcită, care e în primejdie a pieri. El poate cere aceasta: *că eŭ nu uit poruncile tale.* Traduc. rom.: *Să se apropie rugăciunea mea.... rugăciunea mea înaintea ta, Doamne după cuvêntul teŭ mă izbăvește* (LXX ῥῦσαι). *Răspunde-vor buzele mele laudă, când mă veŭ învăța... Spune-va limba mea cuvintele tale...*

Psalmul 120.

1. Ridic ochii mei la munți,
De unde va veni ajutorul meŭ?
2. Ajutorul meu dela Domnul,
Celce a făcut cerul și pământul.
3. Nu va lăsa să se clatine piciorul teŭ,
Nu va dormita păzitorul teŭ.
4. Iată nu dormitează, nici doarme
Celce păzește pe Israil.
5. Domnul este păzitorul teu,
Domnul umbra ta la mâna ta dreaptă.

---

dreptății... să mă mântuească, că porunci-tale am uitat. Dovit-am de mărăvirea ta... cugetarea mea este. Viŭ va fi sufletul meŭ și te va lăuda, și judecățile tale vor ajuta mie. Rătăcit-am ca o oae pierdută, caută pe robul teŭ, că poruncile tale n'am uitat.

Psalm. 120. *Cântarea suirilor.* Psalmii 119—133 să inscripția: *Cântarea suirilor* (treptelor). Unii cred că inscripția își are originea dela împrejurarea că însemnează tonul, altii zic că pelerinii îi cântau mergând la Ierusalim la cele 3 serbători mari, în urmă altimea unii că ar fi cântări cântate la re'ntoarcerea din robie.

Autorul psalmului prezent pare ar fi unul care se re'ntoarce din robie.

Vers. 1—4. *La munți:* Cântărețul privește către munții din patrie, îndeosebi spre Sion, și întreabă cât mai are să aștepte ajutorul lui Dumnezeu? *De unde va veni* etc. să poate lua și afirmativ: Sionul e locuința lui Dumnezeu, autorul privește la el și așteaptă ajutor de acolo. Această încredere o motivează el cu atotputerea lui Dumnezeŭ: *Celce a făcut* etc. Vers. 3. 4 exprimă dorință și încredere. *Nu va lăsa etc.:* Dumnezeŭ să nu-l lase ca între greutățile împrejurări el să se șovăească, ci să-i poarte grije. *Iată nu dormitează* etc. este deplina încredere că teama exprimată mai nainte nu se realizează. Tradue. rom.: *Ridicat-am ochii . . . de unde va veni ajutorul meŭ . . . . Să nu dai intru clătire . . ., nici să dormiteze celce te păzește. Iată nu va dormita, nici va adormi . . . Israil.*

6. Ziua soarele nu te va arde,
Nici luna noaptea.
7. Domnul te va păzi de tot rĕul,
Păzi-va sufletul teŭ.
8. Domnul va păzi eşirea ta şi intrarea ta,
De acum şi până în veac.

Psalmul 133.

1. Iată binecuvêntaţi pe Domnul toate slugile Domnului,
Care slujiţi în casa Domnului noptile.

Vers. 5–8. *Păzitorul tĕu* e alusiune la Gen. 28, 15: Dumnezeŭ apĕra pe poporul ales şi pe fiecare membru al acestuia. *La mâna ta dreaptă:* Dumnezeu ajută mâna celilalte este de dreapta lui. *Ziua soarele* etc. exprimă că lui Israel nimic nu-i strică, căci Domnul totdeauna îl scuteşte. În orient nopţile sunt rĕce şi deci tot aşa de primejdioase sănĕtăţii ca căldura mare ziua. Credinţa poporală este că luna cauzează rĕcelile nopţii. De altfel în timpul mai nou este dovedit că razele lunii nasc boale de ochi, chiar aprinderea de creeri. *De tot rĕul* e trecere dela influenţele rele ale naturii la rĕŭ în general, de care Domnul scapă pe cei ce se încred în Însuşi. *Sufletul tĕu:* viaţa internă şi externă. *Eşirea ta şi intrarea ta*, adecă din casă: Dumnezeu îl scuteşte oriunde ar fi, orce ar face (Deut. 28, 6. 31, 2). *De acum ... veac:* totdeauna şi în toate părţile. Traducem.: *Domnul te va păzi. Domnul este acoperemêntul tĕu, preste mâna ta cea dreaptă ..... păzi pe tine .... Domnul. Domnul ... intrarea ta şi eşirea ta ... veac. Acoperemêntul* are acelaş înţeles ca *acoperă* în original; îl scuteşte, apĕră. *Preste mâna ta:* Dumnezeŭ ca scutitor se închipueşte ţinând peste capul lui.

Psalm. 133. *Cântarea suitĕlor.* Persoanele cari aveaŭ grija cultului aveau să provoace să binecuvinteze şi noaptea pe Dumnezeŭ, care e prezent în sanctuar. Cine provoacă nu se poate hotărî mai aproape, iar preoţii răspund binecuvêntând poporul.

Vers. 1. *Iată binecuvêntaţi* etc. După serviciul de sâmbătă membrii adunaţi până atunci în templu şi rĕmâneau numai preoţii şi leviţii, cari aveaŭ să aducă în ordine unele lucruri; să aşeze straja tem-

2. Ridicați mâinile voastre către sanctuar,
Și binecuvântați pe Domnul.
3. Să te binecuvinteze Domnul din Sion,
Celce a făcut cerul și pământul.

---

plului ste, Pe cei rămaşi poporul provocați să laude pe Dumnezeu. *Slugile Domnului*: persoanele cari aveaŭ dreptul şi datorinţele cultului dzeesc (urmaşi lui Aron, leviţii). *Ridicaţi mâinile voastre* etc.: serviciul levitic se continuă noaptea (1. Cron. 9, 33); aci să provoacă cetele străjuese să nu înceteze a se ruga. Tradúc. rom.: *Iată acum ... care staţi ... Domnului, în curţile casei Dumnezeului nostru. În nopţi ridicaţi ... cele sânte şi binecuvântaţi pe Domnul. Care staţi*: slujesc în casa Domnului. *În curţile casei Dumnezeului nostru* lipsesc în original. *Haris zice*: „Reperi quosdam ambiguos circa hoc in aedis domus domini fuisse; dicentes idcirco a translatoribus primis adjectum esse, quia sub iisdem versibus sequenti psalmo continetur. Sed nunc interpretes quae volunt tractent; nobis vero obsequendum est et auctoritati translationum et vetustati", *În nopţi* etc.: înşiştea nopţii este celor vechi cel mai potrivit timp pentru rugăciune (Plâng. 2, 19. etc.); exprimă că Dumnezeŭ şi noaptea să fie lăudat.

Vers. 3. *Să te binecuvinteze etc.*: e formula binecuvêntării preoţeşti (Num. 6, 24). Comuna se agraieşte aci ca o persoană, avêndu-se însă în vedere şi fiecare individ. Salutări prietenoşti din cele precedente cei salutaţi răspund cu o scurtă binecuvêntare. Trad. rom.: *Binecuvêntă-te-va Domnul ... pământul. Din Sion* cf. Ps. 127, 5. *Celce a făcut cerul şi pământul* cf. Ps. 114, 15. 120, 2. 123, 8.

LA MEZONOPTICA SÂMBETEI.

Psalmul 64.

2. Ție se dă supunere, laudă, Dumnezeule, în Sion,
Și ție se dau voturi.
3. Celce auzi rugăciunea, către tine vine toată carnea.

Psalm. 64. *Superscriptio, psalmul lui David cântare (a lui Ieremia și Ezechil pentru poporul nemerniceș când a început a se re'ntoarce).* Din aceste cuvinte rezultă că psalmul e rugăciune de mulțămită a poporului adunat la cultul dzecsc pentru binecuvêntarea dzeească, în urma căreia a redobândit poziția sa între popoare și privește cu bucurie la plaiurile bogate de cele necesare vieții. David se vede că a compus psalmul la finea unui an mănos ca cântare de laudă și mulțămită pentru binefacerile lui Dumnezeu, indeosebi că a dăruit țării ploae abundantă, care o cerusse poporul și după care holdele au re'nviat. Cuvintele „a lui Ieremia etc." lipsesc după Teodoret și Vasile în Hexapla și în mănuscrile mai vechi, se află deci numai în unele Messe ale LXX, Vulg. și arab. și la Augustin, și par a se fi adaos după robia babiloneană, pentrucă atât cei 2 profeți cât și poporul re'ntors recitau psalmul foarte adesesort. Despre Ieremia nici nu e hotărît de a fost în Babilon; amêndoi profeții mor înainte de sfârșitul robiei și amintirea are bază în multele legende asupra lor.

Vers. 2—6. Cununa isbăvirană e adunată înaintea Dumnezeului său, îi mulțumește și face voturi pentru binefaceri. *Superscr.* (abnegațiune) e subiectul, iar „*laudă*" e predicatul: abnegațiunea este ție laudă. Această abnegațiune, smerire, are efectul că omul aflându-se în nevoi așteaptă toate numai dela ajutorul lui Dumnezeu.

4. Cuvintele păcatelor de sunt mai tari decât mine,
Tu curăţeşti fărădelegile noastre.
5. Fericit pe care ai ales se locuească aproape de
[tine în curţile tale.
Săturăm-ne-vom de bunătatea casei tale, de sân-
[ţenia templului tău.

În Sion: aci se aduce lui Dumnezeu rugăciuni şi voturi, iar el le primeşte, cum se dovedeşte în v. 3: *Celce auzi* etc. *Toată carnea* exprimă slăbiciunea, neputinţa oamenilor. Cu cât e mai slab celce se roagă, cu atât mai mult motiv este a-l asculta. Dar nu numai Israil e slab, ci poetul vede adunate toate fiinţele de pe pământ ca să mulţumească lui Dumnezeu pentru binefacerea prezenţei (grijei); de aceea: *Către tine* etc. Vedem că omenirea, respective fiinţele, având trebuinţă de ajutorul lui Dumnezeu aleargă la el şi el le ascultă. *Cuvintele.... ale* e ipotetic, iar *tu.... noastre* e sigurantă. Când păcatele au devenit sarcine nesuportabilă, atunci Dumnezeu singur le şterge. *Fericit pe care* etc.: bine este celui ce însuş Dumnezeu îl dă a fi aproape de sine, a fi în nemijlocita lui apropiere, să locuească în curţile lui, unde mănâncă el şi se descopere. Israil are această prerogativă între toate poporele: el se veseleşte de această graţie pentrucă are în mijlocul său templul, din care ies toate bunătăţile graţiei ce pot potoli foamea spirituală a oamenilor. Tradus, rom.: *Ţie să cuvine cântare Dumnezeule..., şi ţie să ţi se dea rugăciune în Ierusalim. Auzi rugă mea, către tine tot trupul va veni. Cuvintele celor fărădelege ne-au biruit pe noi, şi păgânătăţile noastre tu le vei curăţi. Fericit este pe carele ai ales şi l-ai primit, lăcui-va în curţile tale. Umplea-ne-vom de bunătăţile casii tale, sfântă este biserica ta. În Ierusalim* (după în original, pare a fi fost scris de cineva înăuntru la margine, apoi a trecut în text. *Cuvintele celor fărădelege ne-au biruit*: poporul s'a supus puterii păcatului (a pământului), dar singur nici acum nu-l poate scăpa, învinge. Poporul israilitean şi când mulţumeşte lui Dumnezeu pentru binefaceri temporale este îndemnat a-şi aduce aminte de păcatele cari i-s'au iertat, căci orice neajuns asupra omului este cauzat de păcatele lui. Şi el a fost învins de păcat, a suferit urmările lui, dar acum Dumnezeu i-s iertat, căci aceste urmări nu mai există. *Bunătăţile casii tale*: bunurile cari dă Dumnezeu din locuinţa sa celoace îi cinstesc.

6. Minunate cu dreptate ne răspunzi nouă. Dumne-
[zeul mântuirii noastre,
Nădejdea tuturor marginilor pământului și a mării
[celei mai depărtate.
7. Celce întărește munții cu tăria sa, încins cu
[putere,
8. Celce liniștește turbarea mărilor, furia valurilor lor
Și freamătul popoarelor.
9. Și se tem locuitorii marginilor pământului de
[semnele tale.
Tu faci să salteze ieșirile dimineții și ale serii.

Vers. 6—9. *Minunate ce* etc. exprimă ce așteaptă Israil necontenit. Dumnezeu totdeauna arată pe poporul său, ce i-se face cunoscut prin fapte minunate cari corăspund sfințeniei absolute, și anume asupra celorce asupresc poporul: el scapă pe cei asupriți. *Nădejdea tuturor* etc.: o credință că Dumnezeu este pentru Israil judecător și mântuitor. *Marginilor pământului* e metonimie: cu mențiă care locuesc la marginile pământului. *A mării celei mai depărtate*: locuitorii ținuturilor celor mai depărtate. *Celce întărește* e contrast la cele din v. 5. Dumnezeu a dovedit în natură și omenire că e încins cu putere, totul se supune lui. El a creat lumea, o susține și guvernă; el întărește munții și liniștește valurile mării; el stăpânește mări și popoarele turburate (ps. 17, 12—14). *De semnele tale*: faptele mari ale lui Dumnezeu, semnele atotputerii lui. Deplină bucurie va fi când el va nimici urâția împărăției lumești și va șterge rușinea. *Ieșirile dimineții și serii*: ținuturile unde răsare și apune soarele, deci locuitorii din est și apus = întreagă lumea. Poetul descrie că acest Dumnezeu tare, de care toate se tem, este nădejdea tuturor; toate au întrînsul încredere și-i cer cele trebuincioase, căci el nu întrebuințează puterea ca să clădă, ci să mântuească. Aceasta să îndemne pe om a nu se depărta cândva de Dumnezeu, fiindcă se teme de puterea lui, căci el nu e ca potentații lumii, ci este scăparea, tăria și stânca lui. Traduc. rom.: *Minunată vrem dreptate, auzi-ne pe noi, Dumnezeul mântuitorul nostru, nădejdea ..., și a celor de pe mare departe. Celce gătești munții întru tăria ta, încins fiind cu putere. Celce turburi adâncimile mării, sunetele valurilor ei cine le va suferi? Turbura se-vor cel mării, sunetele valurilor ei cine le va suferi? Turbura se-vor neamurile, și se vor spăimânta celce lăcuesc pe margini de semnele*

10. Cercetat-ai pământul și a prisosit,
Mult l-ai îmbogățit pe el.
Râul lui Dumnezeu s'a umplut de ape,
Grijit-ai de rodurile lor, că așa l-ai gătit pe el.

11. Adăpi brazdele lui, spulberești bulgării lui,
Îl muiești cu ploi dese, binecuvintezi ce răsare el.

---

tale, ezirile dimineții și ale serii le vei vesti. Minunata întru dreptate: însemnă cu locuința lui Dumnezeu; exprimă o însușire a acestuia. *Celce găsești* = celce întărești, faci să fie întemeiați, așezați. *Cine le va sufera* lipsește în cod. vatic și alex. al LXX.

Vers. 10—14. *Cercetat-ai pământul etc.* Dumnezeu se laudă pentru binecuvântarea trimisă asupra țării poporului ales, iar perfect. exprimă ce a obicinuit el să facă totdeuna. *Râul lui Dumnezeu:* ploaia se numește astfel, iar poetul își închipuește un râu în înălțimile cerului ca izvorul ploii; or aceasta se numește apă ce rească spre deosebire de cea pământească. *Grijit-ai de rodurile etc.* Înțelesul este: Dumnezeu a grijit rodurile pământului necesare oamenilor în chipul, că în urma nemărginitei sale abundanțe, a muiat brazdele și bulgării pământului dând ploae la timp potrivit. *Încununat-ai etc.* înfățișează anul ca bunătate a lui Dumnezeu, iar secerișul binecuvântat ca cununa pusă lui pe cap. *Urmele tale* este abundanța pretutindene; *colinele* să personifică (Is. 44, 23. 49, 13) ziceîndu-se că *se încing* ca cu brâu de veselie, iar *văile se acoper cu grâne* cari se asamănă unei mantale. *Strigă, cântă,* adecă oamenii; pretutindene e veselie și bucurie. Tradus. rom.: *Cercetat-ai pământul și l-ai îmbătat pe dânsul, înmulțit-ai a-l îmbogăți pe el.. de apă; gătit-ai hrană lor, că așa este gătirea. Brazdele lui îmbată-le, înmulțește rodurile lui, întru picăturile lui veseli-se va răsărind. Binecuvântat-vei cununa anului bunătății tale, și câmpii tei se vor umplea de grăsime. Îngrășa-se-vor ale frumoase ale pustiei, și cu bucurie dealurile se vor încinge. Îmbrăcate-s'au berbecii oilor,... vor înmulți grâu, striga-vor, pentrucă vor cânta. Înmulțit-ai:* l-ai umplut ca să-l îmbogățești. *Gătit-ai hrană lor:* celor drepți (v. 4. 8). *Așa e gătirea:* a pământului care așa prin ploae devine apt a produce nutrimente. Vulg. are „praeparatio ejus", dar *ἑτοιμασία* lipsește în LXX. În orient. ploaea este mare binefacere și anume dacă plouă la vreme: timpurie și târzie. Lipsind ploaea e și mică și secerișul. *Brazdele lui etc.* Dumnezeu a întocmit pă-

12. Încununat-ai anul bunătăţii tale,
Şi urmele tale picură grăsime.
13. Picură câmpiile deşertului
Şi colinele se încing cu veselie.
14. Îmbrăcatu-s'au păşunile cu turme
Şi văile se acoper cu grâne,
Strigă, cântă.

Psalmul 65.

1. Strigaţi Dumnezeului tot pământul,

---

mântul aşa cu îl adapă să producă roduri şi atunci se veseleşte creatorul lui, el îi dă, ploae la vreme şi-i stăpâră selea. *Intru picăturile lui* e umezeala, picăturile ploii cari pică pe pământ şi înviorează sămânţa dându-i putere să crească. „Răsărind" se poate raporta şi la „pământ", care poate fi subiect la „veseli-se va" — adecă îl face unul se veseleşte (pământul) răsărind din el semenţele. *Cununa anului*: productele ţerii, binecuvântarea ei, podoaba ce Dumnezeu i-o dă în fiecare an. În anul acesta se fie cununa dăruită de Dumnezeu îndestulat îmbelşugată. *Cele frumoase ale pustiei*: păşunile, ozele. LXX citeşte τὰ ὄρη (munţii), iar unele Mss. mai nainte aş. având τὰ ὄρος, *ţinut deşert* (Ilarie, Augustin etc). *Dealurile se vor încinge*: verdeaţa colinelor este obiectul bucuriei, de aceea să poate zice că ele se îmbracă, se încing cu veselie. Totul e vieaţă nouă, veselă: câmpiile, pustia, munţii; toate îmbracă haina primăverii împodobindu-se în deosebite chipuri. *Îmbrăcatu-s'au berbeci*: păşunile sunt bune, de aceea berbeci pun multă lână şi grăsime, se îmbracă în ele; aceasta lână albă, frumoasă şi preţioasă. Şi animalele îşi pare la veselia pământului ce o manifestă prin îmbrăcăminte. *Strigă-vor* etc. Pământul se deşteaptă la vieaţă nouă, iar omul, toată carnea, laudă şi preamăreşte pe Dumnezeu. Subiectul la „strigă vor" sunt *oaiie*, respective oamenii cari locuesc în ele.

Psalm. 65. *Superscriptiunea, căntarea psalmului (LXX în sfârşit... învierii)*. Cuvântul „învierii" din inscripţie lipseşte în originalul evreesc şi în Hexapla, dar îl au mulţi s. Părinţi. Să crede

2. Cântați mărirea numelui lui,
Dați mărire spre lauda lui.

3. Ziceți lui Dumnezeu: cât-s de înfricoșate lucru-
[rile tale!
Pentru mulțimea puterii tale îți vor minți dușmanii tăi.

4. Tot pământul se va închina ție și va cânta ție,
Va cânta numelui tău. Sela.

---

de unii exegeți că psalmul e cântare de mulțămită pentru liberarea poporului israilitean din robia babiloneană (în ce contrazice v. 9. 17. 18); mai târziu creștinii l-au raportat la învierea lui Cristos și a credincioșilor (în botez și la judecata din urmă). Dacă adaogăm „lui Dumnezeu" (*θεοῦ*), apoi putem înțelege cuprinsul psalmului despre ridicarea lui Dumnezeu să ajute poporului său.

Din cuprins rezultă că psalmul s'a compus după ce poporul a scăpat din mâinile dușmanilor, care poate îi Sanherib pe timpul lui Ezechia (4. Împ. 19, 20). Sanherib e învins, ce produce senzațiune între păgâni, care încep a crede că Dumnezeul lui Israil e mai puternic decât zeii lor, e unicul Dumnezeu. Probabil e că psalmul e compus de însuș regele Ezechia (Is. 38) în semn de mulțămită pentru scăparea din mâinile dușmanilor.

Vers. 1—4. *Strigați Dumnezeului* etc.: după smerirea puternicului rege Sanherib poftul poate provoca toate popoarele să se închine Dumnezeului care troneaza în Ierusalim și se-l admire minunile. *Faceți mărire* etc.: se-l mărească lauda lui, se-l dea mărire cu scopul de a-l lăuda, se-l laude dându-i mărire. Tradu. rom.: *Strigați Domnului.., cântați numelui lui, dați mărire laudei lui... întru mulțimea puterii tale mincinoși vor fi vrăjmașii tăi. Tot pământul să se închine ție, și se cânte ție; să cânte adecă numelui tău prea înalte. Mincinoși vor fi* etc.: la Asirieni s'a dovedit deplin că dușmanii înșușesc lui Dumnezeu, căci el l-a silit să-i recunoască atotputerea, dar contra voii lor. Mărirea lui Dumnezeă este locmai, că toate trebue să-i slujască, cu voe ori fără de voe trebue să-i recunoască puterea. *Să cânte* etc.: fiind el așa puternic făptura e silită a-l lăuda ca pe regele atotputernic. *Prea înalte* lipsește în LXX, iar citindu-le este vocativ (*ὕψιστε*) și nu *ὕψιστα*.

5. Veniți și vedeți lucrurile lui Dumnezeu,
Înfricoșat în faptele sale asupra fiilor oamenilor.
6. El a schimbat marea în uscat,
Prin râu trecut-au ei pedestru,
Atunci ne-am bucurat noi de dânsul!
7. Celce stăpânește cu tăria sa în veci,
Ochii lui iau samă la popoare,
Cei îndărătnici să nu se înalțe, Sela.

Vers. 5—7. *Veniți și vedeți* etc. să raportă la faptele minunate ale lui Dumnezeu comise în istorie, pare a fi împrumutat din Ps. 45, 9. *Atunci*: când s'au întîmplat minunile amintite. *Ne-am bucurat noi*: comunia întreagă; noi ne-am bucurat în părinții nostri, căci Israil se simțește corporațiune veșnică (Osea 12, 5). Cântărețul voind să descrie puterea lui Dumnezeu înșiră (v. 7) întîmplările la eșirea Evreilor din Egipet: poporul trece Marea roșie, apoi Iordanul fără pod și corabie; dar deodată se spune că această putere e veșnică, cum a fost în trecut va fi în viitor *(în veci)*. *Ochii lui* etc.: el examinează pe toți și se teamă de pedepsirea celce nu împlinesc poruncile lui sau gonesc poporul ales. *Să nu se înalțe*: în mândria lor se cred siguri de orce primejdie, dar ființa prea înaltă știe toate și-i supune puterii sale. Traduc. rom.: *Veniți*....., *căci este de înfricoșat în sfaturi, mai mult decât fiii oamenilor. Celce întoarce marea în uscat, în râu vor trece cu piciorul, acolo ne vom veseli* (LXX εὐφρανθησόμεθα) *de dânsul. De celce stăpânește întru puterea sa veacul, ochii lui spre neamuri privesc, celce amărâte să nu se înalțe între sine. Mai mult decât fiii oamenilor* e comparativ, care în LXX se circumscrie cu ὑπέρ și acuzat.: Dumnezeu în fapte e mai înfricoșat decât oamenii. Mai înainte provocase poetul poporele să vadă faptele lui Dumnezeu, de aceea trecerea Mării roșii și a Iordanului se înfățoșează ca cum s'ar întâmpla acum, totdeuna să re'nnoește. El poate face aceasta pentrucă efectele se văd și acum, dela cari trebue să se conchidă la cauză. Dumnezeu și acum ajută și conduce poporul său ca atunci; trecerea amintită mai nainte este o zală în lanțul lung al minunilor săvârșite în decursul veacurilor până în ziua când s'a recitat psalmul presemt. De aceea: *Celce întoarce* etc. *Celce stăpânește... veacul*: Dumnezeu n'a descoperit numai atunci puterea și stăpânirea sa, ci totdeuna când e lipsă dovedește ce poate face

8. Binecuvêntaţi popoare pe Dumnezeul nostru,
Şi faceţi să se audă glasul laudei lui.
9. Celce a pus sufletul nostru în viaţă,
Şi n'a dat spre clătire piciorul nostru.
10. Că ne-ai cercat pe noi, Dumnezeule,
Lămuritu-ne-ai cum să lămureşte argintul.
11. Băgatu-ne-ai pe noi întro întăritură.
Pus-ai sarcină grea pe coapsele noastre.
12. Lăsat-ai oameni să călărească pe capul nostru,
Intrat-am în foc şi în apă.
Dară ne-ai scos la prisosinţă.

---

lumii (exemple Faraon, Sanherib etc.). *Celce amărăsc*: păgânii care nu recunosc pe Dumnezeŭ şi astfel îl amărăsc. *Întru sine*: în internul lor, cu puterea lor.

Vers. 8—12. Poporul e în mare nevoe, deşi nu putem şti care fapt istoric să are în vedere. Comparând însă 4. Imp. 18. 19 să poate afirma că la invaziunea Asirienilor şi necazurile pricinuite de ei să pot aplica toate tablourile psalmului. Sanherib năpăstuieşte cetatea, caută să nimicească încrederea poporului în regele pământesc şi în Dumnezeŭ; dar acesta îl scapă într'un chip miraculos, după ce urmează nouă veaţă şi bucurie. De aceea poporul îl laudă pentru această faptă, în care Dumnezeŭ a dovedit că e atotputernic: *Binecuvêntaţi* etc. *Celce a pus sufletul* etc., adecă l-a făcut să viezo; din regiunea morţii l-a pus în viaţă, în libertate; aşa piciorul lui n'a şovăit să cadă. *Că ne-ai cercat* etc.: Dumnezeŭ a lămurit pe poporul seŭ ca prin suferinţe să se lapede de toată zgura păcatului; imagineă e mult întrebuinţată de Isaia şi Ieremia, cf. Zah. 13, 9. Mal. 3, 3. *Băgatu-ne-ai pe noi în întăritură* însemnează pierderea libertăţii (Ez. 19, 9), la ce să adaogă *sarcină grea* (nevoe, necaz) pe coapse. Acestea se numesc pentrucă la sarcini grele, cari trebue ridicate, coapsele aŭ rolul principal ca sediul tăriei (Ps. 68, 3. Is. 8, 21, 14, 6. 29, 3). *Lăsat-ai... pe capul nostru*: oameni puternici, volnici, cruzi aŭ fost puşi asupra poporului ales; iar *pe capul nostru* exprimă că nici acestu nu e liber ca să-l poată ridica, ci e smerit, subjugat. *În foc şi în apă* însemnează nevoe mare, primejdie de moarte (Is. 43, 2). Israil era aproape de peire, iar Dumnezeŭ l-a scăpat şi l-a dat îmbelşugare. Tradue. rom.:

13. Intra-voiŭ în casa ta cu arderi de tot,
Da-voiŭ ție voturile mele,

14. Carí aŭ deschis buzele mele,
Și le-a grăit gura mea când eram în strîmtorare.

15. Arderi de tot din oi grase îți voiu aduce ție,
Cu miros de berbeci,
Jertfi-voiŭ vită cu ezi. Sela.

16. Veniți, auziți, și voiŭ spune, voi toți care vă temeți de Dumnezeŭ,
Câte a făcut el sufletului meŭ.

17. Către dînsul am strigat cu gura mea,
Și laudă era sub limba mea.

Binecuvîntați neamuri..., și auziți facerí... Ai adulce a pus sufletul meŭ intre..., ... picioarele mele..., ca foc ne-ai lămurit pe noi, precum se lămurește... în cuptor, pus-ai necazuri pe umărul nostru. Rădicat-ai oameni pe capetele noastre, trecut-am prin foc și prin apă, și ne-ai scos într'un repaos. Băgatu-ne-ai pe noi în curse: ai adîncit să se primejduiască libertatea noastră politică. Rădicat-ai oamenii etc. este imaginea subjugării celei mai ruşinoase.

Vers. 13—15. După ce s'a descris ajutorul dat de Dumnezeŭ, poetul îi mulțumește în numele poporului întreg. În frunten jertfelor stau arderile de tot, pe sub voturi înțelegem special voturile de pace. *Aŭ deschis* etc: voturile au purces din inimă și au constrîns gura să le promită. În v. 15 să înșiră jertfele ce va aduce: mieĭ grași și viței (se jertfeau în genere), iar „berbecí" jertfeau ca arderi de tot arhiereul, principii semințiilor și poporul (Num. 6, 14 cf. 7). *Cu miros de berbeci*: părțile cari să aruncau în foc și se înălțau ca abur de jertfă. Traduc. com.: *Intru voiŭ.., rugăciunile mele. Care le-aŭ osebit.., și a grăit gura mea în necazul meŭ. Arderi de tot cu mădulări voiŭ aduce ție, cu tămîe și cu berbeci aduce-voiŭ boi cu țapi. Le-aŭ osebit*=aŭ deschis buzele mele etc.

Vers. 16—20. Poetul spune că Dumnezeŭ i-a primit votul, pentrucă a fost din inimă curată. *Toți carí vă temeți* etc.: oriunde ar fi aceștia să vie și el le va povesti binefacerile lui Dumnezeŭ față de el. *Sufletului meŭ* se poate raporta și la comună. *Către dînsul* etc.: către Dumnezeŭ a strigat el, iar sub limba sa l-a

18. De aș fi căutat la nelegiuire în inima mea,
Nu ar asculta Domnul.
19. Totuș a auzit Dumnezeŭ,
A luat aminte glasul rugăciunii mele.
20. Binecuvêntat e Dumnezeu,
Care n'a depărtat rugăciunea mea,
Și mila sa dela mine.

Psalmul 66.

2. Dumnezeŭ să ne miluească și să ne binecuvinteze,
Lumineze fața sa spre noi. Sela.

înălțat, acesta era sigur că acesta îi ascultă și de aceea imnul de laudă era gata, să-l cânte îndată după ce i-s'a acordat cererea. *De aș fi căutat* etc.: dispoziția sufletească era în consonanță cu limba, ce se spune și mai lămurit în v. 19. *Care n'a depărtat* etc. Aci *rugăciunea* și *mila* să pun la inimă, căci stau în strânsă legătură. Dela cine Dumnezeŭ ia mila și rugăciunea e semn că nu-l ascultă; pe poet Dumnezeu nu l-a răpit nici de unul din aceștea. *Augustin*: „Cum videris non a te amotam deprecationem tuam, securus esto, quia non est a te amota misericordia ejus". Tradue. rom.: *Venită de aceștia, și mulți povești vorbi, toți odioc... cu gura mea am strigat, și l-am înălțat sub limba mea. Nedreptate de am văzut în inima mea, să nu mă audă Domnul. Pentru aceasta m'a auzit Dumnezeŭ, luat-a aminte... Bine este cuvêntat... dela mine.*

Psalm. 66. *Superioriului, pe instrument cordat, cântarea psalmului* (LXX *lui David*). După unii explicatori autorul mulțumește lui Dumnezeŭ pentru rodirea câmpului; alții iarăș zic că se dorește convertirea păgânilor la Dumnezeul lui Israil, ce ar fi înlesnit pe poet să-și aducă aminte și de rodirea câmpului. După inscripțiunea din LXX și Vulg. autorul e David, ce nu e imposibil, căci acesta adesea ori a fost învrednicit să privească în viitorul mesianic; el a putut ști că păgânii se vor întoarce la Dumnezeŭ. Sânții Părinți au raportat psalmul la venirea lui Logos în carne și la chiemarea păgânilor în împărăția mesianică.

3. Ca să se cunoască pe pământ calea ta,
Între toate neamurile mântuirea ta.

4. Să te laude pe tine popoarele, Dumnezeule,
Să te laude pe tine toate popoarele.

5. Să se bucure şi să se veselească naţiunile,
Că tu vei judeca popoarele cu dreptate,
Şi vei povăţui naţiunile pe pământ. Sela.

6. Să te laude popoarele, Dumnezeule,
Să te laude popoarele toate.

Vers. 2. 3. Psalmul începe cu cuvintele binecuvântării preoţeşti din Num. 6, 24—26. *Luminează faţa sa etc.*: comuna dorește prezenţa descoperită a feţii luminoase a lui Dumnezeŭ, precum umple soarele cu bucurie şi binecuvântare când trimite razele sale luminoase şi călduroase pe pământ. *Ca să cunoască etc.*: lumea (iudei şi păgâni) să cunoască calea Domnului şi mântuirea lui, care în Israil s'a prepătit şi păgânilor. Cu cât mai mare e graţia lui Dumnezeu în Israil, cu atât mai mult va fi s' cunoască peste tot pământul. Sub „cale" înţelegem realizarea voinţei a sfântului dumnezeŭ, iar mântuire este ţinta acestuia: mântuirea omenirii întregi. Traduc. rom.: *Dumnezeule, milostiveşte-te spre noi şi ne binecuvântă, luminează faţa ta preste noi şi ne miluieşte. Ca să cunoaştem ... în toate neamurile mântuirea ta. Şi ne miluieşte* lipsesc în original şi LXX.

Vers. 4. 5. Vorbind poetul de mântuirea, de care se vor împărtăşi şi păgânii, îi provoacă să laude şi preamărească pe Dumnezeŭ. Motivul acestei îndemnări este că el judecă popoarele cu dreptate şi conduce naţiunile, adecă va le-a scos din ingrijirea sa şi le-a chemat la împărăţia mesianică. *Că tu vei judeca etc.* înseamnă guvernarea lui Dumnezeŭ cu dreptate şi blândeţă (Ps. 44, 7; 71, 12 sq. Is. 11, 3 sq.). Despre Mesia se credea că sub sceptrul lui pe întreg pământul va fi drept şi dreptate. Traduc. rom.: *Mărturisească-se ţie popoarele Dumnezeule, mărturisească-se ţie popoarele toate. Veseleaşcă-se şi să se bucure (LXX εὐφραθήτωσαν καὶ ἀγαλλιάσθωσαν) neamurile, că vei judeca popoarele întru dreptate, şi neamurile pe pământ vei povăţui.*

Vers. 6—8. Dorinţa poporului se motivează prin o experienţă: pământul a dat cu prisos rodurile sale, cum se aşteptaseră. Dum-

7. Pământul a dat rodul său,
Ne va binecuvênta pe noi Dumnezeu Dumnezeul [nostru.
8. Ne va binecuvênta pe noi Dumnezeŭ,
Şi se vor teme de el toate marginile pământului.

Psalmul 67.

2. Sé se scoale Dumnezeŭ, sé se spulbere duşmanii lui,
Şi sé fugă dela faţa lui ceice îl urêsc pe el.

---

nezeŭ va binecuvênta pe poporul séŭ, îl va face sé prospereze forte şi cele mai depărtate popoare *(marginile pământului)* se vor teme de Dumnezeul lui; bunătăţile date acestui popor vor convinge pe toţi oamenii că el este Dumnezeŭ viu şi milostiv. Traduc. rom.: *Mărturisească-se ţie popoarele Dumnezeule, mărturisească se ţie . . . şi a . . ., binecuvinteze-ne pe noi Dumnezeule, Dumnezeul nostru. Binecuvinteze-ne pe noi Dumnezeule, şi sé se témă de dênsul . . pământului.*

Psalm. 67. *Sagerioniul* (LXX *în sfêrşit*), *psalmul cântării lui David.* Din inscripţie cred unii că psalmul s'a compus pe timpul rĕzboiului contra Siriencor (2. Imp. 11, 11), terminat cu învingere pe partea lui David, şi aspune că Dumnezeu merge înaintea poporului în Sion, locuinţa sa; toate semnele sunt adunate la sĕrbătoare cu cântăreţi şi locoare, se aduc dări, în urmă sé aştéptă că toate popoarele vor aduce omagiu. Chivotul este centrul poeziei, de aceea pare că psalmul s'a cântat când acesta cu procesiune e dus din taberă la locul séŭ în sanctuar. Alţii iarăş sunt de părerea că psalmul s'a cântat când chivotul sé transportă din casa lui Obededom pe muntele Sion (2. Imp. 6, 5) bazându-se pe v. 5. 18. 26, apoi că în v. 17 sé zice că Dumnezeŭ şi-a ales locuinţa în Sion şi se mustră celelalţi munţi cari îl invidiază, în urmă sé tratează în mod istoric şi profetic întâmplarea şi binecuvêntarea ce provine dela chivot.

Din Efez. 4, 8 rezultă că psalmul e mesianic, ce cred şi cei mai mulţi s. Părinţi; iar unii îl iau în înţeles tipo-mesianic.

Vers. 2—4. La începutul psalmului sé dorêşte ca Dumnezeu se învingă pe toţi duşmanii şi drepţii se se bucure de ocasiă în-

3. Cum se împrăştie fumul se-i împrăştii,
Cum se topeşte ceara de faţa focului,
Piară nelegiuiţii de faţa lui Dumnezeŭ.

4. Şi drepţii să se bucure şi să se veselească înaintea lui Dumnezeŭ,
Şi să se desfăteze în bucurie.

5. Cântaţi lui Dumnezeŭ, cântaţi numele lui,
Cale faceţi celuice umblă în deşerturi,
Domnul e numele lui şi vă veseliţi înaintea lui.

---

vingere; iar prosigul întreg se transpune în timpul eşirei poporului israilitean din Egipet, în petrecerea lui în Arabia, când Dumnezeŭ şi-a manifestat grăţia în deosebite chipuri, şi aşa cel de acum să se înfăţişeze. Poporul avea grea luptă cu duşmanii care îl împiedecă a ocupa ţara promisiunii; dar el nu lupta singur, ci Dumnezeŭ e cu dênsul arătându-i-se prezent în columna de foc şi în chivotul legii. De aceea aducêndu-şi aminte poporul israilitean de această prezenţa a lui Dumnezeŭ în mijlocul sĕu, când se ridica chivotul, trebuie se aibă deplina încredere că va învinge pe duşmani (cf. Num. 10, 35). *Cum să împrăştie* etc. a rugăciune către Dumnezeŭ, iar *fumul* şi *ceara* însemnează nepuţinţa omenească. Dumnezeŭ merge înaintea poporului sĕu (Ex. 33, 14), de aceea trebue să se risipească duşmanii lui Israil. *Şi drepţii* etc. e contrastul la cele din v. 3: poporul lui Dumnezeŭ, în opunere cu păgânii care îl asupresc, se bucură de grăţia acestuia. Traduc. rom.: *Să se scoale Dumnezeŭ, şi să se risipească vrăjmaşii lui, şi să fugă dela... dênsul. Precum să stingă fumul să se stingă, precum..., aşa să piară păcătoşii dela faţa lui Dumnezeŭ... să se veselească, şi să se bucure înaintea lui Dumnezeŭ, să se desfăteze întru veselie.*

Vers. 5. *Cântaţi lui Dumnezeŭ* etc. În timpul când se ridică chivotul legii să cântă: „Să se scoale Dumnezeŭ" etc., iar după-ce a început procesiunea se provoacă cei de faţă să cânte lui Dumnezeŭ şi se se veselească, căci acesta se întoarce între cântări în sînul lui Israil. *Cale faceţi* etc.: cu cântări şi jertfe poporul se facă cale celuice merge înaintea lui, şi anume prin *deşerturi* ca să-l ajute şi să învingă pe duşmani. În înţeles istoric aci să are în vedere deşertul Moab, pe unde avea poporul să treacă contra Amoriţilor (1. Cron. 19, 7 cf. 2 Imp. 10, 7 sq.) Scopul celuice

6. Tatăl orfanilor şi apărătorul văduvelor
E Dumnezeŭ în locuinţa sa sântă.
7. Dumnezeu face pe singuraticĭ să locuească acasă,
Scoate pe cei prinşi la fericire,
Iar cei îndărătnicĭ locuesc în pustie.
8. Dumnezeule, când aĭ eşit tu înaintea poporului tĕu,
Când aĭ păşit tu în pustie, Sela.
9. Pământul s'a cutremurat,
Şi cerurile au picurat înaintea lui Dumnezeŭ,
Acest Sinaĭ înaintea lui Dumnezeŭ, Dumnezeul
lui Israil.

---

merge pe acest drum e se mântuească poporul său, iar mâna lui este *Domnul*, înaintea căruia să se veselească. Traduc. rom.: *Căutaţi... numelui lui, cale faceţi celui ce s'a suit preste apusuri, Domnul este..., şi să vă bucuraţi înaintea lui. Celui ce s'a suit* etc. exprimă că Dumnezeul egiptenilor spre apus s'a suit pe muntele Sion; şi într-adevăr în Canaan au intrat israeliţenii de către apus.

Vers. 6. 7. *Tatăl orfanilor* etc. desvoltă cele precedente spunându-se că Celce locueşte în cer într-o măreţe poartă grija celor smeriţi şi le ajută; aici lui Israil. *Apărătorul văduvelor*: când li se caută drepturile. *Face... acasă*: care mai nainte n'aveau sol, acum l-a aşezat în locuinţă sigură; pe Iudeĭ din pustie în Canaan. *Scoate pe cei prinşi* etc.: pe Israil din robia egipteană, dar şi alţi dată de câte ori a fost supus altora. De această binefacere a graţiei dumnezeeşti nu se bucură *cei îndărătnicĭ*; ei vor locui în pământ ars de soare, în pustie. Traduc. rom.: *Să se tărâmure de faţa lui, a părintelui celor săraci, şi a judecătorului văduvelor, Dumnezeŭ este în locul cel sânt al său. Dumnezeŭ face a lăcui pe celce sunt întrun fel în casă, scoţând pe cei din obezi cu vitejie, aşijderea pe celce amărăsc, pe celce lăcuesc în mormântări. Dumnezeŭ este în locul* etc. se leagă la v. 6: „a părintelui celor săraci... văduvelor"; Dumnezeŭ ajută pe Israil din Sion, locul unde izvorăşte graţia. *Celce sunt întrun fel în casă* poate avea înţelesul: singuraticĭ, sau: de o părere, morală. *Pe celce amărăsc*: Dumnezeŭ l'a scos din Egipet numai pe Iudeiĭ care îl ascultau, ci şi pe aceia care de multe ori l-au amărît şi erau osândiţi la moarte. *Lăcuesc în mormântări*: mormânturile israeliţenilor necredincioşi în pustie (Evr. 3, 17).

10. Cu ploae prisositoare ai stropit Dumnezeule moș-
[tenirea ta,
Și a ostenit, tu ai întărit-o.
11. Turmele tale au locuit întrênsa,
Gătit-ai întru bunătatea ta săracului, Dumnezeule.

Vers. 8—11. *Când ai eșit* etc. se raportează la stâlpul de foc care a condus poporul israilitean la eșirea din Egipet și în pustie (Ex. 13, 15 sq. Deut. 33, 2). Espresiunea *ai eșit* arată că Dumnezeŭ s'a pogorît din înălțimile cerului și pășește înaintea poporului, iar *ai pășit* exprimă că însoțește pe acesta cu pași siguri de învingere. *Pământul s'a cutremurat* etc. Minunate întâmplări s'aŭ petrecut în timpul când Dumnezeŭ conducea poporul ales în pustie, dar toate le întrec fenomenele de pe muntele Sinai. Când se dă legea mozaică se întâmplă tunete, cutremur de pământ, nor gros *(cerurile aŭ picurat)* — deși Ex. 19 nu se amintesc cele 2 din urmă, ci Judec. 5, 4. Acum se încheie Domnul cu poporul său și-l asigură prin semnele amintite de conlucrarea lui spre bine și conducere. *Dumnezeul lui Israil* e zis cu intențiune, pentrucă cela încheierea legământului pe Sinai există un nou raport între Dumnezeŭ și poporul ales; de atunci înainte Dumnezeŭ e regele lui (Deut. 33, 5). *Cu ploae prisositoare* etc. descrie binecuvântarea și scutul dăruite de Dumnezeŭ acestui popor ales: mana, apa din sâncă și introducerea în țara făgăduinței. *Moștenirea ta*: Canonul (Ps. 78, 1. Ier. 2, 7). *Și a ostenit* etc. este aluziune la scoaterea apei din stâncă: poporul s'a întărit dându-i-se mană și apă deasupra; dar se poate raporta și la ploaea ce trimitea Dumnezeŭ Canaanului când pământul era uscat. *Turmele tale* etc.: poporul israilitean: descrie pe scurt introducerea acestuia în Canaan. *Întrênsa*: în moștenirea ta. *Gătit-ai întru bunătatea ta*: Dumnezeŭ în bunătatea sa a gătit poporului ales o țară în care sunt pământ bunătăți (curge lapte și miere) și l-a dăruit cu ea. *Săracului*: Israil: Traduc. rom.: *Dumnezeule când eșaĭ..., când treceaĭ..., cu cerurile aŭ picat de cătră fața Dumnezeului Sinaĭ, de cătră fața Dumnezeului lui Israil. Ploae de bunătate vei osebi Dumnezeule moștenirei tale, și a slăbit, iar în o ai săvârșit pe dênsa: Dobitoacele tale lăcuesc întrênsa... Dumnezeule. Aŭ picat*=picară. *Dumnezeului Sinaĭ*=τοῦ Θεοῦ τοῦ Σινᾶ (LXX). *Ploae de bunătate*=ploae cu daruri bănevole, o bunătăți dăruite, căci se zice „mană a plouat din cer". *Vei osebi*

12. Domnul va da cuvênt de putere,
Mare este ceata vestitoarelor de învingere.
13. Regii oştilor vor fugi, vor fugi,
Şi ceeace locueşte în casă va împărţi prada.
14. De vă aşezaţi între târle,
Spoite sunt aripile porumbului cu argint
Şi penele lui cu strălucire de aur.

---

pare o îi aluziune la osebirea unor părţi ale jertfelor spre anumite scopuri; aşa este ţloaca de aici poporului ales. *O ai săvêrşit*—ai întărit-o. *Gătit ai*: fam pentru Israil.

Vers. 12, 13. Urmează un şir nou de idei; poetul priveşte în viitor, ce să marchează îndeosebi prin întrebuinţarea numelui „Domnul". *Cuvênt*: puternic, cu care el se arnestecă în comică şi i ajută; iar aceasta produce o nouă situaţiune: mulţime de femei cari vestesc învingere. Cuvêntul Domnului e însoţit de învingere şi triumf. Din Ex. 15, 20. sq. Judec. 5, 12; 1. Imp. 18, 6 vedem că era obiceiu ca fecioare şi femei să premărească întâmpinările cu cântări. Obiectul acestei sărbători de învingere să spune în v. 13. *Regii oştilor*: regii păgâni cari atacă pe Israil. Domnul grăeşte şi el trebue să fugă, să dispară; iar învingătorii se întorc cu pradă multă. *Vor fugi, vor fugi* arată grabă cu care s'au risipit duşmanii. *Cea ce locueşte în casă*: femeea care rămâne acasă când bărbatul e dus în războiu. Învingătorii împarţesc între sine prada, iar de părţile venite fiecarăia dispune femeea din casă. Traduc. rom.: *Domnul va da cuvênt celoce binevestesc cu puterea multă. Împăratul puterilor şi celui iubit* [LXX *καὶ ἀγαπητῷ καὶ ἀγαπητόν, καὶ*], *ca înfrumseţarea casei să împartă prăzi*. Sub *cuvênt* se poate înţelege vestea că Domnul a învins ori cântarea de biruinţă. *Celoce binevestesc* e masc. şi se raportă la toţi cari vestesc învingerea. *Cu puterea multă* se leagă la *celoce binevestesc*: ei vestesc cu tărie, cu glas înalt; sau ca apoziţie: vestitorii cu putere mare, oaste puternică. *Împăratul puterilor* se leagă la „Domnul" determinându-l. *Al celui iubit*: Israil, ale cărui oştiri le stăpâneşte şi conduce Dumnezeu (Deut. 32, 15). *Înfrumseţarea casei* = cea frumoasă a casei, e stăpâna casei; ea împarte cumnicilor prada adusă de bărbat din războiu.

Vers. 14. descrie starea poporului care cu ajutorul lui Dumnezeu a învins şi acum locueşte în linişte. *Între târle* exprimă de-

15. Când împrăștie cel Atotputernic regii întrênsa,
Atunci ninge în Talmon.

16. Munte al lui Dumnezeŭ este muntele Basan,
Munte cu multe creștete este muntele Basan.

---

plina pace și belșugul în toate; are în vedere cântarea Deborei (Judec. 5, 16. cf. Gen. 49, 14.) Așu e acum Israil. Toate vor străluci de aur și argint. Israil e porumbița lui Dumnezeŭ (Ps. 73, 19. 55, 1. Os. 7, 11. 11, 11); de aceea slăvirea lui să compară cu jocul de pe penele unui porumb care se încălzește la razele soarelui, ale cărui aripi sunt de argint, iar penele de zburat cu verde aurii, și adecă de aurul cel mai curat. Traduc. rom.: *De ați dormi în mijlocul hotarelor, aripile porumbiței sunt ca argint poleite, iuțe umerile ei ca strălucire de aur. În mijlocul hotarelor*: de locuiți în țărînă în pământul ce vi-a căzut prin sorți la împărțirea țării între semințiî. *Aripile porumbiței* etc.: în acestă stare de fericire asemănați voi cu penele strălucitoare ale porumbului (Ps. 73, 19); omul care vă privește simțește aceeaș bucurie ca privind la porumb. *Cu strălucire de aur*; colorile argintului și ale aurului simbolizează bunăstarea, bogăția.

Vers. 15. *Când împrăștie* etc. Imaginea de aci contrastează cu cea precedentă arătând urmările învingerii dare de Dumnezeŭ. *Întrênsa*: pământul lui Israil (Is. 8, 21. 65, 9). *Talmon* e munte în Efraim nu departe de Sichem. Imaginea *ninge* exprimă: Dumnezeŭ a împrăștiat și nimicit pe dușmani, iar poate Israiltenî a nins, adecă ei aŭ făcut pradă dela regii învinși așa multă, cum cad fulgii de nea. Traduc. rom.: *Când oștește cei cerești împărații prin țările ei, ca zăpada se vor albi în Selmon.*

Vers. 16. 17. Învingerea lui Israil asupra regilor păgâni este garanția că Dumnezeŭ locuește în Sion. Dela Talmon să trece la *Basan*, care simbolizează popoarele dușmane dinspre răsăritul Iordanului. Acestea se opun poporului ales cum Sionul Basanului care e cu mult mai înalt și are multe culmi. Muntele Basan constă din zgură, lavă, îndeosebi din basalt, care din urmă îi dă numele „muntele lui Dumnezeŭ", pentrucă se deosebește de alte făpturi. Basaltul are forma unui con ciuntit saŭ unei înălțimi mari cu o columnă cu vârf ascuțit, de aceea numele Basanului: „munte cu multe creștete". Sionul e format mai mult din var și piatră sfărâ-

17. De ce căutați munților cu multe culmi
Muntele care a binevoit Dumnezeŭ a locui în-
[trênsul,
Domnul va locui în veci.
18. Carele de luptă ale lui Dumnezeŭ miriade, mii
[de mii,
Domnul e între ele, ca Sinaĭ în sânțenie.

---

mâcioase. Astfel sunt și celelalte 2 popoare dușmane: Israil e slab, celelalte foarte puternice. Pe acest motiv Biserica întreabă poetul: *De ce căutați* etc. *Domnul va locui în veci*: să spune ce a făcut Dumnezeŭ cu muntele cel slab: nu numai l-a ales ședș tron, ci va rămânea acolo în veci. Sionul totdeauna va fi preferit față de Basan. Traduc. rom.: *Munțe lui Dumnezeŭ munte gras, munte închegat, munte gras, pentru ce socotiți munții cei închegați? Muntele . . . a lăcui întrênsul, pentrucă Domnul va lăcui până în sfârșit.* Munți închegați, grași sunt împărățiile puternice care pândesc și doresc pe Israil. Dar toate înzadar, Dumnezeŭ locuește în Israil în Sion; acesta e muntele lui. *Închegat*: mănos, bogat; imaginea e luată dela laptele închegat. LXX are ὄρη τετυρωμένα ca trad.: ce socotiți voi cu pizmă, voi munți închegați? Munții aveți dela toate priveșe cu pizmă la Sion. LXX începe cu „Pentru ce etc." v. 17. *Muntele care* etc. Înțelesul: De ce căutați la munții roditori și cugetați că aceștia ar fi mai demni locuință a lui Dumnezeŭ ca Sionul?

Vers. 18. Acum să spune motivul pentru care Sion e munte gras față de celelalți, adecă de ce nici o putere lumească nu-l poate învinge. În Sion sunt oștirile lui Dumnezeŭ, mii de mii; iar în mijlocul lor este el însuș (Is. 45, 14). *Miriade* (zeci de mii) însemnează o sumă nespus de mare, ce să exprimă și în *mii de mii* (Dan. 7, 10); celce locuește în Sion e încongiurat de zeci de mii de care. Astfel să arată ce ajutor puternic poate să dee Domnul poporului său față de oștirile dușmanilor. „Carĕ de războĭ" exprimă putere și oștire în genere; 4. Imp. 2, 11. 6, 17 încă să amintesc carĕ și cai de foc în apropierea lui Dumnezeŭ; puterile îngerești în acest chip să fac văzute. *Ca Sinaĭ* să amintește pentrucă Dumnezeŭ cel însoțit de sânți s'a arătat la darea legiĭ (Deut. 33, 2 sq.). *În sânțenie*, adecă Sinaĭ de și acum o privelișe cum a fost când Dumnezeŭ l-a sânțit cu arătarea sa pe el (Ex. 19, 11).

19. Suitu-te-ai la înălțime, robit-ai prinși,
Primit-ai daruri între oameni,
Și dela cei îndărătnici, ca să locuească Domnul
[Dumnezeu.

20. Binecuvântat fie Domnul zi de zi.
El poartă sarcina noastră,
Dumnezeu e mântuirea noastră. Sela.

21. Dumnezeu ne este Dumnezeu de mântuire,
Și Domnul Domnul are ieșiri pentru moarte.

Dar să poate înțelege: Sinai a intrat în sanctuarul din Sion, și *bakkodeș*=în sanctuar. Traduc. rom.: *Carul lui Dumnezeu cu multe mii însuflet, mii de cete prisosesc* (LXX *χιλιοπλάσιον*), *Domnul între ei, în Sinai în cel sânt. Cete prisosesc*: îngeri care încunjură pe Dumnezeu pentru aceste care ale lui; ei sunt ferici și-l laudă fiind față în Sion cu Dumnezeu. *În Sinai în cel sânt*: Dumnezeu care se Sinai s'a manifestat ca legislator, este acum în sanctuarul din Sion, tronează deasupra chivotului legi și dă legi poporului; Sinaul s'a schimbat în Sion.

Vers. 19. Că Dumnezeu e scut poporului ales să dovedește din cazul special al aducerii chivotului din războiu, din care se întoarce cu prisoneri și pradă. *Suitu-te-ai la înălțime*: în muntele Sion (Ier. 31, 12 cf. Ezech. 17, 33. 20, 40), exprimă că învingetorul a supus dușmani, a luat cetățile ce i-le-au oprit aceștia (Deut. 28, 38 etc.) de când a ocupat Sionul — acolo tronează el asupra oamenilor și primește daruri ca tribute ce plătesc învingătorilor supușii. *Robit-ai prinși*: pe cei prinși în războiu îi duce în triumf cu sine acasă. *Între oameni*: în mijlocul acestora sau: ai primit daruri să împarți între oameni, oamenilor *Herosiu* cf. Efez. 4, 8). *Și dela cei îndărătnici*: ei a primi acestea nu dela oameni în genere, ci și dela cei îndărătnici; iar scopul este: *ca să locuească* etc.: și aceștia să locuească la Domnul Dumnezeu; sau: mărirea Domnului Dumnezeu va fi și între cei îndărătnici care se pocăesc. Traduc. rom.: *Suitu-te-ai... robime, luat-ai daruri între oameni, pentrucă pe cele nu se plecă a se sălășlui*. Înțelesul: și celor nu credeau sunt în privința sălășluirii, adecă între daruri. Cuvintele *Domnul Dumnezeu* LXX le leagă la v. următor.

Vers. 20—22. Poetul privește acum la prezent, când Israil este încă apăsat de jugul străin, dar nu e părăsit de Dumnezeu,

22. Cu adevărat Dumnezeŭ va sfărîma capul duşmanilor sĕi,
Creştetul péros al celuĭce umblă în vinile sale.
23. Zis-a Domnul: Din Basan voiŭ re'ntoarce, înderĕt din adâncurile mărĭi,
24. Ca sĕ mişti piciorul tĕŭ în sânge,
Limba câinilor tĕi sĕ aibă parte din duşmani.

Poartă sarcina noastra este asuprirea din partea fiilor duşmane, care Domnul ajută comunei a o suporta. *Dumnezeŭ e mântuirea noastră* exprimă bogăţia puterii şi graţiei mântuitoare a lui Dumnezeŭ. *Are eşiri pentru moarte:* el poate porunci sĕ nu murim; chiar celce se află în gura morţii pot scăpa de ea prin puterea lui. *Capul duşmanilor:* pe principele acestora, iar *creştetul* sĕ aminteşte arătând puterea mare şi sumoţia lui ne'nfrânată (Deut. 32, 42.) Părul e podoaba capului; în per era puterea lui Samson şi Absalom era renumit pentru părul frumos. Un duşman puternic păşeşte, dar e învins. Traduc. rom.: *Domnul Dumnezeŭ bine este cuvântat, bine este cuvântat Domnul din zi în zi, sĕ sporească* (LXX *zoi zeremodi on*) *nouă Dumnezeul mântuirilor noastre. Dumnezeul nostru Dumnezeu a ne mântui, şi ale Domnului sunt eşirile morţii. Însă Dumnezeu va sfărîma capetele vrăjmaşilor sĕi, creştetul părului celorce umblă în greşalele lor. Sĕ sporească nouă* e traducere liberă a evreescului „poarta sarcinii noastre" însemnând că aşa ei ne face uşoară calea unde avem sĕ umblăm. *Celorce umblă în greşalele lor:* duşmanul sĕ numeşe păcătoş, pentrucă luptă contra lui Dumnezeŭ, fie ca sunt afară de Israil ori sunt membrii lui; iar *umblă* exprimă siguranţa, negrija, în care sunt ei.

Vers. 23. 21. *Zis-a*, poate prin urim şi tumim. *Din Basan voiŭ re'ntoarce etc.:* Dumnezeŭ va aduce pe duşmanii lui Israil chiar de s'ar fi ascuns în cele mai depărtate locuri şi va face ca Israil sĕ judece asupra lor. Aceşti duşmani se ascund cu prada lor departe în răsărit (Basan) ori apus (mare), şi cred ca sunt în siguranţă (aflându-se în ţară muntoasă ori în loc neaccesibil *(adâncurile mării)*, dar vor trebui sĕ se re'ntoarcă cu Israil sĕ-şi rezbune asupra lor. Astfel să dovedeşte ca nici un făcător de rele nu scapă de pedepsa lui Dumnezeŭ. *Ca sĕ mişti* etc. continuă descrierea precedentă. Dumnezeŭ scoate pe duşmani din cele mai

25. Văzut-au mersul tău Dumnezeule,
Mersul Dumnezeului meu, regelui meu în sân-
[ţenie.

26. Înainte merg cântăreţi, înapoi ceice mişcă corzile.
În mijlocul fecioarelor cari bat timpane.

27. Într-adunări binecuvântaţi pe Dumnezeu,
Pe Domnul, voi din izvorul lui Israil.

28. Acolo Veniamin cel mai tênăr, povăţuitorul lor,
Principii lui Iuda — ceata lor,
Principii lui Zebulon, principii lui Naftali.

---

secrete ascunderi şi-l omoară în ziua judecăţii; sângele lor curge pârae, în care se scalda picioru dreptilor şi îng câini, cum s'a întâmplat cu Izebel. Traduc. rom.: *Zis-a ... nu voiu întoarce, întoarce-mă-voiu fără adâncurile mării. Pentruca să se întingă piciorul ... lui, din vrăjmaşii dela dreapta. Deia dinsul:* dela oricare duşman.

Vers. 25—28 exprimă bucuriile ce va simţi Israil când vede judecata şi mântuirea din partea lui Dumnezeu, regele său. *Mersul tău* este conductul triumfal al lui Dumnezeu după ce a învins pe duşmani. Israil a învins pe duşmani, deci şi regele său care stăpâneşte în sânţenie a supus şi smerit lumea păcătoasă. *În sânţenie* e ca v. 18, iar subiectul la *văzut-au* e lumea întregă, îndeosebi cea păgână care a scăpat de haina sângelui. *Înainte*, au ocupat loc. Cântăreţii încep conductul, lor urmează cântăreţi cu citare şi lume, iar de amândouă părţile sunt fecioare cu timpane. Mângâierea de acum e contrast la cea din Egipet. *Într-adunări:* aci să fie lăudat Dumnezeu. *Izvorul lui Israil* să numeşte patriarhul din care poporul s'a înmulţit ca dintr-un izvor (Is. 48, 1. 51, 1). Adunarea festivă a lui Israil reprezintă întreg poporul. Urmează apoi câte 2 seminţi din cele sudice şi nordice. Din *Veniamin* a fost întâiul învingetor al păgânilor şi în mijlocul lui se afla sanctuarul lui Israil (Deut. 33, 12. Ios. 18, 16 sq.) El să numeşte *cel mai tênăr*, pentrucă este ultimul între fii lui Iacob. *Principii lui Iuda:* prin David această semintie ajunge pe tronul ţerii şi din ea în veci aveau să fie regi. *Zebulon* şi *Naftali* sunt semintiile lăudate de Debora pentru patriotism (Judec. 5, 18 cf. 4, 6). Traduc. rom.: *Vă-zută-s'au măririle tale Dumnezeule, măririle Dumnezeului meu*

29. Poruncit-a Dumnezeul teŭ puterea ta,
Întăreşte, Dumnezeule, ce ai făcut nouă!
30. Dela templul teŭ deasupra Ierusalimului
Fie să-ţi aducă regii daruri.
31. Cearta fiara trestiei, ceata taurilor cu viţeii popoa-
relor.
Ca să se prosternă cu drugi de argint.
Împrăştiat-a popoare, carii iubesc luptele.

ale împăratului, celui din ceruri. Mai nainte au apucat boerii ţinându-se de cele două, în mijlocul fecioarelor celorce zicea cu timpene. Între adunări... Domnul din izvorele lui Israil. Acolo Veniamin... între spăimă, boerii Iudei povăţuitorii lor, boerii lui Zaulon, boerii lui Neftalim. E dela sine înţeles că David nu descrie aci conducul întreg, ci părţile lui principale. *Între spăimă*, LXX *în ţarăcănt*: e cuprinsă, şi-a ieşit din fire, e cuprinsă de mirare şi spaimă asupra minunilor lui Dumnezeŭ şi pentrucă în sf. Sanctuarul. *Povăţuitorii lor*: unele căpetenii convoiului sunt principii Iudei, căci sceptrul avea să rămâe la ei până va veni principele păcii.

Vers. 29. 30. Aci să descrie urmările judecăţii şi mântuirii lui Dumnezeŭ între păgâni. *Poruncit-a* etc. este apariţie cătră Israil, mai corect zis către Dumnezeŭ, regele: el fiind mai presus de toate a dat lui Israil învăţătură şi putere peste lumea întreagă. La această înălţime însă îl poate ţinea numai Dumnezeŭ, de aceea: *întăreşte* etc. *Dela templul tău*: templul este mai sus decât Ierusalimul şi dela el să aducă regii daruri celui Preaînalt care troneazăă acolo; templul şi Ierusalimul să devie metropola lumii. Tradiţ. rom.: *Porunceşte, Dumnezeule puterii tale; întăreşte Dumnezeule aceasta, carea ai făcut între noi. Dela biserica ta în Ierusalim, ţie vor aduce împăraţii daruri. Porunceşte... puterii tale*: să o trimită cu pe un înger şi să. *Dela biserica ta* leagă unii cu „porunceşte": din templu, unde locuieşti, porunceşte puterii tale: alţii iau *dela*— pentru, şi înţelesul: pentru templu, pentru cultul în Ierusalim, care le place, îţi vor aduce jertfe.

Vers. 31 este provocare, profeţie. *Fiara trestiei*. Trestia este emblema Egiptului (Is. 36, 6), şi deci numirea „fiara trestiei" însemnează crocodilul — emblema faraonilor şi a puterii egiptene

32. Vin fruntași din Egipet,
Etiopia grăbi-va mâinile sale spre Dumnezeu.

33. Împărățiile pământului cântați lui Dumnezeu,
Cântați cu strune Domnului. Sela.

34. Celuce umblă în cerul cerurilor străvechimii,
Iată el face să răsune glasul său, glas puternic.

(Ezech. 38, 8. Ps. 73, 13 sq.), sau rinocerul, simbolul aceluiaș fără (Is. 30, 6). Domnul va smeri și această putere mare. *Ceata taurilor* etc. Sub tauri să înțeleg, regi, iar sub viței popoarele pe cari le stăpânesc. Regii se încred în puterea lor, iar popoarele se ullă în sgomotă și în belșug de toate. *Ca să se prosternezi* etc. înfățișează mândria nimicită. *Cu dragi de argint*: avuția întrebuințată până acum de păgâni spre scopuri lumești se aduce jertfă Dumnezeului lui Israil. *Împrăștiat-a* etc.: Dumnezeu a sfârșit războiul, a realizat pacea lumii. Textul: *Cearcă fiarele trestiei, adunarea taurilor între juninele popoarelor, ca să se încue cei ispitiți cu argint, răsipește acumarii celor voese războae.* LXX Vulg. încep cu *adunarea* etc. propoziție unică, și înțelesul este: află loc adunarea taurilor între pozoare cu scopul să scoată din moștenire pe Iudei, care sunt probați cu argintul.

Vers. 32—35. Autorul și-a propus să descrie pacea, de aceea nu se ocupă mai departe cu învingerea dușmanilor, ci trece la urmările păcii, cari se manifestă în generala adorare a lui Dumnezeu: *Vin fruntași* etc. Sub „fruntași" să înțeleg dregătorii de stat din Egipet, care vin să cinstească pe Dumnezeul lui Israil; iar Etiopia se grăbește a aduce daruri lui ca se-l împace. Așadar împărățiile mari ale pământului se întorc la Dumnezeu; în fruntea lor sunt Egiptul și Etiopia. Cugetând poetul la mărirea în timpurile viitoare provoacă toate împărățiile: *cântați lui Dumnezeu. Celuce umblă* etc.: Dumnezeu umblă în cerul cerurilor, care se zice că o fearte veche, însoțit de Cheruvimi care arată lucrările lui în toate depărtările și înălțimile infinite. *Face să răsune glasul său* e aceeași idee ca v. 12 și înfățișează vocea lui Dumnezeu care ca un trăsnet nimicește tot ce-i stă în cale. *Glas puternic* e opozitie la precedentul „glasul său". *Dați mărire* etc.: Dumnezeu are putere (*mărire*), care însă să i-se dea înderet în cântări de laudă. Mărirea lui Dumnezeu asupra lui Israil se arată îndeosebi ca scutire, iar pu-

35. Daţi mărire lui Dumnezeu!
Peste Israil este măreţia lui
Şi puterea lui în oraşe.

36. Înfricoşat este Dumnezeu din sanctuarele tale,
Dumnezeul lui Israil dă putere şi întărire poporului.
Binecuvântat fie Dumnezeu.

---

terea cuprinde întreaga creatură: pământul şi cele mai înalte regiuni ale cerului. Traduc. rom.: *Veni cei soli dela Egipet, Etiopia mai nainte va aprinde mâna ei la Dumnezeu..., cântaţi Domnului. Celuice s'a suit preste cerul cerului, spre răsăritul, iată va da glasul său, glas de putere. Daţi mărire lui Dumnezeu, preste Israil mare e cuviinţa lui, şi puterea lui în nori. Va aprinde mâna ei:* Etiopia va prevesti în privinţa ridicării mâinilor la Dumnezeu, adecă va căuta să întrecă celelalte popoare să adoreze pe Dumnezeu. *Celuice s'a suit* etc.: el nu locueşte numai în Sion, ci fiind cel Preaînalt trăieşte în cerul cel mai deasupra *(cerul cerului)*, unde s'a suit şi anume dela răsărit, regiunea luminii care îi simbolizează. LXX are: *Cântaţi Domnului (sela), Cântaţi lui Dumnezeu celuice s'a suit* etc. *Va da glasul său, glas de putere:* în glasul său face să se audă glasul puterii, pentrucă Dumnezeu se arată în furtuni, cu care se mai şi în cer. *Daţi mărire* etc.: ce este în nori să vede pretutindenea; mărirea lui Dumnezeu străluceşte în lumea întreagă, în cer şi pe pământ.

Vers. 36. conţine răspunsul împăraţilor de mai nainte (v. 33 sq.): *Înfricoşat este* etc. *Din sanctuarele tale:* cel din Ierusalim şi celelalte locuri sfinte. Lumea păgână recunoaşte că Dumnezeu e înfricoşat din sanctuarul lui Israil, poporul lui ales. *Dumnezeul lui Israil* este partea a 2-a mărturisirii. *Poporului:* lui căruia Dumnezeu este (Ps. 28, 11). Păgânii aşi esperat în puterea lui Israil pe a lui Dumnezeu. Toate popoarele trebue se se supună Dumnezeului lui Israil. *Binecuvântat* etc. cf. 20. Acolo se vorbeşte de suirea Domnului în triumf, aici de triumful lui Dumnezeu asupra lumii păgâne. Traduc. rom.: *Minunat este Dumnezeu întru sfinţii săi, Dumnezeul lui Israil, însuş va da putere, şi tărie poporului său, bine este cuvântat Dumnezeu.* Victoria lui David e mărturie eclatantă că Dumnezeu e minunat, dă putere şi tărie poporului său. *Întru sfinţii săi* exprimă însuşirile morale ale persoanelor res-

Psalmul 68.

2. Mîntuește-mĕ Dumnezeule, că ape intră până
[la suflet.
3. Afundatu-m'am în noroiul adâncului și nu este stare,
Venit-am în adâncurile apei și repejunea mĕ înecă.
4. Ostenit-am strigând, amorțit-a gâtlejul meŭ.
Slăbit-aŭ ochiĭ mei așteptând pe Dumnezeul meu.
5. Înmulțiu-s'aŭ mai presus decât perĭ capului meŭ
[cele ce mĕ urĕsc înzădar,
Întăritu-s'aŭ pierzătorii mei, dușmanii mei pentru
[minciună,
Cele ce n'am răpit, atunci am sĕ plătesc.

---

pective. LXX *ἐν βάθει* care sĕ poate lua și ca neutru: sânte, sanctuare; iar phr. arată că sanctuarul avea mai multe despărțeminte.

Psalm. 68. *Superscriptio, asupra cuvîntu, a lui David* (LXX *în sfîrșit, pentru cele se vor schimba, a lui David*). Din inscripție rezultă că psalmul e compus de David, deși în timpul mai nou unii exegeți îl atribue lui Ieremia. După unii David a compus psalmul când era prigonit de Saul — dar că David ar fi fost părăsit și de frații sĕi (v. 9—13) nu sĕ împacă cu I. Imp. 22, 1 sq.; de aceea e mai probabilă părerea că el l'a compus pentru servicul dzeesc, și anume a avut în vedere pe un creștin în genere care suferă pentru Dumnezeŭ defăimare și batjocură. Crinul simbolizează nevinovăția, curăția.

Mesianitatea psalmului o dovedesc Mîntuitorul (Mt. 23, 38. Is. 15, 25) și apostolii (Io. 2, 17. 19, 28. Mt. 27, 34. Rom. 11, 9, 15, 9. Acta 1, 20). Teodoret etc. îl iau în înțelesu tipo-mesianic.

Vers. 2—5. Se cere ajutor pentru celce se află în mare nevoe. *Până la suflet* arată că viața lui e în pericole (Iona 2, 6. Ier. 1, 10), numaĭ. respicațiunea e oprită (cf. Ps. 17, 17. 31, 6. 123, 5 etc). *Nu este stare*: loc sigur unde ar putea sĕ celce fără sĕ sĕ cufunde. Sub „apă" avem de înțeles pe dușmani, sub „noroiu" starea nesigură, fără scăpare și loc sigur, ar tradarea este furtuna care l'a adus acolo. *Mĕ înecă*: vine peste capul meu. Celce se roagă e aproape de înecare, strigă demult după ajutor, a ostenit strigând, gâtlejul i-s'a uscat, ochiĭ i-aŭ slăbit. *Așteptând pe Dum-*

6. Dumnezeule, tu cunoşti nebunia mea,
Şi greşelile mele ţie nu sunt ascunse.
7. Să nu se ruşinezе întru mine cеlce nădăjduesc [spre tine, Doamne, Doamne al puterilor,
Nici să se defaime întru mine cеlce te caută pe tine, [Dumnezeul lui Israil.
8. Că pentru tine am purtat ocară,
Defăimare a acoperit faţa mea.
9. Înstrăinat am fost fraţilor mei,
Şi nemernic fiilor maicii mele.
10. Că râvna pentru casa ta m'a mâncat pe mine,
Şi ocările celorce te ocărăsc pe tine aŭ căzut [asupra mea.

---

ochiul meŭ: omul priveşte cu încordare la obiectul ce doreşte. Autorul cere ajutor dela Dumnezeŭ şi acelă cu seriozitate, de aceea priveşte în sus până îi slăbesc simţurile. *Înmulţite-s'aŭ* etc.: are foarte mulţi duşmani. *Cеlce n'am răpit* etc. să aducă ca exemplu: ce n'am făcut eŭ, trebue să răsplătesc (Ier. 15, 10). *Atunci*: când el pretinde dela mine pe nedrept. Înţelesul: Am trebuit să recunosc că sânt vinovat şi pentru lucruri, de cari eram curat în conştiinţa mea; am jertfit toată libertatea ca să le arăt că îmbrăţişez pacea. Traduc. rom.: *Mântuieşte-mă . . aŭ intrat ape până la sufletul meŭ . . mări, şi viforul m'a potopit . . . . , nădăjduind eu spre Dumnezeul meŭ . . . vrăjmaşii mei, cеlce mă gonesc pe mine cu nedreptate, cеlce n'am jefuit, atunci am plătit.*

Vers. 8—14. Urmează mărturisirea păcatelor ca în Ps. 30, 13. Oamenii îl gonesc pe nedrept, el însă vede pedeapsa meritată din partea lui Dumnezeu. *Tu cunoşti nebunia mea*: tu eşti atot ştiutor şi ştii că fiul omului e păcătos; se roagă deci să-i ierte, căci păcatele nu sunt nebunie şi greşeli (Ps. 37, 6. 2. Cron. 28, 10). *Să nu se ruşineze etc.* Lasămă Dumnezeŭ ca el să placă, aceştia toţi cеlce nădăjduesc în Domnul nu îi dă ruşine aducându-şă el ca exemplu. *Cеlce nădăjduesc* să numeşte el după credinţă, iar *cеlce te caută* după dragoste lor. *Că pentru tine* etc.: el recunoaşte că e păcătos, dar oamenii n'au drept să-l persecute, căci el pătimeşte pentru Domnul care acum să defaimă în el. De aceea se roagă să se delăture starea de acum, când chiar fraţii lui s'aŭ înstrăinat

11. Şi am plâns, sufletul meŭ e în ajunare,
Şi mi-a fost mie spre ocară.

12. Îmbrăcămintea mi-am făcut mie sacul,
Şi am fost lor spre pildă.

13. Asupra mea îmbuţesc cei ce şed în poartă,
Şi cântecele de batjocură ale beţivilor.

14. Iar eŭ mĕ rog ţie Doamne în timp de bunăvoinţă,
Dumnezeule, întru mulţimea milelor tale,
Răspunde-mi întru adeverul mântuirii tale!

---

de el (Ps. 37, 12. 87, 9. Iob 19, 13—19. Ier. 12, 6). *M'a mâncat* exprimă înfocuirea zelului ce l-a avut pentru casa Domnului, adecă pentru sânţenia ei şi a poporului ales, pentru cinstea celui ce locuiaŭ acolo (defăimarea idolilor ei etc.), cari mistuc casele lui ca un foc nestins. Din acestea i s'a urmat pentru el ocară dela cei ce urăsc pe Dumnezeu. *Sufletul meŭ... îmbrăcămintea... sacul* (adecă de jale) exprimă durerea lui pentru nevoile publice. Dar şi aceste jale i-a adus ocară peste ocară. *Şed la poartă*: era obiceiu se se aducă la poartă un mimar s. l. de judecăţi, ci şi de petrecere. Înţelesul este: toţi îl batjocuresc. *Iar eu mĕ rog etc.* spune ce face el: se roagă, şi anume cu deplină încredere că Dumnezeŭ îl ascultă. Espresiunile *Doamne, Dumnezeule* arată că acesta s'a descoperit în istoria mântuirii şi slăveşte forte absolut. Acesta e îngăduit în milă şi mărire, deci să-i răspundă *cu adeverul mântuirii*: el e infalibil şi va împlini mântuirea conform promisiunii. Tradue. rom.: *Dumnezeule în ai cunoscut nepriceperea mea, şi... dela tine nu s'aŭ ascuns... pentru mine cei ce aşteaptă pe tine Doamne, Doamne... se se înfrunteze pentru... sufletul meŭ, acoperit-a ruşinea obrazul meŭ... casii tăi... Şi am acoperit cu post sufletul meŭ, şi s'a făcut spre ocară mie. Şi am pus îmbrăcămintea mea sac, şi m'am făcut lor spre pildă. Împotriva mea îmbuţia cei şedea în poartă, şi împotriva mea cântau cei ce beau vin. Iar eŭ cu rugăciunea mea către tine Doamne, vreme este de bunăvoinţă, Dumnezeule întru mulţimea milei tale auzi-mă, întru adeverul mântuirii tale. Am acoperit cu post sufletul meŭ*: a luat asupra post greu. „Sacul" era haina de jale şi se făcea din păr de capră. *Spre pildă*=a fi în gura tuturor oamenilor. *Rugăciunea mea către tine*, adecă o îndreptez. *Vreme este de bunăvoinţă*: a sosit timpul când se îţi arăţi bunăvoinţa. *Întru adeverul mântuirii tale* este credinţa cu care Dumnezeŭ împlineşte mântuirea prezisă.

15. Scoate-mă din noroiu, ca să nu mă afund,
Să mă mântuesc de cei ce mă urăsc şi de adân-
curile apelor.

16. Să nu mă înece viforul apei,
Nici să mă înghită adâncul,
Nici puţul să şi închidă gura deasupra mea.

17. Răspunde-mi, Doamne, că bună e mila ta,
După mulţimea îndurării tale caută spre mine.

18. Şi să nu ascunzi faţa ta de sluga ta,
Că sânt strâmtorat, du-te grab răspunde-mi.

19. Apropie-te de sufletul meu, mântuieşte-l,
Pentru duşmanii mei mântuieşte-mă.

20. Tu cunoşti ocara mea şi ruşinea şi defăima mea,
Înaintea ta sunt toţi contrarii mei.

Vers. 15—17. Aici continuă rugăciunea. Primejdia creşte necontenit cu durata ei, ajutorul e deci foarte necesar. *Să nu mă lase* etc.: nu-mi să se întâmple ce-l-ar putea pierde. *Să şi închidă gura* etc.: apa din puţ să nu-i acopere capul pe neaşteptate. *Răspunde-mi* sau „auzi-mă" să înţelegă pe îngrijurarea că mila lui Dumnezeu e bună şi mântuitoare de tot răul. *La după mulţimea* etc. cf. Ps. 50, 3. Plâng. 3, 32. Traduc. rom.: *Mântuieşte-mă de ţină.., izbăveşte-mă* (LXX ῥῦσαί με) *de..., de adâncurile apelor. Ca să... pe mine viforul apei,...., nici să închidă preste mine puţul gura sa. Auzi-mă... îndurărilor tale caută spre mine.*

Vers. 18—22 motivează rugăciunea cu starea sa critică. *Pentru duşmanii mei:* omoarea celui Atotputernic nu poate permite ca duşmanii să învingă pe cel drept (Ps. 5, 9. 26, 11 etc.). În v. 20 avem sinonime ca la Ier. 13, 14. 21, 5. 7. 32, 37. *Înaintea ta:* nu sunt ascunşi. *Ocara a frânt* etc. cf. Ps. 50, 19. Ier. 23, 9. *Nădăjduit am mângâere* resp. compătimire; expresiunea din urmă în Psaltire nu numai, ci Ier. 15, 6 etc. şi însemnează că să recunoaşte mărimea rănilor ce apasă pe cineva. *Dau mi-au fiere* etc. exprimă cel mai mare rău ce să face cuiva (Ier. 8, 14. 9, 14. 23, 15). Evr. *roş* însemnează o plantă cu roduri în capsule (mac, pelin). Înţelesul este: ceva amar îmi dă să mânc şi ceva acru să beau=îmi amărăsc şi mai mult suferinţele. Traduc. rom.:

21. Ocara a frânt inima mea şi m'am bolnăvit,
Nădăjduit-am mângâere şi nu este,
Şi mângâitori, şi nu am aflat.

22. Datu-mi-au fiere spre mâncare
Şi pentru setea mea m'au adăpat cu oţet.

23. Facă-se masa lor înaintea lor laţ,
Şi celor fără grijă cursă.

24. Întunece-se ochii lor ca să nu vadă,
Şi coapsele lor puzurea să se clatine.

25. Varsă peste dânşii iuţimea ta,
Şi focul mâniei tale să-i cuprindă pe ei.

26. Fie curtea lor pustiită,
În corturile lor să nu fie locuitori.

27. Că ei gonesc pe care tu l-ai bătut,
Şi povestesc de durerea celor împunşi ai tăi.

28. Adaogă vinovăţie la vinovăţia lor,
Şi să nu intre întru dreptatea ta.

Să nu întorci faţa la dela sluga ta, că mă necăjesc, degrab mă auzi. Ia aminte spre.., şi-l mântueşte pe el, pentru vrăjmaşii mei izbăveşte-mă. Că tu.. ocara mea... celor ce mă necăjesc. Ocară a aşteptat sufletul meu, şi ticăloşie, şi am aşteptat pe celce s'ar mâhni cu mine, şi nu era, şi pe celce m'ar mângâia, şi nu am aflat. Şi au dat spre mâncarea mea fiere, şi spre.. oţet. Ocară a aşteptat etc.: duşmanii sunt aşa mulţi, că eu nu pot aşteptă scăpare, ci va fi din rău înspre mai rău. *Că tu cunoşti:* Dumnezeu ştie de şi dela cine suferă el, deci va şti şi cum să-i ajute. Acestă atotştiinţă a lui Dumnezeu îl mângâie că va fi mântuit.

Vers. 23—37 conţin blăstem asupra duşmanilor. *Facă-să masa etc.* corăspunde v. 22: celuice suferiu au dat fiere şi oţet, de aceea masa lor acoperită cu tot felul de mâncări să le fie cursă, de care nu pot scăpa; când se desfătează mai bine şi nu se tem de primejdie, atunci să le vie răsplătirea. Masa acoperită, gătită însemnează orce bucurie, fericire, poziţie aleasă. *Înaintea lor:* în timpul când masa e gătită, e plină de bucate. În orient mesele sunt o piele rotundă care să întinde pe pământ, iar când nu să

29. Să fie şterşi din cartea celor vii,
Şi să nu fie scrişi cu cei drepţi!
30. Iar eu sânt aplecat şi cu durere,
Ajutorul tău, Dumnezeule, mă va înălţa.
31. Lăuda-voiu numele lui Dumnezeu cu cântare,
Şi-l voiu înălţa întru mulţămită.
32. Şi va plăcea Domnului mai mult decât viţel tinerel,
Celece mi coarne, unghiă despicată.
33. Vedea-vor ceice pătimesc, se vor bucura;
Ceice caută pe Dumnezeu, înviaţă-se inima voastră!

întrebuinţări e împărtăşită cu un rol. Astfel masa poate simboliza cursa. *Celor fără grijă*: care în cele trupeşti sunt în pace; pierzarea să-i surprindă când se cred mai sigurî. *Întunece-se* etc.: să spună că duşmanii se veseliau cu toate simţurile de suferinţele lui; de aceea ei se orbească, să li se ia puterea şi siguranţa *coapsele lor* etc.). *Varsă peste* etc.: Dumnezeu să trimită asupra lor pierzare. *Facă să curăţă* etc. Sub *curte* înţelegem locul îngrădit de mai multe corturi ale nomazilor. Pentru Semiţi pustiirea casei — mormântul neamului — este cea mai mare nenorocire. În v. 27 poetul se crede îndreptăţit la blăstămul de mai naintea, pentrucă duşmanii îl persecută, deşi văd că Dumnezeu l-a pedepsit îndeajuns şi anume pentru păcate, cari suferinţele ei le măresc prin necompătimire, necruţare. *Pomenească*: în limba de joc. *Celor împuşi ai lăi* sunt celce trăind în simţuri rele sunt întristaţi (Ps. 108, 22, Ier. 8, 18). *Adaogă vinovăţie* etc.: Dumnezeu luând dela ei graţia se-i lase a cădea din vină în vină, şi astfel judecata le va fi foarte aspră (Ier. 16, 18). Viaţa lor să se întocmească cu să fie împlinită cu desevârşire, şi aşa *să nu intre întru dreptatea ta*: să nu fie părtaşi acestia. *Cartea celor vii*: alungaţi din sânul vilor pe pământ. Espresiunea e luată din viaţa civilă şi militară. Cea mai mare defaimă şi ruşine era dacă cineva să şteargea din ele, iar în împărăţia lui Dumnezeu numai drepţi au loc, deci *se nu fie scrişi* duşmanii cu aceştia. *Iar eu sânt aplecat* etc. e în opunere cu duşmanii: ei sunt acum puternici, dar vor fi smeriţi; el e mizer şi plin de dureri, va fi însă înălţat, se va mântui prin ajutorul lui Dumnezeu (Ps. 58, 2. 90, 14). *Lăuda-voiu numele* etc. exprimă ce va face poetul

31. Că Domnul ia aminte la cei lipsiți,
Și nu disprețuește pe cei prinși ai săi.

35. Laudă-l pe dânsul cerul și pământul,
Mările și tot ce se mișcă întrânsele.

36. Că Dumnezeŭ va mântui Sionul și va zidi cetățile Iudei,
Și vor locui acolo și le vor stăpâni.

37. Și sămânța robilor săi o va moșteni,
Și celce iubesc numele lui vor locui întrânsa.

Psalmul 69 pag. 145.

---

după ce Dumnezeŭ l-a mântuit: el îi va aduce jertfe cari îi plac mai mult decât cele din animale *(vițel fiorcl)*. *Ceĭ ați coarne, unghia despicată* arată însușirea animalelor de jertfire. *Vedea-vor celce etc.* aceștia, împreună suferind cu el, se bucură văzându-l că aduce jertfă de mulțămire. *Înviețeze-se inima voastră!* să vor mângâia de starea lui de acum (Ps. 21, 27). *Domnul îi aminte etc.* aplică poetul această esperență la poporul care se întoarce din robia babiloneană. De acest provocă toată creatura să laude pe Dumnezeŭ, care va mântui Sionul, va rezidi cetățile Iudeei și urmașii servilor lui vor moșteni (ara *(O va moșteni ... întrânsa)*. Traduc. rom.: *Facă-se... spre cursă, și spre răsplătire și spre smintească. Întunece-se..., și spinarea lor pururea o gârbovește..., și mânia ardinii iale... peste, și în lăcașurile lor să nu fie lăcuitori. Că pe carele tu l-ai bătut, ei l-au gonit, și spre durerea rănilor mele au adaos. Adaogă fărădelege spre fărădelegea lor... Șteargă-se..., și cu cei drepți să nu se scrie. Sărac și cu durere sânt eŭ, mântuirea ta Dumnezeule să mă sprijinească... Dumnezeului meŭ cu cântare, mări-i-voiŭ pe el întru laudă. Și va plăcea lui Dumnezeŭ... vițelul lânăr, ce-i răsar coarne, și unghii. Vedă săracii și să se veselească, căutați pe Dumnezeŭ, și va fi viu sufletul vostru. Că a auzit pe cei săraci Domnul, și pe cei în obezi ferecați ai săi nu i-a urgisit. Laude-l... cerurile... marea și toate câte se târăsc întrânsa..., și să vor zidi cetățile Iudei, și vor locui acolo, și-i vor moșteni pe ei. Și se-*

LA MEZONOPTICA DUMINECII

Psalmul 50 pag. 58.

---

mânia robilor tăi vor stăpâni pe ei, şi... tăcă vor tăcea întrânşii. Spre vădăştire: pentru purtarea lor faţă de ceilalţi. *Spinarea... o gârbovească:* să alunge şi îi subjugaţi, în nevoi. *Au adaos:* au mărit-o. Vers. 36—37 după explicătorii mai noi este adaos psalmului din timpul exilului babilonean, alţii susţin că adaosul e dela v. 33 sq.

ADAUS.

Psalmul 134.

1. Lăudați numele Domnului,
Lăudați slugile Domnului.

2. Celce stați în casa Domnului,
În curțile casei Dumnezeului nostru.

3. Lăudați pe Domnul că e bun Domnul,
Cântați numelui lui că e bun.

4. Că pe Iacob și-a ales Domnul,
Pe Israil de proprietate luișî.

Psalm. 134. *Lăudați pe Domnul* (=Alliluia! este inscripția. Psalmul e compilat din alți psalmi după eșirea poporului din robia babiloniană (v. 7. cf. Ier. 10, 13. 51, 16. v. 14 cf. Deut. 32, 36. v. 15—20 cf. Ps. 113, 12 sq. v. 6 Ps. 116, 3. v. 1. 2 Ps. 133). Poetul provoacă pe israeliteni, preoți și popor să laude pe Dumnezeu, pentrucă l-a ales ședși popor.

Vers. 1—4. Începutul e ca Ps. 133, 1, iar v. 2. semănă cu Ps. 115, 19; v. 4 e reminiscență din Deut. 7, 6. *Slugile Domnului*: toți cei ce îl cinstesc, nu numai miniștrii lui oficiali, ce rezultă din împrejurarea că *curțile* sunt locul unde stau, apoi din v. 19. 20. *Că e bun* din v. 3ᵇ are înțelesul: a cânta Domnului e ceva bun, plăcut; aceasta să facă Israil, care e poporul ales, proprietatea lui Dumnezeu. Traduc. rom.: *Lăudați..., slugi.... că este bun..., că este bun.... lui Domnul,.. spre moștenire luișî.*

5. Că eu știu că e mare Domnul,
Și Domnul nostru peste toți dumnezeii.
6. Toate câte voește Domnul le face,
În cer și pe pământ,
În mări și în toate adâncurile.
7. Celce ridică norii dela marginea pământului,
Face fulgere spre ploae,
Celce scoate vântul din cămările sale.
8. Celce a bătut cele întâiînscute ale Egipetului,
Dela om până la dobitoc.
9. Trimis-a semne și minuni
În mijlocul tău Egipte,
Contra lui Faraon și toate slugile lui.
10. Celce a bătut neamuri mari,
Și a ucis regi puternici.

Vers. 5—7. Începe lauda lui Dumnezeu, a cărei îndatorire să motivează în v. 1 cu *că*, iar *că* din v. 5 arată că provocarea e îndreptățită. Israil știe că Domnul e vrednic de laudă, căci îi este Domn și e mai mare decât zeii. *Cer, pământ, mare* însemnează cele 3 regnuri ale creațiunii (Ex. 20, 4). *Face fulgere spre ploae:* fulgerile sunt în scopul ploii, având-se în vedere observațiunea, că întâiu se văd fulgere și se aud trăsnete, apoi urmează ploaea; adi: el face fulgere lângă ploae—fulgere și ploae. *Din cămările sale;* imaginea e ca Iob 38, 22 și însemnează atotputerea lui Dumnezeu care dă impulzul la celece se întâmplă în natura. Traduc. rom.: *Că eu am cunoscut că este . . , . . . toți dumnezeii. Toate câte a voit Domnul a făcut . . . Ridicând nori . . , fulgerile spre ploae le-a făcut, celce scoate vânturile din visteriile sale. Ridicând*—producând, pentrucă norii se ridică departe în orizont ca cum ar răsări la marginile pământului.

Vers. 8. 9 arată că Domnul e vrednic de laudă, fiindcă a mântuit pe Israil din Egipet. Traduc. rom.: *Care a . . , între Faraon și între toate slugile lui.*

Vers. 10—12. Acest Dumnezeu a scos și lara promisiunii. V. 10 amintește Deut. 4, 38. 7, 1. 9, 1. 11, 23. Ios. 23, 9. *Neamuri mari* popoare tari exprimându-se mai mult puterea decât

11. Pe Sion, regele Emoreilor,
Şi pe Og, regele Basanului,
Şi toate împărăţiile Canaanului.

12. Şi a dat pământul lor moştenire,
Moştenire lui Israil poporului său.

13. Doamne numele tău e în veac,
Doamne amintirea ta în neam şi în neam.

14. Că va judeca Domnul pe poporul său,
Şi de slugile sale i-va părea rău.

15. Zeii păgânilor sunt argint şi aur,
Lucruri de mâni omeneşti.

16. Gură au şi nu pot grăi,
Ochi au şi nu pot vedea.

17. Urechi au şi nu pot auzi,
Dar nici nu este suflare în gura lor.

18. Asemene lor să fie celce i-au făcut,
Tot celce se încrede întrênşii.

---

numerul lor (Deut. 7, 1. Ios. 2, 2. Is. 53, 12). *Toate împărăţiile* e ca Deut. 3, 21; iar *a dat moştenire* e ca Deut. 4, 38. *A bătut, a ucis* să raporteză la regii şi împărăţiile din Canaan. Traduc. rom.: *Carele a bătut neamuri multe, . . . împăraţi tari . . împăratul Amoreilor, . . . împăratul Vasanului . . toţi Canaan . . poporul său.*

Vers. 13. 14. Dumnezeu care lucrează cu atâta putere în Israil este totdeuna acelaş. Vers. 14 e din Ex. 3, 15, iar v. 14 din Deut. 32, 36, cf. Ps. 89, 13. Traduc. rom.: *Doamne . . în veac, şi pomenirea . . se va umili. Va judeca* va face dreptate poporului său. Întâmplându-se ca Israil să fie tras în judecată ori năvălit străine să-l judece, atunci Dzeu ia asupră-şi causa şi o decide. *Se va umili*=îi va părea rău de poporul său; LXX παρακληθήσεται ἐπί . . : va fi chiemat întrajutorul servilor săi, le va fi apărător şi mângâitor.

Vers. 15–18. Dumnezeul lui Israil este izvorul vieţii, iar idolii păgânilor sunt nimica, cf. Ps. 113, 4–8. *Dar nici nu este suflare* etc.: în gura lor nu este nici o urmă de suflare. Traduc. rom.: *Idolii neamurilor argint . . şi nu vor grăi . . . , şi nu vor vedea*

19. Casa lui Israil, binecuvêntaţi pe Domnul!
Casa lui Aron, binecuvêntaţi pe Domnul!
20. Casa lui Levi, binecuvêntaţi pe Domnul!
Celce vă temeţi de Domnul, binecuvêntaţi pe Domnul!
21. Bine e cuvêntat Domnul din Sion!
Celce locueşte în Ierusalim, Aliluia!

Psalmul 135.

1. Mulţămiţi Domnului că e bun,
Că în veac e mila lui.
2. Mulţămiţi Dumnezeului Dumnezeilor,
Că în veac e mila lui.
3. Mulţămiţi Domnului Domnilor,
Că în veac e mila lui.
4. Celuice face minuni mari, el singur,
Că în veac e mila lui.

... vă vor auzi, că nici este duh . . celce face acestea, şi toţi celce nădăjduesc într'înşii.

Vers. 19—21. Întreg poporul israilitean se laudă pe Domnul, care e mai presus de zeii păgânilor. Provocarea o quadruplă, pentrucă să adaogă *casa lui Levi* (Ps. 113, 9 11. 117, 2 4), iar binecuvêntarea din Ps. 133, 3 devine laudă. Din Sion manifestă Dumnezeu activitatea sa, de aci să se lăţească şi mărturisirea lui prin gura oamenilor. Traduc. rom.: *Casa lui Israil . . locueşte în Ierusalim.*

Psalm. 135. Cuprinsul acestui psalm e înrudit cu al celui precedent: să provoacă a lăuda pe Dumnezeu cel bun, prealnalt, atotputernic, creatorul lumii, mântuitorul milostiv, judecătorul şi regele lui Israil, de care a purtat grijă îndeosebi în exilul babilonean. La Evrei psalmul să numeşte „Aliluia cel mare" (în înţeles mai larg aşa să numesc Ps. 119—135) şi-l cântă la sărbătoarea paştelor după Aliluia (Ps. 112—117).

5. Celuice a făcut cerul cu pricepere,
Că în veac e mila lui.

6. Celuice a întins pământul peste ape,
Că în veac e mila lui.

7. Celuice a făcut luminători mari,
Că în veac e mila lui.

8. Soarele spre stăpânirea zilei,
Că în veac e mila lui.

9. Luna şi stelele spre stăpânirea nopţii,
Că în veac e mila lui.

10. Celuice a bătut pe Egipteni întru întâinăscuţii lor,
Că în veac e mila lui.

11. Şi a scos pe Israil din mijlocul lor,
Că în veac e mila lui.

12. Cu mână tare şi cu braţ întins,
Că în veac e mila lui.

13. Celuice a despărţit Marea trestiei în părţi,
Că în veac e mila lui.

14. Şi a trecut pe Israil prin mijlocul ei,
Că în veac e mila lui.

15. Şi a scuturat pe Faraon şi puterea lui în Marea trestiei,
Că în veac e mila lui.

Vers. 1—9. Şi aci avem reminiscenţe din Deut. V. 24 32 sunt din Deut. 10, 17. *Celuice face... el singur* e ca Ps. 71, 18 cf. Ps. 85, 10; în v. 5b poetul a avut în vedere Prov. 3, 19. Ier. 10, 12. *Cu pricepere* exprimă înţelepciunea lui Dumnezeŭ la creare. V6a aminteşte Is. 42, 5. 44, 24. *Peste ape* e ca Ps. 23, 2, pentrucă apele sunt parte văzute, parte nevăzute. Traduc. rom.: *Mărturisiţi-vĕ... Mărturisiţi-vĕ... mari unuia.. cerurile cu înţelepciune. Celuice a întărit pământul.. luminători mari unuia.. nopţii.*

Vers. 10—26. Dumnezeŭ mântuitorul e vrednic de laudă. Regele egiptean sub care aŭ eşit Israiliteni din Egipet se chiamă Menoftas. V. 12a e din Deut. 4, 34. 5, 15; 16b din Deut. 8, 15.

16. Celuĭce a povățuit pe poporul seŭ în pustie,
Că în veac e mila luĭ.

17. Celuĭce a bătut regĭ marĭ,
Că în veac e mila luĭ.

18. Și a ucis regĭ puternicĭ,
Că în veac e mila luĭ.

19. Pe Sion, regele Emoreilor,
Că în veac e mila luĭ.

20. Și pe Og, regele Basanului,
Că în veac e mila luĭ.

21. Și a dat țara lor moștenire,
Că în veac e mila luĭ.

22. Moștenire luĭ Israil slugiĭ sale,
Că în veac e mila luĭ.

23. Caru în umilirea noastră și-a adus aminte de noĭ,
Că în veac e mila luĭ.

24. Și ne-a mântuit de vrăjmașiĭ noștrĭ,
Că în veac e mila luĭ.

25. Celuĭce dă pâne la toată carnea,
Că în veac e mila luĭ.

26. Mulțumiți Domnului cerului,
Că în veac e mila luĭ.

Ier. 2, 6.; V. 17—22 sunt împrumutate din Ps. 134, 10—12 cu unele schimbări. *Slugiĭ sale* e reminiscență din Deut. 32, 36 cf. Ps. 134, 14. 89, 13, îndeosebi Is. 40—66. *Celuĭce dă pâne* etc. arată un timp când scumpetea era înlocuită cu asuprire. *Domnului cerului* e numire mai nouă a lui Dumnezeŭ (Neem. 1, 4. 2, 4). Tradue. rom.: *Celuĭce a bătut Egiptul cu cei întâĭ-născuțĭ ai lui .. braț înalt. Celuĭce a împărțit Marea roșie întru despărțituri .. în Marea roșie .. Celuĭce a trecut poporul seŭ în pustie .. a bătut împărați mari .. omorît împărați tari .. Sion împăratul .. Og împăratul Vasanului .. Și le-a dat pământul .. Că întru smerenia noastră și-a adus aminte de noĭ Domnul. Și ne-a izbăvit pe noĭ .. Celuĭce dă hrană la tot trupul .. Mărturisiți-vă Dumnezeului ceresc ... lui.*

Psalmul 136

1. La rîurile Babilonului am şezut şi am plâns,
   Când ne-am adus noi aminte de Sion.
2. De sălciile în mijlocul lui
   Am atârnat cîtarele noastre.
3. Că acolo au cerut dela noi duşmanii nostri
   Cuvinte de cântări,
   Şi asupritorii nostri bucurie:
   Cântaţi-nu nouă o cântare din Sion.

Psalmul 136. Psalmul nu s'a compus multă vreme după reîntoarcerea Iudeilor din robia babiloneană: numai este între cei reîntorşi în patrie. În original psalmul nu are inscripţie; LXX are: *lui David, a lui Ieremia*, cu explicaţia că David prevăzând timpurile viitoare a scris psalmul, iar Ieremia, care a fost în exil, l-ar fi dat Israiltenilor. Alţii iarăş zic că psalmul l-a compus Ieremia după modelele lui David, sau l-a încorporat colecţiunii psalmilor lui David. Dacă în v. 8. s'ar vorbi de risipirea Babilonului, apoi psalmul nu poate fi compus înainte de al 6. an al lui Darie Histaspe, care a poruncit să se dărîme zidurile şi porţile Babilonului, care oraş nu mult după aceea cade de tot.

Vers. 1—6. Cuprinsul acestor versuri dovedeşte că psalmul s'a scris după exilul babilonean cu aducere aminte. *La rîurile Babilonului: Eufrat* cu canalurile sale; *Tigrul, Chaboru* (Chobar) şi *Enâmu* (Ezech. 1, 3. Dan. 8, 2). Aşezându-se Israiltenii în pământul robiei au căutat locuri cu apă zidindu-şi pe malurile lor sinagoge, din motivul ajutărilor religioase. Dar să poate că aci se face aluziune la bogatele regiuni ale Babilonului cu multe ape, căci Isaia (36, 17) îl descrie ca „o ţară cu grîu şi must, o ţară a pâinii şi viilor." *Acolo* adică toate împrejurile ţării străine n'au putut face pe Iudei să-şi uite patria, ci din contra durerea lor creşte când îşi aduc aminte de ea şi de sânta cetate. *De sălcile* etc. nu sunt sălcile noastre, ci *populus explanatus* care semănă. De arborii ţării bogate în rîuri cei robiţi au atârnat cîtarele lor; întrerupse vremea veseliei cu muzica. De întradevăr au atârnat ei instrumente în sălci sau e prea înfăţişând tristeţa descrisă în v. 1, nu să poate hotărî. Cântăreţul nu s'a putut despărţi de cîtară, dar el nu o atinge ca semn că îi e martor, că a perit din inima lui orice bucurie. Dela sine înţeles este că autorul are în vedere nu-

4. Cum să cântăm cântările Domnului
În pământ străin?!
5. De voiu uita de tine Ierusalime,
Înțepenească-se dreapta mea!
6. Să se lipească limba mea de cerul gurii mele,
De nu-mi aduc aminte de tine,
De nu voiu pune Ierusalimul
Peste toate bucuriile mele.

---

mai cântări de veselie, căci sigur și în Babilon vor fi cântat iudeii cântări de întristare, mai vârtos că unii psalmi sunt compuși în exil. Că din v. 3 se pricepe mai lesne când îmbinăm v. 3. 6. Ei aŭ uninat instrumentele de veselie, deși cei ce i-aŭ robit îi îndeamnă să cânte ca cum ar fi în țara lor, să uite de Ierusalim și de patrie, Babilonul să le fie a doua patrie. *Cuvinte de cântări*: ca părți sau fragmente ale tesaurului național în cântări (Ps. 31, 20. 81, 4 etc.); orcare cântare sântă din cele vechi ale Sionului. *Cântările Domnului*: cântare sântă ce aparține psalmilor (2. Cron. 29, 27.) Înțelesul răspunsului este. Nu că nu e permis a cânta cântări sânte în țară străină, ci acum cle nu se mai pot executa ca în patrie, și ar însemna că e au uitat Ierusalimul. Deosebirea între acum și odinioară deșteaptă și mai mult conștiința vinovăției și dorința să se întoarcă cele pierdute. Pocăința și dorul patriei sunt îmbinate, căci cei ce nu și aduc aminte de Sion se pierd între păgâni. Poetul transpunându-se în starea celor robiți zice: *De voiŭ uita* etc. *Înțepenească* etc.: mâna mea dreaptă să și uite funcțiunea, cum am uitat eŭ Ierusalimul. *De nu voiu pune Ierusalimul* etc.: de nu voiu afla întrensul cea mai mare bucurie, de nu-l voiu pețul mai mult decât orcare bucurie. Traduc. rom.: *La râuri (LXX ἐπὶ τῶν ποταμῶν) Vavilonului, acolo . . . . În sânul lui am spânzurat organele . . ne-aŭ întrebat pe noi, cei ce ne-aŭ robit pe noi . . ., și cei ce ne-aŭ adus pe noi, cântați nouă din cântările Sionului. Cum vom cânta cântarea . . De te voiu uita Ierusalime, uitată să fie dreapta mea. Să se lipească limba mea de grumazul meŭ, de nu-mi voiŭ aduce aminte de tine, de nu voiŭ pune înaintea Ierusalimului, ca început veseliei mele.* *Organele* este nume general pentru instrumentele muzicale, îndosebi cele cu corzi (citară, harfă). *Uitată să fie dreapta mea*: cu care am bătut corzile în templul din Ierusalim să nu-mi facă

7. Adu-ţi aminte Doamne de fiii Edomului
Pentru ziua Ierusalimului,
Care ziceaŭ: Stricaţi-l, Stricaţi-l
Până la temeliile lui!

8. Fiica Babilonului, pustiito, fericit e celce va răs-
[plăti ţie fapta ta,
Ce ai făcut-o nouă.

9. Fericit e care va apuca pruncii tăi şi-i va sfărîma
[de stâncă!

---

serviciŭ, aşa că nimene să nu-ţi mai aducă aminte de mine. *De ai voiă pace lăsînte*: de nu pune în fruntea bucuriilor sale Ierusalimul şi mântuirea lui, adecă dacă aceasta şi mântuirea lui nu vor fi bucuria cea mai mare ce i-s'ar întâmpla; dacă negrijind de el s'ar vesel în ţară străină, deşi adevărată bucurie poate fi numai în Ierusalim.

Vers. 7. În partea a doua a psalmului să cere răzbunare asupra Edomului şi Babilonenilor. Edomiţii s'au purtat rău la risipirea Ierusalimului prin Caldei, deşi erau de aceeaş origine cu Iudeii; ei au dat sfătuitor duşmanilor (Plîng. 4, 21, Ezech. 25, 12, 35, 5). *Stricaţi-l, stricaţi-l*: să nu lase piatră pe piatră, să nu remâe urmă de el. Traduc. rom.: *Adu-ţi aminte . . lui Edom în ziua Ierusalimului, ... lui.* Înţelesul este: Adu-ţi aminte de fiii lui Edom în privinţa zilei Ierusalimului=adu-ţi aminte de ei ca de duşmanii acestuia şi-i pedepseşte.

Vers. 8. 9. *Fiica Babilonului*: locuitorii acestuia; cetatea se personifică. *Pustiito* e profeţie, care s'a realizat la an. 516 a. Cr. sub Darîu Histaspe; celece aveaŭ să se întâmple în viitor să înfăţişază existente. *Fericit e celce va răsplăti* etc.: să doreşte acestea ca răzbunare pentru faptele săvârşite contra lui Israil (Is. 47, 6). *Va apuca pruncii tăi* etc.: aceştia să fie omorîţi ca nu cumva o generaţiune nouă se reînfiinţeze imperul pustiit (Is. 14, 21 sq.). Obiceiul barbarilor din acele timpuri era ca la ocuparea fortăreţelor pruncii să fie ucişi (2. Reg. 8, 12, Is. 13, 16, Naum 3, 10). Traduc. rom.: *Fiica Vavilonului ticăloasă, fericit este . . . răsplătirea ta, carea ai răsplătit nouă. Fericit este carele va apuca, şi va lovi pruncii tăi de piatră. Ticăloasă*: unele traduceri iau cuvântul în înţeles activ = *pustuitoare*; probabil este însă = *κακοπαθουμένη*= nefericită, care a adus peste sine nefericire, pierdere.

VERIFICAT

Tabla materiei.

Psalmul 103 . . . . . pag. 6
Psalmul 140 . . . . . „ 15
Psalmul 141 . . . . . „ 18
Psalmul 129 . . . . . „ 21
Psalmul 19 . . . . . „ 25
Psalmul 20 . . . . . „ 28
Psalmul 3 . . . . . „ 31
Psalmul 87 . . . . . „ 34
Psalmul 62 . . . . . „ 39
Psalmul 87 . . . . . „ 44
Psalmul 102 . . . . . „ 48
Psalmul 142 . . . . . „ 54
Psalmul 50 . . . . . „ 58
Psalmul 148 . . . . . „ 66
Psalmul 149 . . . . . „ 69
Psalmul 150 . . . . . „ 71
Psalmul 5 . . . . . „ 73
Psalmul 89 . . . . . „ 78
Psalmul 100 . . . . . „ 86
Psalmul 16 . . . . . „ 90
Psalmul 24 . . . . . „ 96
Psalmul 53 . . . . . „ 104
Psalmul 54 . . . . . „ 106
Psalmul 90 . . . . . „ 114
Psalmul 83 . . . . . „ 119
Psalmul 84 . . . . . „ 123
Psalmul 85 . . . . . „ 128
Psalmul 145 . . . . . „ 131
Psalmul 32 . . . . . „ 133

Psalmul 144 . . . . . pag. 139
Psalmul 69 . . . . . „ 145
Psalmul 1 . . . . . „ 146
Psalmul 6 . . . . . „ 150
Psalmul 12 . . . . . „ 153
Psalmul 30 . . . . . „ 156
Psalmul 101 . . . . . „ 162
Psalmul 118 . . . . . „ 171
Psalmul 120 . . . . . „ 202
Psalmul 133 . . . . . „ 203
Psalmul 64 . . . . . „ 205
Psalmul 85 . . . . . „ 209
Psalmul 66 . . . . . „ 214
Psalmul 67 . . . . . „ 216
Psalmul 68 . . . . . „ 229
Psalmul 134 . . . . . „ 237
Psalmul 135 . . . . . „ 240
Psalmul 136 . . . . . „ 248

47 de psalmi.

Erori de tipar:

Pag.	6	şir.	13	de	jos	citeşte	în loc de		
„	13	„	17	„	sus	„	leschek bo	„ „ „	bo
„	31	„	14	„	„	„	*înţelejcsemi sale*	„ „ „	*înţelejcsemi tale*
„	68	„	18	„	jos	„	rnaşă ea	„ „ „	rnaşă el
„	68	„	11	„	„	„	generile şi cirsa	„ „ „	generile şi sexurile
„	80	„	2	„	sus	„	fii oamenilor	„ „ „	oamenii vilor
„	96	„	10	„	jos	„	luvingurea	„ „ „	luvingurea
„	109	„	7	„	sus	„	înşelăciunea	„ „ „	înşelăciunea
„	132	„	12	„	jos	„	*Dumezeiasi mele*	„ „ „	*Dumezeii mele*
„	139	„	17	„	sus	„	veacul veaculi	„ „ „	veacul veaculă
„	156	„	12	„	„	„	rnşine	„ „ „	rnşine
„	167	„	6	„	jos	„	*închis*	„ „ „	*închis*
„	159	„	4	„	sus	„	viuţa	„ „ „	vrata
„	161	„	13	„	„	„	aşĕzat	„ „ „	aşĕzat
„	173	„	17	„	„	„	*de toate părţile*	„ „ „	*dela le fapte*
„	174	„	5	„	„	„	lă	„ „ „	lui
„	218	„	8	„	sus	„	Pămĕntul	„ „ „	Pamêntul

VERIFICAT
2017